

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

VERGİ HUKUKU BAKIMINDAN TEFECİLİK

Gizem Nur ÖZKAYA

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Yıldırım TAYLAR

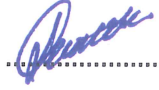
İZMİR-2018

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAY SAYFASI

Üniversite : Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Adı ve Soyadı : Gizem Nur ÖZKAYA
Öğrenci No : 2016800621
Tez Başlığı : Vergi Hukuku Bakımından Tefecilik

Savunma Tarihi : 15/08/2018
Danışmanı : Dr.Öğr.Üyesi Yıldırım TAYLAR

JÜRİ ÜYELERİ

<u>Ünvanı, Adı, Soyadı</u>	<u>Üniversitesi</u>	<u>İmza</u>
Dr.Öğr.Üyesi Yıldırım TAYLAR	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	
Prof.Dr.Yusuf KARAKOÇ	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	
Dr.Öğr.Üyesi Candide ŞENTÜRK	YAŞAR ÜNİVERSİTESİ	

Gizem Nur ÖZKAYA tarafından hazırlanmış ve sunulmuş olan bu tez savunmada başarılı bulunarak oy birliği () / oy çokluğu () ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Metin ARIKAN
Müdür

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Vergi Hukuku Bakımından Tefecilik” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

...../...../2018

Gizem Nur Özkaya

İmza

ÖZET
Yüksek Lisans Tezi
Vergi Hukuku Bakımından Tefecilik
Gizem Nur ÖZKAYA

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Hukuku Anabilim Dalı
Kamu Hukuku Programı

Finansman kaynağına ihtiyaç duyan kişiler bazı durumlarda, çeşitli sebeplerden dolayı kanuni olarak finansman faaliyetinde bulunan kişi veya kurumlar yerine bu tür faaliyetleri yasa dışı yollardan gerçekleştiren kurumlara yahut gerçek kişilere gidebilmektedirler.

Bu gibi durumlarda karşılaşılan tefecilik faaliyetleri, Ceza Hukuku bakımından suç niteliği taşımasının yanı sıra devletin uğramış olduğu vergi kaybı nedeniyle Vergi Hukuku bakımından da özel bir önem taşımaktadır. Bu doğrultuda çalışma, tefecilik faaliyetlerine dair kanuni düzenlemeleri ve bu suç tipinin uygulamadaki sonuçlarını, Vergi Hukuku özelinde doktrin ve yargı kararları çerçevesinde incelemeyi amaçlamaktadır.

Tez üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, tefeciliğin suç tipi olarak düzenlendiği Türk Ceza Kanunu çerçevesinde inceleme yapılmaktadır. İkinci bölümde tefecilik faaliyetleri özel vergi türleri bakımından ele alınmakta, son bölümde ise tefecilik faaliyetleri Vergi Ceza Hukuku ve Vergi Yargılaması Hukuku çerçevesinde incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tefecilik Faaliyetleri, Vergi Ziyat Cezası, Kaçakçılık Suçu, Gelir Vergisi, Kurumlar Vergisi, Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi, Katma Değer Vergisi.

ABSTRACT
Master's Thesis
Usury In Terms Of Tax Law
Gizem Nur ÖZKAYA

Dokuz Eylül University
Graduate School of Social Sciences
Department of Public Law
Public Law Program

Under some circumstances, people needing funding source prefer institutions and real persons involved in illegal action to institutions and organizations involved in legal action for various reasons.

Usury activities in similar cases have a special meaning due to tax loss of government in terms of Tax Law besides, mean crime in terms of Criminal Law. This study aims to investigate legislative acts on usury activity, consequences of the crime in practice and within the frame of doctrine and judicial decisions.

The study consists of three part. First part contains the usury activities are accepted as a type of offence within the frame of the Turkish Criminal Law disclosures. The usury activities were dealt with in terms of special tax types and within the frame of the Tax Criminal Law and Tax Justice Law in turn.

Keywords: usury activities, tax loss penalty, smuggling, income tax, corporation tax, banking and insurance transaction tax.

VERGİ HUKUKU BAKIMINDAN TEFEÇİLİK

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	xi

GİRİŞ	1
-------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK CEZA KANUNU ÇERÇEVESİNDE TEFEÇİLİK FAALİYETLERİ VE TEFEÇİLİK SUÇU

I. GENEL ÇERÇEVE	3
II. TEFEÇİLİK SUÇUNA İLİŞKİN KAVRAMLAR ve KANUNİ DÜZENLEMELER	5
A. Genel Açıklama	5
B. Kavram Olarak Tefecilik ve İkrazatçılık	6
C. Tarihi Gelişim	7
1. Genel Olarak	7
2. 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu Dönemi	8
a. Genel Olarak	8
b. 2279 Sayılı Ödünç Para Verme İşleri Kanunu	8
c. 90 Sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname	9
3. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Dönemi	11
a. Genel Olarak	11
b. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu	11

c.6361 Sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu	12
III. TÜRK CEZA KANUNU'NDA TEFEÇİLİK SUÇU	13
A. Genel Açıklama	13
B. Suçla Korunan Hukuki Değer	13
C. Suçun Maddi Unsurları	15
1. Suçun Konusu	15
2. Fail	16
3. Mağdur	18
4. Eylem: Ödünç Para Vermek	21
a. Gerçekleştirilen Eylemlerde Süreklilik ve Meslek İttihaz Etmiş Olma Şartlarının Bulunmasının Gerekip Gerekemediği	21
b. Senet Kırdırmak Suretiyle Gerçekleştirilen Eylemlerin Tefecilik Suçunu Oluşturup Oluşturmayacağı	24
c. Kredi Kartı (Pos Tefeciliği) ile Gerçekleştirilen Eylemlerin Tefecilik Suçunu Oluşturup Oluşturmayacağı	26
Ç. Hukuka Aykırılık Unsuru	30
D. Suçun Manevi Unsuru	30
E. Suçun Özel Görünüş Biçimleri	32
1. Teşebbüs	32
2. İştirak	33
3. İçtima	33
F. Muhakeme	35
1. Soruşturma Evresi	35
2. Kovuşturma Evresi	36
G. Yaptırım	38

İKİNCİ BÖLÜM
TÜRK VERGİ SİSTEMİNDEKİ VERGİ TÜRLERİ BAKIMINDAN
TEFECİLİK

I. GENEL ÇERÇEVE	42
II. VERGİYİ DOĞURAN OLAY	44
A. Genel Açıklama	44
B. Hukuka Aykırı Faaliyetlerin Vergilendirilmesinin Anayasal ve Kanuni Temelleri	46
C. Tefecilik Suçu Bağlamında Hukuka Aykırı Faaliyetlerin Vergiyi Doğuran Olayı Oluşturması	49
III. GELİR VERGİSİ BAKIMINDAN TEFECİLİK	50
A. Genel Açıklama	50
B. Tefecilik Faaliyetlerinden Elde Edilen Gelirin Ticari Kazanç Olarak Vergilendirilmesi	53
1. Genel Olarak	53
2. Ticari Kazanç Olarak Vergilendirilmede Süreklilik Kriteri	53
3. Ticari Kazancın Tespit Usulleri	56
C. Tefecilik Faaliyetlerinden Elde Edilen Gelirin Menkul Sermaye İradı Olarak Vergilendirilmesi	58
1. Genel Olarak	58
2. Ticari Kazançta Aranılan Süreklilik Kriterinin Bulunmaması	59
3. Menkul Sermaye İradının Tespit Usulleri	60
IV. KURUMLAR VERGİSİ BAKIMINDAN TEFECİLİK	61
A. Genel Açıklama	61
B. İlişkili Kişilere Borç Verilmesi	62
1. Genel Olarak	62
2. İlişkili Kişilere Verilen Borç Paranın Katma Değer Vergisi Karşısındaki Durumu	64
V. BANKA VE SİGORTA MUAMELELERİ VERGİSİ BAKIMINDAN TEFECİLİK	68
A. Genel Açıklama	68

B. Yapılan Faaliyette Süreklilik Kriterinin Bulunması	69
C. Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinin Gider Olarak Kabul Edilip Edilemeyeceği Sorunu	71
VI. KATMA DEĞER VERGİSİ BAKIMINDAN TEFEÇİLİK	72
A. Genel Açıklama	72
B. Faaliyetin Ticari Faaliyet Kapsamında Olması	73
C. Faaliyetin Ticari Faaliyet Kapsamında Olmaması	73
1. Genel Olarak	73
2. Tefecilik Faaliyetlerinin Gerçekleştirilme Biçimleriyle İlgili Katma Değer Vergisi Kanunu'nda Yer Alan Bazı İstisnalar ve Özel Matrah Usulleri	75

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VERGİ KABAHAHAT VE SUÇLARI ile VERGİ YARGILAMASI

BAKIMINDAN TEFEÇİLİK

I. GENEL ÇERÇEVE	79
II. VERGİ KABAHAHATLARI VE CEZALARI	82
A. Genel Açıklama	82
B. Vergi Ziyat Kabahatleri ve Cezaları	83
1. Genel Olarak	83
2. Vergi Ziyat Kabahatlerinin Unsurları	83
3. Vergi Ziyat Kabahatlerinin Cezası	84
C. Usulsüzlük Kabahatleri ve Cezaları	87
1. Genel Olarak	87
2. Birinci Ve İkinci Derece Usulsüzlük Kabahatleri	88
3. Özel Usulsüzlük Kabahatleri	89
4. Tefecilik Faaliyetleri Sonunda Usulsüzlük Cezası Kesilip Kesilemeyeceği Sorunu	90
D. Vergi Kabahatleri ve Bunlara Uygulanan Cezaların Hukuki Niteliği	91
III. VERGİ SUÇLARI ve CEZALARI	94
A. Genel Açıklama	94
B. Kaçakçılık Suçu	94

1. Genel Olarak	94
2. Belgelerin Asıl ve Suretlerini Tamamen veya Kısmen Sahte Olarak Düzenlemek veya Kullanmak	97
3. Kaçakçılık Suçunun Cezası ve Takip Usulü	101
IV. NON BİS İN İDEM İLKESİNİN İDARİ YAPTIRIMLAR İLE SUÇLAR EKSENİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ VE BU ÇERÇEVEDE BİR ETKİLEŞİM ANALİZİ	106
A. Genel Açıklama	106
B. Non Bis İn Idem İlkesi	107
1. Genel Olarak	107
2. İdari Yaptırımlar Bakımından (VUK. m.344/2)	108
3. Tefecilik Suçu ve Kaçakçılık Suçu Bakımından	111
C. Ceza Mahkemesi Kararlarının Vergi Usul Kanunu’nun 344’üncü Maddesinin 2’inci Fıkrası Çerçevesinde Değerlendirilmesi	113
V. VERGİ YARGILAMASI HUKUKU BAKIMINDAN İSPAT ve DELİL	116
A. Genel Açıklama	116
B. Tefecilik Suçu Bakımından İspat Faaliyetleri	119
C. Tefecilik Suçu Bakımından “Şahit İfadesinin” Delil Olabilmesi	120
SONUÇ	124
KAYNAKÇA	129

KISALTMALAR

AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
Any.	Anayasa
Any. M.	Anayasa Mahkemesi
Bkz.	Bakınız
D.	Daire
Dş.	Danıştay
Dş.VDDK.	Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu
E.	Esas
K.	Karar
m.	madde
mük.	Mükerrer
RG.	Resmî Gazete
s.	Sayfa
TCK	Türk Ceza Kanunu
VUK.	Vergi Usul Kanunu
Yarg.	Yargıtay
Yarg. CD.	Yargıtay Ceza Dairesi
Yarg. HD.	Yargıtay Hukuk Dairesi
Yarg. CGK.	Yargıtay Ceza Genel Kurulu

GİRİŞ

Alternatif bir finansman yöntemi olarak tefecilik, insanlık tarihinin en eski ticari faaliyetleri ve suçları arasında yer almaktadır. Finansman ihtiyacı duyan kişiler, bazen kredi durumlarının elverişsizliği bazen de kanuni prosedürleri bekleyecek zamanlarının olmaması nedeniyle yasa dışı faaliyette bulunan kurumlara yahut kişilere başvurabilmektedirler.

Böyle durumlarda kayıt dışı ekonominin belirli bir bölümünü oluşturan tefecilik faaliyetleri, vergi hukuku bakımından hassas bir alana işaret etmektedir. Tefecilik faaliyetlerini gerçekleştiren kişiler şube, personel gibi masraflara maruz kalmaksızın çeşitli maliyet avantajlarından yararlanmakta, kayıt dışı şekilde çalışmaları sebebiyle de devlet hazinesini vergi kaybına uğratmaktadır. Ayrıca finansman ihtiyacı nedeniyle bu gibi yöntemlere başvuran kişiler her ne kadar o an için rahatlamış gibi görünseler de uzun vadede bu tablo tersine dönmekte, mağdur durumda bulunan kişilerin ihtiyaçlarına anlık olarak buldukları cevaplar ilerleyen dönemlerde durumlarını daha da güçleştirmektedir.

Sonuçları itibariyle büyük önem taşıyan tefecilik faaliyetlerinin suç olarak düzenlendiği Türk Ceza Kanunu'nun 241'inci maddesi, uygulamadaki ihtiyaçlara cevap vermekten uzaktır. Özellikle teknolojinin ilerlemesiyle birlikte tefecilik faaliyetlerinin işleniş biçimleri de değişmiş, bu gibi durumlarda nasıl bir çözüm yolu izleneceği hususunda gerek yargı kararlarında gerekse öğretide görüş birliğine varılamamış, madde düzenlemesinin revizeye duyduğu ihtiyaç sık sık dile getirilmiştir. Ancak faaliyetlerin kapsamı, özellikle "*kanunilik ilkesi*" argümanı ile ceza hukukçuları tarafından tartışılıyor olmasına rağmen bu husus, ceza hukukunda olduğu kadar vergi hukuku alanında açmazlar barındırmamaktadır. Öyle ki vergi hukuku bakımından vergilendirmenin yapılması için vergiyi doğuran olayın gerçekleşmesi yeterli görülmekte, Vergi Usul Kanunu'nun 9'uncu maddesinin 2'inci fıkrası gereğince de faaliyetin kanunlarla yasak edilmiş olması vergilendirmenin gerçekleştirilmesine engel teşkil etmemektedir.

Dolayısıyla tefecilik faaliyetleri, özel vergi kanunlarında düzenlenen vergiyi doğuran olayı oluşturduğu sürece o vergi türü bakımından vergilendirmenin yapılması gerekmektedir. Diğer taraftan vergi hukuku kapsamına giren bu faaliyetler,

tahakkukun gecikmesi durumunda vergi ziyayı kabahatine, sahte belge kullanılması durumunda kaçakçılık suçuna sebebiyet vererek vergi ceza hukukundaki vergi suç ve kabahatlerin uygulama alanına girmektedir.

Çalışmamızda gerek uygulamadaki gerekse mevzuattaki haliyle tefecilik faaliyetlerine yer verilmesi suretiyle bu faaliyetlerin sonuçlarının vergi hukuku boyutuyla ortaya konulması amaçlanmaktadır. Tefecilik faaliyetlerinin Türk Ceza Kanunu'nun 241'inci maddesi çerçevesinde değerlendirilmesi çalışmamızın bütünlüğü açısından zaruridir. Ancak bu husus ceza hukuku boyutuyla ayrı ve kapsamlı bir çalışmanın konusunu oluşturduğu için, tefecilik suçuna ve bu suçun kanuni unsurlarına ilişkin açıklamalarımızı sınırlı tutarak ceza hukuku boyutuyla genel bilgilere yer vermekle yetineceğiz.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde tefecilik faaliyetlerinin suç olarak düzenlendiği Türk Ceza Kanunu'nun 241'inci maddesi çerçevesinde suçun unsurları irdelenecektir. İkinci bölümde hukuka aykırı faaliyetlerin vergilendirilmesine ilişkin kısa bir açıklama yapılmasının ardından tefecilik faaliyetlerinin özel vergi türlerinden olan gelir vergisi, kurumlar vergisi, banka ve sigorta muameleleri vergisi, katma değer vergisi ile olan ilişkisine yer verilecektir. Son bölümde ise tefecilik faaliyetleri neticesinde oluşan vergi ziyayı ile kaçakçılık suçuna değinilerek "*non bis in idem*" ilkesi çerçevesinde ceza ve vergi mahkemesi kararlarının etkileşimi üzerine kısa bir analiz yapılacaktır. Çalışma, yapılan değerlendirmelerin ve önerilerin bulunduğu "Sonuç" kısmı ile tamamlanmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK CEZA KANUNU ÇERÇEVESİNDE TEFEÇİLİK FAALİYETLERİ VE TEFEÇİLİK SUÇU

I. GENEL ÇERÇEVE

Kişiler paraya ihtiyaç duydukları zaman finansman ihtiyaçlarını karşılamak adına faaliyet izni ile hukuka uygun olarak kurulmuş yasal zeminde faaliyet gösteren bankalara, finansman kurumlarına ya da faktoring gibi kurumlara gidebilirler. Ancak bu durum günlük hayatta her zaman bu şekilde gerçekleşmemektedir. Paraya ihtiyaç duyan kişiler gerek kredibilitelerinin düşük olması gerekse kanuni prosedür gerektiren işlemleri bekleyebilecek zamanlarının bulunmaması gibi sebeplerle kamu otoritesi dışında ödünç verme işlemini yasa dışı yollardan gerçekleştiren kişilere de başvurabilmektedir¹.

Ekonomik anlamda güçsüz kişilerin çeşitli ihtiyaçlarını gidermek adına ekonomik olarak daha güçlü kişilerden yardım istemesi durumunda baş gösteren tefecilik ya da faizcilik faaliyetleri, özel mülkiyetin doğduğu, malların özel mülkiyete konu olduğu ve paranın ekonomik bir değer olarak insan yaşamına girdiği² günden beri çeşitli hukuk dallarına konu olmuştur³.

Türk Borçlar Kanunu'nun 386'ncı ve 392'inci maddeleri arasında düzenlenen "*tüketim ödünçü sözleşmesi*"⁴ (karz akdi), Türk Borçlar Kanunu'nun

¹ A. Caner Yenidünya, "Tefecilik Suçu", **Banka ve Finans Hukuku Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 6, Yıl: 2013, s. 7; Elif Bekar, "Tefecilik Suçu", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt: 71, Sayı: 2 (2013), s. 515.

² "Osmanlı İmparatorluğu'nda çeşitli türdeki paraları birbirleri ile değiştiren, para bozma işiyle uğraşan ve çoğu Ermeni veya Musevi olan sarraflar, zamanla poliçe alıp satmaya ve ödünç para vermeye başlamışlardır. 19. Yüzyılın ilk yarısında bu sarraflar banker olarak anılmaya başlanmıştır." Serkan Kalaycı, **İkrazatçılık Tefecilik Faaliyetleri ve Vergilendirilmesi**, Vergi Denetmenleri Derneği Eğitim Yayınları Serisi: 5, Ankara, 2002, s. 10; Engin Akın, "Ekonomik Nedenleri ve Hukuki Boyutuyla Tefecilik", **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 148, Nisan 2005, s. 256.

³ Z. Özen İnci, **Tefecilik**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, s. 21.

⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Aydın Zevkliler ve Emre Gökyayla, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 12. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2013, ss. 376-399; Haluk Tandoğan, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, Cilt: I/2, 5. Tıpkıbasım, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 1992, ss. 298-366; Murat Aydoğdu ve Nalan Kahveci, **Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, İleri Kitabevi, İzmir, 2013, s. 653; Cevdet Yavuz, **Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, Yenilenmiş 10. Bası, Beta Basım A. Ş., İstanbul, 2014, ss. 733-756.

28'inci maddesinde düzenlenen “*gabin*”⁵, Türk Ceza Kanunu’nun 157’inci ve 159’uncu maddeleri arasında düzenlenen “*dolandırıcılık suçu*”⁶, Bankacılık Kanunu’nun 150’inci maddesinde düzenlenen “*izinsiz bankacılık faaliyetinde bulunma suçu*”⁷ her ne kadar ödünç para verme işlemiyle benzer kurumlar ve/veya suçlar gibi görünse de ödünç verme faaliyeti neticesinde gerçekleşen “*tefecilik suçu*” bu kurumlardan ve/veya suçlardan farklı bir hukuki duruma işaret etmektedir. Biz çalışmamızın boyutlarını aşmamak adına tefecilik suçu ile belirtilen kurumların ve/veya suçların benzerliklerine ve/veya farklılıklarına yer vermeyeceğiz⁸.

Ceza hukuku bağlamında, ilk olarak 2279 sayılı Ödünç Para Verme İşlemleri Hakkındaki Kanun’da karşılaşılan bu suç tipi, daha sonra 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname’de ve ardından 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda yer almıştır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile köklü denilebilecek değişikliklere gidilmiş olduğu için gerek doktrinde gerekse içtihatlarda farklılıklar oluşmuştur. Bu farklılıklar, teknolojik alanda gerçekleşen ilerlemelerin suçun işlenişine etki etmesiyle birlikte daha da derinleşmiştir. Örneğin, pos tefeciliği olarak da adlandırılan kredi kartının kullanılması suretiyle gerçekleştirilen eylemlerin Türk Ceza Kanunu’nun 241’inci maddesi anlamında suç oluşturup oluşturmayacağı hususu bu tartışmaların merkezinde yer alan durumlardan birisini oluşturmaktadır. Diğer taraftan tefecilik

⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 15. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013, ss. 417-423; M. Kemal Oğuzman ve M. Turgut Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 8. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010, ss. 113-115; Ahmet M. Kılıçoğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Genişletilmiş 16. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2012, ss. 214-222; Necip Kocayusufpaşaoğlu, Hüseyin Hatemi, Rona Serozan ve Abdülkadir Arpacı, **Borçlar Hukuku Genel Bölüm**, 1. Cilt, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2010, ss. 478-500; Haluk N. Nomer, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş 11. Bası, Beta Basım A. Ş., İstanbul, 2012, ss. 72; O. Gökhan Antalya, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Cilt: I, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2015, ss. 345-356; Çiğdem Mine Aslan, Gabinin Unsurları ve Hukuki Sonuçları, Yetkin Yayınları, Ankara, 2006, ss. 42-106. Tefecilik suçunu oluşturan fiillere anlamını veren “*karşılıklı edimler arasında açık oransızlık*” olduğundan bahisle bu hususun tipiklikte yer alması gerektiği yönünde bkz. Veli Özer Özbek, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 11. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, (Özel Hükümler), s. 929.

⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. Özbek ve diğerleri, **Özel Hükümler**, ss. 704-727; Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem ve Murat Önok, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, Güncellenmiş 11. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, ss. 652-683; Mahmut Koca ve İlhan Üzülmöz, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015, (Özel Hükümler), ss. 640-664.

⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. Ali Parlar ve Aynur Parlar, **Çek – Bankacılık ve Döviz Suçları**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2004, ss. 458-460; Fatih Selami Mahmutoglu, **Ekonomik Suçlar Bağlamında Kredi Hukukundan Kaynaklanan Suç ve İdari Suçlar**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2003, (Ekonomik Suçlar), s. 131.

⁸ Bu yönde yapılan karşılaştırma için bkz. Kalaycı, ss. 11-17; İnci, ss. 37-50; Cüneyd Altıparmak, “Tefecilik Suçu”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Köksal Bayraktar’a Armağan**, Cilt: II, Beta Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, 2010, ss. 1293-1294.

suçu Mali Suçları Araştırma Kurulu'nun 2010 Yılı Faaliyet Raporu'na göre günümüzde ekonomik alanda en yoğun işlenen suçlardan biridir⁹. Bu kapsamda bir diğer eleştiri de böylesine yoğun ve farklı şekillerde işlenen tefecilik suçunun düzenlendiği Türk Ceza Kanunu'nun 241'inci madde düzenlemesinin günümüz ihtiyaçlarına cevap vermekten uzak olduğu yönünde yapılmıştır¹⁰.

Güncelliğini hiç kaybetmeyen bu suç tipi, sonuçları itibariyle ödünç alan kişinin uğramış olduğu kişisel ve ekonomik zararların yanı sıra *Devlet Hazinesi*'ni yakından ilgilendirmekte; çalışmanın ikinci ve üçüncü bölümlerinde yer verileceği üzere vergi hukuku anlamında hassas bir alana işaret etmektedir.

Çalışmanın ikinci ve üçüncü bölümünde yer alan tefecilik faaliyetlerine ilişkin vergisel sonuçların daha net anlaşılabilmesi adına bu bölümde, öncelikle tefecilik suçuna dair kanuni düzenlemelere ayrıntıya girmeksizin yer verilmesi, ardından da Türk Ceza Kanunu bağlamında suç tipinin unsurlarının incelenmesi yerinde olacaktır.

II. TE FECİLİK SUÇUNA İLİŞKİN KAVRAMLAR ve KANUNİ DÜZENLEMELER

A. Genel Açıklama

Tefeci sözcük anlamı olarak el altından yüksek faizle ödünç para veren kimse, faizci, murabahacı demektir¹¹. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun gerek kanun metninde gerekse gerekçesinde tefeciliğe ilişkin bir tanımlama yer almamakla birlikte, tefecilik hukuki bir terim olarak çeşitli kanun metinlerinde tanımlanmıştır. Mülga 2279 Sayılı Ödünç Para Verme İşleri Kanunu ve 90 Sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname tefeciliğe ilişkin tanımlar için bakılması gereken kanuni düzenlemelerdir.

⁹ <http://www.masak.gov.tr>, (Erişim: 02.09.2017).

¹⁰ Veli Özer Özbek, "Tefecilik Suçu", **Ceza Hukuku Dergisi**, Sayı: 14, Aralık 2010, s. 29; Özbek ve diğerleri, *Özel Hükümler*, s. 941; *Yenidünya*, s. 3; İnci, s. 223.

¹¹ <http://www.tdk.gov.tr>, (Erişim: 20.12.2017).

B. Kavram Olarak Tefecilik ve İkrazaatçılık

Mülga 2279 Sayılı Kanun'un 14'üncü maddesinde tefecilik şu şekilde yer almıştır: *“1'inci maddeye göre izin almaya mecbur olan hakiki veya hükmi şahıslardan bu mecburiyete riayet etmeyenlere veya 9'uncu madde hükümlerine göre Bakanlar Kurulunca itti haz edilecek kararlara aykırı hareket eyleyenlere ve beyannamelerindeki şartları ve faiz hadlerini muvazaa ile gizleyenlere tefeci denir”*.

90 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 9'uncu maddesine göre ise: *“Bu Kanun Hükmünde Kararname uyarınca ikrazaatçılık yapmak üzere izin alınmadan, faiz veya her ne ad altında olursa olsun, bir ivaz karşılığı veya ipotek almak suretiyle, ödünç para verme işlemlerinin yapılması veya bu işlerin meslek itti haz edilmesi ve Kanun Hükmünde Kararname uyarınca alınan ikrazaatçılık izni iptal edildiği halde ödünç para verme işlerine devam edilmesi, tefecilik sayılır”*.

90 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname'de tefecilik faaliyeti için, *“ikrazaatçılık yapmak üzere izin alınmaksızın veya ikrazaatçılık izni iptal edildiği halde ödünç para verme işlerine devam edilmesi”* denilmek suretiyle ikrazaatçılığa bağlı bir tanımlamaya gidildiği için ikrazaatçılık faaliyetlerine ilişkin düzenlemelere de yer vermek gerekmektedir.

Arapça bir kelime olan ikrazaat, ikrazın çoğulu olup borçlar, borç para vermeler anlamına gelmektedir¹². İkrazaatçı kelimesi 90 Sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin “Tanımlar” başlıklı 3'üncü maddesinde, *“Devamlı ve mutad meslek halinde, faiz veya her ad altında olursa olsun bir ivaz karşılığı veya ipotek almak suretiyle, ödünç para verme işleriyle uğraşan veya ödünç para verme işlerine aracılık eden ve kendilerine faaliyet izni verilen gerçek kişileri... ifade eder”* şeklinde tanımlanmıştır. Maddede “devamlı” ve “mutad” kelimelerinin art arda kullanılmasının sebebinin; ikrazaatçının, ikrazaatçılık dışında başka hiçbir iş yapamayacağını, bu işi asıl meslek olarak yürüteceğini vurgulamak olduğu söylenebilir¹³.

¹² Hüsamettin Uğur, “Tefecilik Suçunun Pozitif Dayanakları, Unsurları ve Uygulama İlkeleri, **Terazi Hukuk Dergisi**, Yıl: 2, Sayı: 8, Nisan 2007, (Tefecilik), s. 61.

¹³ Sabih Arkan, “Ödünç Para Verme İşlerine İlişkin Düzenlemede Yapılan Değişiklikler”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Sayı: 4, Aralık 1994, (Ödünç Para Verme), s. 6.

90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname’de yer alan bu iki tanım birlikte değerlendirildiğinde tefecilik faaliyeti, ülkemizde bir dönem yasal bir faaliyet olan ikrazatçılığın Hazine Müsteşarlığı’ndan izin alınmaksızın yapılması veya faaliyet izni iptal edilmesine rağmen faaliyete devam edilmesi anlamına gelmektedir¹⁴.

Kararnamenin 5’inci maddesinde faaliyet izni ve bu iznin nasıl alınacağı *(İkrazatçılıkla uğraşacak gerçek kişiler bir beyanname ile Müsteşarlıktan faaliyet izni almak zorundadır. Beyannamenin kapsamı ve örneği Müsteşarlık tarafından tespit olunur. Faaliyet izin belgesi ile verdikleri beyannamenin tasdikli bir örneğini alan ikrazatçılar, izin tarihini takiben 30 gün içinde Ticaret Siciline başvurarak bu izni tescil ve ilan ettirirler)*, Kararnamenin 7’inci maddesinde de faaliyet izninin iptali *(Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin 4’üncü maddesindeki yasaklara aykırı hareket edenlerin faaliyet izinleri iptal edilir. Bu kişilere yeniden faaliyet izni verilmez)* düzenlenmiştir.

C. Tarihi Gelişim

1. Genel Olarak

Ödünç para verme işlemlerine ilişkin ilk kanuni düzenleme Osmanlı İmparatorluğu döneminde faiz oranları ile ilgili hükümlere¹⁵ yer veren 22 Mart 1303 (1887) tarihli Murabaha Nizamnamesi’dir. Ancak bu dönemde tefecilik bir suç olarak düzenlenmemiştir¹⁶.

Ödünç para verme işlemlerine ilişkin eylemlere suç olarak yer veren kanuni düzenlemeler doktrinde 765 sayılı ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu dönemindeki kanun hükmünde kararnameler ve kanunlar çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu başlık altındaki açıklamalara doktrindeki sıralama çerçevesinde yer verilmektedir.

¹⁴ Kalaycı, s. 28; Yenidünya, s. 4; Necati Meran, “Türk Ceza Kanununda Tefecilik Suçu ve 90 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Uygulanması”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Yıl: 5, Sayı: 51, Kasım 2010, (Tefecilik), s. 103; İnci, s. 34; Onur Utku Sevim, “Teknoloji Temelli Bir Suç Pos Tefecilik Suçu”, **Adalet Dergisi**, Sayı: 42, Yıl: 2012, s. 160; Fatih Birtok, “Tefecilik Suçu (TCK m. 241)”, **Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi**, Sayı: 53-54, s. 32.

¹⁵ “Bu nizamnamenin başlıca hükümleri şunlardır: -Her nev’i adi ve ticari borçlarda azami faiz oranı yıllık %9 olarak sınırlandırılmıştır. -İkrazat faizi toplamı borcun vadesi ne kadar uzun olursa olsun, hiçbir surette ana para miktarını geçmemektedir. -İkrazata bileşik faiz yürütülmesi yasaklanmıştır”. Kalaycı, s. 10.

¹⁶ İnci, s. 77.

2. 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu Dönemi

a. Genel Olarak

Mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda tefecilik suçuyla ilgili herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu dönemde tefecilik fiilleri ve yaptırımları, ilk olarak 2279 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Kanunu'nda, ardından da 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'de yer almıştır.

b. 2279 Sayılı Ödünç Para Verme İşleri Kanunu

90 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yürürlükten kaldırılan 2279 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Kanunu'nda faizden para kazanmak için ödünç para verme işiyle uğraşan gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetleri ve izinsiz olarak bu faaliyette bulunanlara uygulanacak müeyyidelere yer verilmiştir¹⁷.

Kanunun 14'üncü maddesi ile ödünç para verme işiyle uğraşmak için izin almak zorunda olan gerçek ve tüzel kişilerden bu izinleri almayanlar, 9'uncu madde hükümlerine göre Bakanlar Kurulu tarafından alınacak kararlara aykırı hareket edenler ve faiz hadlerini muvazaa ile gizleyenler tefeci sayılmıştır. Belirtmek gerekir ki bu kanuna göre suçun oluşabilmesi için, ödünç verme işinin faizden para kazanmak için ödünç para verme işini meslek edinen şahıslar tarafından yapılmış olması gerekmektedir¹⁸.

2279 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun'unun 17'nci maddesinde tefecilik suçunun yaptırımı “...6 aydan 2 seneye kadar hapis cezasıyla birlikte, temin ettikleri menfaatlerin 5 misli ağır para cezasıyla cezalandırılır” şeklinde düzenlenmiştir¹⁹.

¹⁷ Uğur, Tefecilik, s. 62. “Yürürlük süresince birçok değişikliğe uğrayan bu kanun, özellikle kanuni faiz oranı esasını kabulü dolayısıyla gelişmelere ayak uyduramamıştır.” Kalaycı, s.11.

¹⁸ Faruk Erem ve Akın Altıok, Ödünç Para Verme İşleri Kanunu ve İlgili Kararlar, **Başnur Matbaası**, Ankara, 1967, s. 1; Uğur, Tefecilik, s. 62; Bekar, s. 502.

¹⁹ “11.10.1981 tarihli ve 2520 sayılı Kanun’un 3. Maddesinde “... 2279 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Kanunu’nun 17’nci maddesinde gösterilen hapis cezası ile birlikte 100 bin liradan 1 milyon liraya kadar ağır hapis cezası uygulanabileceği gibi, yargı yoluna başvurma hakları saklı olmak üzere, işyerleri Maliye Bakanının talebi üzerine valilerce 1 ay süreyle geçici olarak kapatılır” hükmüne yer verilerek ... nisbi olan para cezası yerine maktu miktarda ağır para cezası öngörülmüştür” Uğur, Tefecilik, s. 63. Bu hususta ayrıca bkz. Erem/Altıok, s. 17.

c. 90 Sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

90 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 16'ncı maddesiyle 2279 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Kanunu ile ek ve değişiklikleri yürürlükten kaldırılmıştır.

90 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 9'uncu maddesi ile ikrazatçılık izni alınmaksızın, ivaz karşılığı ödünç para verme işlemlerinin yapılması veya bu işlerin meslek ittihaz edilmesi ve ikrazatçılık izni iptal edildiği halde ödünç para verme işlerine devam edilmesi tefecilik suçu kapsamında düzenlenmiştir.

Kararname'nin 15'inci maddesinde para ve hapis cezaları düzenlenmiş, tefecilik suçu için 6 aydan 2 yıla kadar hapis cezası ile 50 bin liradan az olmamak üzere sağlanan menfaatin 5 katı tutarında ağır para cezası öngörülmüştür. Ancak Kararname'nin 17'nci maddesiyle 15'nci maddenin yürürlük tarihi ertelenmiştir. Kararname'nin 17'inci maddesine göre:

“Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin;

- 1) 15'inci maddesi dışındaki hükümleri, yayımı tarihinde,*
- 2) 15'inci maddesi Kararnamenin kanunlaştığı tarihte yürürlüğe girer.*
- 3) 15'nci madde yürürlüğe girinceye kadar 2279 sayılı Kanun'un suç saydığı fiiller hakkında, bu Kanunun 17'nci maddesinde yazılı hükümlerin uygulanmasına devam olunur.”*

90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kanunlaşmadığı için, 15'inci madde yürürlüğe girememiştir. Bu düzenleme nedeniyle uygulamada ikili bir mevzuat takip edilmiş, tefecilik suçunun maddi unsurlarına ilişkin tespitler 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 9'uncu maddesine göre belirlenirken, tefecilik suçuna ilişkin yaptırım 2279 sayılı Kanun'un 17'nci maddesine göre belirlenmiştir²⁰.

90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 15'inci maddesi suçta ve cezada kanunilik ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesi önüne gelmiştir. Anayasa Mahkemesi ise “Yaptırım içeren itiraz konusu 17. Madde, 2279 sayılı Yasa'da düzenlendiğine ve 90 sayılı KHK'nın 17. Maddesinin üçüncü

²⁰ İnci, s. 80.

fıkrasında “15. Madde yürürlüğe girinceye kadar 2279 sayılı Kanunun suç saydığı fiiller hakkında, bu Kanunun 17. Maddesinde yazılı hükümlerin uygulanmasına devam olunur” denildiğinden “kanunsuz suç ve ceza olmaz” ilkesine aykırılıktan söz edilemez” şeklindeki gerekçeyle düzenlemenin Anayasa’ya aykırı olmadığına karar vermiştir²¹.

Tefecilik suçunun maddi unsurunun tespit edilmesinde Kanun Hükmünde Kararname hükümleri esas alınıp, suça ilişkin yaptırımının 2279 sayılı Kanun ile belirlenmesiyle yalnızca “cezaların kanuniliği” ilkesi sağlanmış olmaktadır. Oysa ki “kanunilik ilkesi”, “suçların kanuniliği”ni de gerektirmektedir. Bu perspektiften bakıldığında bu şekilde bir uygulama, “Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaz...” şeklindeki Anayasa’nın 38’inci maddesinin 1’inci fıkrasına aykırılık barındırmaktadır²². Suçların kanuniliği ilkesinin tam olarak sağlanamamış olması, kişilerin belirsiz bir uygulamaya tabi olması sonucunu da doğurmaktadır. Bu durum ise “belirlilik ilkesi”, “hukuki güvenlik ilkesi” gibi temel hukuk ilkelerinin ihlaline sebep olabilecek niteliktedir.

Diğer taraftan 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname bir olağan dönem kanun hükmünde kararnamesidir. Bu yönüyle de “Sıkıyönetim ve olağanüstü haller saklı kalmak üzere, Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümünde yer alan siyasi haklar ve ödevler kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenemez” şeklindeki Anayasa’nın 91’inci maddesine aykırılık barındırmaktadır.

Her ne kadar 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname’nin 15’inci maddesinde tefecilik suçuna ilişkin hürriyeti bağlayıcı ceza içeren hükümlerin, Kararname kanunlaşamayarak yürürlüğe girmemiş olması nedeniyle uygulanmadığı ve 2279 sayılı Kanun’un 17’nci maddesinin uygulanma zorunluluğu doğduğu için bu durumun, hukuk devleti ve suç ve cezaların kanuniliği ilkeleri bakımından hak ihlaline engel olduğu ileri sürülmüş ise de²³ “kanunilik ilkesi”, “hukuki güvenlik ilkesi”, “belirlilik ilkesi” bakımından taşıdığı sakıncalar nedeniyle biz bu görüşe iştirak etmemekteyiz.

²¹ Ay.M. 21.06.1995 gün ve E. 1995/14, K. 1995/15, (RG. 13.02.1996 – 22553).

²² İnci, s. 81; Birtek, s. 30.

²³ Birtek, s. 31.

3. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Dönemi

a. Genel Olarak

Mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'ndan farklı olarak 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda tefecilik suçu, Özel hükümlerin yer aldığı İkinci Kitabın “*Topluma Karşı Suçlar*” başlıklı Üçüncü Kısımının “*Ekonomi, Sanayi ve Ticarete İlişkin Suçlar*” alt başlıklı Dokuzuncu Bölümünde yer alan “*Tefecilik*” kenar başlıklı 241'inci maddede düzenlenmiştir.

Tefecilik suçu ile ilgili olarak 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu dönemine ait olarak incelenmesi gereken bir diğer kanun, 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu'dur. Öyle ki bu kanunun 52'nci maddesinin 1'inci fıkrası, 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ek ve değişiklikleri yürürlükten kaldırmıştır.

b. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda tefecilik suçunun düzenlendiği 241'inci madde şu şekildedir: “*Kazanç elde etmek amacıyla başkasına ödünç para veren kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır*”²⁴.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 241'inci maddesine yer alan tefecilik suçuna ilişkin düzenleme yeni tarihli bir kanuni düzenlemedir. Bu sebeple 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve 2279 sayılı Kanun'da tefeciliğe ilişkin düzenlemeler ortadan kalkmıştır. Diğer bir ifadeyle tefecilik suçunun maddi unsurlarına ilişkin tespitlerin 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 9'uncu maddesine göre belirlenmesi artık mümkün değildir²⁵.

²⁴ “Gerek TCK m.241'in kaleme alınmasında gerekse hükme anlam verilip uygulanmasında mülga 2279 s. Ödünç Para Verme İşleri Kanunu ve halen yürürlükte bulunan 90 s. Kanun Hükmünde Kararname'den yararlanılması düzenlemenin dar bir alana sıkışmasına sebebiyet vermiş, fiilin “ödünç para verme” ile özdeşleşmesine neden olmuştur. Halbuki tefecilik sadece ödünç para verme olmayıp onu da içine alan daha geniş bir anlama sahiptir.” Özbek ve diğerleri, Özel Hükümler, s. 930.

²⁵ İzzet Özgenç, “Tefecilik Suçu”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: XIV, Sayı: 1, Yıl: 2010, (Tefecilik), s. 545; Yenidünya, s. 5; Meran, Tefecilik, s. 112; İnci, s. 83; Bayram Yüksekaya, “Para İlişkisindeki Kanserli Hücre: Tefecilik Suçu”, <http://www.yuksekkayalawoffice.com/index.php?page=tefecilik>, Erişim: 20.12.2017; Burak Bilge,

c. 6361 Sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu

6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu'nun 52'nci maddesinin 2'nci fıkrasıyla diğer kanunlarda 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye yapılan atıfların, bu Kanunun ilgili maddelerine yapılmış sayılacağı kabul edilmiştir.

Yürürlükten kaldırılan 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 2'nci maddesinin 1'inci fıkrasıyla, ikrazatçılık, finansman şirketleri ve faktoring şirketleri Kararname'nin kapsamına alınmışken²⁶, 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu'nun 2'nci maddesinin 1'inci fıkrasıyla finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketlerinin bu Kanun hükümlerine tabi olacağı belirtilmiştir.

6361 sayılı Kanun, 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'de yer alan faaliyetlerden ikrazatçılığı düzenlemeyip, bu Kanun Hükmünde Kararname'yi tüm ekleriyle birlikte ortadan kaldırmakla, ikrazatçılık faaliyetini ülkemizde meşru bir ekonomik faaliyet olmaktan çıkarmıştır²⁷. Bu sebeple de 6361 sayılı Kanun'un geçici 5'inci maddesine²⁸ bir geçiş hükmü konulmuştur²⁹.

“Gelişen Teknolojinin Doğurduğu Yeni Bir Suç Türü: Kredi Kartı (Pos) Tefeciliği, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı**, Cilt: 1, Yıl: 2015, s. 482. Aksi yönde bkz. Birtok, s. 32; Yazar 5237 sayılı Kanun'un 241'inci maddesinin, 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 15'inci maddesini ve 2279 sayılı Kanun'un 17'inci maddesini zımnen ilga ettiğini belirtmekle birlikte 241'inci maddede tefecilik kavramının tanımlanmamış olması sebebiyle hangi eylemlerin tefecilik kapsamında değerlendirileceğine ilişkin belirlemenin 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 9'uncu maddesine göre yapılacağını belirtmiştir.

²⁶ “Finansman şirketi ya da faktöring şirketi niteliğinde olmayan ticaret şirketleri, devamlı ve mutad iştiğal konusu olarak ödünç para verme işini seçemeyeceklerdir.” Arkan, Ödünç Para Verme, s. 5.

²⁷ Yenidünya, s. 6; İlhan Akıllı, **Yargıtay Kararları Çerçevesinde Tefecilik Suçu**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2014, s. 12.

²⁸ “90 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameden aldıkları yetkiye istinaden ikrazatçılık faaliyetinde bulunanlar bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde bu Kanunda sayılı faaliyetlerden birini yürütmek amacıyla Kuruma başvuruda bulunabilirler. Bu süre içinde mevcut sözleşmelerinden kaynaklanan alacaklarının tahsiline yönelik işlemler dışında yeni bir ikrazatçılık faaliyetinde bulunamazlar. Kuruma başvuruda bulunan ikrazatçılar Kuruldan gerekli izinleri almak suretiyle faaliyetlerine faktoring, finansal kiralama veya finansman şirketi olarak devam edebilirler. Kurulacak bu şirketler bu Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde yer alan sermaye yükümlülüğünü üç yıl içinde yerine getirmek zorundadır. Kuruma başvuruda bulunmayan veya başvurduğu halde Kuruldan gerekli izinleri alamayanların ikrazatçılık faaliyet izinleri başka bir işleme gerek kalmaksızın kendiliğinden sona erer”.

²⁹ Yenidünya, s. 6.

III. TÜRK CEZA KANUNU'NDA TEFEÇİLİK SUÇU

A. Genel Açıklama

Tefecilik suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun Özel Hükümler Kitabının, Topluma Karşı Suçlara ilişkin üçüncü kısmının Ekonomi, Sanayi ve Ticarete İlişkin Suçlar başlığını taşıyan dokuzuncu bölümünde düzenlenmiştir. Suçun düzenlenmiş olduğu 241'inci maddeye göre *“Kazanç elde etmek amacıyla başkasına ödünç para veren kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır”*.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden önceki duruma göre birçok noktada farklılık arz eden tefecilik suçuna ilişkin bu düzenlemeyi suçun unsurları çerçevesinde değerlendirmek yerinde olacaktır. Fakat suç tipinin unsurları incelenirken bu hususta doktrinde yapılan tüm tartışmaların etraflıca ele alınması ayrı bir çalışma konusu oluşturmaktadır. Çalışmanın boyutlarını aşmamak adına bu bölümde suç tipinin unsurları, ikinci ve üçüncü bölümdeki açıklamalarla paralelliği koruyacak şekilde sınırlı olarak ele alınmaktadır.

B. Suçla Korunan Hukuki Değer

Hukuki değer genel olarak, kanun koyucuyu suç tipini düzenlemeye iten soyut menfaat olarak tanımlanmaktadır³⁰. Tefecilik suçuyla korunan hukuki değer hususunda doktrinde çeşitli görüşler ileri sürülmüştür³¹. Bir görüş, tefecilik suçunun *“Topluma Karşı Suçlar”* içinde yer alan *“Ekonomi, Sanayi ve Ticarete İlişkin Suçlar”* başlığı altında düzenlenmiş olmasına vurgu yaparak suçla korunan hukuki değer, serbest rekabet mekanizmasının işleyişinin bozulması ve kamu güvenliğinin korunması olduğunu ileri sürmüştür³².

³⁰ Veli Özer Özbek, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, (Genel Hükümler), s. 196; Centel, Hamide Zafer ve Özlem Çakmut, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, 9. Bası, Beta Basım Yayın Dağıtım A. Ş., İstanbul, 2016, (Ceza Hukukuna Giriş), s. 285; Hakan Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 21. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s. 314.

³¹ Alman hukukunda bu hususta ileri sürülen *“Malvarlığı ve İrade Özgürlüğü”*, *“Sözleşme Özgürlüğü”*, *“Ekonomik ve Ticari Hayatın İşleyişi ve Güvenliği”* ve *“Karma Görüş”* teorileri ile ilgili yapılan değerlendirmeler için bkz. İnci, ss. 98-105.

³² Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan ve Mustafa Artuç, **Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, Cilt: V, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010, s. 6713; *“Kamu otoritesinin, ödünç para verme*

Diğer bir görüş, Türk Ceza Kanunu'nun 241'inci maddesinde mağdur için zor durumda olması veya özel zayıflık halleri gibi herhangi bir kriter getirilmemiş olsa da suçla korunan hukuki değer, malvarlığı ve/veya kişi özgürlüğü ya da sözleşme özgürlüğü olduğunu ileri sürmüştür³³.

Doktrinde ileri sürülen ve bizim de katıldığımız bir diğer görüş ise tefecilik suçuyla hem ekonomik yaşamın güvenilirliği gibi toplumsal değerlerin hem de bireysel menfaatlerin korunduğunu, dolayısıyla korunan hukuki değer karma bir niteliğe sahip olduğu yönündedir³⁴.

Yargıtay ise bireysel menfaatlardan ziyade toplumsal menfaatleri korunması gereken hukuki değer olarak ele almaktadır. 2014 tarihli “...tefecilik suçunun; *“Kazanç elde etmek amacıyla başkasına ödünç para veren kişi, ...”* biçiminde tanımlanmasına, tefecilik suçunun ekonomi, sanayi ve ticarete ilişkin suçlar bölümü içerisinde yer almasına, bu bölümün de topluma karşı suçlar kısmı içinde bulunmasına, bu suç ile korunan hukuki yararın; ekonomik kuralların ve serbest rekabet mekanizmasının bozulmasının önlenmesi ve kamu güvenliğinin korunması olmasına....”³⁵ şeklindeki, 2016 tarihli “...Tefecilik suçuyla korunan hukuksal değer serbest rekabet mekanizması ve ekonomik yaşamın güvenilirliğidir. Bu sebeple suç TCK'nun *“Topluma Karşı Suçlar”* kısmının *“Ekonomi, Sanayi ve Ticarete İlişkin Suçlar”* bölümünde düzenlenmiştir...”³⁶ şeklindeki değerlendirmelerinde suçun düzenlenmiş olduğu yerden hareketle toplumsal menfaatlere ağırlık veren bir yaklaşım benimsemiştir.

Bir başka kararında Yargıtay, “...bir başkasına ödünç verme işinin, Hazine müsteşarlığının iznine ve bu işten elde edilen kazancın da vergiye tabi olduğu ve Hazinesinin bu suçun işlenmesinden dolayı vergi kaybına uğrayacağı...somut olayda

işlemleri bağlamında faiz alınmasını kontrol altında tutması, istikrarlı ekonomi için bir zorunluluktur”. Özgenç, Tefecilik, s.544.

³³ Necati Meran, **Yeni Türk Ceza Kanununda Sahtecilik – Malvarlığı Bilişim Suçları ile Ekonomi ve Ticaret Alanında Suçlar**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2005, (Ekonomi ve Ticaret Alanında Suçlar), s. 354; Meran, Tefecilik, s. 104.

³⁴ “Ancak toplumsal yanı ağır bastığı için suçun yasakoyucu tarafından Topluma Karşı Suçlar başlığı altında düzenlemek gibi bir tercihinin bulunduğu söylenmelidir”. Özbek ve diğerleri, Özel Hükümler, s. 931; Özbek, s. 31; Birtok, s. 26; Yenidünya, s. 7; Çetin Arslan, “Tefecilik Suçu”, **Ankara Barosu Dergisi**, Yıl: 2014/1, s. 30; Bilge, s. 482; Samet Can Olgaç ve Ahmet Cemal Ruhi, **Tefecilik Suçu**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 13.

³⁵ Yarg. 5. CD. 14.01.2014 gün ve E. 2013/9010, K. 2014/396, (Olgaç ve Ruhi, s. 14).

³⁶ Yarg. CGK. 26.04.2016 gün ve E. 2014/118, K. 2016/208, (www.kazanci.com, Erişim: 15.01.2018).

*Hazinenin vergi kaybı...*³⁷ şeklindeki ifadelerle korunan hukuki değer olarak devletin vergi kaybına uğramasının engellenmesi, ekonomiye güvenin sağlanması suretiyle kamu otoritesinin tesisi olduğuna işaret etmiştir. Kararın mali bir bakış açısı çerçevesinde eleştirilebilecek noktası, yalnızca tefecilik suçunun işlenmesinin vergi kaybının gerçekleşmesi için yeterli bir neden olarak değerlendirilmesidir. Oysaki vergi kaybına yol açan husus, tefecilik suçu ile elde edilen gelirin beyan edilmemesidir.

C. Suçun Maddi Unsurları

1. Suçun Konusu

Tipe uygun hareketin üzerinde icra edildiği kişi veya maddi şey, suçun konusu olarak tanımlanmaktadır³⁸. Tefecilik suçunun konusu bakımından, Türk Ceza Kanunu'nun 241'inci maddesinde başkasına ödünç "*para*" vermekten bahsedilmiştir. Madde metninden hareketle suçun konusunu yalnızca para oluşturabilir. Geçmişte para olarak kullanılmış olsa bile günümüzde para sayılmadığından altın gibi değerli madenler, taşınır ve taşınmaz mallar tefecilik suçuna konu olamaz³⁹.

³⁷ Yarg. 5. CD. 11.09.2017 gün ve E. 2017/3133, K. 2017/3299, (www.kazanci.com, Erişim: 05.01.2017). Benzer yönde bir diğer karar için bkz. Yarg. 4. CD. 23.11.2011 gün ve E. 2009/21672, K. 2011/22022, (www.kazanci.com, Erişim: 17.11.2017).

³⁸ Özbek ve diğerleri, Genel Hükümler, s. 196; Bahri Öztürk ve Mustafa Ruhan Erdem, **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**, 15. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015, s. 163; İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 10. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, (Genel Hükümler), s. 206; Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen ve A. Caner Yenidünya, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Yeniden Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2011, s. 309; Mahmut Koca ve İlhan Üzülmüş, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015, (Genel Hükümler), s. 108; Timur Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Güncellenmiş 10. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, s. 538; Nevzat Toroslu ve Haluk Toroslu, **Ceza Hukuku Genel Kısım**, 23. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2016, s. 107; Hakeri, s. 148; Hamide Zafer, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 5. Bası, Beta Basım A. Ş., İstanbul, 2015, s. 155.

³⁹ Özbek ve diğerleri, Özel Hükümler, s. 931; Özgenç, Tefecilik, s.546; Yaşar ve diğerleri, s. 6714; Yenidünya, s. 16; Meran, Tefecilik, s. 109; "*Kanun koyucu paraya eşit sayılan değerlerin sadece parada sahtecilik suçu bakımından suçun maddi konusu olarak kabul edilebileceğini öngörmüştür.*" İnci, s. 113; Hakan Karakehya, "Türkiye'de Giderek Artan Hukuka Aykırı Bir Ekonomik Faaliyet Olarak Kredi Kartı Kullanılması Suretiyle Tefecilik", **International Conference On Eurasian Economies**, 2013, (Tefecilik), s. 933; Arslan, s. 31; Bilge, s. 487; Bekar, s. 507; Olgaç ve Ruhi, s. 15; Birttek, s. 33. Ancak Yaşar ve diğerleri, suçun Hareket-Sonuç başlığı altında mağdura üç altın verip sonra dört altın alacağına ilişkin sözleşmelerin de tefecilik kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini belirterek çelişkili bir durum yaratmışlardır. Yaşar ve diğerleri, s. 6715.

Her ne kadar “*akıllı bir failin*”⁴⁰ kanunda yer alan boşluklardan yararlanması ve eyleminin cezasız kalması ihtimal dâhilinde olsa da Türk Ceza Kanunu’nun 2’inci maddesinin 3’üncü fıkrasında yer alan “*kıyas ve genişletici yorum yasağı*” karşısında para dışındaki değerlerin madde kapsamında düşünülmesi mevcut düzenleme itibariyle mümkün görünmemektedir⁴¹.

Çalışmamızın devam eden bölümlerinde yer alan yargı kararlarından da anlaşılacağı üzere uygulamada kıymetli evrak veya altın da tefecilik suçu bağlamında ele alınmaktadır. Tereddüte mahal vermemek adına kanaatimizce ihtilaf sayısının fazla olduğu böyle bir durum, “*kanunilik ilkesinin*” de bir gereği olarak madde metninin genişletilerek yeniden ele alınmasını gerektirmektedir⁴².

2. Fail

Bir suçun işlenmesi için tek kişinin yeterli olmadığı ve zorunlu olarak birden çok kişinin fail sıfatıyla suçun işlenmesine katılmasının gerektiği durumlarda çok failli suçlardan bahsedilmektedir⁴³. Tefecilik suçunda da ödünç alan ve ödünç veren olmak üzere iki taraf vardır⁴⁴. Kanun koyucu bu sözleşmenin ödünç para veren tarafını cezalandırmakta, madde gerekçesinde belirtildiği üzere “*izlenen suç politikası gereği*” ödünç para alan tarafı cezalandırmamaktadır⁴⁵.

⁴⁰ İnci, s. 117.

⁴¹ Özbek, s. 31; Özbek ve diğerleri, Özel Hükümler, s. 931.

⁴² Özbek ve diğerleri, Özel Hükümler, s. 931; “*Hüküm altın gibi yaygın kullanımı olan madenleri kapsayacak şekilde değiştirilmelidir. Benzer durumun kıymetli evrak için de geçerli olduğu söylenmelidir*”. Özbek, s. 31; İnci, s. 118.

⁴³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Sulhi Dönmezer ve Sahir Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım**, Cilt: II, Yeniden Gözden Geçirilmiş 12. Bası, Beta Basım Yayım Dağıtım A. Ş., İstanbul, 1997, (Cilt: II), s. 443; Özbek ve diğerleri, Genel Hükümler, s. 495; Özgenç, Genel Hükümler, s. 480; Centel ve diğerleri, (Ceza Hukukuna Giriş), s. 492; Hakeri, s. 543; Kayıhan İçel, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Yenilenmiş Bası, Beta Basım A. Ş., İstanbul, 2016, s. 529; Zafer, s. 151.

⁴⁴ Çok failli suç olarak kabul edilebilmesi için kanuni tanımında bu yönde bir belirlemenin bulunması gerektiği yönünde bkz. Bilge, s. 492.

⁴⁵ Özbek, s. 32; İnci, s. 121; Meran, Ekonomi ve Ticaret Alanında Suçlar, s. 354. “... *arz olmadan talep bir anlam ifade etmeyeceğinden, kazanç karşılığı ödünç para verenin cezalandırılması yönündeki suç siyaseti, kanaatimizce yerindedir*”. Yüksekaya, <http://www.yuksekkayalawoffice.com/index.php?page=tefecilik>, Erişim: 20.12.2017. Farklı görüş için bkz. “*Eylemin kendine özgü niteliği de göz önünde bulundurulduğunda, kanun koyucu tarafından özel kanun niteliğinde bulunan “Banka ve Kredi Kartları Kanunu”nda yapılacak düzenleme ile eylemin her iki tarafı için kabahat veya suç kabilinden bir yaptırıma tabi tutulması öneri olarak sunulabilir.*” Sevim, s. 166.

Hükümde “*ödünç para veren kişi*” ifadesine yer verilmiş olup, bunun dışında failde herhangi bir özellik aranmamıştır. Dolayısıyla bu suç herkes tarafından işlenebilir⁴⁶. 2279 sayılı Ödünç Verme İşleri Kanunu’nda ve 90 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’de tefecilik suçunu oluşturan eylemleri gerçekleştiren kişinin, bu işi “*meslek ittihaz etmiş olması*” şartı aranmaktaydı⁴⁷. Yargıtay da bu dönemde vermiş olduğu kararlarda bu şarta değinmekte idi. Şöyle ki: “*KHK.nin 9.maddesinde tefeciliği "belgesi olmadan ödünç para verme işiyle meslek ittihaz edilerek uğraşılması olarak tanımlandığı gibi 2279 sayılı yasanın 1.maddesinde "meşgul olması halinin belirlendiği" buna göre tefeciliğin sistemli bir şekilde ve süreklilik arz ederek faizle para verme işlemlerini kapsadığı gözönünde bulundurularak...*”⁴⁸.

Ancak 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 241’inci maddesinde tefecilik suçunun oluşması için failin bu işi sürekli yapması, meslek haline getirmesi gibi bir şart aranmamaktadır⁴⁹.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun yürürlüğe girmesinden önce 2279 sayılı Kanun’un 17’inci maddesinin 4’üncü fıkrasında yer alan “*Mezkur suçların, hükmi şahsiyeti haiz bir teşekkül tarafından işlenmesi halinde para cezaları bu teşekküle, diğer cezalar ise İdare Meclisi veya İdare Komitesi Reis ve Azalarından veya imzaları ile o müesseseyi ilzama salahiyyətli müdür veya memurlarından cezayı mütelzim fiil işlemiş veya buna iştirak etmiş veya buna emir vermiş olanlara uygulanır*” şeklindeki hüküm ile suçun tüzel kişilik bünyesinde işlenmesi durumunda para cezasının tüzel kişiliğe, hapis cezasının ise tüzel kişinin yetkililerinden birine uygulanacağı düzenlenmiştir⁵⁰.

Fakat 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 20’nci maddesine göre ceza sorumluluğun şahsidir ve tüzel kişiler hakkında adli para cezası da dahil olmak üzere ceza yaptırımını uygulanamamaktadır. Yine aynı maddede kanunda öngörülen güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımlar saklı tutulmaktadır. Türk Ceza Kanunu’nun

⁴⁶ Özbek, s. 31; Karakehya, Tefecilik, s. 934; İnci, s. 121; Arslan, s. 32; Bilge, s. 482; Olgaç ve Ruhi, s. 16; Altıparmak, s. 1291; Birtek, s. 33.

⁴⁷ Erem ve Altıok, s. 1.

⁴⁸ Yarg. 7. CD. 15.02.2005 gün ve E. 2003/12342, K. 2005/663, (www.kazanci.com, Erişim: 15.01.2018). Benzer yönde bkz. Yarg. 7. CD. 17.06.2003 gün ve E. 2003/642, K. 2003/4953, (İnci, s. 121, dp. 318).

⁴⁹ Özbek, s. 35; Özgenç, Tefecilik, s. 547; İnci, s. 121.

⁵⁰ İnci, s. 123.

242'nci maddesi ise tefecilik suçunun işlenmesi suretiyle yararına haksız menfaat sağlanan tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbiri uygulanmasını mümkün kılmaktadır⁵¹.

3. Mağdur

Tefecilik suçuyla korunan hukuki değer bazında doktrinde var olan ayrılıkların bir uzantısı olarak bu suçun mağduru hususunda da çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Bu görüşler genel olarak, ödünç alan kişinin izlenen suç politikası gereği cezalandırılmaması nedeniyle mağdur olarak ele alınıp alınamayacağı ve toplumun genelinin mağdur kabul edilip edilmemesi noktalarında yoğunlaşmaktadır.

İleri sürülen görüşlere yer vermeden önce mağdur, suçtan zarar gören kavramlarına yer vermek gereklidir. Devletin her suçta geniş anlamda mağdur olması durumu bir kenara bırakıldığında, mağdur suçun icra hareketlerinin üzerinde gerçekleştiği, suçla korunmak istenen hukuki yararın sahibi olan gerçek kişilerdir⁵². Suçtan zarar gören ise her ne kadar icra hareketleri üzerinde gerçekleşmemiş olsa da haklı çıkarı bir şekilde zedelenmiş olan kişidir. Kural olarak mağdur, aynı zamanda bir suçun işlenmesi dolayısıyla zarar gören kişi ise de suçtan zarar gören kişi, her zaman bu suçun işlenmesi dolayısıyla mağdur edilen kişi değildir, dolayısıyla suçtan zarar gören kavramı mağdur kavramına göre daha geniştir⁵³.

Görüşlerden ilkinde göre suçun mağduru, icra hareketleri üzerinde gerçekleşen kişi, dolayısıyla ödünç para alan kişidir. Bu görüşte olan yazarlara göre, kredi kurumlarına başvurarak kredi temin etmek belirli bir prosedüre bağlandığı için, ödünç alan kişi ya bu kurumlara yasal nedenlerden dolayı müracaat edememekte yahut acil ihtiyaç duyduğu için daha kolay olan bu yolu seçmektedir. Nihayetinde de zaruret veya özel bir zayıflık halinde bulunan⁵⁴ ödünç para alan taraf, yüksek faiz

⁵¹ Özbek, s.31; Özbek ve diğerleri, Özel Hükümler, s. 931; Yaşar ve diğerleri, s. 6713; Meran, Tefecilik, s. 104.

⁵² Özbek ve diğerleri, Genel Hükümler, s. 195; Öztürk ve Erdem, s. 161; “Devletin suçun mağduru olabileceği görüşü, devleti bir hak süjesi olarak kabul eden eski anlayışın bir ürünüdür.” Özgenç, Genel Hükümler, s. 209; Artuk ve diğerleri, s. 314; Koca ve Üzülmöz, Genel Hükümler, s. 106; Hakeri, s. 146; Demirbaş, s. 543; Toroslu ve Toroslu, s. 112; Zafer, s. 154.

⁵³ Özgenç, Genel Hükümler, s. 210; Artuk ve diğerleri, s. 313; Koca ve Üzülmöz, Genel Hükümler, s. 107; Demirbaş, s. 543; Hakeri, s. 147;

⁵⁴ “Failin diğer yanın zor durumundan, tecrübesizliğinden, temyiz kudretinin yeterince gelişmemiş olmasından ya da irade zayıflığının varlığından yararlanılması hususu da tipte yer almalıydı.” Özbek

ödemek durumunda kalarak bu suçun mağduru olurken, kamu yani toplum ise bu suç açısından suçtan zarar gören durumundadır⁵⁵.

Diğer görüşe göre ise her ne kadar tefecilik suçu ödünç para alan tarafı da koruyucu bir fonksiyon gösterse ve ödünç para alan kişi suç siyaseti gereği cezalandırılmasa da bu durum ödünç para alan kişiyi bu suçun mağduru olarak kabul etmeyi gerektirmez. Öyle ki, bu suçun mağduru, kamu ve/veya toplumdur⁵⁶.

Yargıtay “...sanıktan kazanç karşılığı ödünç para aldığı iddia edilen M.T’nin tefecilik suçunun mağduru olması sebebiyle kamu davasına katılma ve hükmü temyiz hakkı bulunduğu...”⁵⁷ şeklindeki kararında ödünç alan için mağdur sıfatını, “...müştekiler D.K., A.A.A., M.K. ve A.G. aşamalarındaki beyanlarında sanıkların, kendilerine faizle ödünç para verdiklerini belirttikleri cihetle atılı suçun olduğu gözetilerek...”⁵⁸ şeklindeki kararında müşteki sıfatını, “...sanıktan faiz karşılığında borç para aldıklarını bildirmeleri karşısında, adı geçenlerin duruşmada tanık sıfatıyla dinlenip sonucuna göre...”⁵⁹ şeklinde devam eden kararında ise tanık sıfatını kullanmıştır.

ve diğerleri, Özel Hükümler, s. 929; “Ödünç para alan tarafın ekonomik zaruret hali içerisinde bulunmasını peşinen kabul etmek, tipiklikte yer almayan bir unsur yaratmak demektir. ...olması gereken kanuni düzenleme açısından bizce, ödünç alan kişinin içinde bulunduğu bazı subjektif hallerin madde metnine eklenmesi gerekir.” İnci, ss. 130-131.

⁵⁵ Özbek ve diğerleri, Özel Hükümler, s. 932; Özbek, s. 32; Meran, Ekonomi ve Ticaret Alanında Suçlar, s. 355; Meran, Tefecilik, s. 107; Birtek, s. 33; Arslan, s. 32; Bilge, s. 493; Olgaç ve Ruhi, s. 17. Kredi kartı (pos) tefeciliğinde, kredi kartıyla belirli bir meblağı çekildikten sonra, kendisinden bu meblağdan daha azı verilen kişi olduğu yönünde bkz. Karakehya, Tefecilik, s. 934; Altıparmak, s. 1291; Birtek, s. 33.

⁵⁶ Yaşar ve diğerleri, s. 6713; Özgenç, Tefecilik, s. 552; Yüksekaya, <http://www.yuksekkayalawoffice.com/index.php?page=tefecilik>. Erişim: 20.12.2017; Yenidünya, s. 18; Bilge, s. 490; Bekar, s. 513. Aksi yönde değerlendirme için bkz. “Mağdurun sadece toplum olduğunun kabulü müsadere hükümlerinin uygulanması bakımından karmaşaya yol açar. Zira failin elde ettiği kazancı iadesi mümkündür. Bu ise mağdura yapılacaktır. Kazancın mağdura iadesi mümkün ise bu suçun mağdurunun da bulunduğu kabul edilmiş olmaktadır”. Özbek, s. 32. Özbek ve diğerleri farklı olarak, bu suçun gerçek kişi mağduru olamayacağını kabule götüren hususları: “...Yasakoyucu isteseydi suçu Kişilere Karşı Suçlar kısmında da düzenleyebilirdi. Halbuki tefecilik suçunun Ekonomi, Sanayi ve Ticarete İlişkin bir suç olduğu ve topluma karşı işlendiği kabul edilmiştir.... Türk Ceza Kanunu’nun 241’inci maddesini mağduru belli bir kişi olmayan suç olarak kabul etmek zorunludur ve bu 43’üncü maddeyle uyumludur...Tefecilik suçunun gerçek kişi mağduru olduğu kabul edilir ise ilgilinin rızasının hukuka uygunluk sebebinin de bu suç bakımından kabul edilmesi gerekir. Halbuki öğreti ve uygulamada, suçun düzenlendiği yerden hareketle, bu suç bakımından mağdurun rızasının hukuki sonuç doğurmayacağı kabul edilir” şeklinde belirtmişlerdir. Özbek ve diğerleri, Özel Hükümler, ss. 932-933.

⁵⁷ Yarg. 5. CD. 24.06.2014 gün ve E. 2013/2704, K. 2014/6952, (Olgaç ve Ruhi, s. 18).

⁵⁸ Yarg. 7. CD. 01.07.2004 gün ve E. 2003/7623, K. 2004/9059, (www.kazanci.com, Erişim: 15.01.2018).

⁵⁹ Yarg. 7. CD. 26.02.2007 gün ve E. 2004/7960, K. 2007/1134, (Yaşar ve diğerleri, s. 6724).

Yargıtay, belirtmiş olduğumuz kararlarında kavram birliğine varamamış olmasına rağmen yerleşik içtihatlarında, ödünç para alan tarafın mağdur olarak kabul edilemeyeceğini ortaya koymuştur. Şöyle ki, “...Tefecilik suçu ile korunan hukuki yarar ve bu bağlamda suçun topluma karşı suçlar bölümünde düzenlenmesi karşısında bu suçun mağdurunun toplumu oluşturan bireylerin tamamının, diğer bir ifadeyle kamunun olduğu, eylemin belirli bir kişinin zararına olarak işlenmesi halinde bu kişinin mağdur değil, suçtan zarar gören olacağının kabulü gerekmektedir”⁶⁰. Yine benzer bir kararı ise şu yöndedir: “...tefecilik suçunda, faiz karşılığı borç alan kişi meşru zeminde bulunmadığından suçun mağduru olarak kabul edilemeyecektir...”⁶¹.

Davaya katılma hakkı ile ilgili olarak ise Yargıtay yerleşik içtihatlarında, ödünç para alan kişinin suçtan doğrudan doğruya zarar gören olmadığını bu sebeple davaya katılma hakkının bulunmadığını ifade etmektedir⁶².

“...Sanıklar hakkında tefecilik suçundan kamu davası açıldığı, katılan sıfatını alabilecek surette suçtan zarar görmüş olan Hazinesin kanun yoluna başvurma hakkının bulunduğu ve bu sıfatının gereğı olarak, kovuşturma evresinde sahip olduğu davaya katılma ve öteki haklarını kullanabilmesi için duruşmadan haberdar edilmesi gerektiğı halde...” şeklindeki kararında ise Yargıtay, suçtan doğrudan doğruya zarar görenin Maliye Bakanlığı olduğu ve ancak Maliye Bakanlığı’nın davaya müdahil olabileceğini kabul etmiştir⁶³. Kararda belirtildiğı gibi, tefecilik yapan kişi, bu işten elde ettiğı gelirin vergisini ödemediğı için Maliye Bakanlığı, davalara katılan olarak kabul edilmektedir. Tefecilik yapan kişinin, bu faaliyetten elde ettiğı gelirin vergisini ödemediğı durumlarda, vergi kaybından söz edilemeyeceğı için, Maliye Bakanlığı’nın doğrudan katılan olarak değerlendirilmemesi gerektiğı kanaatindeyiz.

⁶⁰ Yarg. CGK. 26.04.2016 gün ve E. 2014/118, K. 2016/208, (www.kazanci.com, Erişim: 15.01.2018). Benzer yönde bkz. Yarg. 5. CD. 21.11.2016 gün ve E. 2014/6141, K. 2016/9076, (www.kazanci.com, Erişim: 15.01.2018).

⁶¹ Yarg. 4. CD. 24.12.2012 gün ve E. 2012/1830, K. 2012/31528, (www.kazanci.com, Erişim: 28.11.2017). Benzer yönde bkz. Yarg. 4. CD. 04.02.2013 gün ve E.2011/1580, K.2013/2822, (www.kazanci.com, Erişim: 15.01.2018).

⁶² Yarg. 7. CD. 26.01.2010 gün ve E. 2007/15270, K. 2010/568, (www.kazanci.com, Erişim: 20.12.2017).

⁶³ Yarg. 5. CD. 06.07.2017 gün ve E. 2016/8451, K. 2017/3013, (www.kazanci.com, Erişim: 25.12.2017).

4. Eylem: Ödünç Para Vermek

Madde metninde tefecilik suçunun eylem unsuru “*ödünç para vermek*” olarak tanımlanmıştır. Vermek şeklindeki eylem sayesinde ödünç para alan taraf bu para üzerinde tasarruf edebilme imkânına sahip olmaktadır. Ödünç paranın verilmesiyle birlikte tefecilik suçu tamamlanmaktadır. Bir diğer deyişle suçun gerçekleşme anı ödünç paranın verildiği andır ve bu yönüyle suç neticesi harekete bitişik bir suçtur⁶⁴.

Kazancın elde edilip edilmemesi suçun oluşması bakımından önem taşımadığı gibi, suça konu ödünç olarak verilen şeyin para olması gerektiği halde, elde edilen kazancın para olması zorunlu değildir. Benzer şekilde para biriminin yerli yahut yabancı olması ya da geri verme süresinin uzun ya da kısa olması bu suçun oluşması bakımından önemli değildir⁶⁵.

Doktrinde suçun eylem unsuru altında çeşitli tartışmalara yer verilmiştir. Bu tartışmaları süreklilik-meslek edinme şartları, senet kırdırmak suretiyle suçun işlenip işlenemeyeceği ve kredi kartı kullanmak suretiyle suçun işlenip işlenemeyeceği hususlarını içeren üç başlık altında değerlendirmek yerinde olacaktır.

a. Gerçekleştirilen Eylemlerde Süreklilik ve Meslek İttihaz Etmiş Olma Şartlarının Bulunmasının Gerekip Gerekmediği

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’ndan önce 2279 Sayılı Kanun’da olduğu gibi 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname’nin 9’uncu maddesinde “*...ikrazatçılık yapmak üzere izin alınmadan ...ivaz karşılığı, ödünç para verme işlemlerinin yapılması veya bu işlerin meslek ittihaz edilmesi, ...ikrazatçılık izni iptal edildiği halde ödünç para işlerine devam edilmesi*” tefecilik olarak sayılarak, ödünç verme

⁶⁴ Özbek, s.32; Özbek ve diğerleri, Özel Hükümler, s. 933; Özgenç, Tefecilik, s. 547; Meran, Tefecilik, s. 108; Uğur, Tefecilik, s. 71; Yenidünya, s. 8; İnci, s. 136; Ali İhsan Erdağ, “Ekonomi, Sanayi ve Ticarete İlişkin Suçlar ve Bilişim Alanında Suçlar”, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/100.doc, Erişim: 15.12.2017; Olgaç ve Ruhi, s. 24; Birtek, s. 36.

⁶⁵ Özbek, s. 34; Yaşar ve diğerleri, s. 6715; Özgenç, Tefecilik, s. 553; Yenidünya, s. 8.

eylemlerinin tefecilik suçunu oluşturmaları için bu eylemleri gerçekleştiren kişilerin bu işi meslek ittihaz etmiş olma şartı aranmıştır⁶⁶.

Nitekim Yargıtay da bu dönemde vermiş olduğu kararlarında tefecilik eyleminden dolayı mahkûmiyet hükmü verilebilmesi için birden fazla kişiye sürekli ve sistematik olarak faiz karşılığı ödünç para verilmesi ve suçun meslek ittihaz edilmiş olmasını aramıştır⁶⁷.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden sonra da kimi yazarlar bu şartları aramaya devam etmiştir. Bu görüşteki yazarlara göre, suça ilişkin değerlendirmeler, tefecilik suçu için ödünç para verme işlerinin meslek ittihaz edilmesini şart koşan 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin hükümleri incelenerek yapılmalıdır⁶⁸. Öyle ki Uğur'a göre; *"mahkumiyet kararı verilebilmesi için sanığın sistemli ve sürekli bir şekilde tefecilik yaptığıнын dosyaya yansımaları gerekir....Uygulamada en çok yapılan hata, sanıkların tefeciliği meslek edinip edinmediği, geçim vasıtası haline getirip getirmediğinin araştırılmamasıdır"*⁶⁹.

Yargıtay, *"...tefecilik suçunun oluşabilmesi için birden fazla kişiye sistemli ve sürekli bir biçimde faiz karşılığı ödünç para verilmesi gerekmekte olup, sanığın birçok kişiye faiz karşılığı ödünç para vererek çıkar sağlayıp sağlamadığı ve bu işi meslek haline getirip getirmediğinin tespiti bakımından..."*⁷⁰ şeklindeki kararında olduğu gibi 2005'ten sonraki bazı kararlarında da süreklilik kriterini aramıştır. Fakat kararlara bakıldığında suça konu eylemlerin 2005 yılı öncesinde gerçekleşmiş olduğu, bu durumda Yargıtay'ın sanık lehine olan süreklilik şartını aramasının doğal olduğu da belirtilmelidir⁷¹.

⁶⁶ İnci, s. 137. Karş. Birtek, s. 35 *"90 sayılı KHK bakımından bir eylemin tefecilik sayılabilmesi için meslek ittihaz edilmesi veya sürekli bir biçimde yapılması zorunlu değildir."* Aynı yönde Yüksekaya, <http://www.yuksekkayalawoffice.com/index.php?page=tefecilik>, Erişim: 20.12.2017. Ayrıca bkz. Erem ve Altıok ss. 1-2.

⁶⁷ *"...sanığın faizle ödünç para verdiğine ve bu işi sürekli yaptığına dair mahkumiyetine yeter kesin ve inandırıcı delillerin nelerden ibaret bulunduğu karar yerinde gösterilip tartışılmadan yazılı şekilde mahkûmiyet hükmü tesisi..."* Yarg. 7. CD. 08.02.2002 gün ve E. 2002/1341, K. 2002/1276, (www.kazanci.com, Erişim: 21.11.2017). Benzer yönde bkz. Yarg. 7. CD. 29.04.2002 gün ve E. 2002/4930, K. 2002/5903, (www.kazanci.com, Erişim: 21.11.2017).

⁶⁸ Meran, Tefecilik, s. 110; Arslan, s. 35.

⁶⁹ Uğur, Tefecilik, s. 68.

⁷⁰ Yarg. 7. CD. 21.06.2006 gün ve E. 2004/36039, K. 2006/12651, (www.kazanci.com, Erişim: 21.11.2017).

⁷¹ İnci, ss. 141-142; Benzer yönde bkz. Karakehya, Tefecilik, s. 934. Aleyhe kanunun geçmişe yürütmesi yasağı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Sulhi Dönmezer ve Sahir Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım**, Cilt: I, 14. Bası, Beta Basım Yayın Dağıtım A. Ş., İstanbul, 1997, (Cilt: I), s. 168; Özbek ve diğerleri, Genel Hükümler, ss. 121-125; Öztürk ve Erdem, s. 40; Özgenç, Genel

Bizim de iştirak etmiş olduğumuz öğretideki hâkim görüş ise, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden sonra, tefecilik suçunu oluşturan eylemlerinin sürekliliğini aramamakta, bir kez dahi bu eylemlerin gerçekleştirilmesini suçun oluşması için yeterli görmektedir. Bu görüşte olan yazarlar tarafından, *“İdarenin düzenleyici işlemleriyle suç ve ceza konulamaz”* şeklindeki 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 2'nci maddesinin 2'nci fıkrası mevcut iken 90 sayılı Kararname'nin 9'uncu maddesinin uygulanabilmesinin mümkün olmadığı⁷², sonradan yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'ndaki bir suç tanımına ilişkin hükümlerin yorumunda 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükümlerinin dikkate alınamayacağı, haklı olarak ileri sürülmüştür⁷³.

Yargıtay da son dönem kararlarında *“...tefecilik suçunun; “Kazanç elde etmek amacıyla başkasına ödünç para veren kişi,...” biçiminde tanımlandığı, bu düzenlemeye göre suçun oluşması için sanığın yalnızca bir kişiye ödünç para vermesi yeterli olup, bu işi meslek haline dönüştürüp dönüştürmemesinin öneminin bulunmadığı...”*⁷⁴ yönünde kararlar vermektedir.

Ayrıca belirtmek gerekir ki sanığın lehine olacağı iddiasıyla süreklilik ve meslek edinme şartlarının aranması kanunun aramadığı bir şartı aramak anlamına gelir ve bu durum da *“kanunilik ilkesi”* ile bağdaşmaz⁷⁵. Kaldı ki Türk Ceza Kanunu hem lehe hem de aleyhe kıyası yasaklamaktadır⁷⁶.

Hükümler, ss. 120-121; Centel ve diğerleri, Ceza Hukukuna Giriş, s. 98; Artuk ve diğerleri, s. 154; Koca ve Üzülmüş, Genel Hükümler, s. 65; Demirbaş, s. 115; Hakeri, s. 75; Toroslu ve Toroslu, s. 67; Zafer, s. 65; İçel, s. 110.

⁷² 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname döneminde de eylemin tefecilik sayılabilmesi için meslek ittihaz edilmesi veya sürekli biçimde yapılması gerekmediği yönünde bkz. Birtek, s. 35.

⁷³ Özbek ve diğerleri, Özel Hükümler, s. 939; Özgenç, Tefecilik, s. 548; Yaşar ve diğerleri, s. 6716; Yenidünya, s. 9; Meran, Ekonomi ve Ticaret Alanında Suçlar, s. 356; Birtek, s. 35; Yüksekaya, <http://www.yuksekkayalawoffice.com/index.php?page=tefecilik>, Erişim: 20.12.2017; Yenidünya, s. 9; Karakehya, Tefecilik, s. 934; Tefecilik suçuna ilişkin hukuka uygunluk nedenleri bakımından 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'yi göz önünde bulundurmanın, hukuk düzenini bir bütün olarak düşünmeye engel olmayacağı yönünde bkz. İnci, s. 144; Erdağ, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/100.doc, Erişim: 15.12.2017; Bilge, s. 496; Bekar, s. 508; Olgaç ve Ruhi, s. 20.

⁷⁴ Yarg. 6. CD. 27.06.2016 gün ve E. 2013/31253, K. 2016/5550, (www.kazanci.com, Erişim: 25.11.2017). Benzer yönde bkz. Yarg. 6. CD. 04.12.2015 gün ve E. 2015/527, K. 2015/45681, (www.kazanci.com, Erişim: 25.11.2017).

⁷⁵ Özbek, s. 35; İnci, s. 143.

⁷⁶ Kanuna göre, hukuka göre kıyas ayrımı için bkz. Dönmezer ve Erman, Cilt: I, s. 176. Öztürk ve Erdem, s. 41; Özbek ve diğerleri, Genel Hükümler, s. 69; Özgenç, Genel Hükümler, s. 116; Artuk ve diğerleri, s. 125; Centel ve diğerleri, Ceza Hukukuna Giriş, s. 52; Koca ve Üzülmüş, Genel Hükümler, s. 59; Hakeri, s. 31; Demirbaş, s. 115; Zafer, s. 64. Farklı yönde bkz. İçel, s. 108; Toroslu ve Toroslu, s. 66.

b. Senet Kırdırmak Suretiyle Gerçekleştirilen Eylemlerin Tefecilik Suçunu Oluşturup Oluşturmayacağı

Henüz vadesi gelmemiş bir bono veya vadeli düzenlenmiş bir çeki verip, üzerinde yazılı bedelden daha düşük bir bedelin nakit olarak alınması suretiyle gerçekleşen “çek veya senet kırdırmak” şeklindeki eylemler ile de tefecilik suçunun işlenebileceği Türk Ceza Kanunu’nun 241’inci maddesinin gerekçesinde yer almıştır. Gerekçe şu şekilde devam etmektedir: “Örneğin henüz vadesi gelmemiş bir bononun vadesinden önce başkasına verilerek karşılığında bono üzerinde yazılı meblağdan daha az bir paranın alınması durumunda tefecilik suçu oluşur. Çünkü, bu durumda bononun el değiştirmesi, kişiler arasında doğmuş olan bir alacak borç ilişkisine dayanmamaktadır. İfade yerinde ise, bu durumlarda, birer ödeme aracı olan bononun veya çekin kendisi satılmakta ve satın alınmaktadır”⁷⁷.

Borçlar hukuku bakımından muvazaalı bir alacağın temlik işlemi⁷⁸ olan senet kırdırma usulü ile senetteki alacak hakkı faile geçirilmekte, bunun karşılığında fail ise senet bedelinden daha düşük miktardaki bir parayı karşı tarafa vermektedir⁷⁹. Türk Ceza Kanunu’nun 241’inci maddesinde yer alan “ödünç para vermek” şeklindeki eylem karşısında senet kırdırma usulünün tefecilik suçunu oluşturup oluşturmayacağının değerlendirilmesi zaruridir.

Doktrinde bir bazı yazarlar, madde gerekçesinden hareket etmek suretiyle, bu yöntem ile müzayaka haline düşmüş olan kişilerden haksız kazanç elde edildiğinden bahisle senet kırdırma şeklindeki eylemleri de tefecilik suçu kapsamında değerlendirmiştir. Yazarlara göre bu suretle işlenen tefecilik suçunda ödünç verme eylemi yerine süreç tersten işlemekte, çekin üzerinde yazılı bedel ile nakit verilen miktar arasındaki farkın kazanç olarak ileriki bir tarihte alınacağı öngörülerek üçüncü şahıs tarafından alacaklıya ödeme yapıldığı tarih suçun işlenme anını teşkil etmektedir⁸⁰. Kanaatimizce her ne kadar senet kırdırmak suretiyle tefecilik suçunu

⁷⁷ www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/maddegerekce.doc, (Erişim: 26.01.2018).

⁷⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. Eren, ss. 1224-1243; Oğuzman ve Öz, ss. 919-952; Kılıçoğlu, ss. 784-802; Nomer, ss. 341-347.

⁷⁹ Altıparmak, s. 1292.

⁸⁰ Özgenç, Tefecilik, ss. 549-550; Meran, Tefecilik, s. 109; Yaşar ve diğerleri, s. 6716; Uğur, Tefecilik, s. 69; Yenidünya, s. 12; Yüksekaya, <http://www.yuksekkayalawoffice.com/index.php?page=tefecilik>, Erişim: 20.12.2017; Erdağ, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/100.doc, Erişim: 15.12.2017; Bekar, s. 511; “Çünkü tefecilik

oluşturan eylemlerin gerçekleştirilmesinde fail elde etmek istediği kazancı elde etmek suretiyle tefecilik suçuyla korunan hukuki değeri ihlal ettiğinden, faili cezasız bırakmak hakkaniyeti zedeliyor ise de bu durum kanunun açık hükmüne aykırı uygulamaların gerçekleştirilmesi için yeterli bir gerekçe değildir⁸¹. Kaldı ki bazı durumlarda korunan hukuki değer, gerçek anlamıyla ihlal edilmemiş dâhi olabilir. Örneğin; 31.12.2018 tarihli 100.000 TL’lik bir senet, 07.07.2018 tarihinde 90.000 TL olarak üçüncü kişi tarafından alınıyor. Senet alacaklısı, yaklaşık 5 ay önce 90.000 TL’ye kavuşmuş oluyor. Bu durumda senet alacaklısının, 5 ay elindeki 90.000 TL’yi değerlendirerek 10.000 TL’lik ya da daha fazla bir menfaat sağlayabilmesi imkân dâhilindedir.

Bizim de iştirak etmiş olduğumuz diğer görüşe göre ise senet kırdırmak şeklindeki eylem Türk Ceza Kanunu’nun 241’inci maddesinin gerekçesinde tanımlanmış olsa dahi, hükümde açıkça “...ödünç para veren...” ifadesi yer aldığından, gerekçeyi esas alarak kıymetli evrakı da madde kapsamında değerlendirmek mümkün değildir. Bu şekilde gerçekleşen eylemlerde fail, ödünç ilişkisi çerçevesinde değil, muvazaalı bir alacağın temlikine dayanarak para vermektedir. Kanunilik ilkesinin bir gereği olarak, madde değiştirilip eylem genişletilmelidir ancak mevcut haliyle, bu şekilde gerçekleşen eylemleri tefecilik suçu kapsamında ele almak hem tipiklik hem de kanunilik bakımından sakıncalar barındırmaktadır⁸².

Senet kırdırmak suretiyle kazanç elde etme faaliyetinin tefecilik kapsamında değerlendirilip değerlendirilmemesinin sonuçları, çalışmamızın ikinci ve üçüncü bölümüyle yakından ilişkilidir. Öyle ki bu eylemler tefecilik kapsamında değerlendirildiği ölçüde, elde edilen gelirin unsurlarına göre çeşitli vergilere tabi olacaktır. Danıştay 2001 tarihli kararında, iştirak etmiş olduğumuz görüş doğrultusunda değerlendirmesini şu şekilde yapmıştır; “...gerek ikrazatçılığın, gerekse tefeciliğin tanımında, faizden para kazanmak amacıyla ödünç para verme

suçunun oluşumu için fazla değer (faiz) alınması konusunda geçecek sürenin uzun veya kısa olmasının önemi yoktur.” Birtok, s. 33.

⁸¹ Benzer yönde değerlendirme için bkz. İnci, ss. 146-147.

⁸² Özbek ve diğerleri, Özel Hükümler, s. 941; Özbek, s. 36; “...senet kırdırmak suretiyle tefecilik denilen eylemle failin, elde etmek istediği haksız veya aşırı kazancı elde ettiği ve tefecilik suçuyla korunan hukuksal değer ihlal edildiği doğrudur. Bu eylemin cezalandırılmak istenmesi de anlaşılabilir. Ancak bir eylemin cezalandırılması gerekmesi ile cezalandırılabilir olması ayrı konulardır” İnci, s. 147; Arslan, s. 38.

işleriyle uğraşılması hususu üzerinde durulmuştur. Kısacası, faaliyet ikrazatçılık veya tefecilik olarak nitelendirilip, elde edilen faizin vergilendirilebilmesi için, öncelikle faiz elde edebilmek amacıyla ödünç para verilmiş olması gerekmektedir. Olayda, Ş. 'in ifadesine göre müşterilere ait çekleri kırdırmak suretiyle faiz geliri elde edildiğinin anlaşıldığından bahisle, tespit edilen bu tutarlar vergilendirilmiş ise de, yukarıda bahsi geçen kararname hükümleri göz önüne alındığında, çek kırdırmanın ikrazatçılık veya tefecilik olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. Bu nedenle, davacının çek kırdırmak suretiyle elde ettiği ileri sürülen faiz geliri, tefecilik faaliyeti kapsamında değerlendirilerek yapılan tarhiyatta yasal isabet görülmemiştir... ”⁸³.

c. Kredi Kartı (Pos Tefeciliği) ile Gerçekleştirilen Eylemlerin Tefecilik Suçunu Oluşturup Oluşturmayacağı

Gelişen ve değişen teknolojik koşullar, ekonomik hayatta köklü değişikliklere yol açmaktadır. Modern ticari yaşam içinde kredi kartlarının alışverişlerde değişim aracı olarak kullanılması bir kolaylık, avantaj olarak değerlendirilebilecekken; kredi kartlarının finansman amacıyla kullanılmaya başlanmasıyla suç teşkil eden eylemlerinin gerçekleşmesi bu durumun olumsuz bir tarafı olarak kendisini göstermektedir. “*Kredi kartının kullanılması suretiyle tefecilik*” yahut “*pos tefeciliği*” olarak adlandırılan yöntem de bu çerçevede ortaya çıkmıştır. Türk Ceza Kanunu’nun 241’inci maddesinde yer alan “*Ödünç para veren...*” şeklindeki düzenleme karşısında, kredi kartı ve pos cihazı kullanılmak suretiyle ödünç para verme faaliyetinin tefecilik suçunu oluşturup oluşturmayacağı hassasiyetle değerlendirilmesi gereken bir husustur.

5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu’nun 3’üncü maddesinin 1’inci fıkrasının (e) bendinde kredi kartı şu şekilde tanımlanmıştır: “*Nakit kullanımı*

⁸³ Dş. 7. D. 06.06.2001 gün ve E. 2000/806, K. 2001/2032, (www.kazanci.com, Erişim: 12.12.2017). Benzer yönde bkz. “...*şirketin çek kırma faaliyeti, yukarıda bahsi geçen kararname hükümleri karşısında ikrazatçılık ya da tefecilik olarak adlandırlamayacağından, elde edilen gelirin banka ve sigorta muameleleri vergisine tabi olduğunun kabulü mümkün görülmemiştir...*” Dş. 7. D. 30.11.1999 gün ve E. 1998/3614, K. 1999/3953, (www.kazanci.com, Erişim: 12.12.2017). Farklı yönde bkz. davacının, (...) *Limited Şirketinin müşterilerine ait çekleri vadesinden önce kırarak vade farkı adı altında faiz geliri elde ettiğinin vergi incelemesi sonucunda saptandığından bahisle, söz konusu gelir esas alınarak banka ve sigorta vergileri tarh edildiği ve ceza kesildiği; açılan dava sonucunda da, anılan tarh ve ceza kesme işleminin, temyize konu vergi mahkemesi kararıyla iptal edildiği.... tarh ve ceza kesme işleminin...iptalinde isabet görülmemiştir...*” Dş. 7. D. 24.09.2002 gün ve E. 2000/3826, K. 2002/2929, (www.kazanci.com, Erişim: 17.12.2017).

gerekmezsizin mal ve hizmet alımı veya nakit çekme olanağı sağlayan basılı kartı veya fizikî varlığı bulunmayan kart numarasını...ifade eder.” Banka Kartları ve Kredi Kartları Hakkında Yönetmelik’in 4’üncü maddesinin 1’inci fıkrasının (i) bendinde ise pos cihazı tanımlanmıştır. Şöyle ki: “POS: Banka kartı veya kredi kartı üzerindeki bilgileri esas alarak her türlü mal ve hizmet alımı veya nakit ödeme belgesi düzenlenmesi işlemleri ile bu Yönetmelik hükümleri uyarınca nakit kullanımı kapsamında değerlendirilebileceği belirtilen işlemlerin gerçekleştirilmesinde kullanılan elektronik cihazı...ifade eder”.

Kredi kartının kullanılması suretiyle ortaya çıkan pos tefeciliği çeşitli yöntemlerle gerçekleşebilmektedir. Bu yöntemlerden ilki şu şekilde ortaya çıkmaktadır: A’nın bankaya 10.000 TL kredi kartı borcu olduğunu ve bunu ödeyemediğini ve dolayısıyla bankanın aylık %5 kart faizi işlettiğini düşünelim. Böylece kişinin anapara borcunu hiç ödememesi halinde bir yıl sonunda bankaya olan borcu 17.000 TL olacaktır. Bunu istemeyen A, fail F’ye gider. F de gerçekte herhangi bir mal satışı yapmadığı halde, herhangi bir mal satışı yapmış gibi 12.000 TL’yi A’nın kredi kartından çeker. Oysa F, A’ya 10.000 TL nakit para verir ve böylece A bankaya olan borcunu öder. Aynı zamanda F de, bankadan 12.000 TL’yi tahsil eder ve 2.000 TL F’nin kazancı olur⁸⁴.

Borçlar Hukuku açısından muvazaalı bir satış işlemi⁸⁵ olan bu yöntemin Türk Ceza Kanunu’nun 241’inci maddesi karşısındaki durumu hususunda çeşitli görüşler ortaya atılmıştır. Bir görüş bu şekilde gerçekleştirilen eylemleri cezalandırılabilir bir eylem olarak kabul ederken⁸⁶, bizim de iştirak etmiş olduğumuz karşı görüşte olan yazarlar ise bu eylemlerin cezalandırılabilmesi için madde metninde eyleme açıkça yer verilmesi gerekliliğinden bahsetmişlerdir⁸⁷.

Belirtmek gerekir ki, kredi kartı kullanılmak suretiyle gerçekleşen eylemlerde banka, kredi kartı ile mal veya hizmet alan taraf ve söz konusu mal veya hizmeti

⁸⁴ Bilge, s. 504; İnci, s. 148; Yenidünya, s. 13; Sevim, s. 158.

⁸⁵ Muvazaa hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Eren, s.350-374; Kocayusufpaşaoğlu ve diğerleri, ss. 345-363; Oğuzman ve Öz, ss. 108-112; Kılıçoğlu, ss. 169-175; Antalya, ss. 279-293. “Mutlak muvazaa üç unsurdan oluşur. Bunlar, muvazaalı işlem (görünürdeki işlem), muvazaa anlaşması ve aldatma kastıdır. Buna karşılık nispi muvazaada bu üç unsura ek olarak bir de gizli işlem vardır”. Eren, s. 350. “Gerçekten de pos tefeciliğinde taraflar görünürdeki satış sözleşmesinin arkasında ödünç sözleşmesi (gizli işlem) yapmak arzusundadırlar”. Bilge, s. 507.

⁸⁶ Özgenç, Tefecilik, s. 550; Yaşar ve diğerleri, s. 6716; Meran, Tefecilik, s. 110; Yenidünya, s. 13; Akın, s. 260.

⁸⁷ Özbek ve diğerleri, Özel Hükümler, s. 940; İnci, s. 152; Arslan, s. 38.

satan taraf olmak üzere üçlü bir ilişki vardır⁸⁸. Kredi kartı ile yapılan her alışverişte kart sahibine açılmış olan gayri nakdi kredi nakdi krediye dönüşmekte, banka alacaklı taraf olurken, mal veya hizmet almış gibi görünen ancak gerçekte para alan taraf borçlu konumuna düşmektedir. Bu şekilde gerçekleşen eylemleri, konusu para olan ödünç sözleşmesi olarak nitelendirmek mümkün değildir⁸⁹. Türk Ceza Kanunu'nun 241'inci maddesi “para vermekten” değil “ödünç para vermekten” söz ettiği için, bu eylemler maddede yer alan tipik eyleme uygun değildir. Kredi kartı kullanılmak suretiyle gerçekleştirilen bu eylemleri madde kapsamında değerlendirmek, “belirlilik ilkesi” bakımından sakıncalar barındırmakla birlikte bu durumun keyfiliğe yol açması da muhtemeldir⁹⁰.

Ancak Yargıtay da vermiş olduğu kararlarda tefecilik suçunun POS cihazından kredi kartı çekilmek suretiyle işlenebileceğini kabul etmektedir. Şöyle ki,

“...diğer sanık İ.'in işyerinde yapılan aramada ele geçirilen kredi kartları, not defteri, pos cihazları, müşteki E. A., G. K., M. K., F. Y. ve K. Ç.'in soruşturma aşamasında sanık Ş.'in kredi kartı tefeciliği yaptığını, kendilerinin de kartlarını sanığa vererek komisyon karşılığında borçlarını ötelettirdikleri yönündeki beyanları, diğer sanık İ.'in müdafii huzurunda kollukta alınan ifadesi ile kredi kartı sayısı nazara alındığında tefecilik suçuna iştirak ettiği ve atılı suçtan cezalandırılması gerektiği halde yanılıgılı gerekçeyle...”⁹¹.

“...sanığın gerçekte herhangi bir ticari faaliyette bulunmaksızın bankalardan temin ettiği POS cihazları vasıtasıyla bankalara kredi kartı borcu bulunan tanıkların borçlarını kapatarak onlara %2 ile %2,5 arasında değişen komisyon oranlarıyla nakit para vermek suretiyle zincirleme biçimde tefecilik suçunu işlediği sübuta eren olayda...”⁹².

Kredi kartının kullanılması suretiyle gerçekleştirilen bir diğer yöntem ise kuyumcudan altın alımlarında kendisini göstermektedir. Bu yöntemde, ilk olarak kuyumcu, alıcıya altın satmakta ve altının bedelini alıcının kredi kartından genel

⁸⁸ Karakehya, Tefecilik, s. 934; Bilge, s. 504.

⁸⁹ Arslan, s. 38.

⁹⁰ İnci, s. 149.

⁹¹ Yarg. 5. CD. 12.05.2014 gün ve E. 2013/1379, K. 2014/5264, (www.kazanci.com, Erişim: 15.01.2018).

⁹² Yarg. 5. CD. 25.09.2014 gün ve E. 2013/4151, K. 2014/9056, (www.kazanci.com, Erişim: 22.12.2017). Benzer yönde bkz. Yarg. 5. CD. 28.02.2013 gün ve E. 2012/3811, K. 2013/1486, (www.kazanci.com, Erişim: 22.12.2017).

olarak taksitli biçimde tahsil etmektedir. Karttan bedel ödendikten sonra almış olduğu altınları yine aynı işyerine satmaktadırlar. Böylelikle altın alımı ve satımı arasındaki fark kuyumcunun ticari kârı olmaktadır.

Pos tefeciliğini tefecilik suçu kapsamında değerlendiren bazı yazarlar, kuyumculuk faaliyetlerini suç olarak görmemişlerdir. Yazarlar, satış ve satın alma işlemlerinin usulüne göre muhasebeleştirilmesinden yola çıkıp, kuyumcunun niyetini temel alan bir değerlendirme yaparak, kuyumculuk faaliyetinin esasının, altının alış ve satış fiyatı arasındaki fark üzerinden gelir elde etme olduğunu ileri sürmüşlerdir⁹³. Ancak Türk Ceza Kanunu'nun 241'inci maddesinde açıkça tefecilik suçunun oluşumu ödünç para verme eylemine bağlanmıştır. Dolayısıyla usulüne uygun muhasebeleştirme yahut kuyumcunun niyetinden ziyade, söz konusu faaliyetlerde ödünç ilişkisinin bulunmaması bu şekilde gerçekleşen kuyumculuk faaliyetlerinin suç oluşturmasının önündeki asıl engeldir⁹⁴.

Ne var ki Yargıtay'ın kuyumculuk faaliyetlerine yaklaşımı da senet kırdırmak şeklinde gerçekleştirilen faaliyetlerde olduğu gibidir. *"...sanığın çevredekilere sürekli borç para verdiğine ilişkin araştırma tutanağı, bu tutanağı doğrulayan tanıkların beyanları, sanığın yakın akrabalık ve iş ilişkisi bulunmayan kişilere karşılıksız olarak sürekli borç para verdiğine ilişkin savunmasının hayatın olağan akışına ve genel hayat tecrübelerine uygun düşmediği dikkate alındığında; kuyumculuk yapan sanığın, mağdurların ödünç para taleptmeleri üzerine, herhangi bir altın alım satımı olmadığı halde, altın satmış gibi mağdurlardan çek aldıktan sonra, bu kez sattığı altını hurda altın olarak geri alıyormuş gibi hesap yaparak, çek bedelinden daha az bir parayı mağdurlara verme biçimindeki eyleminde...tefecilik suçunun tüm unsurlarının oluştuğu..."*⁹⁵ şeklindeki kararında olduğu gibi Yargıtay bu durumda da tefecilik suçunun oluştuğuna karar vermektedir.

⁹³ Özgenç, Tefecilik, s. 551; "...her ne ad altında olursa olsun altının piyasadaki alış ve satış değeri arasındaki fark dışında bir menfaat elde edilmiş ise, eylemi tefecilik kapsamında değerlendirmek gerekir..." Yenidünya, s.14; Bilge, s.509.

⁹⁴ İnci, s. 151.

⁹⁵ Yarg. CGK. 12.05.2015 gün ve E. 2014/4-655, K. 2015/152, (www.kazanci.com, Erişim: 17.01.2018). Aynı günde yapılan işlem sayısının suçun oluşup oluşmadığı üzerinde önemli olduğu yönünde bkz. Yarg. 5. CD. 28.02.2013 gün ve E. 2012/3811, K. 2013/1486, ((www.kazanci.com, Erişim: 08.12.2017).

Ç. Hukuka Aykırılık Unsuru

Türk Ceza Kanunu'nun 241'inci maddesinde tefecilik suçu için özel bir hukuka uygunluk sebebi öngörülmemiştir⁹⁶. Doktrinde bazı yazarlar ivaz karşılığı ödünç para vermeye yetkili kılınan hallerde, ilgili mevzuatla belirlenen esaslar çerçevesinde ivaz karşılığı olarak ödünç para verme işlemlerini hukuka uygunluk sebebi olarak kabul etmişlerdir⁹⁷.

Suçun şikâyeteye tabi olmadığı hususu göz önünde bulundurulduğunda mağdurun rızası bu suç bakımından hukuka uygunluk nedeni olarak değerlendirilemeyecektir⁹⁸.

D. Suçun Manevi Unsuru

Madde metninde tefecilik suçunun “kazanç elde etme amacıyla” işlenebileceği düzenlenmiştir. Bu sebeple suçun oluşması için failde ödünç para vermek suretiyle kazanç elde etme kastının bulunması, yani failin “özel kast” ile hareket etmesi gerekmektedir⁹⁹. Failin kazanç elde etme yönündeki kastının şüpheye yer bırakmayacak surette ispat edilemediği durumlarda var olan şüphe, sanık lehine

⁹⁶ Özbek ve diğerleri, Özel Hükümler, s. 941; Özbek, s. 37; Arslan, s. 39.

⁹⁷ Birtok, s. 40; Altıparmak, s. 1293. “...bu hususlarda 5411 s. Bankacılık Kanunu ile 90 s. Ödünç Verme İşleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname hükümleri göz önünde bulundurulmalıdır”. Özgenç, Tefecilik, s. 553. Karş. “...5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu’nu kapsamında faaliyet gösteren kuruluşlar tarafından...finansman sağlanması meşru bir ekonomik faaliyettir” Yenidünya, s. 20; Karakehya, Tefecilik, s. 935; Bilge, s. 498. Farklı yönde bkz. “5411 sayılı Bankacılık Kanunu tefecilik suçu açısından değil, olsa olsa izinsiz bankacılık faaliyetinde bulunma suçu bakımından bir hukuka uygunluk nedeni olarak düşünülebilir” İnci, s. 154. Bu suç bakımından hukuka uygunluk nedeninin bulunmadığı yönünde bkz. Özbek ve diğerleri, Özel Hükümler, s. 941.

⁹⁸ Özbek ve diğerleri, Özel Hükümler, s. 941; Özbek, s. 37; “...ödünç para alan tarafı suçun mağduru olarak kabul ettiğimizde dahi...ödünç para alan taraf yani mağdur, kendi sakatlanmış iradesiyle konusu tefecilik teşkil eden bir anlaşmayı kabul etmiştir...mağdurun rızası tefecilik suçu bakımından hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilemez” İnci, s. 157; Bekar, s. 517.

⁹⁹ “Uygulamada tefecilik suçunun işlendiğinin kabulü bakımından süreklilik ya da meslek edinmiş olmak unsurlarının aranmasının sebebi budur. Bu koşul suçun maddi unsuru bakımından değil olsa olsa failin “kazanç elde etmek amacıyla” hareket etmiş olup olmadığının belirlenmesi bakımından önem taşıyabilir”. Özbek ve diğerleri, Özel Hükümler, s. 942; Özbek, s. 35; Özgenç, Tefecilik, s. 553; Yenidünya, s. 20; Birtok, s. 37; Karakehya, Tefecilik, s. 934; Meran, Ekonomi ve Ticaret Alanında Suçlar, s. 356; Meran, Tefecilik, s. 111; Arslan, s. 37; Erdağ, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/100.doc, Erişim: 05.01.2018. Aksi yönde bkz. Yaşar ve diğerleri, s. 6717. Olgaç ve Ruhi, s. 19. Kazanç elde etme etme amacının bulunması gerektiği fakat özel-genel kast ayrımının uygun olmadığı yönünde bkz. Bekar, s. 515. Failin kasten davranmasının yeterli olduğu yönünde bkz. Altıparmak, s. 1292.

yorumlanmalı, “*şüpheden sanık yararlanır*” ilkesi suçun manevi unsuru bakımından da uygulanmalıdır¹⁰⁰. Kazanç elde etme kastı olmaksızın, yalnızca yardım amacıyla yapılan veya yakın akrabalık, kişisel ilişkiler nedeniyle ödünç verme işlemlerinin tefecilik suçu kapsamında sayılması mümkün değildir¹⁰¹.

Belirtmek gerekir ki kazancın yalnızca faile değil fail dışındaki bir üçüncü kişiye sağlanması durumunda da failin en azından pasifinde bir azalma olacağı bunun da kazanç kapsamında düşünülebileceği belirtilerek bu durumda da tefecilik suçunun oluşacağı kabul edilmektedir¹⁰².

Tefecilik suçunun oluşması için ödünç verilen şeyin para olması zorunlu iken karşılığında sağlanan kazanç, para, kıymetli maden veya ekonomik değeri haiz her türlü malvarlığı değeri olabilir¹⁰³. Diğer taraftan kazancın faiz olarak adlandırılmaması suçun oluşumu bakımından önem taşımamaktadır¹⁰⁴.

Türk Ceza Kanunu’nun 241’inci maddesinde özel kastla hareket eden failin amaçlamış olduğu kazancın miktarı ile ilgili bir belirleme yer almamaktadır¹⁰⁵. Bu kapsamda paranın geri ödenmesine kadar geçen sürede muhtemel değer kaybıyla sınırlı ek ödemelerin tefecilik suçunu oluşturup oluşturmayacağı hususunda doktrinde ayrılık bulunmaktadır.

Bir görüş, kişinin parasını bankaya yatırmadaki amacının paranın değer kaybetmesini önleyerek kazanç elde etmek olduğunu, banka yerine kişi olduğunda da bu durumun değişmeyeceğini yalnızca kazanç elde etme amacının yardım etme amacıyla birleşmiş olduğunu ileri sürerek bu durumda da suçun oluşabileceğini belirtmiştir¹⁰⁶.

Bizim de iştirak etmiş olduğumuz doktrindeki bir diğer görüş ise paranın geri ödenmesine kadar geçen sürede muhtemel değer kaybı tutarı ile sınırlı ek ödemelerin, tefecilik suçunu oluşturmayacağı yönündedir¹⁰⁷. Bu görüşün daha

¹⁰⁰ Özbek ve diğerleri, Özel Hükümler, s. 942; Özbek, s. 37; Birtek, s. 39.

¹⁰¹ Bu yönde bkz. Dş. VDDGK. 17.11.2000 gün ve E. 2000/186, K. 2000/368, (Birtek, s. 38).

¹⁰² İnci, ss. 161-162.

¹⁰³ Yaşar ve diğerleri, s. 6715; Özbek, s. 34; Yenidünya, s. 11; Meran, Tefecilik, s. 109; İnci, s. 163.

¹⁰⁴ Özgenç, Tefecilik, s.553; Yüksekaya, <http://www.yuksekkayalawoffice.com/index.php?page=tefecilik>, Erişim: 20.12.2017.

¹⁰⁵ Edimler arasında açık oransızlığın bulunması gerektiği yönünde bkz. Özbek ve diğerleri, Özel Hükümler, s. 941; İnci, ss. 170-171.

¹⁰⁶ İnci, ss. 168-169.

¹⁰⁷ Özbek ve diğerleri, Özel Hükümler, s. 938; Özbek, s. 37; Birtek, s. 37; Yüksekaya, <http://www.yuksekkayalawoffice.com/index.php?page=tefecilik>, Erişim: 20.12.2017; Bilge, s. 495; Bekar, s. 515.

makul olmasının temeli, mali bir bakış açısı çerçevesinde enflasyon olgusu ile birlikte değerlendirildiğinde daha da sağlamlaşır. Şöyle ki, enflasyon oranının %15 civarında olduğu ülkemizde, geçen sene ödünç vermiş olduğu bir miktar parayı, aynı miktarda geri alan kişinin, aynı ekonomik düzeyde bulunduğu söylenebilir mi? Söylenemez ise bu iktisat bu kişinin zarar etmesini gerektirir mi? Bu sorulara vermiş olduğumuz hayır cevabı karşısında enflasyon oranı ile sınırlı ek ödemelerin, “*kazanç elde etme amacı*” kapsamında değerlendirilmemesi, ancak enflasyon oranını aşan oranların söz konusu olması halinde tefecilik suçundan bahsetmek gerektiği belirtilebilir. Aksi bir tutum, ödünç veren kişiyi “sen zarar etmek zorundasın” durumu ile baş başa bırakmaktadır. Diğer taraftan kanaatimizce bu durum, Vergi Usul Kanunu’nun 3’üncü maddesinin (B) bendinde ifadesini bulan iktisadi, ticari ve teknik icaplar ile de uyumlu olmamaktadır.

E. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

1. Teşebbüs

Neticesi harekete bitişik suçlarda kural olarak teşebbüs mümkün olmasa da hareketin kısımlara bölünebildiği hallerde bu suça teşebbüs mümkündür¹⁰⁸. Tefecilik suçu da sırf hareket suçudur, tipte ayrıca netice öngörülmediği için failin eylemi sonucu kazanç elde edip etmemesinden bağımsız olarak suç, ödünç para verilmesiyle tamamlanır¹⁰⁹.

Ödünç alan ve veren arasında yalnızca bir sözleşmenin yapıldığı henüz icra hareketlerine başlanmadığı durumlarda teşebbüs aşamasında kalmış bir suçtan söz edilemez. Fakat ödünç verme konusunda anlaşma sağlandıktan sonra kazanç karşılığı verilecek olan paranın postaya verilip, ödünç verenin elinde olmayan sebeplerle bu

¹⁰⁸ Dönmezer ve Erman, Cilt: I, s. 455; “5237 s. TCK eksik-tam teşebbüs ayrımını ortadan kaldırdığına göre artık bu tür suçlarda ceza, meydana gelen zarar ya da tehlikenin ağırlığına göre belirlenmelidir.” Özbek ve diğerleri, Genel Hükümler, s. 432; Artuk ve diğerleri, s. 604; Centel ve diğerleri, Ceza Hukukuna Giriş, s. 466; Koca ve Üzülmüş, Genel Hükümler, s. 408; Demirbaş, s. 472; Hakeri, s. 522; Toroslu ve Toroslu, s. 313; İçel, s. 514; Zafer, s. 425.

¹⁰⁹ Öztürk ve Erdem, s. 341; Özbek ve diğerleri, Özel Hükümler, s. 942; Özbek, s. 38; Meran, Ekonomi ve Ticaret Alanında Suçlar, s. 357; Meran, Tefecilik, s. 111; İnci, s. 178. Suçun mesafe suçu olduğu yönünde bkz. Birtok, s. 36.

postanın ödünç alana ulaşmadığı durumlarda teşebbüs aşamasında kalan tefecilik suçundan söz etmek mümkündür¹¹⁰.

2. İştirak

Tefecilik suçu aslında çok failli bir suç olmakla birlikte izlenen suç politikası gereği ödünç para alanın cezalandırılmadığını önceki açıklamalarımızda belirtmiş idik. Bu sebeple ödünç alan tarafın iştirak hükümlerine göre cezalandırılması mümkün görünmemektedir.

Tefecilik suçu iştirak bakımından herhangi bir özellik arz etmemekte, iştirakin her türlü bu suç bakımından mümkün görünmektedir¹¹¹. Örneğin, tefecilik yapan faille ödünç para almak isteyen tarafı bir araya getiren ya da pos cihazı olmayan kişiye söz konusu işlemi gerçekleştirmesi için kendi cihazını veren kişinin yardım eden sıfatıyla sorumluluğu gündeme gelirken¹¹², çok parası olmasına rağmen aklında bu yönde düşünce bulunmayan tarafa “ödünç verirse çok kazanacağını söyleyerek”, failin aklında bulunmayan suç işleme fikrini yerleştiren kişi için azmettiren sıfatıyla sorumluluk düşünülebilecektir¹¹³.

Tefecilik suçu kapsamında verilmiş olan paranın geri alınması aşamasında fail dışında kişiler tarafından ödünç alan kişiye yönelik olarak gerçekleştirilen eylemlerin tehdit suçunu oluşturduğu durumlarda tefecilik suçuna iştirak hükümlerinden değil bağımsız bir suç olarak tehdit suçundan söz edilmelidir¹¹⁴.

3. İctima

Önceki açıklamalarımızda yer verdiğimiz üzere, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile birlikte, önceki düzenlemelerde tefecilik suçunun oluşması için aranan süreklilik şartı ortadan kalkmıştır. Önceki dönemlerden farklı olarak artık tek bir

¹¹⁰ Özbek ve diğerleri, Özel Hükümler, s. 942; Yaşar ve diğerleri, s. 6717; Meran, Tefecilik, s. 111; Yenidünya, s. 21; Karakehya, Tefecilik, s. 935; İnci, s. 180; Bekar, s. 517; Olgaç ve Ruhi, s. 123. Suçun teşebbüse elverişli olmadığı yönünde bkz. Altıparmak, s. 1293.

¹¹¹ Özbek ve diğerleri, Özel Hükümler, s. 942; Özbek, s. 38; Yaşar ve diğerleri, s. 6717; Meran, Ekonomi ve Ticaret Alanında Suçlar, s. 357; Birtek, s. 36; Arslan, s. 41; Bekar, s. 518; Altıparmak, s. 1293.

¹¹² Yaşar ve diğerleri, s. 6717; Yenidünya, s. 21; Birtek, s. 36; Olgaç ve Ruhi, s. 123.

¹¹³ Yazar özel kastın varlığının şerik bakımından da aranması gerektiğini ifade etmektedir. İnci, s. 182.

¹¹⁴ İnci, s. 184.

ödünç verme faaliyetinin dahi bu suçu oluşturmasıyla birlikte, “zincirleme suç” hükümlerinin tefecilik suçu bakımından uygulanması hususu önem arz etmektedir.

Tefecilik suçu Türk Ceza Kanunu’nun 43’üncü maddesinin 1’inci fıkrasının “...mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır” şeklindeki son cümlesi anlamında mağdursuz suçtur ve bu suça zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilmesi olanaklıdır¹¹⁵.

Yargıtay da “Bir suç işleme kararının icrası kapsamında değişik zamanlarda birden fazla kişiye kazanç elde etmek amacıyla ödünç para vermek suretiyle zincirleme şekilde tefecilik suçunu işleyen sanık ... hakkında TCK’nın 43/1. maddesinin uygulanması gerekirken...”¹¹⁶ şeklindeki kararında birden çok kişiye farklı zamanlarda birden çok defa ödünç verme halinde zincirleme suç hükümlerinin uygulanabileceğini kabul etmiştir.

Tefecilik suçu işlenmeden önce yahut işlendikten sonra kazancı elde etmek amacıyla tefecilik suçunun kanunda öngörülen unsurları dışında başkaca eylemlerin gerçekleştirilmesi ve bu eylemlerin başkaca suçların oluşması durumunda failin bu suçlardan da ayrıca sorumluluğu gündeme gelecektir. Yargıtay’ın 2018 tarihli kararına konu olayda, sanıkların iştirak iradesiyle kazanç elde etme amacıyla borç para verdikleri ve mağduru tehdit ederek mağdura ait taşınmaz üzerine ipotek konulmasını sağlayarak taşınmazın sanığa ihale edilmesini sağladıkları iddia edilmiştir. Bunun üzerine Yargıtay, tehdit olarak nitelendirilen bu eylemlerin somut olayda gerçekleşmiş olması durumunda yağma suçunun oluşacağını, delillerin birlikte değerlendirilmesi bakımından tefecilik suçunun da yağma suçunun görüldüğü Ağır Ceza Mahkemesi’nde görülmesi gerektiğini belirterek görevsizlik kararı verilmemiş olmasından bahisle bozma kararı vermiştir¹¹⁷. Dolayısıyla Yargıtay bu kararında tefecilik ve yağma suçları bakımından gerçek içtima hükümleri uyarınca değerlendirme yapmıştır.

¹¹⁵ Özbek ve diğerleri, Özel Hükümler, s.942; Yaşar ve diğerleri, s. 6717; Yenidünya, s. 22; Birtek, s. 37. Bu yönde bkz. Yarg. 15. CD. 16.10.2017 gün ve E. 2017/1898, K. 2017/20231, (www.kazanci.com, Erişim: 25.12.2017).

¹¹⁶ Yarg. 5. CD. 07.11.2017 gün ve E. 2017/2743, K. 2017/4788, (www.kazanci.com, Erişim: 30.01.2018). “...sanıklar tarafından değişik zamanlarda birden fazla kez faizle borç para verildiğinin sübute ermesi ve hüküm fıkrasında “değişik zamanlarda birden fazla kez” ibaresinin açıkça gösterilmiş olması karşısında zincirleme suç hükümlerinin uygulanması...” Yarg. 5. CD. 09.11.2017 gün ve E. 2017/5117, K. 2017/4856, (www.kazanci.com, Erişim: 30.01.2018).

¹¹⁷ Yarg. 5. CD. 18.01.2018 gün ve E. 2014/10108, K. 2018/208, (www.kazanci.com, Erişim: 25.12.2017).

Daha sonraki bölümde ele alacağımız üzere uygulama en sık rastlanılan durumlardan birisi de tarafların, ödünç verme ilişkisini geçerli bir hukuki duruma dayandığını göstermek adına sahte fatura düzenlemeleri halidir. Bu durumda failin ayrıca 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 359'uncu maddesinin b bendine göre kaçakçılık suçundan sorumluluğu gündeme gelecektir¹¹⁸.

Yukarıdaki açıklamalarımızda yer verdiğimiz üzere biz kanunilik ilkesinin bir gereği olarak kredi kartı kullanılmak suretiyle gerçekleştirilen ödünç verme işlemlerinin tefecilik suçunu oluşturmayacağı görüşünü benimsemiş bulunmaktayız. Dolayısıyla kanaatimizce kredi kartı kullanılmak suretiyle gerçekleştirilen ödünç verme eylemleri neticesinde sahte fatura düzenlenmesi durumunda yalnızca Vergi Usul Kanunu'nun 359'uncu maddesi uyarınca kaçakçılık suçundan sorumluluk gündeme gelmelidir¹¹⁹.

F. Muhakeme

1. Soruşturma Evresi

Tefecilik suçunun soruşturma aşamasında uygulama tarafından geliştirilen “*zabıta araştırmasının yapılması*” yöntemine başvurulmaktadır. Bu yöntemde failin tefecilik suçuna vücut veren eylemlerini meslek haline getirip getirmediğinin tespiti için, failin yaşadığı veya işlerini yürüttüğü çevrede ilgili kolluk birimince sosyal araştırma yapılmaktadır. Yargıtay da “...*gerekirse bu hususta zabıta araştırması da yaptırıldıktan sonra sanığın hukuki durumunun tayin ve takdiri gerekirken eksik inceleme ve araştırmaya dayalı olarak hüküm kurulması...*”¹²⁰ şeklindeki kararında olduğu gibi önceki tarihli kararlarında zabıta araştırması yapılmaksızın hüküm tesis edilmesini bozma nedeni olarak görmüştür.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'ndan önceki dönemde uygulanan 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'de tefecilik suçunun oluşması için aranan *süreklilik* ve *meslek edinme şartlarının* tespitinde bu yöntemle başvurulma sebebi anlaşılabilir ise de 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'ndan sonraki dönemde suçun bir defa dahi ödünç

¹¹⁸ Yenidünya, s. 23.

¹¹⁹ İnci, s. 151.

¹²⁰ Yarg. 7. CD. 28.06.2004 gün ve E. 2003/9395, K. 2004/9069, (www.kazanci.com, Erişim: 30.01.2018).

verme işleminin gerçekleşmesiyle oluşacağı göz önünde tutularak bu yönteme başvurma zorunluluğunun ve ihtiyacının kalmadığı ifade edilmelidir¹²¹.

Kaldı ki Yargıtay'ın “...2279 sayılı yasanın 1.maddesinde de “meşgul olması” halinin belirlendiği; bu tanımlamaların birden çok eylemi içermesine göre sanığın bu işi uğraşı haline getirdiğine dair borçlu gözüken ve haklarında icra takibi bulunan kişilerin tanık sıfatı ile alınacak ayrıntılı beyanları ve müdahil idarenin tahkikatının da sonucu araştırılarak buna göre sanığın hukuki durumunun tayin ve takdiri gerekirken...”¹²² şeklindeki kararında kullanıldığı üzere “müdahil idarenin tahkikatı” olarak adlandırılan zabıta araştırması delil değildir. Benzer bir durumla vergi idaresinin, vergi incelemesi sırasında tefecilik suçunun işlendiği yönünde bir tespit yapması halinde karşılaşılmaktadır. Oysa bu şekildeki uygulamalar birçok temel hukuk ilkesine aykırılık teşkil etmektedir. Öyle ki Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 206’ncı maddesinin 2’inci fıkrasının a bendine göre “Delil, kanuna aykırı olarak elde edilmişse” reddedilecektir. Diğer taraftan Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 217’inci maddesinin 1’inci fıkrasına göre “Hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilir”. Dolayısıyla yüklenen suç, hukuka uygun delillerle ispat edilmeksizin salt zabıta araştırmasına yahut vergi inceleme raporundaki tefecilik suçunun işlendiği yönündeki tespite dayanarak mahkûmiyete hükmedilmesi “masumiyet karinesi”ne ve “adil yargılanma hakkı”na aykırılık teşkil etmektedir¹²³.

2. Kovuşturma Evresi

Tefecilik suçu şikâyete bağlı bir suç olmadığından takibi re’sen yapılır¹²⁴. 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş Görev Yetkileri Hakkında Kanun’un 11’inci maddesi uyarınca tefecilik suçu için görevli mahkeme “asliye ceza mahkemesi”dir. Yetkili mahkeme ise Ceza

¹²¹ Aksi yönde bir değerlendirme için bkz. “...maddi gerçeğin kuşkuya yer vermeyecek şekilde ortaya çıkarılması açısından sanığın tefecilik yapıp yapmadığı hususunda kolluk araştırması yaptırılması...” Yarg. 5. CD. 25.09.2017 gün ve E. 2014/8132, K. 2017/4063, (www.kazanci.com, Erişim: 15.01.2018).

¹²² Yarg. 7. CD. 18.02.2002 gün ve E. 2002/1464, K. 2002/1816, (www.kazanci.com, Erişim: 25.12.2017).

¹²³ Özbek ve diğerleri, Özel Hükümler, s. 944; Özbek, s. 39; İnci, ss. 190-191; Arslan, s. 43.

¹²⁴ Özbek ve diğerleri, Özel Hükümler, s. 943; Yaşar ve diğerleri, s. 6718; Yenidünya, s. 23; Meran, Ekonomi ve Ticaret Alanında Suçlar, s. 358; Olgaç ve Ruhi, s. 190.

Muhakemesi Kanunu'nun 12'nci maddesinin 1'inci fıkrası uyarınca suçun işlendiği yer mahkemesi olan “*ödünç paranın verildiği yer*” asliye ceza mahkemesidir¹²⁵.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 237'nci maddesinin 1'inci fıkrasında, mağdura, suçtan zarar gören gerçek ve tüzel kişiler ile malen sorumlu olanlara kovuşturma evresinin her aşamasında hüküm verilinceye kadar kamu davasına katılabilme hakkı tanınmıştır¹²⁶. Tefecilik suçunda suçtan zarar gören olarak Maliye Bakanlığı'nı kabul eden Yargıtay, “...*tefecilik yapmak suçunda, şikâyetçilerin müdahil sıfatını alamayacağı ve hükmü temyize hakkı bulunmadığından...*”¹²⁷ şeklindeki kararında olduğu gibi davaya katılma hakkının da ancak Hazineye ait olduğunu belirtmektedir¹²⁸. Daha önceki açıklamalarımızda belirttiğimiz üzere, kanaatimizce tefecilik suçunun gerçekleştiği her durumda Maliye Bakanlığı doğrudan suçtan zarar gören olarak değerlendirilmemelidir. Bu uygulama, tefecilik yapan kişinin bu faaliyetten elde ettiği gelirin vergisini ödemediği durumlara hasredilmelidir.

Ayrıca Yargıtay, “... *katılan sıfatını alabilecek surette suçtan zarar görmüş olan Hazinesin kanun yoluna başvurma hakkının bulunduğu ve bu sıfatının gereği olarak CMK'nın 233 ve 234. maddeleri gereğince kovuşturma evresinde sahip olduğu davaya katılma ve öteki haklarını kullanabilmesi için duruşmadan haberdar edilmesi gerektiği halde, usulen dava ve duruşmalar bildirilmeden, davaya katılma ve CMK'nın mağdur ve katılanlar için öngördüğü haklardan yararlanma olanağı sağlanmadan yargılamaya devam edilerek yazılı biçimde hüküm kurulması...*”¹²⁹ şeklindeki kararında olduğu gibi Hazine'nin duruşmaya çağırılmaması durumunda bozma kararı vermektedir.

¹²⁵ Yaşar ve diğerleri, s. 6719.

¹²⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoglu, ss. 160-175; Nur Centel ve Hamide Zafer, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş 12. Baskı, Beta Basım A. Ş., İstanbul, 2015, (Ceza Muhakemesi), ss. 875-893. Bahri Öztürk (Ed.), **Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, Güncellenmiş 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, ss. 242-246; Yener Ünver ve Hakan Hakeri, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 12. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, ss. 733-740; Hakan Karakehya, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Savaş Yayınevi, Ankara, 2015, (Ceza Muhakemesi), ss. 476-484.

¹²⁷ Yarg. 7. CD. 20.05.2008 gün ve E. 2005/13052, K. 2008/13754, (www.kazanci.com, Erişim: 15.01.2018).

¹²⁸ Meran ödünç para alanın da suçun doğrudan doğruya mağduru ve zarar göreni olduğunu kabul ederek kamu davasına katılan olarak kabulünün yerinde olacağı fikrini taşımaktadır. Meran, Tefecilik, s. 107.

¹²⁹ Yarg. 5. CD. 06.07.2017 gün ve E. 2016/8451, K. 2017/3013, (www.kazanci.com, Erişim: 30.01.2018). Benzer yönde bkz. Yarg. 5.CD. 12.10.2017 gün ve E.2014/8874, K.2017/4326, (www.kazanci.com, Erişim: 25.12.2017).

Ancak Hazine'nin yalnızca zarar görmüş olduğu suç yönünden davaya katılma hakkı olduğu gözden uzak tutulmamalıdır. Yargıtay da *“suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve yönetme ile örgüte üye olma suçlarından doğrudan zarar görme ihtimali bulunmayan katılan Maliye Hazinesinin anılan suçlar bakımından davaya katılmasına imkan olmadığı, bu suçlara yönelik hukuki değerden yoksun şekilde verilen davaya katılma kararının da anılan hükümleri temyize hak vermeyeceği; katılan Maliye Hazinesinin sadece tefecilik suçundan davaya katılma ve verilen hükümleri temyiz etme hakkının bulunduğu...”*¹³⁰ şeklindeki kararında bu hususa işaret etmiştir.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 260'ıncı maddesinin 1'inci fıkrası uyarınca sanık ve Cumhuriyet savcısı dışındaki kişilerin kanun yoluna başvurabilmesi için katılan sıfatını almış olmaları yahut katılma talepleri karara bağlanmamış, reddedilmiş veya katılan sıfatını alabilecek surette suçtan zarar görmüş olmaları gerekmektedir. Suçtan zarar gören olarak Hazine'yi kabul eden Yargıtay uygulaması ile birlikte ele alınınca kanun yoluna başvuru hakkının da yalnızca Hazineye ait olduğu ifade edilmelidir¹³¹.

G. Yaptırım

Türk Ceza Kanunu'nun 241'inci maddesine göre tefecilik suçunun cezası 2 yıldan 5 yıla kadar hapis cezası ve beşbin güne kadar adli para cezasıdır¹³². Somut olaya bakmakta olan hâkim, Türk Ceza Kanunu'nun 61'inci maddesine göre suç kastındaki yoğunluk, tefeciliğe konu miktar, suç konusunun önem ve değeri, meydana gelen zararın ağırlığı gibi kriterleri göz önünde bulundurarak cezanın alt ve üst sınırları arasında bir belirleme yapar¹³³.

¹³⁰ Yarg. 16. CD. 16.10.2017 gün ve E. 2017/1801, K. 2017/5068, (www.kazanci.com, Erişim: 30.01.2018).

¹³¹ “Katılma talebi reddedilen ödünç para alan kişinin kararı temyiz etmesi tamamen usuli bir sorun doğuracak ve Yargıtay'ın yerleşik içtihatları doğrultusunda Yargıtay tarafından bu kişilerin katılan sıfatını almalarının mümkün olmaması nedeniyle temyiz istemlerinin reddedileceğini söylemek gerekir”. İnci, s. 195; Uğur, Tefecilik, s. 72.

¹³² “...TCK'nın 241/1. Maddesine göre hapis ve adli para cezalarına birlikte hükmedilmesi gerektiği gözetilmeden sadece hapis cezası verilmek suretiyle eksik ceza tayin edilmesi...” Yarg. 5. CD. 25.04.2014 gün ve E.2014/2086, K.2014/4605, (Olgaç ve Ruhi, s.185).

¹³³ Bu yönde bkz. Yarg. 5. CD. 05.03.2015 gün ve E. 2013/6471, K. 2015/7961, (Olgaç ve Ruhi, s.163); Yarg. 5. CD. 10.07.2014 gün ve E. 2013/3224, K. 2014/7610, (Olgaç ve Ruhi, s.171). Cezanın

Tefecilik suçu ile ilgili olarak değinmemiz gereken bir diğer husus Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231'inci maddesinin 6'ncı fıkrasında yer alan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin koşullardır¹³⁴. (c) bendinde hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için “*Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi*” şart olarak aranmıştır.

Yargıtay “...vergi inceleme raporu ve benzeri delil ve belgelerle somut olarak belirlenebilen Hazine zararını giderdiği takdirde ileride mahkumiyet kararı verilmesi halinde haklarındaki hükümlerin açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebileceği hususunda sanıklara gerekli uyarı yapılarak, sonucuna göre anılan madde hükmünün uygulama olanağı değerlendirilip diğer şartların da oluşup oluşmadığının tartışılması gerekirken...”¹³⁵ şeklindeki kararında olduğu gibi, tefecilik suçunda devletin yoksun kaldığı vergi kaybını, somut maddi zarar olarak kabul ederek hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun uygulanabilmesi için bu zararın giderilmesi koşulunu aramıştır¹³⁶. Ne var ki kararda belirtilen Hazine zararı, salt tefecilik suçunun işlenmesi sebebiyle değil, bu faaliyetten elde edilen gelirin beyan edilmemesi halinde söz konusu olmaktadır. Zarar tefecilik eyleminden kaynaklı olmadığı için de kanaatimizce “*Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın...giderilmesi*” şeklindeki açık hüküm karşısında, hükmün açıklanmasının geri bırakılması için verginin ödenmesi gibi bir şart aranmamalıdır.

Bu hususta doktrinde bir görüş ise yasak eylemlerin vergilendirilmesine ceza hukuku kapsamında sonuçlar bağlanması halinde, sanık lehine bir kurum olarak getirilmiş olan hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun sınırlandırılarak uygulanamaz hale geleceğinden bahisle eleştirel bir tutum sergilemiştir¹³⁷.

belirlenmesi ve bireyselleştirilmesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Koray Doğan, “Cezaların Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Sayı: 4, Ağustos 2007, ss. 278-286.

¹³⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Yenisey ve Nuhoğlu, ss. 808-818; Centel ve Zafer, Ceza Muhakemesi, ss. 761-769; Öztürk, (Ed.), ss. 628-635; Ünver ve Hakeri, ss. 699-724; Karakehya, Ceza Muhakemesi, ss. 561-575.

¹³⁵ Yarg. 5. CD. 22.10.2014 gün ve E. 2013/5510, K. 2014/10013, (www.kazanci.com, Erişim: 03.11.2017). Benzer yönde bkz. Yarg. 5. CD. 28.03.2016 gün ve E. 2014/1449, K. 2016/3108, (www.kazanci.com, Erişim: 07.11.2017); Yarg. 4. CD. 19.12.2011 gün ve E. 2011/18292, K. 2011/24285, (Yenidünya, s. 25 dpn. 60).

¹³⁶ Faiz karşılığı ödünç para alan kişinin zararının giderilip giderilmediği hususunun araştırılması gerekliliği yönünde bkz. Yaşar ve diğerleri, s. 6718; Olgaç ve Ruhi, s. 159.

¹³⁷ İnci, s. 202.

Kazanç elde etmek amacıyla işlenen suçlarla mücadelede ana unsur olan¹³⁸ suç gelirlerinin devlet tarafından zor alımı yani müsadere kurumu bu çerçevede değinilmesi gereken bir diğer husustur¹³⁹. Doktrinde hâkim görüş tefecilik suçu bakımından Türk Ceza Kanunu'nun 55'inci maddesinin 1'inci fıkrası uyarınca kazanç müsaderesinin uygulanabileceği yönündedir¹⁴⁰.

Fakat tefecilik suçunun konusunu oluşturan fail tarafından ödünç verilen paranın yani anaparanın müsaderesi konusunda doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüştür. Görüşlerden ilki, ana paranın da müsadere edilmesi gerektiği yönündedir¹⁴¹. Bu görüşte olanlar bu durumu “*müsadere*” ve ikinci bölümde yer vereceğimiz “*hukuka aykırı faaliyetlerin vergilendirilmesi*” ile ilişkilendirerek çıkarım yapmaktadırlar. Şöyle ki; bir güvenlik tedbiri olan müsadere ile suç işlenmesinin önlenmesi amaçlanırken, vergi kanunları uyarınca suçtan elde edilen gelirlerin vergilendirilmesiyle, suçtan elde edilmiş olsa dahi gerçek ve tüzel kişiler tarafından elde edilmiş tüm gelirlerin vergilendirilerek, vergide adaletin gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır¹⁴².

Bizim de iştirak etmiş olduğumuz diğer görüşe göre ise suçun konusunu oluşturan anapara, eşya sayılamayacağı için Türk Ceza Kanunu'nun 54'üncü maddesinde yer alan eşya müsaderesine tabi tutulamaz. Bir an için 54'üncü madde hükümlerine tabi olduğu düşünüldüğünde dahi öncelikle hapis cezasıyla adli para cezası verilen, elde ettiği kazanç için kazanç müsaderesine tabi tutulan, sonrasında Vergi Usul Kanunu'nun 9'uncu maddesi uyarınca vergi tahakkuk ettirilen fail için

¹³⁸ Hasan Aykın ve Banu Okumuş, “Vergilendirilmiş Her Kazanç Kutsal Mıdır?”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 231, Aralık 2007, s. 145; Azmi Demirci, “Suç Fiilleri ile Bu Fiillerden Sağlanan Kazanç ve Malvarlığı Unsurlarının Vergilendirilmesi; Vergilendirmenin CMK'nın – Elkoyma – ve TCK'nın – Müsadere – Hükümleri Karşısındaki Durumu – I, **Yaklaşım Dergisi**, Yıl: 18, Sayı: 209, Mayıs 2010, s. 91.

¹³⁹ Müsadere hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Özbek ve diğerleri, Genel Hükümler, ss. 620-632; Özgenç, Genel Hükümler, ss. 777-789; Artuk ve diğerleri, ss. 915-927; Koca ve Üzülmüş, Genel Hükümler, ss. 597-604; Centel ve diğerleri, Ceza Hukukuna Giriş, ss. 725-736; Hakeri, ss. 700-707; Demirbaş, ss. 630-634; Zafer, ss. 597-599; İçel, ss. 709-714.

¹⁴⁰ Yaşar ve diğerleri, s. 6718; Özgenç, Tefecilik, s. 553; Yenidünya, s. 26; Birtok, s. 41; Yüksekaya, <http://www.yuksekkayalawoffice.com/index.php?page=tefecilik>, Erişim: 20.12.2017. Ödünç alanın mağdur olarak kabul edilmesiyle, maddi menfaatin mağdura iadesinin zorunlu olduğundan bahisle müsadere hükümlerinin uygulanamayacağı yönünde bkz. Arslan, s. 43; Olgaç ve Ruhi, s. 159; Altıparmak, s. 1293.

¹⁴¹ Özgenç, Tefecilik, s. 553; Yenidünya, s. 26; Birtok, s. 41; Murat Kaya, “Suçtan Elde Edilen Gelirlerin Vergisel Boyutu”, **Uzman Bakış Dergisi**, Yıl: 1, Sayı: 1, s. 127; Altıparmak, s. 1293.

¹⁴² Kaya, s. 126.

anaparanın da ayrıca müsadereesine karar vermek orantılılık ilkesine ve hatta mülkiyet hakkına aykırı olacaktır¹⁴³.

Müsadere konusunda doktrinde var olan ayrılık Yargıtay kararlarına da yansımıştır. Öyle ki Yargıtay, “...tefecilik suçunda ancak el konulmuş olması halinde bu suçun konusunu oluşturan değer niteliğindeki ana paranın TCK’nın 55/1. maddesi uyarınca müsadere edilebileceği, ödünç olarak verilen para nedeniyle elde edilen kazancın zarar gören konumundaki gerçek kişiye, vergi kaybı karşılığının ise Hazineye iade edilmesi gerektiği gözetilmeden...”¹⁴⁴ şeklindeki kararında anaparanın müsadere edilebileceğini kabul etmişken; “...sanığın, iddianamede açıklanan borç alan kişiler ve izinsiz borç verme (eylem) tarihlerine göre suç tarihlerini kapsayan dönem içerisinde vergi denetmenlerince hazırlanan rapora göre ne kadar faiz geliri elde ettiği saptanıp, sanığın uzlaşma sonucu vergi dairesine ödediği 171.000,51 TL’nin ne kadarının, suç tarihlerini kapsayan dönemde, dosyanın mağdurlarından elde edilen kazanç karşılık olduğu, bilirkişiden alınacak ek rapor ile tespit edilerek elde ettiği gelirden uzlaşma sonucu ödediği miktar düşünülme suretiyle, kazanç müsadereesine karar verilmesi gerektiği gözetilmeden, eksik araştırmayla fazla kazanç müsadereesine hükmedilmesi... yasaya aykırıdır...”¹⁴⁵ şeklindeki bir başka kararında failin elde etmiş olduğu faiz gelirinin kazanç müsadereesine tabi tutulması gerektiğini belirtmiştir.

Yine Türk Ceza Kanunu’nun 242’nci maddesi uyarınca suçun işlenmesi suretiyle yararına haksız menfaat sağlayan tüzel kişiler hakkında Türk Ceza Kanunu’nun 60’ıncı maddesinin 1’inci fıkrası uyarınca iznin iptaline veya 2’nci fıkrası uyarınca müsadere hükümlerinin uygulanmasına karar verilebilecektir¹⁴⁶.

¹⁴³ İnci, s. 207. Aynı yönde bkz. Bekar, s. 522; “Suç gelirinin yasal bir kazançmış gibi vergilendirilmesi, vergilendirilen kazancın kutsallığı olgusunu da zedelemektedir.” Aykın ve Okumuş, s. 149.

¹⁴⁴ Yarg. 5. CD. 01.04.2015 gün ve E. 2013/7183, K. 2015/9099, (Olgaç ve Ruhi, s. 162).

¹⁴⁵ Yarg. 5. CD. 05.06.2013 gün ve E. 2013/9115, K. 17476, (Yenidünya, ss. 26-27).

¹⁴⁶ Özbek ve diğerleri, Özel Hükümler, s. 942; Yaşar ve diğerleri, s. 6718; Yenidünya, s. 24; Bekar, s. 520.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK VERGİ SİSTEMİNDEKİ VERGİ TÜRLERİ BAKIMINDAN TEFECİLİK

I. GENEL ÇERÇEVE

En yaygın tanımıyla vergi, devletin kamu harcamalarını finanse etmek amacıyla, gerçek ve tüzel kişilerden hukuki cebir altında, kanunla belirtilen kurallara uygun ve karşılıksız olarak aldığı ekonomik değerlerdir¹⁴⁷. Bir tarafı vergi idaresi, diğer tarafı vergi mükellefi olan bu kamusal borç ilişkisinde¹⁴⁸ idare, kamu yararı argümanı ile diğer kamu hukukuna ait hukuk dallarında olduğu gibi kamu gücü ayrıcalıkları¹⁴⁹ ile donatılmıştır¹⁵⁰. Devlet, objektif olarak idealize edilmiş kamu yararının sağlanması amacına ulaşmak için araç olarak idari işlemleri kullanır¹⁵¹ ki vergilendirme işlemleri de bunun bir türünü teşkil etmektedir.

¹⁴⁷ Yılmaz Aliefendioğlu, “Vergileme Yetkisi ve 1980 Sonrası Türk Vergi Politikası”, **Danıştay Dergisi**, Yıl: 13, Sayı: 50-51, s. 61; M. Kâmil Mutluer, Erdoğan Öner ve Ahmet Kesik, **Teoride ve Uygulamada Kamu Maliyesi**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, 2016, s. 184; Yusuf Karakoç, “Gelir Vergisinde Vergiyi Doğuran Olay I – Gelirin Elde Edilmesi”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı: 181, Eylül 1996, (Vergiyi Doğuran Olay-I), s. 102; Billur Yaltı, “İlkesel Düzeyde Vergi Ceza Sistemi Tasarımı: Orantılılık İlkesi Uygulaması”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 233, Şubat 2008, (Orantılılık İlkesi), s. 107; Ali Rıza Akbulut, “Kamu Maliyesi ve Vergi Prensipleri Açısından Vergisel Düzenlemeler”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı: 260, Nisan 2003, s. 87.

¹⁴⁸ Mualla Öncel, Ahmet Kumrulu ve Nami Çağan, **Vergi Hukuku**, 26. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2017, s. 4; Yusuf Karakoç, **Genel Vergi Hukuku**, Ders Kitabı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017, (Genel Vergi), s. 56; Nihal Saban, **Vergi Hukuku**, 5. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım A. Ş., İstanbul, 2009, s. 88; M. Kâmil Mutluer, **Vergi Hukuku Genel ve Özel Hükümler**, Değiştirilmiş ve Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2011, (Genel ve Özel Hükümler), s. 169; Billur Yaltı Soydan, “Mülkiyet Hakkı versus Vergilendirme Yetkisi: İnsan Hakları Avrupa Mahkemesine Göre Mülkiyet Hakkına Müdahalenin Sınırı”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı: 227, Temmuz 2000, (Mülkiyet Hakkı), s. 113; Mehmet Arslan, **Vergi Hukuku**, Güncellenmiş 7. Baskı, MKM Yayıncılık, Bursa, 2011, s. 27; Sadık Kırbaş, **Vergi Hukuku**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 19. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2012, s. 61.

¹⁴⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Yahya Kazım Zabunoğlu, **İdare Hukuku**, Cilt 1, Yetkin Yayınları, Ankara, 2012, ss. 64-66; A. Şeref Gözübüyük ve Turgut Tan, **İdare Hukuku Genel Esaslar**, Cilt 1, Güncelleştirilmiş 7. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2010, (Genel Esaslar), ss. 6-7; Metin Günday, **İdare Hukuku**, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 10. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara, 2011, ss. 30-31; İsmet Giritli, Pertev Bilgen, Tayfun Akgüner ve Kahraman Berk, **İdare Hukuku**, Altıncı Basımdan Yedinci Tıpkı Basım, Der Yayınları, İstanbul, 2015, ss. 67-68.

¹⁵⁰ Civan Turmangil, “Vergi Davasının Hukuki Niteliği”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: XXIX, Sayı: 1-4, s. 136. Vergi yükümlüsünün bu eşitsiz durum içinde korunması için, yasama, yürütme ve yargı süreçlerindeki hukuki güvencelerin sağlanması ve yükümlü hakları kavramının insan hakları bütünü içinde değerlendirilmesi gerektiği yönünde bkz. Yaltı Soydan, Mülkiyet Hakkı, s. 114.

¹⁵¹ Fatih Selami Mahmutoglu, “Suç – Kabahat Ayrımı – İdari Ceza Hukuku’nun Temelleri”, **İdari Ceza Hukuku Sempozyumu**, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2009, (İdari Ceza), s. 34; Turgut Candan, **İdari Yargılama Usulü Kanunu**, Güncelleştirilmiş

Devletin haiz olduğu egemenlik yetkisinin bir gereği olarak vergi idaresi tarafından yapılan, vergi ödevlisini bağlayıcı nitelikte ve yerine getirilmesi zorunlu olan işlemler vergilendirme işlemleridir¹⁵². Vergiyi doğuran olayın gerçekleşmesi ile başlayan bu dinamik silsilede nihai amaç, ulusal gelirin yeniden paylaştırılması ve vergi alacağının tahsil edilerek hazine hesaplarına aktarılmasıdır¹⁵³. Verginin yükümlüsü ile konusu arasında kanunun aradığı şartların ve ilişkinin gerçekleşmesi olarak da ifade edilebilen vergiyi doğuran olay gerçekleşmeksizin idarenin vergilendirme yoluna gitmesi devam eden işlemleri sakat kılmaktadır¹⁵⁴.

Devletin gittikçe sosyal nitelik kazanması, ekonomik yaşama katılımını arttırmıştır¹⁵⁵. Bu durum da devletin üstlenmiş olduğu görevlerin artmasına sebep olmuştur ki bunların çoğunluğu büyük harcamalar isteyen kamu hizmetlerinden oluşmaktadır¹⁵⁶. Kamu harcamalarının finansmanında¹⁵⁷ vergi hasılatının yeterli olmasını ifade eden verginin mali amacı doğrultusunda neredeyse her şey daha fazla vergi almak noktasında yoğunlaşmış, bu durumun doğal bir sonucu olarak da vergilendirme sürecini başlatan vergiyi doğuran olay çok çeşitli düzenlemelerde yer almıştır¹⁵⁸.

Tefecilik faaliyetleri ilk bölümde yer vermiş olduğumuz üzere Türk Ceza Kanunu anlamında suç oluşturmaktadır. Ancak hukukumuzda bir hareketin kanuna aykırı olması, onun vergilendirilmesine engel olmaz. İleride belirteceğimiz üzere bu durum “*verginin genelliği*”, “*verginin eşitliği*” kavramlarıyla ifade edilen “*vergi*

5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012, (İdari Yargılama), s. 166; A. Şeref Gözübüyük ve Turgut Tan, **İdare Hukuku İdari Yargılama Hukuku**, Cilt: 2, Güncelleştirilmiş 5. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2012, (İdari Yargılama), s. 504; Giritli ve diğerkleri, s. 192.

¹⁵² Karakoç, Genel Vergi, s. 189.

¹⁵³ Aliefendioğlu, s. 61; Mutluer/Öner/Kesik, s.195; Özcan, s.159.

¹⁵⁴ Karakoç, Vergiyi Doğuran Olay-I, s. 102.

¹⁵⁵ Nami Çağan, “Demokratik Sosyal Hukuk Devletlerinde Vergilendirme”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sayı: 1-4, Cilt: 37, Ankara, 1980, (Sosyal Hukuk Devleti), s. 146; Akbulut, s. 92.

¹⁵⁶ Turgut Candan, “Danıştay Kararlarında Vergi Suçu Algılaması”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 233, Şubat 2008, (Vergi Suçu), s. 52.

¹⁵⁷ “*Vergi gelirlerinin kamu giderlerinin karşılığı olması ilkesinin anlamı, kamu giderleri gerektirmedikçe, kişiden vergi alınmaması ve vergi adı altında toplanan paraların kamu giderleri dışında harcanmamasıdır.*” Yusuf Karakoç, “Türk Hukukunda Vergi Kanunlarının Anayasa’ya Uygunluğunun Yargısal Denetimi”, **Anayasa Yargısı**, Cilt: 13, Ankara 1996, (Yargısal Denetim), s. 351; Ateş Oktar, **Vergi Hukuku**, Gözden Geçirilmiş ve Güncelleştirilmiş 9. Baskı, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2013, (Vergi Hukuku), s. 4. Vergilerin amacının kamu harcamalarında kullanılacak kaynakları serbest bırakmak için fertlerin harcamalarını kısmak olduğu yönünde bkz. Kenan Bulutoğlu, **Vergi Politikası**, Sermet Matbaası, İstanbul Üniversitesi Yayınlarından No: 956 İktisat Fakültesi No: 130, Maliye Enstitüsü Yayınları No: 11, İstanbul, 1962, s. 7.

¹⁵⁸ Mutluer ve diğerkleri, s. 195.

adaleti” ve Anayasa’nın 2’inci maddesinde ifadesini bulan “*sosyal devlet*”, “*hukuk devleti*” olma ilkeleriyle yakından ilişkilidir.

Bu açıdan bu bölümde ilk olarak vergilendirme sürecini başlatan vergiyi doğuran olayı hukuka aykırı faaliyetler çerçevesinde ele almak; sonrasında ödünç para vermek suretiyle gerçekleşen tefecilik eylemlerinin, vergi incelemesi sırasında tespit edilmesiyle vergi dairesine bildirilmemiş olan bu faaliyetin gelir vergisi, katma değer vergisi, banka ve sigorta muameleleri vergisi ve kurumlar vergisi yönünden değerlendirmek uygun olacaktır.

II. VERGİYİ DOĞURAN OLAY

A. Genel Açıklama

Vergi Usul Kanunu’nun 19’uncu maddesinin 1’inci fıkrasına göre, “*Vergi alacağı, vergi kanunlarının vergiyi bağladıkları olayın vukuu veya hukuki durumun tekemmülü ile doğar*”. Vergiyi doğuran olay, bir kişinin vergi idaresinin bilgisi dışında, vergi konusuyla ilişkiye girmek suretiyle gerçekleştirdiği ve gerçekleşmesi kendisine isnad edilebilecek olan hukuki ilişkidir¹⁵⁹.

Vergi Usul Kanunu’nun 19’uncu maddesinin 1’inci fıkrasında hukuki durumun tekemmül etmiş olmasının vergiyi doğuran olay kavramının içine dâhil edilmesi, vergiyi doğuran olaya daha geniş bir açı kazandırmıştır. Fiilen elde etme gerçekleşmeksizin hukuken elde etmenin gerçekleştiği durumlarda da vergiyi doğuran olay gerçekleşmiş olacaktır¹⁶⁰.

Vergi idaresinin bilgisi dışında gerçekleşen vergiyi doğuran olay ile vergi borcu kendiliğinden doğmakta, Devlet vergi alacaklısı olurken mükellef vergi borçlusu olmaktadır¹⁶¹. Anayasa Mahkemesi vergiyi doğuran olaya şu şekilde işaret etmiştir; “*Vergisel yükümlülüğün tesisinde ilk ve başlıca unsur vergiyi doğuran olaydır. Zira konusu, matrahı, oranı ve yükümlüsü kanunla belirlenmiş olan verginin bir kamu alacağı olarak yükümlüsünden talep edebilmesi, her şeyden önce, yine*

¹⁵⁹ Yıldırım Taylar, **Vergi Hukukunda Vergiyi Doğuran Olay**, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İzmir, 2012, (Vergiyi Doğuran Olay), ss. 19-20.

¹⁶⁰ Mutluer ve diğerleri, s. 223; Mutluer, Genel ve Özel Hükümler, s. 93.

¹⁶¹ Öncel ve diğerleri, s. 89; Karakoç, Genel Vergi, s. 190; Mutluer, Genel ve Özel Hükümler, s. 94; Oktar, Vergi Hukuku, s.107; Saban, s. 128; Erdoğan Öner, **Vergi Hukuku**, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015, s. 115; M. Arslan, s. 82.

kanunla belirlenmiş vergiyi doğuran olayın meydana gelmesine bağlıdır. Yani mükellefin vergi borcu (Hazinenin vergi alacağı) kanunla belirlenen vergiyi doğuran olayın meydana gelmesi ile kendiliğinden doğar. Nitekim genel idari işlem teorisine göre vergilendirme işleminin unsurları yetki, şekil, sebep, konu ve amaç olmak üzere beşe ayrıldığında, sebep unsuru vergiyi doğuran olay olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla vergiyi doğuran olay, vergi alacağının hukuksal sebebini ve ön şartını oluşturur”¹⁶².

Vergilendirme sürecinin sebebini oluşturan vergiyi doğuran olayda hukuki sebep, yürürlükteki kanun hükmü (soyut norm) iken maddi sebep, vergiyi doğuran olaydır (somut tip)¹⁶³. Bir diğer deyişle konusu, yükümlüsü, matrahı ve oranı kanunda belirtilmiş bu soyut vergi, vergiyi doğuran olayın gerçekleşmesiyle beraber yükümlü bakımından belirli ve somut bir borç haline gelmektedir¹⁶⁴.

Diğer taraftan, Anayasa Mahkemesi’nin kararın devamında işaret ettiği üzere, vergiyi doğuran olayın tespiti, vergi alacağının tabi olduğu hukuki rejimi saptamak ya da zamanaşımı süresinin ne zaman başlayacağını tespit etmek gibi hususlarda da çok önemlidir.

Anayasa’nın 73’üncü maddesinin 3’üncü fıkrasında vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin kanunla konulup, değiştirilip, kaldırılacaklarına yer verilerek “*vergilerin kanuniliği*” ilkesi ortaya konulmuştur. Vergiyi doğuran olayın bir kanunda yer alması ve o vergi kanununun belirli bir mali yılda uygulanabilmesi için bütçe ile ön-izin verilmiş olması Anayasal bir zorunluluktur¹⁶⁵. Dolayısıyla idarenin düzenleyici işlemleri ile vergiyi doğuran olay yaratılması mümkün değildir¹⁶⁶.

¹⁶² AnyM. 28.04.2011 tarih ve E.2009/39, K.2011/68, (R.G. 15.10.2011-28085).

¹⁶³ Öncel ve diğerleri, s. 89; Karakoç, Genel Vergi, s.192; Yusuf Karakoç, **Vergi Hukuku Uygulamaları (Pratik Çalışma Kitabı)**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, (Vergi Hukuku Uygulamaları), s. 36; Kırbaş, s. 59.

¹⁶⁴ Karakoç, Vergiyi Doğuran Olay-I, s. 103.

¹⁶⁵ Öncel ve diğerleri, s. 89; Mutluer ve diğerleri, s. 344; Yusuf Karakoç, Türk Vergi Ceza Hukuku Üzerine Bir Değerlendirme”, Prof. Dr. Burhan Ceylan’a Armağan, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 12, Özel Sayı: 210, Basım Yılı: 2012, (Değerlendirme), s. 23; Saban, s. 128; Onur Özcan, “Vergilendirme Sürecinin İdari İşlem Bağlamında İncelenmesi”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt: LXXV, Sayı: 1, 2017, s. 160.

¹⁶⁶ Karakoç, Genel Vergi, s. 190; Metin Tekingündüz, “İdari Dava Türleri ve Vergi Davası”, **Danıştay Dergisi**, Yıl: 13, Sayı: 50-51, s. 58; Özcan, s. 160.

Vergilendirme sürecinin ilk şartı olan vergiyi doğuran olayın doğması için gerekli olan olaylar ve durumlar her kanunda, ilgili vergi için belirtilmiştir¹⁶⁷. Örneğin; vergiyi doğuran olay, gelir vergisinde, gerçek kişilerin gelir elde etmesi (GVK.m.1), katma değer vergisinde, Türkiye’de ticari, zirai, sınai ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde bir malın teslimi yahut bir hizmetin ifası veya ithali (KDVK.m.10), kurumlar vergisinde, kurumlar vergisi mükellefi olan kurumların kazanç elde etmesi (KVK.m.3/1,2), banka ve sigorta muameleleri vergisinde, banka ve sigorta şirketlerinin yaptıkları işlemler dolayısıyla, lehlerine nakden yahut hesaben para almalarıdır (Gid.VK.m.28).

Vergiyi doğuran olay ile birlikte gerçekleşmiş olan soyut borç, vergilendirme sürecinin kanunun öngördüğü çerçevede tarh, tebliğ, tahakkuk, tahsil olmak üzere devam eden aşamalarıyla¹⁶⁸ birlikte somut borç halini almakta, yürürlük gücü kazanmaktadır¹⁶⁹. Bir diğer deyişle, vergi dairesinin bu aşamalarda yapmış olduğu işlemler, daha önce maddi olarak doğan borcun biçimsel olarak tamamlanmasını ifade etmektedir¹⁷⁰. Ayrıca belirtmelidir ki, mükellefin vergiden muaf olması yahut vergi konusunun istisnaya tabi tutulması durumunda da vergiyi doğuran olay gerçekleşmekte ancak verginin ödenmeme olanağı mükellefe verilmektedir¹⁷¹.

B. Hukuka Aykırı Faaliyetlerin Vergilendirilmesinin Anayasal ve Kanuni Temelleri

Vergi kanunlarında vergiyi doğuran olay tanımı, kanuna uygun bir faaliyetten kaynaklanabileceği gibi kanuna aykırı faaliyetlerden de kaynaklanabilir. Böyle durumlarda, kanuna ya da ahlaka aykırı bu tarz faaliyetlerin vergilendirilebilmesi

¹⁶⁷ “Vergiyi doğuran olay, bir hukuki işlem, bir fiil ya da bir durum olabileceği gibi, karma bir nitelik de gösterebilir.” Karakoç, Genel Vergi, s. 191; Karakoç, Vergi Hukuku Uygulamaları, s. 35; Oktar, Vergi Hukuku, s. 108; Kırbaş, s. 89; Saban, s. 128; Cem Barlas, “Kanunda Suç Sayılan Faaliyetlerin Vergilendirilmesi”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Sayı: 27, Kasım 2008, s. 129; Özcan, s. 162.

¹⁶⁸ “Bu aşamalarda idarenin takdir yetkisi yok denecek kadar azdır.” Tekingündüz, s. 58.

¹⁶⁹ Karakoç, Genel Vergi, s. 194; Karakoç, Vergi Hukuku Uygulamaları, s. 36; Mutluer, Genel ve Özel Hükümler, s. 94; Oktar, Vergi Hukuku, s. 108; Barlas, s. 130; Özcan, s. 160.

¹⁷⁰ Kırbaş, s. 90.

¹⁷¹ Mutluer ve diğerleri, s. 224.

için, bu sonucun kanunlarda açık bir şekilde vergiyi doğuran olay olarak kabul edilmesi gereklidir¹⁷².

Hukuka aykırı faaliyetlerin vergilendirilmesi vergi adaletinin sağlanmasının da bir gereğidir¹⁷³. Vergi adaleti en geleneksel ifadesiyle vergilendirmede genellik¹⁷⁴ ve vergilendirmede eşitlik ilkelerini içerir ve geliri, serveti veya harcaması olan herkesin bir şekilde vergilendirilmesini gerektirir¹⁷⁵. Vergilendirmede genellik ve eşitlik ilkesi Anayasa Mahkemesi tarafından şu şekilde belirtilmiştir;

“Vergide genellik ilkesi, herhangi bir ayırım yapılmaksızın malî gücü olan herkesin vergi yüküne katılmasını ve vergi ödemesini ifade eder. Malî güce göre vergilendirme, verginin, yükümlülerin ekonomik ve kişisel durumlarına göre alınmasıdır. Bu ilke, aynı zamanda vergide eşitlik ilkesinin uygulama aracı olup, malî gücü fazla olanın malî gücü az olana göre daha fazla vergi ödemesini gerektirir. Vergide eşitlik ilkesi ise malî gücü aynı olanlardan aynı, farklı olanlardan ise farklı oranda vergi alınması esasına dayanır. Diğer bir anlatımla, yükümlülerin genel vergi yüküne kendi ödeme güçlerine göre katılmalarını ifade eder”¹⁷⁶.

Kanundaki vergiyi doğuran olayı gerçekleştirmesine rağmen yasak faaliyetlerin vergilendirme dışında bırakılması, hukuka uygun ve aykırı faaliyette bulunanlar arasında haksız rekabete yol açacaktır¹⁷⁷. Vergi adaletinin genellik

¹⁷² Gülsen Güneş, “Hukuka veya Ahlakla Aykırı Faaliyetlerin Vergilendirilmesi”, **Selim Kaneti’ye Armağan**, İstanbul, 1996, s. 241; Taylar, Vergiyi Doğuran Olay, s. 194; Barlas, s. 130.

¹⁷³ Nami Çağan, “Vergi Hukuku Açısından Yasak Faaliyetler”, **Bülent Nuri Esen’e Armağan**, Ankara, 1977, (Yasak Faaliyetler), s. 83; Öncel ve diğerleri, s. 42; Güneş, s. 247; Özcan, s. 162; Kırbaş, s. 92.

¹⁷⁴ Verginin genelliği diye bağımsız bir ilke olmadığı, bunun yasallık ilkesinin içeriğinde olduğu yönünde bkz. Saban, s. 49.

¹⁷⁵ Aliefendioğlu, s. 63; Nami Çağan, Vergilendirme Yetkisi, **Kazancı Hukuk Yayınları**, İstanbul, 1982, (Vergilendirme), ss. 147-148; Çağan, Sosyal Hukuk Devleti, s. 139; Yusuf Karakoç, “Hukuklaşamayan Bir Alan: Vergi Mevzuatı – Vergi Hukuku”, **Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi**, Sayı: 14, İstanbul, 2005, (Hukuklaşamayan), s. 139; Mutluer ve diğerleri, s.203; Funda Başaran Yavaşlar, **Gelir Vergilendirmesinin Temelleri**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2011, (Gelir Vergilendirmesi), ss. 62-63; Tülin Kıranoğlu, “Vergi Adaleti”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 174, Mart 2003, s. 131. “Vergi adaleti öte yandan da vergilerin, ekonomik ve sosyal düzenleme aracı olarak ne yönde kullanılması gerektiğini belirler.” Karakoç, Yargısal Denetim, s. 336; Yusuf Karakoç, “Vergi Yargılaması Hukukunun İşlevleri”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 129, Haziran 1999, (Yargılama Hukukunun İşlevleri), s. 94; Kaya, s. 125; Burcu Demirbaş Aksüt, “Vergi Yargılaması Hukukunun Anayasal Temelleri”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 12, Özel Sayı, 2010, Prof. Dr. Burhan Ceyhan Armağanı, İzmir, s. 275. “Ayrımcılık yasağı mülkiyet hakkının kullanımı bakımından da geçerlidir ve bu hakkın kullanımında benzer durumda olan bireylere nesnel ve meşru gerekçeyle dayanmayan bir ayrımcı muamele yapılamaz.” Yaltı Soydan, Mülkiyet Hakkı, s. 112.

¹⁷⁶ AyM. 01.04.2010 tarih ve E.2008/110, K.2010/55, (RG. 21.01.2010 – 27619).

¹⁷⁷ Oktar, Vergi Hukuku, s. 70.

ilkesine haksız bir istisna tanımak anlamına gelen bu durum aynı zamanda vergi yükümlülükleri bakımından eşitlik ilkesini ters yönde bozacaktır¹⁷⁸. Diğer taraftan, hukuka aykırı faaliyetlerin vergilendirme dışında tutulmasına dair ileri sürülebilecek hiçbir gerekçe, Anayasa'nın 2'nci maddesinde ifadesini bulan “sosyal bir hukuk devleti” olma ilkesine aykırılığı meşru kılamaz¹⁷⁹.

Vergi Usul Kanunu'nun 9'uncu maddesinin 2'nci fıkrası, “Vergiye doğuran olayın kanunlarla yasak edilmiş bulunması mükellefiyeti ve vergi sorumluluğunu kaldırmaz” şeklindeki düzenleme ile kanunla yasak edilmiş bir faaliyetin, vergiyi doğuran olayın unsurlarına sahip olup verginin unsurlarına girdiği takdirde vergiye tabi olacağını bir şekilde düzenleyerek olası tereddütleri ortadan kaldırmıştır¹⁸⁰. Dolayısıyla tefecilik faaliyetlerinin Türk Ceza Kanunu'nun 241'inci maddesine göre suç teşkil ediyor olması bu faaliyetlerden elde edilen gelirin vergilendirilmesine engel teşkil etmemekte, suç fiili sonucunda vergilendirme, ceza hukukuna ilişkin yaptırımlardan bağımsız olarak gerçekleşmektedir¹⁸¹.

Hukuka ve ahlaka aykırı olan fiillerin vergilendirilmesinin bir başka dayanağı da Vergi Usul Kanunu'nun 3'üncü maddesinin (B) bendinde “Vergilendirmede vergiyi doğuran olay ve bu olaya, ilişkin muamelelerin gerçek mahiyeti esastır” şeklindeki düzenlemede ifadesini bulan “ekonomik yaklaşım ilkesi”dir. Fiillerin biçimsel yapısından ziyade ekonomik yapısına önem verilmesi¹⁸² şeklinde tanımlanan ekonomik yaklaşım ilkesinin bir gereği olarak, fiillerin iktisadi özü vergilendirmeye yol açabilecekken, hukuka ya da ahlaka aykırı oldukları

¹⁷⁸ “Bu şekilde diğer hukuk kuralları ile yasaklanan faaliyetler vergi hukuku bakımından korunmuş olur.” Çağan, Yasak Faaliyetler, s. 84; Güneş, s. 247; Kırbaş, s. 92.

¹⁷⁹ Güneş, ss. 246-247.

¹⁸⁰ Mutluer ve diğerleri, s. 223; Kırbaş, s. 92; Saban, s. 128; Taylar, Vergiyi Doğuran Olay, s. 200; Kalaycı, s. 28; Barlas, s. 130; Kaya, s. 120; Aykın ve Okumuş, s. 142; Demirci, s. 87; M. Arslan, s. 84.

¹⁸¹ Volkan Aksoyoğlu, “Tefecilik Faaliyetinden Dolayı Tarh Edilen Banka Muamele Vergisinin Ticari Kazancın Tespitinde İndirim Konusu Yapılması Uygulamasına Eleştirel Bir Yaklaşım”, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, Sayı: 67, Temmuz 2009, <http://www.lebibyalkin.com.tr> Erişim: 08.09.2017; Taylar, Vergiyi Doğuran Olay, s. 228.

¹⁸² Öncel ve diğerleri, s. 27; Yusuf Karakoç, **Vergi Yargılaması Hukuku Vergi Anlaşmazlıklarının/Uyuşmazlıklarının Çözüm Yolları**, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017, (Vergi Yargılaması), s. 256; Karakoç, Genel Vergi, s. 131; Yusuf Karakoç, **Türk Vergi Yargılaması Hukukunda Delil Sistemi**, Düzeltilmiş ve Düzenlenmiş 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018, (Delil Sistemi), s. 87; Kırbaş, s.57; Yıldırım Taylar, “Vergi Yargılaması Hukukunda İspata İlişkin Genel Esaslar ve Bu Bağlamda Bir Danıştay Kararının Değerlendirilmesi”, **Mualla Öncel'e Armağan**, Cilt: II, Ankara, 2009, (İspat), s. 1197.

gerekçesiyle, bu faaliyetlerin vergilendirilme dışında bırakılması mümkün değildir¹⁸³.

C. Tefecilik Suçu Bağlamında Hukuka Aykırı Faaliyetlerin Vergiyi Doğuran Olayı Oluşturması

Vergi Usul Kanunu'nun 19'uncu maddesinin 1'inci fıkrası ile 9'uncu maddesinin 2'inci fıkrasının birlikte değerlendirildiğinde, kanuna aykırı faaliyetlerin de vergiyi doğuran olayı oluşturabileceği ve dolayısıyla ortaya çıkan ekonomik sonucun vergilendirilebileceği ortadadır. Ancak belirtilmelidir ki yasak olan işlem ve olayların vergiye tabi olması onu kanuna aykırı olmaktan çıkarmaz¹⁸⁴. Diğer taraftan tıpkı hukuka uygun eylemlerde olduğu gibi hukuka aykırı bir faaliyet için vergilendirmenin yapılabilmesi, bu sonuca vergi kanunlarında vergiyi doğuran olay olarak yer veren soyut bir düzenleme ile mümkün olabilir¹⁸⁵. Dolayısıyla soyut düzenlemenin varlığı halinde, vergiyi doğuran olayın vergi hukuku dışındaki hukuk dallarında suç oluşturuyor olması vergilendirmeyi etkilemeyecektir¹⁸⁶.

Vergi kanunlarında vergiyi doğuran olay olarak düzenlenmediği sürece kanuna aykırı olan her faaliyetin vergilendirilmesi mümkün olmamaktadır¹⁸⁷. Anayasa'nın 73'üncü maddesinin 3'üncü fıkrasında yer alan "*vergilerin kanuniliği ilkesi*" hukuka aykırı faaliyetler açısından da geçerlidir dolayısıyla kıyas yoluyla hukuka aykırı faaliyetin vergilendirilmesi mümkün olmamaktadır¹⁸⁸. Örneğin rüşvet alma suçunun faili ekonomik bir gelir elde ediyor ise de elde etmiş olduğu bu gelir, Gelir Vergisi Kanunu'nda sayılan gelir türlerinden herhangi birisinin kapsamı dâhilinde olmadığı için vergilendirmenin yapılabilmesi mümkün değildir¹⁸⁹.

¹⁸³ Selim Kaneti, "Vergi Hukukunda Ekonomik Yaklaşım İlkesi", **Vergi Dünyası Dergisi**, Temmuz 1992, Sayı: 131, s. 47; Karakoç, Genel Vergi, s. 141; Taylar, Vergiyi Doğuran Olay, s. 201.

¹⁸⁴ Demirci, s. 89.

¹⁸⁵ Güneş, s. 246; Taylar, Vergiyi Doğuran Olay, s. 207; Demirci, s. 87.

¹⁸⁶ Turmangil, s. 133; Çağan, Yasak Faaliyetler, s. 85; "*Bu durum hukuk düzeninin birliği ilkesi çerçevesinde vergi hukukunun diğer hukuk dalları karşısında bağımsız bir hukuk dalı olarak kabul edilmesinin bir argümanı olarak da ileri sürülebilir.*" Taylar, Vergiyi Doğuran Olay, s. 200. Bu yönde bkz. Akif Erginay, **Vergi Hukuku**, 14. Baskı, Savaş Yayınları, Ankara, 1990, ss. 27-28; Mutluer, Genel ve Özel Hükümler, s. 15; Kırbaş, s. 10.

¹⁸⁷ Güneş, s. 242; Barlas, s. 130; "*Vergiyi doğuran olayla ilişkisi kurulamayan suç fiilleri ile bu fiillerden kaynaklanan kazanç ve mal varlığı unsurlarının vergilendirilmesi olanaklı değildir.*" Demirci, s. 91.

¹⁸⁸ Çağan, Yasak Faaliyetler, s. 85.

¹⁸⁹ Çağan, Yasak Faaliyetler, s. 86; Güneş, s. 242.

Diğer taraftan belirtilmelidir ki her ne kadar Türk Vergi Sistemi beyan esasına dayalı olsa da yasak faaliyette bulunan bir kimsenin beyanı, kendisini ihbar anlamına geleceği için¹⁹⁰ böyle durumlarda vergilendirilmenin gerçekleşmesi ilgili kurumların bu konudaki faaliyetleri açığa çıkarmadaki becerilerine bağlıdır¹⁹¹.

Gelişen ve değişen koşullar, beraberinde çeşitli kanuna aykırı faaliyetler sonucu gelir elde etmenin kapılarını açmaktadır. Dolayısıyla hangi yasak faaliyetin vergilendirme kapsamına girdiğinin önceden belirlenmesi mümkün görünmemektedir¹⁹². Biz de çalışmamızın boyutlarını aşmamak adına kanunda suç sayıldığı halde vergilendirilebilecek gelirlere tek tek yer vermekten ziyade konuyu tefecilik faaliyetleriyle sınırlı tutmayı uygun buluyoruz.

III. GELİR VERGİSİ BAKIMINDAN TEFEÇİLİK

A. Genel Açıklama

Gelir Vergisi Kanunu’nun 1’inci maddesinde yer alan, “*Gerçek kişilerin gelirleri gelir vergisine tabidir. Gelir bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safı tutarıdır*” şeklindeki hüküm ile, gerçek kişilerin gelir elde etmesiyle vergiyi doğuran olayın gerçekleşmiş olacağı düzenlenmiştir. Ancak belirtilmelidir ki gerçek kişilerin malvarlığında meydana gelen bir zenginleşmenin vergiyi doğuran olayı oluşturabilmesi için bu gelirin, Gelir Vergisi Kanunu’nun 2’inci maddesinde “*ticari kazançlar, zirai kazançlar, ücretler, serbest meslek kazançları, gayrimenkul sermaye iratları, menkul sermaye iratları, diğer kazanç ve iratlar*” şeklinde sıralanan gelir unsurlarından birinin kapsamına girmesi gerekmektedir¹⁹³.

Gelir Vergisi Kanunu elde etme bakımından, kazanç ve iratların ekonomik yapısı yahut ticari hayatta yerleşmiş gelenekler göz önünde bulundurularak tahsil ve tahakkuk esasları benimsenmiştir. Bu çerçevede ücretler, gayrimenkul-menkul sermaye iratları, serbest meslek kazançları ve diğer kazanç ve iratlar bakımından elde

¹⁹⁰ Bu ihbarın borçlu ve alacaklı arasında edimin yerine getirilmesi sırasında meydana gelen anlaşmazlık neticesinde mümkün olabileceği gözden uzak tutulmamalıdır. Bu yönde bkz. Kalaycı, s. 26; Demirci, s. 88.

¹⁹¹ Barlas, s. 129.

¹⁹² Çağan, Yasak Faaliyetler, s. 86.

¹⁹³ Karakoç, Vergiyi Doğuran Olay-I, s. 105.

etmeyi ödemeye bağlayarak “*tahsil esasını*” benimsenmiş iken; ticari ve zirai kazançlar için gelirin nitelik ve tutar olarak kesinleşmiş olması anlamına gelen “*tahakkuk esasını*”¹⁹⁴ kabul edilmiştir¹⁹⁵.

Tefecilik suçu bağlamında gelir vergisinde vergiyi doğuran olayın gerçekleşmesiyle ilgili bir düzenleme Maliye Bakanlığı’nın 104 Seri Numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği’nin 2’nci bölümünde yer almıştır. Bu tebliğde, “*faizin elde edilmesi*” vergiyi doğuran olay olarak kabul edilirken, faizin ikraz (ödünç verme) işleminin yapıldığı anda elde edilmiş sayılacağı belirtilmiştir. Faizin elde edilmesi ile ilgili olarak ise vade ve borç verme işleminin aynı takvim yılında olması, farklı yıllara ait olması, farklı yıllara ait olup vadesinde ödenmemesi durumunda ne olacağı hususlarında ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir¹⁹⁶.

Danıştay da faizin elde edilme anı olarak ödünç verme işleminin yapıldığı anı kabul etmektedir. Bu noktada Danıştay’ın 2002 tarihli kararına¹⁹⁷ değinmek gerekmektedir. Söz konusu kararda Yerel Mahkeme, “*(...)’in faiz ödediği yolundaki ifadesine tek başına itibar edilemeyeceği; bu nedenle, faiz geliri elde ettiği somut delillerle saptanamayan davacı adına tesis edilen tarh ve ceza kesme işleminde*

¹⁹⁴ “Bu ilke gereği veresiye yapılmış bir satışta, faturanın kesilmesi şartı ile ticari kazanç hem doğmuş hem de elde edilmiş sayılır.” Karakoç, Vergiyi Doğuran Olay-I, s. 107.

¹⁹⁵ Nurettin Bilici, **Türk Vergi Sistemi**, Güncelleştirilmiş ve Geliştirilmiş 38. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2016, s. 12; Mutluer, Genel ve Özel Hükümler, s. 376.

¹⁹⁶ “Şayet borcun vadesi aynı takvim yılına isabet eder ve borç da vadesinde ödenirse, faiz bu yılın geliri olarak vergilendirileceğinden burada tereddüt edilecek bir husus yoktur. Vadesinin diğer yıla sirayet etmiş olması halinde de, faiz peşin tahakkuk ettirildiğinden, vergiyi doğuran olay bu yılda tevekkün etmiş olacağı cihetle, borçla ilgili bulunan faizin, o yılın geliri olarak vergilendirileceği hususunda da tereddütlü bir durum mevcut değildir. Borcun vade hitamında ödenmemiş olması halinde ise, durum tamamıyla değişmekte ve konunun icraya intikal ettirilmediğine bakılması lazım gelir.

Şayet hadise, vade hitamında borcun ödenmemesi sebebiyle icraya intikal ettirilmişse, bu takdirde peşin tahakkuk ettirildiği kabul edilen faiz dışında herhangi bir gelirden söz edilemeyeceğinden, yalnız borcun verildiği yıl için tarhiyat yapılmakla iktifa olunacaktır.

Ancak, vade hitamında alacaklı icraya müracaat etmemişse, bu takdirde Danıştay’ca kabul edildiği üzere, paranın, tahsil edildiği tarihe kadar olan devreler göz önünde bulundurulmak suretiyle ayrı ayrı yıllar itibarıyla tarhiyat yapılması gerekecektir.”

¹⁹⁷ Dş. 7. D. 24.09.2002 gün ve E. 2000/3826, K. 2002/2929, (www.kazanci.com, Erişim: 06.01.2018). Benzer yönde bkz. “...para verdiği kişilerle arasında akrabalık ilişkisi olmadığı gibi tespit edilen miktarlarda para alışverişini makul kılacak sıklıkla bir iş ilişkisinin de bulunmadığı anlaşılmış olup, belirtilen yıllarda çeşitli kişilere birden çok kez para vermek suretiyle ikrazatçılık faaliyetinde bulunduğu ve bu faaliyeti sonucunda da faiz geliri elde ettiği Vergi Mahkemesince de kabul edilmiştir... ihtilaflı dönemde yükümlünün ne kadar faiz geliri elde ettiğinin inceleme raporuyla açıkça ortaya konulmadığı gerekçesiyle tarhiyatın eksik incelemeye dayalı olduğu ve kaldırılması yolunda verilen kararda yasaya uyarlık görülmemiştir...” Dş. 4. D. 03.04.2003 gün ve E. 2002/613, K. 2003/821, (www.kazanci.com, Erişim: 08.12.2017). “...davacının gerek faiz geliri elde ettiği gerekse elde ettiği ileri sürülen faizin miktarı konusunda somut bir tespit bulunmadığından...” Dş. 4. D. 28.03.2000 gün ve E. 1999/2216, K. 2000/1195, (www.kazanci.com, Erişim: 07.11.2017).

isabet görülmediği gerekçesiyle” davacı adına tarh edilen verginin kaldırılmasına karar vermiştir. Ancak Danıştay, “...günün ekonomik koşullarında, aralarında yakın akrabalık veya iş ilişkisi olmayan kişiler arasında karşılıksız borç alınıp verilemeyeceği ve ödünç para verme işinde ortaya çıkan faizin ikraz işleminin yapıldığı anda doğduğu ve peşin tahsil edildiği de Dairemizin yerleşik içtihadındandır...” belirlemesini yapmıştır¹⁹⁸. Diğer taraftan söz konusu ifadeye, aksi kanıtlanmadıkça delil olarak itibar edilmesinin, Vergi Usul Kanunu’nun 3’üncü maddesinin (B) bendinin son fıkrasının¹⁹⁹ bir gereği olduğunu belirterek yerel mahkeme kararını bozmuştur. Dolayısıyla karara göre, faizin alınmış olmamasından bahisle vergiyi doğuran olayın gerçekleşmediği yönündeki iddialar, hukuki temelden yoksundur.

İlerleyen açıklamamızda yer vereceğimiz üzere tahsil esasının geçerli olduğu menkul sermaye iratlarında, faizin tahsil edilmesi gerekliliği durumu ayrık tutularak²⁰⁰, ödünç verme işlemiyle birlikte faizin alındığı, dolayısıyla gelir vergisi bakımından vergiyi doğuran olayı oluşturan “gelir elde etme” şartının gerçekleşmiş olduğu kabul edilmelidir²⁰¹. Dolayısıyla menfaate dayanmayan, yakın akrabalık veya iş ilişkisi bulunanlar arasında karşılıksız olarak ödünç alınıp verilmesi gibi işlemler, ortada gelir getirici herhangi bir faaliyet bulunmadığı için, gelir vergisinin konusuna girmeyecektir.

Tefecilik faaliyeti neticesinde elde edilen gelirin gelir vergisinin konusunu oluşturabilmesi, bir başka ifadeyle tipikliğin somut olay bakımından gerçekleşebilmesi için “gelir elde etme”nin yanı sıra elde edilen bu gelirin, Gelir Vergisi Kanunu’nun 2’inci maddesinde yer alan ticari kazançlar, zirai kazançlar, ücretler, serbest meslek kazançları, gayrimenkul sermaye iratları, menkul sermaye iratları ile diğer kazanç ve iratlardan birinin kapsamına girmesi gerekmektedir²⁰².

¹⁹⁸ “Borç verilen para nedeniyle elde edilen faiz gelirinin maddi delillerle tevsik ve tespitin yapılması halinde çevrenin hayat şartlarına, ekonomik bünyesine ve kredi piyasasına, mevcut talebe göre faiz tutarı belirlenecektir.” Kalaycı, s. 38.

¹⁹⁹ “İktisadi, ticari ve teknik icaplara uygun olmayan veya olayın özelliğine göre normal ve mutad olmayan bir durumun iddia olunması halinde ispat külfeti bunu iddia eden tarafa aittir.”

²⁰⁰ Karakoç, Vergiyi Doğuran Olay-I, s. 123.

²⁰¹ Kalaycı, s. 30; İsmail Işık ve Nimet Çabuk, “Vergi Hukuku Açısından İkrazatçılık ve Tefecilik Faaliyetleri – II”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 171, Mart 2007, (İkrazatçılık ve Tefecilik-II), s. 46.

²⁰² Doğan Şenyüz, Mehmet Yüce ve Adnan Gerçek, **Türk Vergi Sistemi**, 14. Baskı, Ekin Basım Yayım Dağıtım, Bursa, 2017, s. 8; Saban, s. 296.

Tefecilik faaliyeti neticesinde elde edilen gelir, Vergi Usul Kanunu'nun 3'üncü maddesinde yer alan “*ekonomik yaklaşım*” ilkesi çerçevesinde olayların gerçek mahiyeti de esas alınarak²⁰³ duruma göre ya ticari kazanç olarak ya da menkul sermaye iradı olarak gelir vergisine tabidir. Dolayısıyla bu başlık altında tefecilik suçundan elde edilen gelirler, gelir vergisi bakımından “*ticari kazanç*” ve “*menkul sermaye iradı*” çerçevesinde değerlendirilecektir.

B. Tefecilik Faaliyetlerinden Elde Edilen Gelirin Ticari Kazanç Olarak Vergilendirilmesi

1. Genel Olarak

Ticari kazanç genel olarak emek, sermaye, girişim yeteneği ile doğal kaynağın bir araya gelmesi sonucu ortaya çıkan katma değerdir. Dolayısıyla bir faaliyetin ticari kazanç olarak vergilendirilebilmesi için ticari ya da sınai faaliyetin devamlılık arz etmesi, kazanç elde etme amacının bulunması, faaliyetin bir organizasyon çerçevesinde yapılması, emek-sermayenin birlikte kullanımı yani faaliyetin risk üstlenen bir kimse tarafından bağımsız olarak yürütülmesi gibi hususlar değerlendirilmelidir²⁰⁴.

2. Ticari Kazanç Olarak Vergilendirilmede Süreklilik Kriteri

Gelir Vergisi Kanunu'nun 37'inci maddesinde ticari kazanç ile ilgili olarak, “*her türlü ticari ve sınai faaliyetlerden doğan kazançlar ticari kazançtır*” şeklinde tanımlama yapılmıştır. Ne var ki maddenin devamında ticari ve sınai kazançtan ne anlaşılması gerektiğine yönelik olarak bir açıklama yapılmamıştır. Bu sebeple vergi hukukçuları tarafından ticari faaliyet ile ilgili olarak Ticaret Kanunu'na zımnen de olsa atıf yapıldığı kabul edilmektedir²⁰⁵.

²⁰³ Turmangil, s. 134. “*Suç fiillerinden elde edilen mal varlığı unsurlarının vergilendirilmesinde, sadece ilgili mal varlığının vergiyi doğuran olayla ilişkisinin kurulması yeterlidir ve mal varlığının kaynağı vergilendirmede önem taşımamaktadır.*” Demirci, s. 88.

²⁰⁴ Öncel ve diğerleri, s. 261; Şenyüz ve diğerleri, s. 13; “*Türk Ticaret Kanunu'na göre yapılan esnaf-tacir ayrımı Gelir Vergisi Kanunu bakımından önem taşımaz. Çünkü, esnaf faaliyeti de, ilke olarak, Gelir Vergisi Kanunu açısından ticari faaliyet sayılıp, esnaf muaflığı dışında, vergiye tabi tutulmaktadır.*” Karakoç, Vergiyi Doğuran Olay-I, s. 116; Mutluer, Genel ve Özel Hükümler, s. 378.

²⁰⁵ Şenyüz ve diğerleri, s. 13.

Türk Ticaret Kanunu'nun 11'inci maddesinin 1'inci fıkrasında ticari işletme tanımı yer almaktadır. Şöyle ki; *“Ticari işletme, esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan faaliyetlerin devamlı ve bağımsız şekilde yürütüldüğü işletmedir”*. Ticaret hukukçuları, bu tanımdan hareketle bir işletmenin, ticari işletme olabilmesi için, *“esnaf işletmesini aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutma”*, *“devamlılık”* ve *“bağımsızlık”* kriterlerinin tamamını sağlaması gerektiğini ifade etmişlerdir²⁰⁶. *“Süreklilik”* kriteri, bir faaliyetten elde edilen kazancın, ticari kazanç hükümlerine göre vergilendirilebilmesi için önemli bir hususu oluşturmaktadır. Ticaret hukukçularına göre, devamlılık arz etmeyen, bir sefere mahsus gerçekleştirilen faaliyetler, gelir sağlama amacı taşısa dahi ticari işletme faaliyetleri kapsamında değerlendirilemez. Ticari işletmeden söz edilebilmesi için işletmede yapılan işlerin devamlı ve sürekli olması gerekmektedir²⁰⁷.

Bir faaliyetten elde edilen kazancın ticari kazanç hükümlerine göre vergilendirilebilmesi için aranan süreklilik şartına, Gelir Vergisi Kanunu'nun 37'nci maddesinde açıkça yer verilmemiştir. Fakat Gelir Vergisi Kanunu'nun 82'nci maddesinde arızı olarak yapılan ticari muamelelerin icrasından kaynaklanan gelirlerin, arızı kazanç olarak vergilendirileceği belirlemesinden hareketle, ticari kazanç olarak vergilendirilecek faaliyetin devamlı şekilde, mutad meslek olarak yürütülmesi gerektiği ortadadır²⁰⁸.

Devamlılığın objektif ve subjektif olmak üzere iki ölçüsü vardır. Objektif ölçü ticari organizasyonun varlığıdır ve sermaye tahsisi, işyeri açılması, personel istihdamı, ticaret siciline kaydolmak gibi unsur ve şartlardan tümünün veya bir kısmının yerine getirildiği durumlarda ticari organizasyonun varlığı kabul edilmektedir²⁰⁹. Subjektif ölçü ise mükellefin faaliyeti sürdürme isteğidir²¹⁰.

²⁰⁶ Sabih Arkan, **Ticari İşletme Hukuku**, Gözden Geçirilmiş Ondokuzuncu Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2014, (Ticari İşletme), ss. 27-31; Reha Poroy ve Hamdi Yasaman, **Ticari İşletme Hukuku**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 15. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015, s. 37; Mustafa Çeker, **Ticaret Hukuku Genel Esaslar**, 3. Baskı, Karahan Kitabevi, Adana, 2016, s. 13.

²⁰⁷ Arkan, Ticari İşletme, s. 31; Poroy ve Yasaman, s. 39; Çeker, ss. 14-15.

²⁰⁸ Mehmet Ezhan Doğrusöz, “Ticari Faaliyetin Tespitinde Devamlılık Unsuru”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 298, Ekim 2017, (Devamlılık Unsuru), <http://www.yaklasim.com> Erişim: 02.02.2017.

²⁰⁹ Organizasyon şekli ve belirli unsurlarının görünmediği durumlarda ise esas alınan ölçünün, işlem sayısının birden fazla olması gerektiği yönünde bkz. Doğrusöz, (Devamlılık Unsuru), <http://www.yaklasim.com> Erişim: 02.02.2017.

²¹⁰ Şenyüz ve diğerleri, s. 14; Mutluer, Genel ve Özel Hükümler, s. 378.

Maliye Bakanlığı'nın 104 Seri Numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği'nin 1'inci bölümünde ödünç para verme işleminin mutad meslek haline getirildiği durumda bu faaliyetin ikrazatçılık kabul edilip, elde edilen gelirin de ticari kazanç hükümlerine göre yapılacağı belirtilmiştir. Tebliğde mutad meslek haline getirme kriteri ise, *“Herhangi bir kimse, birden fazla yılda tek şahsa veya bir yılda aynı şahsa veya muhtelif şahıslara borç para vermişse, bu kimsenin ikrazatçılık işini mutad meslek halinde yaptığıının kabulü gerekmektedir”* şeklinde belirlenmiştir.

Türk Ceza Kanunu'nun 241'inci maddesi karşısında, tefecilik suçunun oluşması için kazanç elde etme amacıyla borç verme faaliyetinin sürekli olarak yapılması gerekmediğini, kazanç elde etme amacıyla bir kez dahi başkasına ödünç para verilmesi halinde tefecilik suçunun oluşacağını önceki açıklamalarımızda belirtmiştik. Dolayısıyla kazanç elde etme amacıyla verilen ödünç para verme işinin süreklilik arz edecek şekilde icra edildiği durumlarda, bu faaliyetlerden elde edilen gelirler, ticari kazanç hükümlerine göre vergilendirilecektir.

Yargı kararlarında da ödünç para verme işlerinin süreklilik kazanması halinde elde edilen gelirin ticari kazanç sayılacağı ve vergilendirmenin de buna göre yapılacağı belirtilmiştir²¹¹. Bu konuyla ilgili Danıştay'ın getirmiş olduğu kriter, *“...bir yılda birden çok kişiye veya aynı kişiye birden çok yılda borç para verilmesi halinde devamlılık koşulunun gerçekleşmiş sayılacağı...”*²¹² yönündedir. Ancak Danıştay, aynı kişiye verilen borç paraların farklı yıllara ait olmasını katı diyebileceğimiz bir tavırla değerlendirmektedir. Örneğin 2014 tarihli bir kararında, aynı kişiye uyuşmazlık dönemi içinde üç defa borç verdiği sabit olan kişi hakkında değerlendirme yaparken, dönem içinde aynı kişiye üç kez borç vermenin faaliyetin devamlı olduğunun kabulü için yeterli olmayacağını belirtmiştir²¹³.

Kanaatimizce süreklilik kriterinin gerçekleşmiş sayılabilmesi için, Danıştay'ın içtihat olarak geliştirmiş olduğu süreklilik kriteri dikkate alınabilir ise de bu kriterler yalnızca tebliğdeki haliyle sınırlı tutulmamalıdır. Öyle ki salt vergi hukukunun bağlayıcı olmayan kaynakları arasında yerini bulan, Maliye

²¹¹ Öncel ve diğerleri, s. 263; Şenyüz ve diğerleri, s. 102; Bilici, s. 58; Kalaycı, s. 29; Veysi Seviğ, “Tefecilik Suçu”, Referans Gazetesi, http://www.muhasibetr.com/ulusalbasin/haber_oku.php?haber-id=3522, Erişim: 08.12.2017; Kaya, s.120.

²¹² Dş. VDDGK. 26.10.2011 gün ve E. 2010/478, K. 2011/610, (www.kazanci.com, Erişim: 06.02.2018).

²¹³ Dş. 4. D. 15.05.2014 gün ve E. 2011/1133, K. 2014/3373, (www.kazanci.com, Erişim: 06.02.2018).

Bakanlığı'nın kullandığı idari enstrümanlardan biri olan tebliğ²¹⁴ hükümleri dikkate alınarak sert bir tavır takınılması, hakkaniyeti ve kanunilik ilkesini zedeleyici sonuçlar doğurabilecektir. Örneğin, aynı kişiye farklı yıllarda yahut aynı yılın ilk ve son aylarında ödünç para verilmesindeki ayırım kesin bir çizgiyle belirtilemez. Bu nedenle *“aynı kişiye verilen ödünç paralar aynı yıla aitse faaliyet devamlı değildir, farklı yıla aitse faaliyet devamlıdır”* şeklindeki tutumdan ziyade, değerlendirmelerin somut olayın özellikleri ile vergi hukukunda yorum yapılırken gözden uzak tutulamayacak olan *“ekonomik yaklaşım”* ilkesi çerçevesine oturtulması daha uygun olacaktır.

3. Ticari Kazancın Tespit Usulleri

“Elde edilen hasılat, tahsil olunan paralarla tahakkuk eden alacaklar; giderler ise, tediye olunan ve borçlanılan meblağları ifade eder.” şeklindeki Gelir Vergisi Kanunu'nun işletme hesabı esasında ticari kazancın tespitinin düzenlendiği 39'uncu maddesine²¹⁵ göre, ticari kazancın tespitinde hasılat, tahakkuk esasına bağlanmıştır. Buna göre, geliri doğuran muamelenin eksiksiz olarak tamamlanmış olması, gelirin elde edilmiş sayılması için yeterlidir²¹⁶.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 37'nci maddesinin 4'üncü maddesine göre ticari kazançlar, gerçek usulde veya basit usulde vergilendirilmektedir. Gelir Vergisi Kanunu'nun 51'inci maddesinde *“ikrazat işiyle uğraşanların”*, basit usulden yararlanamayacakları belirtilmiştir.

Gerçek usulde vergilendirilecek olan ödünç para verme, tefecilik faaliyeti ile ilgilenen kişilerin gelirleri ya Gelir Vergisi Kanunu'nun 38'inci maddede belirtilen bilanço esasına göre ya da 39'uncu maddede yer alan işletme hesabı esasına göre tespit edilecektir. Vergi Usul Kanunu'nun 176'ncı maddesine göre, I'inci sınıf tüccarlar bilanço esasına göre, II'nci sınıf tüccarlar işletme hesabı esasına göre defter

²¹⁴ Öncel ve diğerleri, s. 18; Erginay, s. 36; Oktar, Vergi Hukuku, s. 38; Saban, s. 43; Öner, s. 34; Mutluer, Genel ve Özel Hükümler, s. 34; M. Arslan, s. 36; Kırbaş, s. 34.

²¹⁵ *“Gelir Vergisi Kanunu'nun, bilanço usulünde ticari kazancın tespiti ile ilgili 38'inci maddesinde “tahakkuk esas”ından söz edilmemesinin nedeni, tahakkuk esasının bu sistemin içinde ve özünde var olmasıdır.”* Karakoç, Vergiyi Doğuran Olay-I, s. 117.

²¹⁶ *“Satıcı satış bedelini fiilen elde etmese dahi, eğer o bedel, satıcının hesabına geçirilmişse, yani hukuki bakımdan satıcının emrine amade kılınmış ise, o takdirde de vergiyi doğuran olay meydana gelmiş olur.”* Mutluer, Genel ve Özel Hükümler, s. 93; Karakoç, Vergiyi Doğuran Olay-I, s. 119; Işık ve Çabuk, (İkrazatçılık ve Tefecilik-II), s. 46.

tutarlar. Kimlerin birinci sınıf tüccar kapsamında olacağı belirlenirken, Vergi Usul Kanunu'nun 177'nci maddesinde yer alan işletmenin statüsü, iş hacimleri ve mükellefin tercihi gibi ölçütler değerlendirilmektedir.

Ödünç para verme işleriyle uğraşan kişiler, Vergi Usul Kanunu'nun 177'inci maddesinin 1'inci fıkrasının 2'inci bendinde yer alan alım-satım dışındaki işlerle uğraşanlar kapsamında değerlendirilmelidir. Buna göre bu kişilerin bir yıl içinde elde ettikleri gayrisafi iş hasılatı, 100.000 TL²¹⁷, den fazla olması durumunda birinci sınıf tüccar kapsamında değerlendirilerek Vergi Usul Kanunu'nun 182'nci maddesinde yer alan defterleri tutacaktır. İradı olarak birinci sınıfta bulunmayı seçmesi durumu bir kenara bırakıldığında, bu sınırın altında kalanlar ise ikinci sınıf tüccar kapsamında değerlendirilecektir.

Ancak gerek birinci sınıf tüccar kapsamında olsun gerek ikinci sınıf tüccar kapsamında olsun, Gelir Vergisi Kanunu'nun mükerrer 120'inci maddesine göre, ödünç para verme işleriyle uğraşan kişiler, geçici vergiye tabi olacaktır²¹⁸.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 38'inci maddesinin son fıkrasında bilanço esasına göre ticari kazancın tespit edilmesi halinde, Vergi Usul Kanunu'nun değerlemeye ait hükümleri ile Gelir Vergisi Kanunu'nun 40'ıncı ve 41'inci maddelerine uyulacağı belirtilmiştir. Kanaatimizce tefecilik faaliyetini süreklilik arz edecek şekilde gerçekleştiren kişinin, bu faaliyet ile ilgili olarak yapmış olduğu giderin (bankaya ödemiş olduğu komisyonun), Gelir Vergisi Kanunu'nun 40'ınci maddesi kapsamında değerlendirilmesi ve belgelendirilmesi koşuluyla gayrisafi gelirden indirilebilmesi gerekmektedir. Fakat genel olarak bu tür ödemeler, gider olarak kabul edilmemektedir²¹⁹.

Vergi Usul Kanunu'nun 192'nci maddesinin 4'üncü fıkrasında işletmenin aktif toplamı ile borçları arasındaki farkın işletmenin öz sermayesini oluşturacağı belirtilmiş, son fıkrada da hesap döneminde tahakkuk eden gelirler ile giderler arasındaki farktan oluşan kâr, ayrı gösterilse dahi öz sermayenin cüzü sayılacağı belirtilmiştir. Dönem kazancının tespitinde dikkate alınacak gelir ise geliri doğuran

²¹⁷ 29/12/2017 tarihli ve Mükerrer 30285 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Maliye Bakanlığı'nın 490 Sıra No'lu Tebliği ile 01.01.2018 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere tespit edilen miktardır.

²¹⁸ Bilici, s. 81.

²¹⁹ "Örneğin belli bir çevrede rakip firmaların faaliyetlerini engellemek amacıyla bu firmalara ödemeler yapılmışsa rekabetin azaltılmasına yönelik bu ödemeler gider kabul edilmemektedir." Öncel ve diğerleri, s. 273.

işlemin, miktar ve mahiyet olarak tamamlanması durumunda tahakkuk etmiş olacaktır²²⁰.

C. Tefecilik Faaliyetlerinden Elde Edilen Gelirin Menkul Sermaye İradı Olarak Vergilendirilmesi

1. Genel Olarak

Çalışmanın ilk bölümünde yer vermiş olduğumuz üzere, tefecilik faaliyetleri hakkında mevcut kanuni düzenleme içerisinde uygulanabilecek tek hüküm olarak bulunan Türk Ceza Kanunu'nun 241'inci maddesine göre, tefecilik suçunda artık devamlılık kriteri aranmayacak, bir defa dahi ödünç verme işlemi gerçekleştiğinde tefecilik suçu oluşmuş olacaktır.

Tefecilik faaliyetinin vergilendirilmesi açısından önem arz eden husus ise devamlılık arz etmeyen bu şekilde ödünç verme eylemlerinin gerçekleşmesi durumunda elde edilmiş olan gelirin vergilendirilmesinin Vergi Usul Kanunu'nun 75'inci maddesine göre yapılacak olmasıdır. Bu maddeye göre sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyeti dışında nakdi sermaye veya parayla temsil edilen değerlerden oluşan sermaye dolayısıyla elde ettiği kâr payı, faiz, kira ve benzeri iratlar menkul sermaye iradıdır.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 75'inci maddesinin 3'üncü fıkrasına göre, belirtilen iratlar, bunları sağlayan sermaye sahibinin ticari faaliyetine bağlı bulunduğu takdirde, ticari kazancın tespitinde dikkate alınır. Fakat belirtilmelidir ki kişilerin işletmelerinin aktifinde kayıtlı bulunan bir parayı başkalarına borç vermeleri karşılığında elde ettikleri gelirler, menkul sermaye iradı olarak değil, ticari kazanç olarak vergilendirilecektir²²¹.

²²⁰ İsmail Işık ve Mehmet Çabuk, "Vergi Hukuku Açısından İkrazatçılık ve Tefecilik Faaliyetleri – I", **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 170, Şubat 2007, (İkrazatçılık ve Tefecilik-I), <http://yaklasim.com.tr>, Erişim: 15.09.2017.

²²¹ Öncel ve diğerleri, s. 308.

2. Ticari Kazançta Aranan Süreklilik Kriterinin Bulunmaması

Ödünç vermek suretiyle gelir elde etme faaliyeti süreklilik arz etmediği takdirde, Vergi Usul Kanunu'nun 75'inci maddesinde yer alan “*her nevi alacak faizleri*” kapsamına dahil olarak menkul sermaye hükümlerine göre vergilendirilir²²². Her nevi alacak faizi her türlü alacağın vadesinde ödenmemesi halinde ortaya çıkabilir ve alacak faizlerinin ödenmesi yargı kararı gereği yahut kanuni düzenleme gereği de olabilir.

Devamlılık arz etmeyen ödünç verme eylemlerinin ticari kazanç olarak vergilendirilemeyeceği Danıştay'ın 2010 tarihli kararında şu şekilde yer almıştır; “*Davacı hakkında ikrazatçılık faaliyeti nedeniyle gerçek usulde mükellefiyet tesis edilmesi işlemini; ... Yapı Kooperatifine 30.04.2002 tarihinde verilen, vadesi uzatılarak ... TL faiziyle birlikte 10.08.2003 tarihinde tahsil edilen ve devamlılık arzetmeyen borç para verme işleminin ticari faaliyet kapsamında nitelendirilemeyeceği gerekçesiyle iptal eden Vergi Mahkemesinin kararının...onanmasına karar verilmiştir*”²²³.

Bir başka kararında ise Danıştay, “*salt alacağın tahsili için takibe geçilmemiş olmasına bakılarak borcun yenilendiği kabul edilemeyeceğinden*”, somut olayda söz konusu kişi dışındaki kişilere borç verdiği ileri sürülemeyen davacının faaliyetlerinin “*süreklilik*” taşımadığına dolayısıyla ticari kazançta göre vergilendirme işleminin hukuka uygun olmadığına karar vermiştir²²⁴.

²²² Yusuf Karakoç, “Gelir Vergisinde Vergiyi Doğuran Olay II – Gelirin Elde Edilmesi”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı: 182, Ekim 1996, (Vergiyi Doğuran Olay-II), s. 118; Kalaycı, s. 33; Kemal Bahar, Ödünç Para Verme (İkrazatçılık, Tefecilik ve Pos Tefecilik) İşlemleri ve Vergilendirilmesi, **Ordu SMMM Odası Yayınları**, Bilgi Bankası Cep Kitapları, s.76.

²²³ Dş. 3. D. 21.12.2010 gün ve E. 2009/2115, K. 2010/4110, (www.kazanci.com, Erişim: 12.12.2017). Aynı yönde bkz. “...Dosyanın incelenmesinden, davacının başkanı bulunduğu yapı kooperatifinin acil para ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, kendisine ve eşine ait parasal kaynakları ve bir kısım yakınlarının aldıkları tüketici kredilerini kullanarak kooperatif işlerini yürüttüğü, faiz karşılığı sağladığı paraları kooperatifin çeşitli işlerinde ve kooperatifin borçlarının ödenmesinde kullanması nedeniyle kooperatiften alacaklandığı anlaşıldığından, bu suretle doğan alacağın kooperatif tarafından geri ödenen ana para ve faizlerinin Gelir Vergisi Kanununun 37. Maddesindeki devamlılık unsurunu taşımadığı, asıl amacın faiz geliri elde etmek olmadığı...bu nedenle de ticari kazanç olarak değerlendirilmesinde ve ticari kazanç hükümlerine göre tarhiyat yapılmasında yasal isabet bulunmadığı cihetle aksi yolda verilen mahkeme kararında hukuka uyarlık görülmemiştir.” Dş. 3. D. 05.04.2000 gün ve E. 1999/691, K. 2000/1253, (www.kazanci.com, Erişim: 05.12.2017).

²²⁴ Dş. VDDGK. 26.10.2011 gün ve E. 2010/478, K. 2011/610, (www.kazanci.com, Erişim: 02.02.2018).

3. Menkul Sermaye İradının Tespit Usulleri

Ticari kazançtan farklı olarak menkul sermaye iratlarında elde etme, gelir üzerinde hukuki ve ekonomik tasarruf imkânının doğmuş olmasına yani tahsil esasına bağlanmıştır²²⁵.

Dolayısıyla süreklilik arz etmeksizin ödünç para verme faaliyetinde bulunan kişi, anapara dışında kazanç olarak belirlenen parayı tahsil edememişse, tahsilat olmadığı için vergiyi doğuran olay meydana gelmemiş olacak, menkul sermaye iradına göre vergilendirme yapılması mümkün olmayacaktır²²⁶. Ancak tahsilatın yapılamaması, kazancın elde edilememesi tefecilik suçunun oluşmasına engel olmamaktadır. Önceki açıklamalarımızda belirttiğimiz üzere, tefecilik suçunun oluşması için failin mutlaka kazanç elde etmiş olması gerekmemektedir. Bu suç tipi açısından önemli olan husus, failin kazanç elde etmek amacıyla hareket etmiş olmasıdır.

Danıştay bir kararında bu duruma şu şekilde işaret etmiştir; “*Davacının borç verme işini ticari işletme genişliğinde ve ticari organizasyon içinde yaptığı saptanmadığından, borç paranın faiz karşılığı verildiği kabul edilse bile elde edilen faiz gelirini menkul sermaye iradı olarak düşünmek gerekir. Menkul sermaye iradının vergilendirilmesi ise 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu’nun 75. maddesi uyarınca tahsil şartına bağlı bulunmaktadır...verilen borç için faiz tahsil edildiği ’ tespit edilmedikçe davacının faiz geliri elde ettiği gerekçesiyle vergilendirilmesi söz konusu olamayacağından davanın reddine ilişkin mahkeme kararında isabet görülmemiştir...*”²²⁷

²²⁵ Şenyüz ve diğerleri, s. 100; Mutluer, Genel ve Özel Hükümler, s. 450; Erginay, s. 141. “*Hukuki tasarruf karine olarak, ekonomik tasarrufu da kapsar. Ancak talep edilebilir durumda olan bir gelirin, ödeyecek tarafça red ve inkar edilmesi, ya da ödemenin geciktirilmesi durumunda, hukuki tasarrufun gerçekleşmesine karşılık, ekonomik tasarruf gerçekleşmiş değildir.*” Karakoç, Vergiyi Doğuran Olay-I, s. 109. “*Ancak gelirin karşı tarafça sahibinin emrine hangi tarihte amade kılınmış olduğunu tespit güç olduğundan hukuki tasarruf esas alınır.*” Bahar, s. 35; Karakoç, Vergiyi Doğuran Olay-II, s. 119; Kalaycı, s. 39.

²²⁶ Karakoç, Vergiyi Doğuran Olay-I, s. 123.

²²⁷ Dş. 4. D. 20.10.1998 gün ve E. 1998/1128, K. 1998/3736, (www.kazanci.com, Erişim: 17.01.2018).

Gelir Vergisi Kanunu'nda menkul sermaye iradının belirlenmesinde ticari faaliyetlerde olduğu gibi bir yöntem öngörülmemiştir. Dolayısıyla menkul sermaye iradının tespiti için defter tutulmaz²²⁸.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 78'inci maddesinde iratlarının gayrisafi tutarından indirilecek giderlere yer verilerek bu şekilde safi irata ulaşılması hükme bağlanmıştır. Buna göre indirilecek giderler, menkul kıymetlerin muhafazası için yapılan giderler, faizlerin tahsil giderleri ve menkul kıymetler ile bunların iratları için ödenen gelir vergisi hariç her türlü vergi, resim ve harçlardır.

IV. KURUMLAR VERGİSİ BAKIMINDAN TEFEÇİLİK

A. Genel Açıklama

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 1'inci maddesinde sermaye şirketlerinin, kooperatiflerin, iktisadi kamu kuruluşlarının, dernek veya vakıflara ait iktisadi işletmelerin ve iş ortaklarının kurumlar vergisi mükellefi olduğu belirtilmiştir.

Belirtilen mükelleflerin Gelir Vergisi Kanunu'nda sayılan yedi gelir unsurunun birinden veya birkaçından gelir sağlaması durumunda elde edilen kazanç ve iratların tamamı kurum kazancı sayılacaktır²²⁹.

Ödünç verme faaliyetinin belirtilmiş olan kurumlar vergisi mükellefleri tarafından gerçekleştirilmesi durumunda, bu mükellefin elde etmiş olduğu kazançların ve iratların kurum kazancı olarak kurumlar vergisine tabi olacağı açıktır²³⁰. Danıştay'ın 2017 tarihli bir kararında, davacı kurumun pos cihazı kullanmak suretiyle gerçekleştirdiği satışlardan elde ettiği hasılatın, beyan edilen tahsilattan fazla olması üzerine, idarece gerçekleştirilen re'sen vergi ziyai cezalı kurumlar vergisi ile geçici vergi tarhının iptali için açılan dava değerlendirilmiştir. Danıştay Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu, sadece pos cihazıyla gerçekleştirilen tutar farkının dayanak alınıp, işlemlerinin maliyetinin hesaplanmasına dair araştırma

²²⁸ Şenyüz ve diğerleri, s. 105; Erginay, s. 157.

²²⁹ “Kurumları vergi mükellefi kulan nedenler arasında; -Gerçek kişiler dışında ayrı bir hukuki kişiliğe sahip olmaları, -Gerçek kişiler gibi kamu hizmetinden yararlanmaları, -Ödeme güçlerinin varlığı sayılmalıdır.” Bilici, s. 101. Benzer yönde bkz. Erginay, s. 224; Saban, s. 409. Gelir Vergisi'nden ayrı bir Kurumlar Vergisi'nin gerekli olup olmadığı yönünde ayrıntılı bilgi için bkz. Mutluer ve diğerleri, s. 248.

²³⁰ Selahattin Tuncer, “İkrazatçılık ve Vergi Sorunları”, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, Sayı: 106, Ekim 2001, <http://www.lebiblyalkin.com.tr> Erişim: 07.11.2017.

yapılmadığına işaret ederek, kalıplaşmış, dayanaksız ifadeler kullanılmak suretiyle matrah takdir edilmesinde hukuka uygunluk bulunmadığına karar vermiştir²³¹.

Kurumlar vergisi kapsamında çalışmamız bakımından özellik arz eden durum, ilişkili kişilere verilen borç paralardır. Bu sebeple bu hususun ayrı bir başlık altında değerlendirilmesi yerinde olacaktır.

B. İlişkili Kişilere Borç Verilmesi

1. Genel Olarak

Şirket ve ortaklarının borç para vermeleri hususunda verilmiş kararlara yer vermeden önce Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 12'nci ve 13'üncü maddelerine bakmak gerekmektedir. *“Kurumların, ortaklarından veya ortaklarla ilişkili olan kişilerden doğrudan veya dolaylı olarak temin ederek işletmede kullandıkları borçların, hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun öz sermayesinin üç katını aşan kısmının, ilgili hesap dönemi için örtülü sermaye sayılır.”* şeklindeki Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 12'nci maddesinin 1'inci fıkrasında örtülü sermaye kurumu düzenlenmiştir. Yine aynı maddede ilişkili kişi ve öz sermaye kavramlarına da yer verilmiştir²³².

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 13'üncü fıkrasında ise transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre *“Kurumlar, ilişkili kişilerle emsallerine aykırılık ilkesine aykırı olarak tespit ettikleri bedel veya fiyat üzerinden mal veya hizmet alımında bulunursa, kazanç tamamen veya kısmen transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılmış sayılır”*. Yine aynı maddede *“ödünç para alınması”*nın da mal veya hizmet alım ya da satımı olarak değerlendirileceği belirtilmiştir.

En genel ifadesiyle örtülü kazanç dağıtımında, ortak kurumdan faizsiz olarak kredi kullanmakta, kurum ise elde edeceği faiz gelirinden mahrum kalarak kurumlar

²³¹ Dş. VDDGK. 08.03.2017 gün ve E. 2017/43, K. 2017/123, (www.kazanci.com, Erişim: 08.01.2018).

²³² (3) Bu maddenin uygulanmasında;

a) Ortakla ilişkili kişi, ortağın doğrudan veya dolaylı olarak en az % 10 oranında ortağı olduğu veya en az bu oranda oy veya kâr payı hakkına sahip olduğu bir kurumu ya da doğrudan veya dolaylı olarak, ortağın veya ortakla ilişkili bu kurumun sermayesinin, oy veya kâr payı hakkına sahip hisselerinin en az % 10'unu elinde bulunduran bir gerçek kişi veya kurumu,

b) Öz sermaye, kurumun Vergi Usul Kanunu uyarınca tespit edilmiş hesap dönemi başındaki öz sermayesini, ifade eder.

vergisi matrahının küçülmesine neden olmaktadır. Bu sebeple de ortağa faizsiz olarak verilen borç paralar üzerinden, emsal faiz oranı dikkate alınarak hesaplanan faiz gelirleri, cezalı kurumlar vergisi matrah farkı tarhiyatına konu edilmektedir²³³. Ancak belirtmek gerekir ki Danıştay, yalnızca Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 13'üncü maddesindeki durumların varlığını örtülü kazanç dağıtımı için yeterli saymamakta, bu hususta somut delillerin varlığını aramaktadır²³⁴. 2002 tarihli bir kararında²³⁵ Danıştay, örtülü kazanç dağıtımından söz edilebilmesi için, ortaklar adına açılmış hesaplar aracılığıyla ortağa kaynak aktarımını yeterli bulmayıp, bu kaynakların hangi nedenlerle ortaklara aktarılmış olduğunun, her işlem için ayrı ayrı belirlenmesi gerekliliğine değinerek aynı duruma işaret etmiştir.

Belirtilmelidir ki Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 11'inci maddesine göre, “öz sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faizler”, “örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faiz, kur farkları gibi giderler” ile “transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılan kazançlar”, kurum kazancının tespitinde indirim olarak kabul edilemez.

Kurumun ortaklarına borç vermesi hususunda, 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin kapsamının belirtildiği 2'nci maddesine de değinmek gereklidir. Şöyle ki: “Bankalar, sigorta şirketleri ve özel kanunlarına göre ödünç para vermeye yetkili kılınan kuruluşlar ile tüzel kişilerin doğrudan veya ortak veya iştirakleri vasıtasıyla dolaylı olarak ortaklık ilişkisi içinde bulundukları diğer tüzel kişilere ödünç para vermeleri ve Sermaye Piyasası Kanunu hükümleri çerçevesinde yetkili kurum ve kuruluşlarca yapılan işlemler hakkında bu Kanun Hükmünde Kararname hükümleri uygulanmaz”. Bu madde ile tüzel kişilerin doğrudan veya ortak veya iştirakleri vasıtasıyla dolaylı olarak ortaklık ilişkisi içinde bulundukları diğer tüzel kişilere ödünç para vermeleri halinde 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin uygulanmayacağı açıkça belirtilmiştir. Dolayısıyla Kararname'nin uygulandığı dönemde şirketlerin ortaklara, iştiraklerine, doğrudan veya dolaylı olarak ortaklık ilişkisi olduğu şirketlere kazanç karşılığında borç para vermeleri mümkün hale

²³³ Bilici, s. 114; İrfan Hüseyin Yıldız, “Sermaye Şirketlerince Ortaklarına Verilen Borç Para ve Kredi Faizleri KDV'ye Tabi Olmayacak”, **Mali Çözüm**, Sayı: 61, Ekim – Kasım – Aralık 2002, s. 72; Rüknettin Kumkale, “Ortaklarla Borç Alacak İlişkisinin Vergisel Boyutu”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Sayı: 97, Eylül 2014, s. 100.

²³⁴ Bu yönde bkz. Dş. 4. D. 24.10.2001 gün ve E. 2001/2962, K. 2001/3993, (Yıldız, s. 71).

²³⁵ Dş. 7. D. 16.09.2002 gün ve E. 2002/258, K. 2002/2780, (www.kazanci.com, Erişim: 01.11.2017).

gelmiş bulunmaktaydı²³⁶. Ancak gerek 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyi mülga eden 6361 sayılı Kanun'da gerekse başka bir kanunda bu gibi bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

Kanunda düzenleme bulunmaması sebebiyle bir görüş, Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 12'nci maddesinin 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname yürürlükteyken yapılmış olmasından bahisle, yalnız Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 12'nci ve 13'üncü maddelerinin, grup içi borçlanmaların kanuni dayanağı kabul edilemeyebileceğini ifade etmektedir²³⁷. Bir diğer deyişle bu görüşe göre, 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 6361 sayılı Kanun ile tamamen ortadan kaldırılması neticesinde, ortaklar ile şirket arasındaki ödünç para alıp verme işlemleri tefecilik suçunu gündeme getirebilecektir.

Diğer görüş ise kayıt tekniği ile vergisel yönden yapılabilecek tüm eleştirilerin bertaraf edildiğini, borç para verme işlemi sonucunda herhangi bir kazanç elde edilmediği için Türk Ceza Kanunu'nun 241'inci maddesi çerçevesinde tefecilik suçunun oluşmayacağını belirterek aksi yöndeki yorumlara karşı çıkmıştır²³⁸.

Son olarak belirtilmelidir ki kurumun borç vermek suretiyle haksız kazanç elde etmesi durumu söz konusu olduğunda birinci bölümde ele aldığımız üzere, Türk Ceza Kanunu'nun 242'nci maddesine göre, tüzel kişilere özgü güvenlik tedbiri uygulanabilecektir.

2. İlişkili Kişilere Verilen Borç Paranın Katma Değer Vergisi Karşısındaki Durumu

Transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı ile ilişkili kişilere finansman sağlanmasının "*finansman temini*" kapsamında değerlendirilerek katma değer vergisine tabi tutulması durumu bu konunun en ihtilaflı durumlarından biridir.

²³⁶ Arkan, Ödünç Para Verme, s. 14; Gülay Öğredik, "İlişkili Kişilere Faiz Karşılığı Borç Veren Bir Şirket Tefeci Midir?", **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, Sayı: 138, Haziran 2015, <http://www.lebiblyalkin.com.tr> Erişim: 15.12.2017.

²³⁷ Akif Akarca ve Mehmet Şafak, "Ortağın Şirkete Şirketin Ortağa Borçlanması Hukuki Durum", **Dünya Gazetesi**, www.dunya.com.tr Erişim: 07.01.2017.

²³⁸ Öğredik, <http://www.lebiblyalkin.com.tr> Erişim: 15.12.2017.

“...Transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımının, para kullandırmak suretiyle finansman hizmeti sunma ve bu işlemde elde edilmesi gereken kazancın kâr payı olarak değerlendirilmesi suretiyle örtülü kazanç dağıtımında bulunulan ilişkili şirkette bırakılması şeklinde iki aşaması bulunmaktadır. Katma değer vergisi, birinci aşama olan para kullandırmak suretiyle ilişkili şirkete sağlanan finansman hizmetinde devreye girmektedir. Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri ışığında katma değer vergisi yönünden bir değerlendirme yapıldığında; ilişkili şirkete para kullandırmak suretiyle sağlanan finansman temininin, bir hizmet türü olarak katma değer vergisinin konusuna girdiğinde duraksama bulunmamaktadır...”²³⁹ şeklindeki kararında Danıştay, ortaklarına borç para veren şirketin faaliyetlerini, “finansman hizmeti” kapsamında tutarak bu durumun katma değer vergisine tabi olacağını belirtmiştir²⁴⁰.

Kararın bütününe bakıldığında, 9. Daire’nin ilişkili şirkete para kullandırmak suretiyle sağlanan finansman temini için bazı yerlerde “borçlanma” bazı yerlerde ise “kâr payı dağıtımı” terimlerini kullandığını görmekteyiz. Bu durum yalnızca kavramsal olarak bir ayrılık olmayıp kararda tartışılan noktaya işaret etmektedir.

Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 13’üncü maddesinin 6’ncı fıkrasında, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılmış olan kazancın, maddede belirtilen şartların gerçekleşmesi halinde hesap döneminin son günü itibarıyla “dağıtılmış kâr payı” sayılacağı hükmü yer almaktadır. Kanunun kesin hükmü karşısında şirket ile ilişkili kişi arasında gerçekleşen finansman hizmetine, tarafların faiz demeleri durumu değiştirmemekte, kanun bu durumu kâr payı dağıtımı olarak kabul etmektedir. Diğer taraftan katma değer vergisinin konusunu oluşturan işlemlere yer verilen Katma Değer Vergisi Kanunu’nun 1’inci maddesinde “kâr payı dağıtımı” ve “iştirak kazançları” yer almamaktadır. Dolayısıyla kâr payı kazançlarının katma değer vergisine tabi olabilme ihtimali yoktur. Fakat Danıştay burada ikili bir

²³⁹ Dş. 9. D. 28.01.2015 gün ve E. 2010/11146, K. 2015/72, (www.kazanci.com, Erişim: 20.02.2018). Benzer yönde bkz. “...ortaklara borç vererek faiz geliri elde eden ve bu gelirini yasal defterlerine kaydederek dönem karının tespitinde dikkate alan, ancak, söz konusu geliri için katma değer vergisi hesaplayarak beyan etmeyen davacının, grup şirketlere borç vermek suretiyle sağladığı finansman hizmeti, ticari faaliyet niteliğinde olduğundan, borç verme işlemi sonucunda elde edilen faiz gelirinin katma değer vergisine tabi olması gerekmektedir...” Dş. VDDGK. 30.03.2007 gün ve E. 2006/354, K. 2007/129, (www.kazanci.com, Erişim: 04.01.2018).

²⁴⁰ “Kâr payı dağıtımının” Katma Değer Vergisi kanununda sayılan türden bir teslim veya hizmet olarak nitelendirilemeyeceği dolayısıyla kâr payı ve iştirak kazançlarının katma değer vergisine tabi olmayacağı yönünde bkz. Dş. 3. D. 03.03.2016 gün ve E. 2016/1607, K. 2016/1944, (www.kazanci.com, Erişim: 12.02.2018).

değerlendirme yapmaktadır. İlişkili şirkete para kullanılmak suretiyle sağlanan finansman hizmetini, kurumlar vergisini değerlendirirken kâr payı dağıtımını olarak, katma değer vergisini değerlendirirken borçlanma niteliğini öne çıkarıp finansman hizmeti olarak katma değer vergisine tabi tutmaktadır. Bilindiği üzere Vergi Usul Kanunu'nun 3'üncü maddesi, uygulanacak hukuk kuralının tespitinde ekonomik gerçeklerin saptanması gerektiğine işaret etmektedir. Bu perspektiften bakılarak Danıştay'ın aynı faaliyet için kurumlar vergisinde farklı katma değer vergisinde farklı yaklaşım sergilemesi ekonomik yorumun bir gereği olarak düşünülebilir ise de kanaatimizce yapılması gereken, bu tür borçlanmaların katma değer vergisinden istisna tutulacağı bir kanuni değişikliğe gitmektir.

Diğer taraftan Danıştay bazı kararlarında, şirketin ortaklarına ödünç para verme işlemlerinin, bir vergilendirme döneminde birden fazla gerçekleşmesi halinde bu durumu Gider Vergileri Kanunu'nun 28'inci maddesi kapsamında tutarak, söz konusu işlemin katma değer vergisine değil, banka ve sigorta muameleleri vergisine tabi olması gerektiğini belirtmektedir. Şöyle ki; *"...ivaz karşılığı borç para verme işiyle devamlı ve mutad meslek halinde uğraşanların bu işten elde ettikleri kazancın, katma değer vergisine değil; banka ve sigorta muameleleri vergisine konu edilmesi, açıklanan hukuki durumun gereğidir....şirket ortaklarına faiz karşılığı para verme işleminin katma değer vergisine tabi tutulması, 3065 sayılı Kanunun 17'nci maddesinin, 4'üncü fıkrasının yukarıda açıklanan (e) bendi uyarınca olanaklı bulunmadığından; şirket ortaklarına borç para verme işleminin Katma Değer Vergisi Kanununun kapsamına giren bir finansman hizmeti olduğu; bu nedenle, mahkeme kararının; tahakkuk ettirilmesi gereken faizin katma değer vergisine tabi tutulması suretiyle tesis edilen işlemde kanuna aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle, davanın vergi aslı ve kusur cezasına ilişkin kısmı yönünden reddi yolundaki hüküm fıkrasında hukuki isabet görülmemiştir..."*²⁴¹.

Bir başka kararında ise Danıştay farklı bir yaklaşım benimseyerek, *"...Kanun Hükmünde Kararnamede ikrazatçı tanımlanırken, faaliyetin devamlı ve mutad meslek halinde yapılması ile gerçek kişiler tarafından yapılması hususları önemle vurgulanmıştır...Açıklanan bu düzenlemeler, ortaklarına borç para vermek suretiyle örtülü kazanç dağıttığı ileri sürülen ve tüzel kişiliği olan kurumlar vergisi mükellefi*

²⁴¹ Dş. 7. D. 16.09.2002 gün ve E. 2002/258, K. 2002/2780, (www.kazanci.com, Erişim: 09.02.2018). Bu yöndeki görüş için bkz. Işık/Çabuk, (İkrazatçılık ve Tefecilik-II), s. 49.

açısından değerlendirildiğinde, mutad meslek halinde yapılan bir ödünç para verme işi bulunmadığı yada farklı bir ticari veya sınai faaliyet alanı bulunup gerçekte ödünç para verme yoluyla para kazanma amacı olmayan, aynı zamanda lehe aldığı bir para da bulunmayan şirketin, bu işlemleri nedeniyle banka ve sigorta muameleleri vergisi mükellefi olamayacağını ortaya koymaktadır...²⁴²” belirlemesini yaparak, söz konusu faaliyetlerin banka ve sigorta muameleleri vergisine tabi olacağı yönündeki yerel mahkeme kararını bozmuştur.

Yine aynı konuda Danıştay, vermiş olduğu bir diğer farklı kararında ortaklara borç para verme işleminin iş yaşamının doğal akışı gereği olduğunu belirleyerek katma değer vergisi tarhiyatı yapılmasını hukuka aykırı bulmuştur. Şöyle ki; *“...ortakların şirket işlerinin yürütülmesi amacıyla her zaman şirketten borç para almaları veya şirkete borç para vermeleri mümkün olup, ortakla şirket arasında bu şekilde sürekli hareket halinde işleyen ortaklar cari hesabının bulunması ve bu işlem için faiz yürütülmemesi ekonomik gereklere uygun ve iş yaşamının doğal akışı gereğidir. Bu nedenle, ortaklara ödünç para verme işleminin finansman hizmeti sayılarak katma değer vergisine tabi tutulması ve bu nedenle yapılan tarhiyata karşı açılan davanın reddinde hukuka uygunluk bulunmamıştır...²⁴³.*

Danıştay’ın çelişkili kararlarından da anlaşılacağı üzere, bu konuda bir içtihat birliği oluşmamıştır²⁴⁴. Ayrıca Danıştay’ın vermiş olduğu kararlara baktığımızda,

²⁴² Dş. 4. D. 07.02.2006 gün ve E. 2006/133, K. 2006/106, (<http://emsal.danistay.uyap.gov.tr>, Erişim: 20.02.2018).

²⁴³ Dş. VDDGK. 16.06.2003 gün ve E. 2002/631, K. 2003/332, (www.kazanci.com, Erişim: 07.12.2017). Benzer yönde bkz. *“...yükümlü şirketin atıl durumdaki fonlarını ortağı olan (L) Holding A.Ş.’ye senelik % 80 faizle vermek suretiyle değerlendirdiği anlaşılmış olup, bu işlem yasanın öngördüğü anlamda bir finansman temini hizmeti niteliği taşımadığından olayda katma değer vergisine tabi bir faaliyetten söz etmek mümkün değildir. Bu durumda, davacı şirket adına ortağı olan (L) Holding’e yıllık % 80 faizle borç vererek finansman temini hizmeti sağladığından bahisle yapılan ağır kusur cezalı katma değer vergisi tarhiyatlarında yasal isabet görülmemiştir...”* Dş. 9. D. 09.05.2002 gün ve E. 2001/1440, K. 2002/2286, (www.kazanci.com, Erişim: 07.12.2017). Grup veya holding şirketlerinin birbirlerine aktarmış oldukları banka kredi faizlerinin katma değer vergisine tabi olmayacağı yönünde bkz. *“...kredi verme işlemlerinin nazım hesaplarda izlendiğinin, bu durumun kredi temini hizmeti sayıldığıının, karşılığında tahakkuk eden faiz için fatura düzenlenerek katma değer vergisi hesaplanması gerektiği kabul edilerek inceleme elemanının bu önerisi doğrultusunda dava konusu cezalı tarhiyatın yapıldığının anlatıldığı, bu durumda yükümlü şirketin kendi adına aldığı banka kredisini aynı gruba bağlı ... Çelik Endüstrisi A.Ş.’ne kullandırmakla birlikte bu işlemden dolayı kendi lehine bir alacak doğmadığından yasanın öngördüğü anlamda bir hizmet ve bu hizmet karşılığı yükümlü şirket adına bir menfaat bulunmaması, bu işlemler neticesinde katma değer doğmaması ve idare tarafından da aksinin somut bir şekilde ortaya konamaması...”* Dş. 9. D. 27.04.1999 gün ve E. 1998/2338, K. 1999/1689, (Yıldız, s.75).

²⁴⁴ Ekonomide ve teknolojiye meydana gelen gelişmelere vergi düzenlemelerinin ve uygulamalarının ayak uydurması hususunda vergi yargılamasının içtihat yaratma işlevi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Karakoç, Yargılama Hukukunun İşlevleri, s.91-92.

katma değer vergisi ya da banka ve sigorta muameleleri vergisi mükellefiyetinin neye göre doğacağı konusunda net bir ayırım yoktur. Diğer taraftan kurumların esas işgal konusunun ne olduğu, kararlarda açık bir şekilde yer almamaktadır.

Kanaatimizce Danıştay'ın yapmış olduğu değerlendirme kurumun, esas işgal konusu dışında, kurum ortaklarına ya da kurumla ilişkili kişilere borç para vererek elde etmiş olduğu faiz geliri yönünden ise banka ve sigorta muameleleri vergisinden söz edilmelidir. Bu gibi durumlarda katma değer vergisinin söz konusu olmaması, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılan kazancın “dağıtılmış kâr payı” sayılması (KVK.m.13/6) ve kâr payı dağıtımının katma değer vergisine tabi olmamasının bir gereğidir (KDVK.m.1).

Ayrıca değerlendirme yaparken, hukuki biçimlerin ötesine geçilerek gerçek ekonomik nitelik ve içeriklerin esas alınması gerektiği yönündeki “*ekonomik yaklaşım*” ilkesi (VUK.m.3/(B)) gözden uzak tutulmamalı, somut olayın özellikleri titizlikle tespit edilmelidir²⁴⁵.

V. BANKA VE SİGORTA MUAMELELERİ VERGİSİ BAKIMINDAN TEFEÇİLİK

A. Genel Açıklama

Gider Vergileri Kanunu'nun 28'inci maddesine göre banka ve sigorta muameleleri vergisinin konusunu, banka ve sigorta şirketlerinin, 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu'na göre yaptıkları hariç olmak üzere, her ne şekilde olursa olsun yaptıkları işlemler nedeniyle kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben almış oldukları paralar oluşturmaktadır.

Bu bağlamda verginin mükellefi olan banka, banker ve sigorta şirketlerinin her ne şekilde olursa olsun yapmış oldukları bütün işlemler dolayısıyla kendi

²⁴⁵ İlişkili kişilere ödünç verme hususunda Yıldız, “*ortağın zaman zaman, ortağı olduğu sermaye şirketinden faizsiz olarak borç para kullanmış olması, anılan sermaye şirketinin bankerlik faaliyetiyle işgal ettiği sonucu doğurmaz. Bunun için anılan şirketin fiilen faizle borç para alıp verdiğinin, bu işlemi sadece ortaklarıyla değil üçüncü kişilerle de yaptığının ve gerekli teminat ve kefalet ilişkilerini kurduğunun tespiti gerekir*” diyerek bu durumun banka ve sigorta muameleleri vergisine tabi tutulmasına; “*bir vergi güvenlik müessesesi olan örtülü kazanç dağıtımı halinin tespitinde kullanılan emsal kıyaslaması ile, fiilen mal ve hizmet tedavülüne bağlı olarak ortaya çıkan ve bedeli bilinmeyen KDV matrahının tespitinde tanımlanan emsal bedel farklıdır*” diyerek örtülü kazanç dağıtımından yola çıkarak katma değer vergisi matrahının tespit edilemeyeceğinden bahisle katma değer vergisine tabi tutulmasına karşı çıkmıştır. Yıldız, s. 76.

lehlerine her ne isim altında olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paraların tutarı verginin matrahını oluşturmaktadır²⁴⁶.

Banka ve sigorta muameleleri vergisi kapsamında tefecilik faaliyetleri bakımından tıpkı gelir vergisinde olduğu gibi süreklilik kriterinin bulunup bulunmaması, mükellefiyetin doğması noktasında önem taşımaktadır.

B. Yapılan Faaliyette Süreklilik Kriterinin Bulunması

Gider Vergileri Kanunu'nun 28'inci maddesinin 3'üncü fıkrasında, 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye göre ikraz işiyle uğraşanlar ile ikinci fıkra da yer alan muamele ve hizmetlerden herhangi birisini esas işiğal konusu yapanların bu kanunun uygulanmasında banker sayılacağı düzenlenerek banka ve sigorta muameleleri vergisine tabi olacağı belirtilmiştir.

90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname döneminde ikrazatçılık faaliyeti, yasal izin alınarak borç verilmesini, tefecilik faaliyeti ise yasal izin alınmaksızın ya da iznin iptal edilmesine rağmen borç para verme işlerine devam edilmesini ifade etmekteydi. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun tefecilik faaliyetleriyle ilgili getirmiş olduğu en köklü diyebileceğimiz yeniliğın, tek bir ödünç verme faaliyetinin tefecilik suçunun oluşması için yeterli olacağı yönündeki değışim olduğunu ilk bölümde belirtmiştik. Bir diğeri deyişle mevcut düzenleme karşısında tefecilik suçunun oluşması için ödünç verme faaliyetlerinin süreklilik arz edecek şekilde yani mutad meslek olarak sürdürölme şartı aranmamaktadır.

Gider Vergileri Kanunu'nun 28'inci maddesinin 3'üncü fıkrasında “*ikraz işiyle uğraşanlar*”, 2'inci fıkradaki muamele ve hizmetlerden²⁴⁷ birini “*esas işiğal konusu yapanlar*”ın banker sayılacağı belirtilirken, yapılan faaliyetin “*sürekliliğı*”

²⁴⁶ Öncel ve diğeri, s. 423; Şenyüz ve diğeri, s. 330; Bilici, s. 172; Mutluer, Genel ve Özel Hükümler, s. 588; Ahmet Kırman, **Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi**, Genişletilmiş ve Tamamı Yenilenmiş İkinci Baskı, Cem Web Ofset, Ankara, 2001, s. 261; Işık ve Çabuk, (İkrazatçılık ve Tefecilik-II), s. 50.

²⁴⁷ “Bankerlerin yapmış oldukları banka muamele ve hizmetleri dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar (kendileri veya başkaları hesabına menkul kıymet alıp satmayı, alım-satıma tavassut etmeyi veya alıp sattıkları menkul kıymet karşılığı borçları ödemeyi taahhüt etmeyi meslek haline getirenlerin bu faaliyetleri dolayısıyla lehlerine kalan paralar ile mevduat faizi vermek veya sair adlarla faiz ve benzeri menfaatler sağlamak üzere devamlı olarak para toplama işiyle uğraşanların topladıkları paralara sağladıkları gelir ve menfaatler üzerinden komisyon, ücret, hizmet karşılığı gibi adlarla aldıkları paralar dahil) da banka muameleleri vergisine tabidir”.

ve “devamlılığı” önemle vurgulanmıştır. Dolayısıyla ikrazatçılık faaliyetinin mutad meslek haline getirilmesi durumunda, faiz geliri elde edildiği anda vergiyi doğuran olay gerçekleşmiş olacak ve bu eylemleri gerçekleştiren kişiler, ödünç para karşılığında almış olduğu faizler bakımından banka ve sigorta muameleleri vergisine tabi olacaktır²⁴⁸.

Banka ve sigorta muameleleri vergisinin mükellefinin ancak belirtilen faaliyetleri sürekli olarak sürdüren kişilerin olabileceğini Danıştay 2002 tarihli kararında şu şekilde belirtmiştir; “*ivaz karşılığı ödünç para verme işini, devamlı ve mutad meslek halinde yapanların, 6802 sayılı Kanunun uygulanması bakımından banker sayılması gerekmektedir. Dairemizin süregelen içtihadına göre ise, aynı takvim yılı içinde birden fazla kişiye ya da birden fazla olmak üzere bir kişiye veya birbirini izleyen yıllarda bir ya da birden çok kişiye ödünç para verilmesi halleri, ikraz işiyle devamlı ve mutad meslek halinde uğraşıldığını göstermektedir. Bu bakımdan; ivaz karşılığı borç para verme işiyle devamlı ve mutad meslek halinde uğraşanların bu işten elde ettikleri kazancın, katma değer vergisine değil; banka ve sigorta muameleleri vergisine konu edilmesi, açıklanan hukuki durumun gereğidir...*”²⁴⁹.

Kararda da belirtildiği üzere, banker sayılan kişilerin katma değer vergisine tabi olmamaları, Katma Değer Vergisi Kanunu’nun “*Sosyal ve Askeri Amaçlı İstisnalarla Diğer İstisnalar*” kenar başlıklı 17’inci maddesinin 4’üncü fıkrasının (e) bendinde açıkça yer düzenlenmiştir. “*Banka ve sigorta muameleleri vergisi kapsamına giren işlemler ve aracılarının sigorta şirketlerine yaptığı sigorta muamelelerine ilişkin işlemler...*” şeklindeki düzenlemeye göre, borç vermek suretiyle kazanç elde etme faaliyeti süreklilik arz eden kişi, banka ve sigorta muameleleri vergisine tabi olacaktır. Ancak söz konusu faaliyet istisna kapsamında olduğundan, faaliyeti gerçekleştiren kişinin katma değer vergisi mükellefiyeti söz konusu olmayacaktır.

²⁴⁸ Bilici, s. 172; Kırmızı, s. 94; Kalaycı, s. 32. Mali hizmetler yaklaşımının bir sonucu olarak finansal hizmetleri mutad meslek olarak yapan Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi mükellefleri, diğer faaliyetleri nedeniyle de Katma Değer Vergisi mükellefidirler. Bu yönde bkz. Işık ve Çabuk, (İkrazatçılık ve Tefecilik-II), ss. 48-49.

²⁴⁹ Dş. 7. D. 13.06.2002 gün ve E. 2001/1055, K. 2002/2396, (www.kazanci.com, Erişim: 17.12.2017).

Danıştay, şirketin ortağına para kullandırmak suretiyle faiz geliri elde ettiğinden bahisle katma değer vergisi tarh edilmesi üzerine davacı şirketin, “...*olayın borç verme işlemi şeklinde alınması halinde, elde edildiği varsayılan faizin banka ve sigorta muameleleri vergisi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği...*” yönündeki temyiz iddiasını; şirket ortaklarına faiz karşılığı para verme işleminin katma değer vergisine tabi tutulmasının Katma Değer Vergisi Kanunu’nun 17’nci maddesinin 4’üncü fıkrasının (e) bendi uyarınca olanaklı bulunmadığı saptamasını yaparak kabul etmiştir²⁵⁰.

Faiz karşılığında ödünç verme işlemi sürekli olarak yapmayan mükelleflerin banka ve sigorta muameleleri karşısındaki durumu Danıştay kararında şu şekilde ifade edilmiştir; “...*arızı olarak faiz karşılığı borç para verilmesi hallerinde ise, faaliyet ticari nitelik taşımayacağından, elde edilen faiz kazancı ticari kazanç olarak değil, menkul sermaye iradı olarak yine gelir vergisine tabi ise de banka ve sigorta muameleleri vergisine tabi bulunmamaktadır...*”²⁵¹.

C. Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinin Gider Olarak Kabul Edilip Edilemeyeceği Sorunu

Gelir Vergisi Kanunu’nun 40’ıncı maddesinin 6’ncı fıkrasına göre, “*İşletmeyle ilgili olmak şartıyla; bina, arazi, gider (banka ve sigorta muameleleri vergisi), istihlak, damga, belediye vergileri, harçlar ve kaydiyeler gibi ayni vergi, resim ve harçlar*” ticari kazancın tespitinde gider olarak ele alınabilecektir²⁵².

Bizim de iştirak etmiş olduğumuz doktrinde bir görüşe göre, bu düzenleme karşısında banka ve sigorta muameleleri vergisi, ticari kazancın tespitinde faiz gelirlerinden indirilebilecektir²⁵³. Süreklilik arz edecek şekilde tefecilik yaparak kazanç sağlayan kişinin elde etmiş olduğu net komisyon geliri, banka ve sigorta muameleleri vergisine ait tutarların maliyet kabul edilmesi suretiyle hesaplanmalıdır.

²⁵⁰ Dş. 7. D. 16.09.2002 gün ve E. 2002/258, K. 2002/2780, (www.kazanci.com, Erişim: 15.12.2017). Aynı yönde bkz. Dş. 7. D. 16.05.2002 gün ve E. 2000/5810, K. 2002/1896, (www.kazanci.com, Erişim: 15.12.2017).

²⁵¹ Dş. 7. D. 04.03.1996 gün ve E. 1994/2233, K. 1996/755, (www.kazanci.com, Erişim: 01.08.2017).

²⁵² Bu giderlerin, ticari kazancın tespitinde gider olarak yazılabilmesi için, tahakkukun yeterli olmadığı, mutlaka ödemenin yapılmış olması gerektiği yönünde bkz. Şenyüz ve diğerleri, ss. 30-31.

²⁵³ Bahar, s. 33; Kalaycı, s. 33.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 40'inci maddesinin 6'ncı fıkrasındaki düzenleme bunu gerektirmektedir.

Diğer görüş ise bu düzenleme ile banka ve sigorta muameleleri vergisine tabi bir işlem nedeniyle ödenen banka ve sigorta muameleleri vergisini ancak bu vergiyi ödeyen, işlem sonucu gidere katlanan tarafın indirim konusu yapabileceği, verginin mükellefinin ise hesaplamış olduğu gider vergisini indirim konusu yapmasının mümkün olmadığı yönündedir²⁵⁴.

VI. KATMA DEĞER VERGİSİ BAKIMINDAN TEFECİLİK

A. Genel Açıklama

Katma değer vergisi genel olarak, kapsamına tüm mal ve hizmetleri dâhil eden, üretim aşamasından nihai tüketime kadar tüm iktisadi aşamaları içeren genel tüketim vergisidir²⁵⁵. Diğer vergi türlerinden farklı olarak, vergi piramitleşmesini önleyen yapısı ve vergi indirimi müessesesi ile kendi içinde sağlamış olduğu oto kontrol sistemi nedeniyle günümüzde çağdaş ve en yaygın harcama vergisi olarak kabul edilmektedir²⁵⁶.

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 1'inci maddesine göre “Türkiye’de gerçekleştirilen ticari, sınai, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetler, her türlü mal ve teslim ithalatı ile diğer faaliyetlerden doğan teslim ve iratlar” verginin konusunu oluşturmaktadır. Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 2'inci maddesinde “teslim”, 3'üncü maddesinde “teslim sayılan haller” belirtildikten sonra 4'üncü maddesinde, teslim ve teslim sayılan haller ile mal ithalatı dışında kalan işlemlerin hizmet kapsamında değerlendirileceği hükme bağlanmıştır.

²⁵⁴ “Hazır yemek sektöründe faaliyet gösteren bir işletme, bankadan almış olduğu kredi üzerinden bankaca hesaplanarak tahakkuk ettirilen ve işletme adına düzenlenen dekont ve benzeri belgelerde gösterilen banka muamele vergisini yukarıda açıklanan GVK'nun 40/6. maddesi hükmü gereğince kazancın tespitinde indirim konusu yapabilecektir. Bankanın ise bahse konu banka muamele vergisini ticari kazancın tespitinde gider olarak dikkate alması mümkün değildir”. Aksoyoğlu, <http://www.lebilyalkin.com.tr> Erişim: 08.09.2017.

²⁵⁵ Şenyüz ve diğerleri, s. 245; Mutluer, Genel ve Özel Hükümler, s. 562.

²⁵⁶ Öncel ve diğerleri, s. 405; Şenyüz ve diğerleri, s. 245.

B. Faaliyetin Ticari Faaliyet Kapsamında Olması

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17'nci maddesinin 4'üncü fıkrasının (e) bendi ile banka ve sigorta muameleleri vergisi kapsamına giren işlemler istisna kapsamına alınmıştır. Dolayısıyla katma değer vergisi mükellefleri tarafından Gider Vergileri Kanunu'nun 28'inci maddesinin 2'inci fıkrasında yer alan işlemler esas iştiğal konusu yapılmışsa, bu işlemler belirtilen hüküm uyarınca katma değer vergisine tabi olmayacaktır.

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 18'inci maddesinin 1'inci fıkrasında vergiden istisna edilmiş işlemleri yapanların diledikleri takdirde istisnadan vazgeçebilecekleri hükme bağlanmıştır ancak aynı maddenin 2'nci fıkrası ile banka ve sigorta muameleleri vergisi kapsamına giren işler söz konusu olduğunda istisnadan vazgeçme hükümlerinin uygulanmayacağı belirtilerek kesin bir istisna hükmü²⁵⁷ haline getirilmiştir.

Ancak belirtmek gerekir ki, bankerlerin yalnızca Gider Vergileri Kanunu'nun 28'inci maddesinin 2'inci ve 3'üncü fıkralarında belirtilen işlemler nedeniyle lehe almış oldukları paralar, banka ve sigorta muameleleri vergilerine tabi olacak, diğer işlemleri ise katma değer vergisine tabi olacaktır²⁵⁸.

C. Faaliyetin Ticari Faaliyet Kapsamında Olmaması

1. Genel Olarak

Ödünç verme faaliyetlerinin meslek olarak yapılmaması ya da esas faaliyet konusunun Gider Vergileri Kanunu'nun 28'inci maddesinin 2'inci fıkrasında yer alan işlemler ile borç para verme işlemi olmaması halinde, ticari icaplar gereği yapılan borç verme işlemlerinin banka ve sigorta muameleleri vergisi kapsamında değil, “*finansman hizmeti*” kapsamında değerlendirilerek katma değer vergisine tabi olacağı, Gider Vergileri Kanunu'nun 28'inci maddesinin gerekçesinde açık bir

²⁵⁷ Bahar, s. 33; Kalaycı, s. 32.

²⁵⁸ Tahir Erdem, “Kurumların Esas İştigal Konusu Dışındaki Finansman Hizmetlerinde KDV/BSMV Uygulaması”, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, Sayı: 82, Ekim 2010, <https://www.lebibiylalkin.com.tr> Erişim: 16.11.2017.

şekilde ortaya konulmuştur²⁵⁹. Finansman hizmetleri ve kapsamı, kurumlar vergisi kapsamında yer vereceğimiz üzere özellikle şirketlerin ortaklarına faiz karşılığı borç vermesi noktasında yargı kararlarına konu olmuştur.

“*Finansman hizmeti*” bağlamında ele alınması gereken durumlardan birisi pos cihazı sahiplerinin, kendisine veya yakınlarına sosyal amaçlarla nakit temin etmeleridir. Bu doğrultuda incelenen kararlarda her ne kadar pos cihazı sahibinin “*faiz elde etme amacı*” olmasa da hasılatın beyan dışı bırakılmış olması nedeniyle idarece incelemeler gerçekleştirilmektedir. Danıştay pos cihazıyla gerçekleştirilen işlemlerin, pos cihazının tahsis edilmiş olduğu ticari, sınai, mesleki kazanç yahut diğer hizmetin sunulduğu işletmenin faaliyet konusunu oluşturan mal veya hizmet teslimlerine ait olmasının, iktisadi, ticari ve teknik gereklere uygun düşen durum (VUK.m.3/B) olacağını belirterek, nakit çekimlerin amacının finansman ihtiyacı olduğu yönündeki davacı iddialarının ispatlanması gerektiğine işaret etmektedir²⁶⁰.

Gelişen ve değişen teknolojik koşulların, nakit temin etme yöntemine etki etmiş olması ve bu durumun belirli koşullar altında tefecilik suçunu oluşturması, katma değer vergisi kapsamında ele alınması önem arz eden bir diğer noktadır. Tefecilik suçunun unsurlarını incelemiş olduğumuz önceki bölümde de belirttiğimiz üzere artık ödünç para veren taraf, ipotek tesis etme ya da banka teminat mektupları gibi klasik yöntemlere²⁶¹ başvurmaktansa, kolayca erişilebilen pos cihazları sayesinde kendini çok daha rahat biçimde güvenceye alarak, ödünç verme işlemlerini gerçekleştirmektedir.

²⁵⁹“...Ödünç para verme işlemini esas iştiğal konusu olarak yapmayan, diğer bir deyişle esas faaliyet konusu maddenin ikinci fıkrasında belirtilen işlemler ile borç para verme işlemi olmayanların, ticari icaplar gereği yaptıkları borç para verme işlemleri banka ve sigorta muameleleri vergisi kapsamı dışına çıkarılmakta, bu işlemlerin finansman hizmeti kapsamında değerlendirilerek katma değer vergisine tabi tutulması sağlanmaktadır”. (http://mevzuat.tbmm.gov.tr, Erişim: 20.01.2018). Bilici, s. 172 dp. 282.

²⁶⁰ Dş. VDDGK. 10.10.2008 gün ve E. 2008/36, K. 2008/603, (www.kazanci.com, Erişim: 02.11.2017). Benzer yönde bkz. Dş. VDDGK. 16.06.2006 gün ve E. 2006/117, K. 2006/159, (www.kazanci.com, Erişim: 02.11.2017). Aksi yönde bkz. “...kredi kartı ile yaptığı satışların büyük bir bölümünün şirket ortağının annesi, babası, kardeşi gibi çok yakın akrabalarına yapılmış olması, Vergi Usul Kanunu'nun 3 üncü maddesinde belirtildiği üzere, ekonomik ve ticari icaplara uygun görülmemektedir. Söz konusu kişilere ilişkin kredi kartı kullanımlarının satış olarak kabul edilmesi mutad olmadığından, davacı kurumun defter ve belgeleri ile dosyadaki belgeler incelenerek bu kişilerin kullandığı kredi kartı işlemlerine ait miktarların matrah farkından tenzil edilmesi gerekmektedir...” Dş. 4. D. 11.10.2005 gün ve E. 2005/433, K. 2005/1724, (www.kazanci.com, Erişim: 01.11.2017). Benzer yönde bkz. Dş. VDDGK. 16.06.2006 gün ve E. 2006/117, K. 2006/159, (Taylar, İspat, s. 1205).

²⁶¹ Kalaycı, s. 26.

Bu gibi durumlarda mükelleflerin çekinceleri ise Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından pos cihazı ile yapılan satışlar ile katma değer vergisi matrahı arasındaki uyumsuzlukların aylık olarak izlenip, uyumsuzluğun varlığı halinde mükelleflerin incelemeye alınmasıdır. İşte bu duruma mahal vermemek adına mükellefler, nakit çekim yapılan kredi kartı sahibine herhangi bir mal veya hizmet satışı olmadığı halde, mal veya hizmet satışı yapılmış gibi sahte faturalar düzenlemektedir²⁶². Sahte faturaların düzenlenmesi halinde ise bir sonraki bölümde yer verilen Vergi Usul Kanunu'nun 359'uncu maddesinde yer alan kaçakçılık suçu gündeme gelmektedir.

Her ne kadar pos cihazları ile gerçekleştirilen işlemlerin Türk Ceza Kanunu'nun 241'inci maddesinde yer alan tefecilik suçu kapsamında sayılamayacağı görüşünü benimsemiş olsak da pos cihazıyla gerçekleştirilen bu işlemleri katma değer vergisi bakımından da ele almak gerekmektedir. Öyle ki bu faaliyetler için kuyumcuların ya da kontör satıcılarının seçilmesi, katma değer vergisindeki istisnalar ve özel matrah usulleriyle yakından ilişkilidir.

2. Tefecilik Faaliyetlerinin Gerçekleştirilme Biçimleriyle İlgili Katma Değer Vergisi Kanunu'nda Yer Alan Bazı İstisnalar ve Özel Matrah Usulleri

Katma değer vergisinde istisna, teslim edilen malların veya ifa edilen hizmetlerin taşımış oldukları özellikleri nedeniyle katma değer vergisi hesaplanmaması dolayısıyla tahsil edilmemesi esasına dayanır²⁶³. Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17'nci maddesinin 4'üncü fıkrasının (g) bendi ile külçe altın ve külçe gümüş teslimleri ile kıymetli taşların ithali, borsaya teslimi, borsada el değiştirmesi gibi durumlarda katma değer vergisinden istisna kapsamında olacağı belirlenmiştir.

²⁶² Fatih Gündüz, "Kredi Kartıyla Yapılan İşlemlerde Hapis Cezası Tehlikesi", **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 210, Haziran 2010, <http://yaklasim.com> Erişim: 22.02.2018. İndirim mekanizması nedeniyle belge düzeni üzerine oturtulan Katma Değer Vergisi'nde vergiyi doğuran olay olarak mal teslimi veya hizmet ifası kabul edilse de istisnaların düzenlendiği Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 10'uncu maddesinin b bendi uyarınca "*malın tesliminden veya hizmetin yapılmasından önce fatura veya benzeri belgeler verilmesi hallerinde, bu belgelerde gösterilen miktarla sınırlı olmak üzere fatura veya benzeri belgelerin düzenlenmesi*" ile vergiyi doğuran olay gerçekleşmiş sayılacaktır. Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Onur Güner, "Katma Değer Vergisi Açısından Fatura veya Benzeri Belge Düzenlenmesinde Vergiyi Doğuran Olay", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 183, Aralık 2003, s. 199.

²⁶³ Şenyüz ve diğerleri, s. 291.

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 23'üncü maddesinin (e) bendindeki *"Altından mamül veya altın ihtiva eden ziynet eşyaları ile sikke altınların teslim ve ithalinde matrah, külçe altın bedeli düşüldükten sonra kalan miktardır"* şeklindeki ifade ile altın satışları özel matrah usulüne tabi tutulmuştur. Kalan miktar ile ifade edilen katma değer vergisi matrahı ise altından mamul ziynet eşyasının külçe altın²⁶⁴ halinden başlayarak, kullanıma hazır haldeki ziynet eşyası haline getirilinceye kadar geçirdiği işlemler olarak ifade eden işçilik tutarı ile kârdır²⁶⁵. Örnek vermek gerekirse, 200 lira toplam bedeli olan kolyenin içerisinde, 80 liralık ham altın varsa bu satışıdaki katma değer vergisinin matrahı işçilik ve kâr toplamından oluşan 120 liralık tutardır²⁶⁶.

Altın satışlarının özel matrah usulüne tabi olması ve külçe (has) altın satışlarının Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17'nci maddesinin 4'üncü fıkrasının (g) bendiyle katma değer vergisinden istisna edilmesi karşısında bazı mükellefler, pos cihazlarını kullanmak suretiyle faiz veya benzeri menfaatler karşılığında ödünç para verme faaliyetini, işçiliği olmayan veya az olan altın satışı ile külçe (has) altın satışı yapılan iş kollarını tercih etmektedir²⁶⁷.

Kuyumculuk faaliyetinde bulunan kimselerin, kişilerden altın alımlarında *"gider pusulası"* düzenlemeleri de bu işleyişi kolaylaştırmaktadır. Danıştay 2015 tarihli kararında²⁶⁸ altın alım satımıyla uğraşan kişinin, yüksek miktartlı altın alış satışları yapmasına rağmen işçilik ücretinin sembolik olduğunu belirterek, has altın alışlarının tamamına yakınının altın borsalarından değil gider pusulasıyla yapılmış olduğu hususunu vurgulamıştır. Dolayısıyla altın alışlarının neredeyse tamamının

²⁶⁴ *"Külçe altın bedeli, altının ayarına yani saflık derecesine göre tespit edilir. Hurda altından elde edilmiş mamuller için de, mamülün içinde bulunan hurda altın bedeli tespit edilmelidir. Geriye kalan işçilik bedeli ve kar üzerinden KDV hesaplanır."* İbrahim Ergün, "Altın, Gümüş ve Kıymetli Taşlardan Mamul veya Bunları İhtiva Eden Ziynet Eşyaları ile Sikke Altın ve Gümüşlerin Teslimindeki İstisnalar ve Özel Matrah Şekilleri", **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 278, Şubat 2016, <http://www.yaklasim.com> Erişim: 22.02.2018.

²⁶⁵ Murat Şenal, "Yasal Boşluk Sebebiyle, Kuyumculuk Sektöründe Beyan Edilen Verginin İki Katı Hazine Kaybı", **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, Sayı: 17, Mayıs 2005, <https://www.lebibyalkin.com.tr> Erişim: 08.12.2017; Bahar, s. 58.

²⁶⁶ Şenyüz ve diğerleri, s. 257.

²⁶⁷ Bahar, s. 59.

²⁶⁸ Olayla ilgisi doğrudan ve açık olan yirmi kişinin gerçekte davacıya altın satışı yapmadıklarını, komisyon karşılığı kredi kartından çekim yaptığını belirtmesi, yedi kişinin ise davacıdan altın alımı yapmalarına rağmen gider pusularındaki imzaların kendilerine ait olmadığını ifade etmeleri karşısında borç para verme işinin mutad meslek olarak yapıldığına karar vererek, kesilmiş olan banka ve sigorta muameleleri vergisinin ve vergi ziyai cezasının somut delillere dayanmadığı gerekçesiyle iptali yönündeki iddiaları reddetmiştir. Dş. 7. D. 22.12.2015 gün ve E. 2012/6504, K. 2015/7682, (www.kazanci.com, Erişim: 12.06.2017).

gider pusulaları ile belgelendirilmesi, Danıştay tarafından faaliyetin mutad meslek olarak yürütüldüğü yönünde bir argüman olarak değerlendirilmiştir.

Pos cihazlarıyla gerçekleştirilen faaliyetlerde kontör satışları da vergisel avantajları nedeniyle tercih edilen bir diğer iş koludur²⁶⁹. Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 23'üncü maddesinin (f) bendiyle de Maliye ve Gümrük Bakanlığı işin mahiyetini göz önünde tutarak özel matrah şekilleri tespit etmeye yetkili kılınmıştır. Maliye Bakanlığı 85 sayılı Katma Değer Vergisi Genel Tebliği ile bu yetkisini kullanmıştır. Tebliğin (C) bölümünde şu şekildedir: *"GSM operatör şirketleri tarafından sunulan cep telefonu konuşma hizmetlerinden faydalanmak üzere çıkarılan ön ödemeli hazır kartlar da dâhil olmak üzere bütün telefon kartı ve jeton satışlarının özel matrah şekline göre vergilendirilmesi uygun görülmüştür"*²⁷⁰.

Diğer tebliğleri ortadan kaldıran 26.04.2014 tarihli Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliği ile Maliye Bakanlığı bu yetkisini kullanmaya devam etmiştir²⁷¹. 2014 tarihli Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliği'nde Matrah, Nispet ve İndirimlere ilişkin düzenlemelerin yer aldığı III. Bölümde, *"Ön Ödemeli Elektronik Haberleşme Hizmetleri"* kenar başlığıyla bu husus düzenlenmiştir. Ancak bu bölümdeki düzenlemeler daha sonra 16 Seri No.lu KDV tebliği ile değiştirilmiştir.

16 Seri No.lu KDV tebliğinin 2'inci maddesinde, yine *"Ön Ödemeli Elektronik Haberleşme Hizmetleri"* kenar başlığı ile bu husus yer almaktadır. Şöyle ki; *"3065 sayılı Kanunun (23/f) maddesinin Maliye Bakanlığı'na verdiği yetkiye dayanarak, mobil elektronik haberleşme işletmecileri tarafından ön ödemeli hatlara yüklemeler için yapılan satışlar da dahil olmak üzere, bütün ön ödemeli elektronik haberleşme hizmetlerinin özel matrah şekline göre vergilendirilmesi uygun görülmüştür"*²⁷².

²⁶⁹ "Tefeciler kredi kartlı işlemlerde doğrudan alınan KDV'den kurtulmak için kontör yükleme işlemi yapıyorlar, çünkü kontör aracılığı için ek bir KDV alınmıyor." Sevim, s. 158.

²⁷⁰ 85 Seri No'lu Katma Değer Vergisi Genel Tebliği, RG. No: 24700, RG. Tarih: 19.03.2002, (www.gib.gov.tr, Erişim: 07.01.2018).

²⁷¹ Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliği, RG. No: 28983, RG. Tarih: 26.04.2014, (www.gib.gov.tr, Erişim: 03.07.2018).

²⁷² İlgili bölümün devamı şu şekildedir: *"Buna göre, mobil elektronik haberleşme işletmecileri tarafından ön ödemeli hatlara yüklemeler için yapılan TL satışları ile sabit telefon hizmeti sunmaya yetkili işletmeciler tarafından yapılan arama kartı satışlarına ilişkin KDV'nin distribütör ve bayi karlarına isabet eden KDV'yi de ihtiva edecek şekilde mobil elektronik haberleşme işletmecileri ve sabit telefon işletmecileri tarafından ön ödemeli satışların yapıldığı dönemde beyan edilmesi gerekmektedir. Bu durumda distribütörler ve bayiler, belirtilen kapsamdaki ön ödemeli satışlar için ayrıca vergi hesaplamazlar"*. 16 Seri No'lu Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliğinde

Danıştay 2015 tarihli bir kararında, kontör satışıyla uğraşan bir işyerinin pos cihazıyla yapmış olduğu kredi kartı işlemleri üzerinden elde edilen komisyonların kayıt ve beyan dışı bırakılması sebebiyle gerçekleştirilen tarh işlemini değerlendirmiştir. Söz konusu olayda, pos cihazından yapılan hasılat tutarı 850.398,56 TL ise de bu tutarın 47.168,00 TL'lik kısmı, davacıdan gerçekte kontör satın aldığını beyan eden şahıslarca gerçekleştirilmiştir. Yerel Mahkeme, mükellefin komisyon almadığı, gerçek bir alım-satım ilişkisi çerçevesinde gerçekleşen bu tutarı toplam hasılattan indirip geri kalan 803.230,56 TL'lik hasılat tutarı üzerinden % 6 oranında hesaplanan komisyon gelirin ve buna isabet eden bir kat vergi ziyai cezasına karar vermiş, Danıştay da kararı onamıştır²⁷³. Kanaatimizce 803.230,56 TL'lik kısım için davacının, arasında yakın akrabalık veya iş ilişkisi bulunmayan diğer kişilere pos cihazını kullanarak nakit para temin etmiş olduğu iddiası, ilgili kişilerin (borç alan kişilerin) ifadelerine başvurularak ortaya konulmalıdır. Pos cihazından gerçekleştirilen toplam satış tutarından, davacıdan gerçekte kontör aldığını beyan eden kişilere ait miktarların indirilmesi suretiyle bulunan bu kısmın, “doğrudan” tefecilik suçu kapsamında elde edildiği kabul edilerek, bu miktar üzerinden %6 oranında komisyon geliri hesaplanması ve bu miktar için vergi ziyai cezasına karar verilmesi, eleştiriye açık bir durum yaratmaktadır.

Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ, RG. No: 30287, RG. Tarih: 31.12.2017, (www.gib.gov.tr, Erişim: 03.07.2018).

²⁷³ Dş. 7. D. 26.11.2015 gün ve E. 2012/182, K. 2015/6598, (www.kazanci.com, Erişim: 23.11.2017).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VERGİ KABAHAHAT VE SUÇLARI ile VERGİ YARGILAMASI

BAKIMINDAN TEFEÇİLİK

I. GENEL ÇERÇEVE

Devlet, ülkesi üzerinde sahip olduğu egemenlik yetkisinin bir uzantısı olarak vergi alma konusunda hukuki ve fiili güce sahiptir ki bu devletin varlık koşuludur²⁷⁴. Egemenliğin içerdiği yetkiler arasında en önemlilerinden biri olan vergilendirme yetkisi, vergiye atfedilen anlamlar ve vergilendirme sürecinin işleyişi zaman içinde farklı boyutlara evrilmiş²⁷⁵ ise de vergilendirmenin özü aynı kalmıştır. En genel ifadesi ile vergi, devletin Anayasa'dan kaynaklanan görevlerini yerine getirilmesinde en önemli mali kaynaktır²⁷⁶ ve bu sebeple vergi kanunları ile getirilmiş olan ödevlerin tüm ödevliler tarafından hukuka uygun olarak ve zamanında yerine getirilmesi büyük önem taşımaktadır²⁷⁷. Bu dengenin sağlanabilmesi adına vergi kabahatleri²⁷⁸ ya da suçları devlet tarafından bir araç olarak kullanılmaktadır.

Vergi kabahatlerini ya da suçlarını işleyen kişilerin karşısına devletin ilk olarak vergi alacaklısı sonrasında ise cezalandırma yetkisine sahip mercii olarak çıkmış olduğu vergi ceza hukukunda²⁷⁹, vergi kabahatleri ya da suçları kural olarak Devlet Hazinesine karşı işlenmiş olan, “Devletin veya kamu idaresinin gelir kaynaklarına zarar veren veya vereceği düşünülen”²⁸⁰ ekonomik suçlardır²⁸¹.

²⁷⁴ Erginay, s. 7; Çağan, Vergilendirme, s. 3; Karakoç, Hukuklaşamayan, s. 136.

²⁷⁵ Çağan, Sosyal Hukuk Devleti, s. 128.

²⁷⁶ Turmangil, s. 136; Erginay, s. 6; Kırbas, s. 3; Taylar, İspat, s. 1189.

²⁷⁷ “Vergi, zaruri bir fenadır” Karakoç, Hukuklaşamayan, s. 136; Funda Başaran Yavaşlar, “İdari Nitelikli Vergi Suç ve Cezaları”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Yıl: 25, Sayı: 299, Temmuz, 2006, (İdari Nitelikli), s. 126; Hakan Arslaner, **Vergi Kabahat ve Suçlarının Unsurları**, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2017, s. 33.

²⁷⁸ “Kabahatler Kanunu’nun yürürlüğe girmesinden sonra, mali nitelikli suçlar yerine Vergi kabahatleri tabirinin kullanılması tercih edilmektedir.” Karakoç, Değerlendirme, s. 6.

²⁷⁹ Yusuf Karakoç, “Ceza Mahkemesinde Yargılanması Gereken Vergi Suçları Hakkında Kamu Davasının Açılmasının “Mütalaa” Şartına Bağlı Olması”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı: 174, Yıl: XV, Şubat 1996, (Mütalaa), s. 140; Mutluer, Genel ve Özel Hükümler, s. 167. Vergi ceza hukuku denildiğinde vergi kabahatlerinin dışlandığı yönünde bir endişenin oluşması düşünülebilir ise de vergi ceza hukuku tabirinin hem suçları hem de kabahatleri ve bunlara uygulanan yaptırımları kapsadığı yönünde bkz. Karakoç, Değerlendirme, s. 4.

²⁸⁰ Dönmezer/Erman, Cilt: I, s. 350.

²⁸¹ Karakoç, Genel Vergi, s. 379; “Mali ceza, Hazine çıkarlarına herhangi bir biçimde zarar verilmesini şart koşar.” Marcel Waline, “Vergi Cezalarının Hukuki Niteliği”, Çev. Tahsin Yağmurlu, **Danıştay Dergisi**, Sayı: 23-29, Yıl: 8, s. 77; Rifat Murat Önok ve Burak Pınar, “Kesin Hüküm Müessesesi Bağlamında Ceza Mahkemesi Kararları ile Vergi Mahkemesi Kararlarının Birbirini Etkileşimi ve Bağlayıcılığı Üzerine Bir İnceleme”, **Mali Pusula**, Sayı: 19, Temmuz 2006, s. 67;

Vergi kabahatleri ve suçları ile verginin zamanında ve eksiksiz ödenmesiyle Hazinesin vergi kaybının önlenmesi amaçlanmakta, diğler taraftan da kamu hizmetlerinin kaynağını oluşturan kamu gelirlerinin toplanması ile ulusal servetleri gereğı gibi koruyarak ve dağıtarak kamu yararının gerçekleşmesi sağlanmaktadır²⁸². Dolayısıyla korunan hukuki değerin “hazine yararı”, “kamu yararı” olduğu söylenmelidir²⁸³.

Ceza hukukunda, tipe uygun, hukuka aykırı, kasten işlenen neticeli ve icrai bir davranış olup suç olarak düzenlenen eylemlerin yanı sıra, ceza kanunu dışında düzenlenen ve genel prensipleri “Kabahatler Kanunu”nda belirlenen, yaptırımı suçlardan farklı olarak idari para cezası ve idari tedbir olan “kabahat” adı verilen eylemler de yer almaktadır²⁸⁴. Kabahatler konusunda genel kanun niteliğı taşıyan Kabahatler Kanunu’nun 2’nci maddesine göre “Kabahat deyiminden; kanunun, karşılığında idari yaptırım uygulanmasını öngördüğü haksızlık anlaşılır”. Ayrıntılı olarak yer vereceğimiz üzere, idari kabahat olarak kabul edilen vergi ziyai kabahati ve usulsüzlük kabahatinde Kabahatler Kanunu genel kanun niteliğı ile Vergi Usul Kanunu’nda hüküm bulunmayan hallerde uygulanabilecek bir diğler kanundur²⁸⁵.

Vergi kabahatlerinin dışında vergi kanunlarına aykırı bazı fiiller ise ceza hukukundaki suç genel teorisi bağlamında suç oluşturmakta, adli yönden kovuşturulan bu suçlarda suçu işleyen kişilere hürriyeti bağlayıcı cezalar uygulanmaktadır²⁸⁶.

Tahsin Torunoğlu, “Vergi Ziyai Kabahati”, Prof. Dr. Burhan Ceylan’a Armağan, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 12, Özel Sayı: 210, Basım Yılı: 2012, s. 479.

²⁸² İl Han Özay, İdari Yaptırımlar, **Özdem Kardeşler Matbaacılık Tesisleri**, İstanbul Üniversitesi Yayınlarından No: 3326, İstanbul, 1985, s. 53; Çağan, Vergilendirme, s.195; Bulutoğlu, s. 41; Karakoç, Genel Vergi, s. 379; Yaltı, Orantılılık İlkesi, s. 107; Funda Başaran Yavaşlar, “Vergi Ceza Hukuku’ndaki Değişim Süreci ve Bu Sürecin Vergi Ceza Sistemine Etkileri”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 233, Şubat 2008, (Değişim Süreci), s. 72; Önok ve Pınar, s. 67.

²⁸³ Herkesin vergi ödevini yerine getirmesi sağlanarak, “dürüst mükelleflerin hukuki menfaatlerinin” de korunduğı yönünde bkz. Başaran Yavaşlar, Değişim Süreci, s. 72.

²⁸⁴ Kabahatler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Artuk ve diğlerleri, ss. 221-222; Özgenç, Genel Hükümler, s. 108; Centel ve diğlerleri, Ceza Hukukuna Giriş, ss. 222-226; Zafer, ss. 131-140; Hakeri, s. 64; İçel, ss. 220-223; Berrin Akbulut, **Türk Ceza Kanunu ile Kabahatler Kanunu Genel Hükümlerinin Yaptırım Hükümleri Dışında Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi**, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014, ss. 239-401.

²⁸⁵ Karakoç, Değerlendirme, s. 4; Başaran Yavaşlar, Değişim Süreci, s. 74.

²⁸⁶ “Hapis cezasını gerektiren bu suçlarda ceza mahkemesinin görevli olması kişiler yönünden bir güvence oluşturmaktadır” Karakoç, Genel Vergi, s. 380; Dönmezer ve Erman, Cilt: I, s. 350; Waline (Çev. Yağmurlu), s. 81; Önok ve Pınar, s. 68; Birol Kırmaz, “Yargıtay İçtihatları Işığında Vergi Kaçakçılığı Suçlarında Suç Tarihinin Belirlenmesi”, **Ankara Barosu Dergisi**, Yıl: 2015/1, s. 329.

Anayasa Mahkemesi bir kararında bu duruma şu şekilde işaret etmiştir: *“...vergi hukukunda, vergi suçları ve cezaları; mali ve idari suç ve cezalar, ceza hukuku alanında ve anlamındaki suç ve cezalar olmak üzere iki kategoriye ayrılmaktadır. Mali ve idari nitelikteki suç ve cezalarda eylem ve yaptırım, idari yöntemlerle saptanmaktadır. Vergi idaresince suç olarak saptanan fiiller için yargı kararına gerek olmadan, vergi idarelerince ceza verilmektedir. Bu tür suçların yaptırımı, mali ve idaridir. Anayasa’nın 38’inci maddesinin sekizinci fıkrasındaki “idare kişi hürriyetinin kısıtlanması sonucunu doğuran bir müeyyide uygulayamaz” kuralından da idari ve mali nitelikteki vergi suç ve cezaları ile maddi ceza hukuku anlamındaki vergi suç ve cezalarının birbirinden farklı kurumlar olarak öngörüldüğü anlaşılmaktadır...”*²⁸⁷.

Ödünç para vermek suretiyle tefecilik faaliyetlerinin gerçekleşmesi hali, vergi suçları ve kabahatleri hususunda özel bir alana işaret etmektedir. Öyle ki tefecilik faaliyetlerinin gerçekleşmesi durumunda, vergi kaybı gerçekleşmekte ve bu durumda *“vergi ziyai kabahati”* gündeme gelmektedir. Diğer taraftan, özellikle pos cihazlarından finansman temini durumunda, sözde alım satım ilişkisinin gizlenmesi için üye işyerlerince asılsız harcama belgeleri, sahte faturalar düzenlenmektedir. Bu durum da *“vergi kaçakçılığı”* suçlarına değinmeyi gerektirmektedir.

Bu bölümde ilk olarak vergi kabahatleri ve vergi suçları çalışmanın konusuyla sınırlı olarak ele alınacak, ardından vergi kaçakçılığı suçlarında vergi ziyai cezasının üç kat olarak uygulanması *“non bis in idem”* ilkesi çerçevesinde değerlendirilecek ve son olarak da vergi yargılaması hukukundaki ispat ve delil hususlarına tefecilik suçu kapsamında yer verilecektir.

²⁸⁷ Ay.M. 19.03.1987 gün ve E. 1986/5, K. 1987/7, (RG. 12.11.1987 - 19632). Anayasa’nın 38’inci maddesinin yalnızca suç genel teorisi kapsamındaki suçlar için değil, idari para cezaları için de uygulanması gerektiği yönünde bir başka karar için bkz. Ay.M. 04.04.1991 gün ve E.1990/12, K.1991/7, (R.G. 13.08.1991 - 20959).

II. VERGİ KABAHATLERİ VE CEZALARI

A. Genel Açıklama

Vergi Usul Kanunu'nda yer alan hukuka aykırı fiillerin yalnızca vergi hukukunu ilgilendiren kısmı vergi kabahatlerinden oluşmaktadır. Vergi idaresi tarafından kabahat olarak belirlenen fiillerin yaptırımı, genel ceza kanunlarının aksine parasal niteliktedir²⁸⁸.

Vergi sisteminin hukukun öngördüğü şekilde işleyerek devletin vergi alacağına bir an önce kavuşmasının sağlanması ve devletin gelir kaynaklarının güvence altına alınması, vergi kabahat ve suçlarına uygulanan yaptırımların önemli amaçları arasında yer almaktadır²⁸⁹. Öyle ki amaç, insanlara ceza uygulanmasından ziyade kanunlara uygun davranılmasının tesisidir²⁹⁰.

İlerleyen başlıklarda yer verileceği üzere, vergi kabahatleri neticesinde uygulanacak olan yaptırımın tespiti ve yerine getirilmesi için herhangi bir mahkeme kararına ihtiyaç yoktur, idare tarafından yerine getirilir²⁹¹. Anayasa Mahkemesi bir kararında bu duruma şu şekilde işaret etmiştir; *“İdari nitelikteki bir yaptırımın idarece uygulanması söz konusudur...Burada, yaptırıma temel olan hukuka aykırı davranış, yalnızca kolluk işleri sınırı içinde ve uygulanan yaptırımın ise, idari nitelikte bulunduğundan, yasanın böyle bir yaptırımın idarece uygulanmasını öngörmüş olması yargı yetkisinin kullanılması olarak nitelendirilemez...Görülen iş, bir yargı yetkisinin kullanılması değil, başka deyimle idari bir yasağa aykırı davranan kişiye karşı bir idari yaptırımın uygulanmasıdır...”*²⁹².

Vergi kabahatleri ile hazinenin ve buna bağlı olarak kamu yararının korunmasının yanı sıra herkesin vergi ödevlerini yerine getirmesi sağlanarak, *“dürüst mükelleflerin menfaatleri”* de korunmaktadır²⁹³.

²⁸⁸ Yaptırımın mali olmasının amacının, vergi kanunlarına riayetsizliği, riayet etmenin gerektirdiği mali fedakarlıktan daha büyük bir fedakarlıkla karşılamak olduğu yönünde bkz. Dönmezer ve Erman, Cilt: I, s. 350; Erginay, s. 94.

²⁸⁹ Karakoç, Mütalaa, s. 141; Yıldırım Taylar, “Ölçülülük İlkesi Bağlamında Vergi Ziyat Cezasının Anayasa’ya Uygunluk Sorunu”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Sayı: 28, Ağustos 2015, (Ölçülülük), s. 194.

²⁹⁰ Karakoç, Değerlendirme, s. 9; Kırbaş, s. 166; Arslaner, s. 4.

²⁹¹ Özay, s. 37; Dönmezer ve Erman, Cilt: II, s. 683; Günday, ss. 243-245; Karakoç, Genel Vergi, s. 321; Oktar, Vergi Hukuku, s. 347; Yücel Oğurlu, **İdari Yaptırımlar Karşısında Yargısal Korunma**, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2001, (Yargısal Korunma), s. 48; Öner, s. 145; Önok ve Pınar, s. 68.

²⁹² Ay.M. 06.01.1970 gün ve E. 1969/46, K. 1970/2, (RG. 15.12.1970 – 13695).

²⁹³ Funda Başaran Yavaşlar, “Vergi Usul Kanunu’nda Yer Alan Vergi Kabahat ve Yaptırımlar”, **İdari Ceza Hukuku Sempozyumu**, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Seçkin Yayınevi,

B. Vergi Ziyai Kabahati ve Cezası

1. Genel Olarak

Vergi ziyai kabahati Vergi Usul Kanunu'nun 344'üncü maddesinde yer almaktadır. Buna göre, Vergi Usul Kanunu'nun 341'inci maddesinde belirtilen haller ile vergi ziyasına sebebiyet verildiği takdirde, mükellef veya sorumlu hakkında²⁹⁴ ziyaa uğratılan verginin bir katı tutarında vergi ziyai cezası kesilir.

Vergi Usul Kanunu'nun 341'inci maddesine göre; mükellefin veya sorumlunun vergilendirme ile ilgili ödevlerini zamanında yerine getirmemesi veya eksik yerine getirmesi yüzünden, verginin zamanında tahakkuk ettirilmemesi veya eksik tahakkuk ettirilmesi (VUK.m.341/I) ile şahsi, medeni haller veya aile durumu hakkında gerçeğe aykırı beyanlar ile veya sair suretlerle verginin noksan tahakkuk ettirilmesine veya haksız yere geri verilmesine sebebiyet verilmesi (VUK.m.341/II) vergi ziyai cezası kesilmesini gerektirmektedir. Belirtilen durumlarda, verginin sonradan tahakkuk ettirilmesi veya tamamlanması veyahut haksız iadenin geri alınması ceza uygulanmasına engel değildir (VUK.m.341/III).

Vergi geliri kaybını önleme amaçlı vergi ziyai kabahatinde, “*vergi kaybı*” asli bir şarttır²⁹⁵. Dolayısıyla devlet hazinesinin zarara uğramış olduğu vergi ziyai kabahati, “*zarar kabahatidir*”²⁹⁶.

2. Vergi Ziyai Kabahatinin Unsurları

Hareket ve netice, vergi ziyai kabahatinin maddi unsurunu oluşturmaktadır. Vergi Usul Kanunu'na göre vergi ziyasına yol açabilecek her türlü işlem, kabahatin hareket unsurunu oluşturmaktadır²⁹⁷. Vergi Usul Kanunu'nun 341'inci maddesinin

Ankara, 2009, (Vergi Kabahat ve Yaptırımlar), s. 286. İdari suçlarda korunan hukuki yararın sadece idari çıkarları ön planda tuttuğu söyleme imkanının artık bulunmadığı yönünde bkz. Mahmutoglu, İdari Ceza, s. 38.

²⁹⁴ Vergi ziyai kabahati sadece mükellefler ve vergi sorumluları tarafından işlenebilir. Başaran Yavaşlar, Vergi Kabahat ve Yaptırımlar, s. 288.

²⁹⁵ “*Bu şart, Türk Vergi Sistemi'nde sadece vergi ziyai kabahatinin temel unsurunu oluşturmaktadır.*” Başaran Yavaşlar, Vergi Kabahat ve Yaptırımlar”, s. 289.

²⁹⁶ Öncel ve diğerleri, s. 216; Karakoç, Genel Vergi, s. 383; Doğan Şenyüz, **Vergi Ceza Hukuku (Vergi Kabahatleri ve Suçları)**, 8. Baskı, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2015, s. 122. Aksi yönde bkz. “*Vergi ziyainın mevcut olması için kamu idaresinin gerçek ve fiili bir zararının bulunması şart değildir.*” Öner, s. 148.

²⁹⁷ Karakoç, Genel Vergi, s. 384; Şenyüz, s. 88; Taylar, Ölçülülük, s. 202.

1'inci fıkrasına göre kabahatin netice unsuru, vergi kanunlarına aykırı davranılması nedeniyle, verginin zaman ya da tutar yönünden tahakkukunda oluşan aksaklık neticesinde vergi ziyaının ortaya çıkmasıdır. Burada dikkat edilmesi gereken husus kanun koyucunun tahsil aşamasından ziyade tahakkuk aşamasını esas almış olmasıdır. Bir diğer deyişle vergi hukuka uygun olarak tahakkuk ettikten sonra vergi geç ve/veya eksik tahsil edilse yahut hiç tahsil edilemese dahi, vergi ziyaı kabahati meydana gelmiş olmayacaktır²⁹⁸. Mükellefin zaman ya da içerik yönünden kanuna aykırı davranışı ile verginin tahakkuku arasındaki aksaklık arasında illiyet bağının kurulması gerekliliği bu durumun doğal bir sonucudur²⁹⁹.

Vergi ziyaı kabahatinin işlenmiş sayılması için kast unsurunun aranmasına gerek bulunmamakta³⁰⁰; taksir, hata ya da ihmal halleri³⁰¹ de vergi ziyaı kabahatinin manevi unsurunu oluşturmaktadır³⁰².

3. Vergi Ziyaı Kabahatinin Cezası

Vergi Usul Kanunu'nun 344'üncü maddesinin 1'inci fıkrasında vergi ziyaı kabahatinin cezası, kayba uğratılan verginin bir katı tutarında vergi ziyaı cezası kesilmesi olarak belirlenmiştir³⁰³. Dolayısıyla tefecilik faaliyetleri neticesinde kayba uğratılan verginin bir katı kadar vergi ziyaı cezası kesilecektir. Danıştay 2015 tarihli bir kararında; *"... borç para verdiğini kabul ettiği kişilerle arasında ticari ve ekonomik bir ilişki yahut akrabalık bağı bulunduğunu ispat edemediği, menfaatsiz olarak verilmesi düşünülemeyecek olan bu tutardaki paranın faiz karşılığı verildiği ve davacının ikrazatçılık işini mutat meslek haline getirdiği sonucuna varıldığından, davaya konu işlemlerin vergi ve vergi ziyaı cezasına ilişkin kısmında hukuka aykırılık*

²⁹⁸ Şenyüz, s. 123; Başaran Yavaşlar, Vergi Kabahat ve Yaptırımlar, s. 289.

²⁹⁹ Karakoç, Genel Vergi, s. 385; Başaran Yavaşlar, İdari Nitelikli, s. 143.

³⁰⁰ Öncel ve diğerleri, s. 215; Candan, Vergi Suçu, s. 65; Şenyüz, s. 135; Öner, s. 145; M. Arslan, s. 281. Kabahatler Kanunu'nun *"Kabahatler, kanunda açıkça hüküm bulunmayan hallerde, hem kasten hem de taksirle işlenebilir"* şeklindeki 9'uncu maddesi de bu doğrultudadır.

³⁰¹ Kabahatler Kanunu'nun 7'inci maddesine göre; *"İhmali davranışla işlenmiş kabahatin varlığı için kişi açısından belli bir icrai davranışta bulunma hususunda hukuki yükümlülüğünün varlığı gereklidir"*.

³⁰² Başaran Yavaşlar, İdari Nitelikli, s. 130; Arslaner, s. 49; Torunoğlu, s. 491.

³⁰³ Kat ile ifade edilen ceza düzenlemelerinin ölçülülük ilkesiyle bağdaşmadığı yönünde bkz. Karakoç, Genel Vergi, s. 389; Taylar, Ölçülülük, s. 205.

bulunmadığı...vergi aslı ve vergi ziyai cezasına ilişkin kısmı yönünden davayı reddeden kararın onanmasına...”³⁰⁴ şeklinde karar vermiştir.

Vergi ziyama kaçakçılık suçunu oluşturan fiiller sebebiyet vermişse, ziyaa uğratılan vergi aslının üç katı tutarında ceza kesilecektir. İlerleyen açıklamalarımızda yer vereceğimiz üzere vergi ziyai cezasının üç kat olarak kesilebilmesi için bu yönde bir mahkeme kararı aranmasının gerekip gerekmediği hususu, ceza mahkemesinin kararlarının vergi idaresinin kararlarına etkisi hatta “*non bis in idem*” ilkesi ile birlikte ele alınmalıdır. Tekrara düşmemek adına bu aşamada bunu belirtmekle yetiniyoruz.

Kaçakçılık suçuna iştirak edenlere ise bu ceza bir kat olarak uygulanacaktır (VUK.m.344/2)³⁰⁵. Örneğin, sahte faturayı düzenleyenlerden tedarik ederek, kullanmaları için mükelleflere veren kimsenin eylemi kaçakçılık suçuna (sahte belge düzenleme/kullanma) iştirak olur³⁰⁶. Tedarikçinin temin etmiş olduğu sahte faturaları kullanmak suretiyle tefecilik faaliyetinde bulunan mükellefe, vergi ziyainın gerçekleşmesi durumunda vergi ziyai cezası üç kat olarak uygulanacakken, sahte fatura tedarik eden iştirakçiye uygulanacak olan vergi ziyai cezası bir kat olacaktır.

Vergi incelemesine başlanılmasından veya takdir komisyonuna sevk edilmesinden sonra verilenler hariç olmak üzere, kanuni süresi geçtikten sonra verilen vergi beyannameleri için vergi ziyai cezası yüzde elli oranında uygulanacaktır (VUK.m.344/3).

Diğer taraftan Vergi Usul Kanunu’nun 335’inci maddesine göre, “*Vergi ziyai cezasında cezayı istilzam eden tek bir fiil ile başka neviden birkaç vergi ziyaa uğramış olursa her vergi bakımından ayrı ayrı ceza kesilir*”³⁰⁷. Dolayısıyla tefecilik faaliyetlerini sürekli olarak yapan kişi tefecilik faaliyetinden elde ettiği gelirini beyan etmediği için, hem gelir vergisinin ticari kazanç hükümlerine göre hem de banka ve

³⁰⁴ Dş. 7. D. 28.12.2015 gün ve E. 2012/4289, K. 2015/7751, (www.kazanci.com, Erişim: 01.11.2017).

³⁰⁵ Anayasa Mahkemesi, vergi kaçakçılığına iştirak edenlere bir kat vergi ziyai cezasının uygulanmasının Anayasa’ya aykırı olmadığından bahisle itirazın reddine karar vermiştir. Ay.M. 05.03.2015 gün ve E. 2014/120, K. 2015/23, (RG. 21.05.2015 - 29362).

³⁰⁶ Şenyüz, s. 506.

³⁰⁷ Bumin Doğrusöz, “Vergi Ceza Sistemine Yönelik Eleştiriler”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 233, Şubat 2008, s. 99; “*Bir fiil ile birden fazla kabahatin işlenmesi halinde bu kabahatlere ilişkin tanımlarda sadece idari para cezası öngörülmüşse, en ağır idari para cezası verilir*” şeklindeki Kabahatler Kanunu’nun 15’inci maddesinin 1’inci fıkrasının, özel kanun olan Vergi Usul Kanunu’nda yer alan bu düzenleme karşısında uygulanabilme olanağı bulunmamaktadır. Başaran Yavaşlar, Vergi Kabahat ve Yaptırımlar”, s. 291.

sigorta muameleleri vergisine göre tarhiyat yapılacak ve bu iki vergi türü için ayrı ayrı vergi ziyai cezası kesilecektir. Diğer taraftan ticari kazanç hükümlerine göre sorumluluğu söz konusu olan tefeci, geçici vergi hükümlerine tabi olacağı için (VUK.mük.m.120) üçer aylık dönemlerde ödemediği geçici vergiye ilişkin vergi ziyai cezası ayrıca kesilecektir. Belirtilmelidir ki bu düzenleme, “*Bir fiil ile birden fazla kabahatin işlenmesi halinde bu kabahatlere ilişkin tanımlarda sadece idarî para cezası öngörülmüşse, en ağır idarî para cezası verilir*” şeklindeki Kabahatler Kanunu’nun içtima hükümlerinin düzenlendiği 15’inci maddesinin 1’inci fıkrasından farklılık arz etmektedir³⁰⁸.

İşlenen suç ile ceza arasında adalet ve hakkaniyet arasında aranan uygunluğun yaptırımlar alanında da arandığı şüphesizdir³⁰⁹. Anayasa Mahkemesi 2004 tarihli bir kararında, ceza hukukunda olduğu gibi idari para cezalarına ilişkin düzenlemelerde de kuralların, önleme ve iyileştirme amaçlarına uygun olarak ölçülü, adil ve orantılı olması gereksinimine hukuk devleti olmanın bir gereği olarak işaret etmiştir³¹⁰. Bu açıdan bakıldığında her bir vergi türü farklı bir amaca hizmet ettiği için, her biri için ayrı ceza uygulamak kanun koyucunun bu yöndeki tavrını anlamak için düşünülebilir ise de kesilecek olan tüm cezaları ödeyecek kaynak tektir ve bu yöndeki bir düzenleme ölçülülük ilkesine aykırılık taşımaktadır³¹¹. Cezaların “öldürücü-yok edici-iflas ettirici”³¹² bir etkisinin olmamasına dikkat edilmelidir ki bu durum vergilerin verimliliği için de vazgeçilmez bir araçtır³¹³.

Vergi Usul Kanunu’nun 339’uncu maddesinde, vergi ziyayından dolayı verilen cezanın kesinleşmesini izleyen takvim yılından başlayarak iki ve beş yıllık süreler

³⁰⁸ Bu düzenlemenin Türk Ceza Kanunu’nun 44’üncü maddesinde yer alan genel içtima kuralına istisna teşkil eden bir düzenleme olduğu yönünde bkz. Barış Uludağ ve Emre Betül Güçlü, “Vergi Suçlarında Birleşme”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 233, Şubat 2008, s. 170.

³⁰⁹ Özay, s. 59.

³¹⁰ Ay.M. 23.03.2004 gün ve E. 2001/119, K. 2004/37, (RG. 21.07.2004 – 25529). Benzer yönde bkz. Ay.M. 15.07.2002 gün ve E. 2002/119, K. 2002/68, (Candan, Vergisel Kabahatler ve Yaptırımlar, s. 251 dp. 21).

³¹¹ Taylar, Ölçülülük, s. 213. Kaçıkçılık suçunun cezasının ölçülülük ilkesiyle uyumlu olması için değerlendirmenin kayba uğrama tehlikesi altına sokulan “*vergi miktarı*” üzerinden kurulması gerekliliği yönünde bkz. Yaltı, Orantılılık İlkesi, s. 107. Yaltı Soydan, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları çerçevesinde bu duruma şu şekilde işaret etmektedir: “*Vergilerin ödenmesini sağlamak için gerekli görülen yasaları çıkarma hakkının meşruiyet temeli bireye bireysel ve aşırı yük getirmemesidir.*” Yaltı Soydan, Mülkiyet Hakkı, s. 106.

³¹² Karakoç, Değerlendirme, s. 11.

³¹³ “*Vergileme, Anayasal ve yasal sınırlar içinde kaldığı ve yasaların öngördüğü ilkelere uygun olduğu sürece hukuka uygun, ekonomik sınırları aşmadığı sürece verimlidir.*” Aliefendioğlu, s. 61. İdari yaptırımlarla ilgili bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Özay, ss. 54-62; Oğurlu, Yargısal Korunma, ss. 36-41.

içinde yeniden kabahat işlenmesi halinde cezaların yüzde elli ve yüzde yirmi beş oranında artırılarak uygulanacağı düzenlenmiştir³¹⁴. Fakat bu düzenlemenin uygulanabilmesi için ilk cezanın kesilmesini gerektiren kabahatle tekerrür hükmünün uygulanacağı son kabahatin aynı türden olması gerekmektedir³¹⁵.

Devletin uğramış olduğu vergi kaybı, Vergi Usul Kanunu'nun 29'uncu ve mükerrer 30'uncu maddesine göre idarece tarhiyatlar yoluyla ve gecikme faizi yoluyla (VUK.m.112) telafi edildiği için, vergi kabahatlerine ilişkin cezalarda amacın gelir elde etmek değil, gelirin hukuka uygun bir şekilde elde edilmesini önleyen davranışların engellenmesi olduğu unutulmamalıdır³¹⁶.

C. Usulsüzlük Kabahatleri ve Cezaları

1. Genel Olarak

Vergi Usul Kanunu'nun 351'inci maddesine göre usulsüzlük, vergi kanunlarının şekle ve usule ilişkin hükümlerine riayet edilmemesidir. Usulsüzlük kabahatini oluşturan fiiller, henüz bir vergi kaybı oluşmamasına rağmen vergi ziyana elverişli ortam yaratılmış olması nedeniyle cezalandırılır. Dolayısıyla usulsüzlük kabahati bir *“tehlike kabahatidir”*³¹⁷.

Bu nokta usulsüzlük kabahatleri ile vergi ziyai kabahati arasında bir fark yaratmaktadır. Vergilendirme süreci içerisinde kendisine ödev yüklenmiş olan herkes, vergi kanunlarının şekle ve usule ilişkin hükümlerine riayet etmemesi

³¹⁴ Kat olarak uygulanan cezaların tekerrür nedeniyle %50 oranında artırılması, vergi kabahatlerinin önleme amacından ziyade kamuya gelir sağlama amacına hizmet ettiği yönünde bkz. Taylar, Ölçülülük, s.215. Vergi cezalarının önleyici amacının sosyal, ekonomik ve politik nedenlerle gerçekleştirilememesi durumunda vergi cezalarının, vergi kanunlarına aykırı harekette bulunan vergi mükellefleri ile sorumlularına ızdırap çektirme amacının gündeme geldiği konusunda bkz. Turgut Candan, “Danıştay Kararlarında Vergisel Kabahatler ve Yaptırımlar Hukukuna İlişkin Temel İlkeler”, **İdari Ceza Hukuku Sempozyumu**, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2009, (Vergisel Kabahatler ve Yaptırımlar), s. 250.

³¹⁵ Anayasa Mahkemesi tekerrür nedeniyle vergi cezalarının artırılmasında Anayasa'ya aykırılık bulunmadığı kanaatindedir. Ay.M. 20.05.2010 gün ve E.2009/51, K.2010/73, (R.G. 02.12.2010 - 27773).

³¹⁶ Taylar, Ölçülülük, s.203; Mehmet Taştan, “Vergi Kaçakçılığı Suçlarından Sahte Belge Kullanma Suçunda Cezai Sorumluluk, Soruşturma ve Kovuşturma Yöntemi”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Sayı: 85, Eylül 2013, (Sahte Belge), s. 38.

³¹⁷ Öncel ve diğerleri, s. 216; Karakoç, Genel Vergi, s. 390; Şenyüz, s. 170; M. Arslan, s. 286.

durumunda mükellef yahut vergi sorumlusu olup olmadığına bakılmaksızın, usulsüzlük kabahatini işlemiş sayılacaktır³¹⁸.

2. Birinci Ve İkinci Derece Usulsüzlük Kabahatleri

Usulsüzlük kabahatini oluşturan fiiller iki dereceden oluşmak suretiyle Vergi Usul Kanunu'nun 352'nci maddesinde³¹⁹ yer almıştır. Usulsüzlük kabahatinin işlenmiş sayılması için sayılan fiillerin gerçekleşmesi yeterli olduğu için neticesi harekete bitişik kabahatlerdendir³²⁰. Bu sebeple failin kast veya taksirle hareket edip etmediğinin araştırılmasına, failde kusurluluğun araştırılmasına gerek yoktur³²¹.

Usulsüzlük kabahatlerinin vergi ziyanına yol açması mümkündür³²². Tek bir fiil ile bu kabahatlerin işlenmesi halinde Vergi Usul Kanunu'nun 336'ncı maddesi uyarınca bu cezaların en ağırı kesilmektedir³²³. Düzenleme bu haliyle “*Bir fiil ile birden fazla kabahatin işlenmesi halinde bu kabahatlere ilişkin tanımlarda sadece*

³¹⁸ Başaran Yavaşlar, Vergi Kabahat ve Yaptırımlar, s. 292.

³¹⁹ **I inci derece usulsüzlükler:** 1. (Değişik: 4/12/1985-3239/25 md.) Vergi ve harç beyannamelerinin süresinde verilmemiş olması; 2. Bu kanuna göre tutulması mecburi olan defterlerden herhangi birinin tutulmamış olması; 3. Defter kayıtlarının ve bunlarla ilgili vesikaların doğru bir vergi incelemesi yapılmasına imkan vermeyecek derecede noksan, usulsüz veya karışık olması; 4. (Mülga: 22/7/1998-4369/82 md.) 5. Çiftçiler tarafından 245 inci madde hükmüne göre muhtar ve ihtiyar heyetlerince yapılan davete müddetinde icabet edilmemesi; 6. Bu Kanunun kayıt nizamına ait hükümlerine (Madde 215 - 219) uyulmamış olması (Her incelemede inceleme tarihine kadar aynı takvim yılı için tespit edilen usulsüzlükler tek fiil sayılır); 7. İşe başlamanın zamanında bildirilmemesi; 8. Tasdiki mecburi olan defterlerden herhangi birinin tasdik muamelesinin yaptırılmamış olması (Kanuni sürenin sonundan başlayarak 1 ay geçtikten sonra tasdik ettirilenler, tasdik ettirilmemiş sayılır.); 9. Diğer ücretler üzerinden alınan Gelir Vergisinde, tarh zamanı geçtiği halde verginin tarh ettirilmemiş olması; (1) 10. (Mülga: 18/4/1984-2995/4 md.) 11. (Ek: 4/12/1985-3239/25 md.) Veraset ve intikal vergisi beyannamesinin 342 nci maddenin ikinci fıkrasında belirtilen süre içerisinde verilmiş olması.

II nci derece usulsüzlükler: 1. (Değişik: 4/12/1985-3239/25 md.) Veraset ve intikal Vergisi Beyannamelerinin süresinin sonundan başlayarak 342 nci maddenin 1 inci fıkrasında belirtilen süre içinde verilmiş olması; (Mülga: 3/4/2002-4751/7 md.) 2. Ekim ve sayım beyanlarının süresi içinde veya kanunda istenilen bilgileri ihtiva edecek doğru bir şekilde yapılmaması; 3. (Mülga: 18/4/1984-2995/4 md.) 4. (Değişik: 3/12/1988-3505/4 md.) Vergi kanunlarında yazılı bildirmelerin zamanında yapılmamış olması (işe başlamayı bildirmek hariç); 5. Vergi karnesinin süresinin sonundan başlayarak 15 gün geçtiği halde alınmamış olması; 6. Tasdiki mecburi olan defterlerden herhangi birinin tasdik muamelesinin, süresinin sonundan başlayarak bir ay içinde yaptırılmış olması; 7. (Değişik: 4/12/1985-3239/25 md.) Vergi beyannameleri, bildirimler, evrak ve vesikaların kanunen belli şekil ve muhteviyatı ve ekleri ile bunlarla ilgili olarak yapılan diğer düzenlemelere ilişkin hükümlere uyulmamış olması; 8. Hesap veya muamelelerin doğruluk veya açıklığını bozmamak şartıyla bazı evrak ve vesikaların bulunmaması veya ibraz edilmemesi.

³²⁰ Karakoç, Genel Vergi, s. 391; Şenyüz, s. 171.

³²¹ Karakoç, Genel Vergi, s. 391; Şenyüz, s. 171.

³²² Karakoç, Genel Vergi, s. 391.

³²³ Tek bir usulsüzlük ve birden fazla vergi ziyanının söz konusu olduğu durumlarda usulsüzlük cezasının, her bir vergi ziyaı cezasıyla değil, sadece biriyle karşılaştırılması gerektiği yönünde bkz. Uludağ/Güçlü, s.170.

idari para cezası öngörülümüşse, en ağır idari para cezası verilir” şeklindeki Kabahatler Kanunu’nun 15’inci maddesinin 1’inci fıkrası ile paralellik taşımaktadır³²⁴.

Usulsüzlük kabahatlerine ilişkin cezalar, Vergi Usul Kanunu’na bağlı cetvele göre kesilir³²⁵. Usulsüzlük fiili, re’sen takdiri gerektirirse, bağlı cetvelde yazılı cezalar iki kat olarak kesilir (VUK.m.352/1).

3. Özel Usulsüzlük Kabahatleri

Özel usulsüzlük halleri, fatura ve benzeri belgelerin verilmemesi ve alınmaması ile diğer şekli ve usul hükümlerine uyulmaması (VUK.m.353), damga vergisinde (VUK.m.355) ve bilgi vermekten çekinenler ile 256,257 ve mükerrer 257’nci madde hükmüne uymayanlara ceza (VUK.mük.m.355) olarak düzenlenmiştir.

Çalışmamız ile ilgili özellik arz eden durum şudur ki; ilerleyen bölümlerde yer vereceğimiz üzere, tefecilik suçunun işlenmesinde kullanılan sahte belge, özel usulsüzlük hallerinin yer aldığı Vergi Usul Kanunu’nun 353’üncü maddesinin 1’inci bendinde yer alan, fatura, gider pusulası, müstahsil makbuzu ve serbest meslek makbuzunda gerçek meblağlardan farklı meblağlara yer verilmesinden farklıdır. Bu

³²⁴ “Bu düzenleme, aynı suç dolayısıyla, iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama hakkı ile uyusmaktadır.” Candan, Vergisel Kabahatler ve Yaptırımlar, s.282.

³²⁵ 476 Seri No’lu Vergi Usul Tebliği ile belirlenmiş ve 01.01.2018 tarihinden itibaren uygulanacak cezalara ilişkin kanuna bağlı cetvel

Birinci derece usulsüzlükler	TL
1. Sermaye şirketleri	148
2. Sermaye şirketi dışında kalan birinci sınıf tüccarlar ve serbest meslek erbabı	90
3. İkinci sınıf tüccarlar	45
4. Yukarıdakiler dışında kalıp beyanname usulüyle gelir vergisine tabi olanlar	21
5. Kazancı basit usulde tespit edilenler	12
6. Gelir vergisinden muaf esnaf	5.70
İkinci derece usulsüzlükler	
1. Sermaye şirketleri	80
2. Sermaye şirketi dışında kalan birinci sınıf tüccarlar ve serbest meslek erbabı	45
3. İkinci sınıf tüccarlar	21
4. Yukarıdakiler dışında kalıp beyanname usulüyle gelir vergisine tabi olanlar	12
5. Kazancı basit usulde tespit edilenler	5.70
6. Gelir vergisinden muaf esnaf	3.20

Aynı kabahatleri işlemiş olan mükelleflere sırf farklı gruplarda yer almaları nedeniyle farklı cezaların uygulanmasının Anayasa’nın 10’uncu maddesinde düzenlenen “*eşitlik ilkesi*”ne, usulsüzlük cezalarının yürütme tarafından belirlenmesinin ise “*kanunilik ilkesi*”ne aykırılık oluşturacağı yönünde bkz. Başaran Yavaşlar, Vergi Kabahat ve Yaptırımlar”, ss. 294-295; Başaran Yavaşlar, İdari Nitelikli, s. 146.

sebeple gerçekte bir işlem olmadığı halde varmış gibi gösterilen sahte belgelerde ya da faturalarda, gerçek meblağdan farklı meblağlara yer verildiği iddiası ile özel usulsüzlük cezası kesilmesi mümkün değildir³²⁶.

Birinci ve ikinci derece özel usulsüzlük kabahatinden farklı olarak özel usulsüzlük kabahati ile vergi ziyana yol açılması halinde, özel usulsüzlük cezası ile vergi ziyai cezasının ayrı ayrı kesilmesi gerekmektedir³²⁷ (VUK.m.353).

4. Tefecilik Faaliyetleri Sonunda Usulsüzlük Cezası Kesilip Kesilemeyeceği Sorunu

Tefecilik faaliyeti, niteliği itibarıyla kanuna aykırı ve gizli olarak yapılan bir faaliyettir. Kanuna aykırı bu faaliyeti sürdüren kişiden, faaliyeti ile ilgili olarak Vergi Usul Kanunu'nda yer alan bildirimde bulunma, defter tutma, beyanname verme ve belge düzenleme gibi şekli ödevlerini tam ve eksiksiz olarak yerine getirilmesi beklenemez.

Bu nedenle mükellefin bu ödevlerini yerine getirmesi hukuken ve fiilen mümkün değildir. Faaliyetin doğası gereği şekli ödevlerini yerine getirmeyecek olan mükellef açısından usulsüzlük kabahatinin unsurları oluşmayacaktır.

Danıştay 2010 tarihli bir kararında bu duruma şu şekilde işaret etmektedir; “ 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun [353. maddesi](#), fatura veya benzeri belge verilmemesi, alınmaması ve diğer şekil ve usul hükümlerine uyulmamasına ilişkin özel usulsüzlükler ve cezalarını düzenlemektedir. Sözü edilen 353. maddede öngörülen bu düzenleme ile mükelleflerin vergilendirme dönemindeki işlemlerinin kayıt ve belge düzenine uygun yürütülmesinin sağlanması amaçlanmıştır. 2002 takvim yılına ilişkin işlemleri incelenen davacı adına, hesap döneminin kapanmasından sonra 20.11.2007 tarihinde düzenlenen vergi inceleme raporuyla ödünç para verme sözleşmesi ve faiz geliri elde etmesine karşın belge düzenlemediği

³²⁶ Karakoç, Genel Vergi, s. 399.

³²⁷ “Hesap dönemi içinde tespit edilmediği için kesilmemiş olan özel usulsüzlük cezasının, hesap dönemi kapandıktan sonra yapılan bir inceleme sonucuna bağlı olarak kesilmesinin mümkün olmadığına ilişkin Danıştay içtihadı karşısında, Kanunun bu hükmünün uygulanma ihtimali bulunmamaktadır”. Karakoç, Genel Vergi, s. 398. Farklı yönde bkz. “Olması gereken, kişinin fiili, hem özel usulsüzlük hem de vergi ziyai cezasını gerektiriyor ise hangi ceza daha fazla ise sadece o cezanın kesilmesidir”. Ahmet Emrah Geçer, “Vergi Ceza Hukukunda Non Bis İn İdem İlkesi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 65, Yıl: 2016, s. 334.

sonucuna ulaşılarak 353. maddeye göre özel usulsüzlük cezası kesilmesi maddenin ngrlş amacına uygun düşmediğinden...’’³²⁸. Kararda da belirtildiğı gibi Danıştay, hesap döneminin kapanmasından sonra geçmişe dönük olarak tefecilik yaptığı tespit edilen kişilere belge dzenlemediğinden bahisle usulsüzlük cezası kesen vergi dairesi uygulamalarını kaldırmıştır.

Gelir İdaresi Başkanlığı da 449 Sıra No’lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğı ile geçmişe yönelik mükellefiyet kaydı tesisi ile usulsüzlük cezası kesilmesi yönündeki uygulamaları önlemek istemiřtir³²⁹. Tebliğın ilgili bölümü şu şekildedir; “...bundan sonra geçmişe yönelik mükellefiyet tesis edilenlere elektronik ortamda beyanname ve bildirimlerin verilmemesi nedeniyle, söz konusu beyanname ve bildirim verilmeyen dönemlere ilişkin olarak Kanunun mükerrer 355 inci maddesi uyarınca özel usulsüzlük cezası veya 352 nci maddesi uyarınca usulsüzlük cezası kesilmeyecektir”.

Benzer şekilde tefecilik faaliyeti nedeniyle usulsüzlük cezası kesilemeyeceğiyile ilgili olarak Danıştay 2002 tarihli bir kararında öncelikle usulsüzlük cezasının, fatura düzenlemesi gerektiğı halde düzenlemeyen vergi mükellefleri adına kesilebileceğı belirlemesini yapmıştır. Ardından da kanunlara aykırı bir şekilde yürütülen tefecilik faaliyeti dolayısıyla belge basım izni alınmasının ve fatura basılmasının mümkün olmayacağına değinerak, bu yasak faaliyet dolayısıyla fatura düzenleme zorunluluğundan söz edilemeyeceğine ve dolayısıyla usulsüzlük cezasının kesilemeyeceğine karar vermiřtir³³⁰.

D. Vergi Kabahatleri ve Bunlara Uygulanan Cezaların Hukuki Niteliğı

“Non bis in idem” ilkesi değ erlendirilirken, özellikle vergi ziyaı cezası kapsamında vergi kabahatlerinin niteliğı önem taşımaktadır. Bu hususta doktrinde

³²⁸ Dş. 3. D. 04.02.2010 gün ve E. 2008/5245, K. 2010/328, (www.kazanci.com, Erişim: 07.01.2018).

³²⁹ 449 Sıra No’lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğı, RG. No: 29322, RG. Tarih: 10.04.2015, (www.resmigazete.gov.tr, Erişim: 10.06.2018).

³³⁰ Dş. 7. D. 26.09.2002 gün ve E. 2000/4100, K. 2002/2978, (www.kazanci.com, Erişim: 11.05.2018). Benzer yönde bkz. Dş. 7. D. 18.06.2002 gün ve E. 2000/7381, K. 2002/2453, (www.kazanci.com, Erişim: 11.05.2018).

yer alan tartışmaların bu aşamada ele alınması, çalışmamızın sistematigi açısından yerinde olacaktır.

Yerleşmiş ifadesi ile kabahat, suç genel teorisi anlamında suç olmayıp, idari yaptırım gerektiren hukuka aykırı fiillerdir³³¹. Kabahatler Kanunu'nun 2'inci maddesinde kabahatin, kanunun karşılığında idari yaptırım uygulanmasını öngördüğü haksızlık olarak tanımlanması ve 3'üncü maddesinin b fıkrasında, Kabahatler Kanunu'nun genel hükümlerinin idari para cezası ve mülkiyetin kamuya geçirilmesi yaptırımını gerektiren bütün fiiller hakkında uygulanabilir olması karşısında, idari para cezasını gerektiren vergi kabahatlerinin, kabahat olarak anılmasını gerektirmektedir³³². Yukarıdaki açıklamalarımızda yer verdiğimiz üzere vergi kabahatleri, vergi ziyai ve usulsüzlük olmak üzere iki çeşittir.

İdari kabahatlere uygulanacak olan idari yaptırım³³³ ise mükellefin veya vergi sorumlusunun ekonomik özgürlüklerine yönelik olup, kişiselleştirilmeye uygun değildir³³⁴. Bir başka ifade ile idari yaptırımların miktarı, suçun işleniş tarzına, kişinin niyetine bağlı değildir. Yukarıdaki açıklamalarımızda yer verdiğimiz üzere cezalar, kayba uğratılan verginin katları ve/veya kanunda öngörülen oranlar üzerinden uygulanmaktadır³³⁵.

Vergi kabahatlerine ilişkin cezaların hukuki niteliği, uzun tartışmalara konu olmuştur. Bu hususta ileri sürülen görüşleri dört başlık altında ele almak mümkündür. Bunlar; kesilen cezaların vergi zammı olduğu, tazminat olduğu, ceza hukuku anlamında para cezası olduğu ve idari yaptırım olduğu görüşleridir³³⁶.

³³¹ Öztürk ve Erdem, ss. 140-142; Demirbaş, ss. 194-199; Toroslu ve Toroslu, s. 104. Kabahatleri suç olmaktan çıkarma eğilimi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Köksal Bayraktar, "Ceza Hukukunda Suç Olmaktan Çıkarma Akımı", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Sayı: 1-4, 1984, ss. 198-202; Bahri Öztürk, "Kabahatler Kanunu'nun Genel Esasları", **İdari Ceza Hukuku Sempozyumu**, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, ss. 124-128; Demirbaş, s. 193; İçel, ss. 220-222; Mahmutoğlu, İdari Ceza, ss. 30-32.

³³² Candan, Vergisel Kabahatler ve Yaptırımlar, s. 248; Başaran Yavaşlar, İdari Nitelikli, s. 137.

³³³ İdari yaptırımların uygulanması idare için sadece bir görev değil, aynı zamanda anayasal bir yetkidir. Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Oğuz Sancakdar, "İdari Cezaların Yaptırımlar Teorisindeki Yeri ve Türk Hukuku'ndaki Anayasal Temelleri", **İdari Ceza Hukuku Sempozyumu**, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2009, s. 75.

³³⁴ Waline (Çev. Yağmurlu), s. 79.

³³⁵ Öner, s. 145; Uludağ ve Güçlü, s. 170.

³³⁶ Yusuf Karakoç, **Vergi Ceza Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, (Vergi Ceza), ss. 160-161; Kâmil Mutluer, "Vergi Suç ve Cezalarına İlişkin Görüşler ve Vergi Suç ve Cezalarında Yapılması Düşünülen Değişiklikler", **Yaklaşım Dergisi**, Yıl: 2, Sayı: 14, Şubat 1994, (Görüşler), ss. 13-14; Kırbaş, ss. 167-168. Ceza Hukuku anlamında ceza niteliği bulunup bulunmadığı temelindeki sınıflandırma için bkz. Candan, Vergisel Kabahatler ve Yaptırımlar, s. 250.

Vergi kabahatlerine ilişkin cezaların vergi zammı ve tazminat olduğu görüşlerine yapılan eleştiriler temel olarak cezaların şahsiliği ilkesi çerçevesinde şekillenmektedir³³⁷. Ceza hukuku anlamında para cezası olmaktan uzaklaştıran hususlar için ise vergi kabahatlerinde uzlaşma, pişmanlık ve ıslah kurumlarından yararlanılabilmesi, vergi kabahati cezasının ödenmemesi durumunda hapis cezasına çevrilmemesi, vergi kabahati cezasını idarenin azaltabilmesi, ortadan kaldırabilmesi³³⁸ ve esasen vergi kabahati cezasının vergi alacağının güvence altına alınma amacı içermesi gibi farklılık arz eden özellikler belirtilmektedir³³⁹.

İdari yaptırımların “*yasaların açıkça yetki verdiği veya yasaklamadığı durumlarda, araya yargı kararı girmeden, idarenin doğrudan doğruya, bir işlemi ile İdare Hukukuna özgü usullerle vermiş olduğu cezalar*”³⁴⁰ şeklindeki tanımı ve belirtmiş olduğumuz sebepler birlikte değerlendirildiğinde bu hususta benimsenebilecek en uygun görüş, vergi hukukuna aykırı olan fiillerin idari kabahat, vergi kabahatlerine ilişkin cezaların ise idari yaptırım olduğu görüşüdür³⁴¹. Kamu ihtiyaçlarını karşılama, kamu düzenini ve güvenliğini sağlama gibi fonksiyonlarını yerine getirirken, yargı kararına gerek olmaksızın kararlarını re’sen icra edebilme gücünü elinde tutan³⁴² idare, belirli bir kişiyi hedef alan, toplumsal düzenin tesisi için önleyicilik özelliği taşıyan, hâkim kararına ihtiyaç duyulmaksızın re’sen icra edilebilen idari yaptırımlarda hem davacı hem de yargıç konumundadır³⁴³. Diğer taraftan iki müeyyide grubunda da kamu hizmetinin iyi işlenmesini zorlaştıran engellerin kaldırılması amaçlanmaktadır³⁴⁴. Bu sebeplerle vergi kabahatleri ile idari yaptırımları birlikte değerlendirmek, benimsenebilecek en uygun yol gibi görünmektedir.

³³⁷ Karakoç, Vergi Ceza, s. 160; Kırbaş, s. 167; Torunoğlu, s. 479.

³³⁸ Başaran Yavaşlar, İdari Nitelikli, s. 117.

³³⁹ Erginay, s. 16. Vergi kabahatleri cezalarının cezai nitelikte olmadıklarından çıkan sonuçlar için bkz. Waline (Çev. Yağmurlu), ss. 79-80. Aksi yönde bkz. “*Vergi cezasının idari yaptırım olarak adlandırılması, onun ceza niteliği üzerinde etkili değildir.*” Candan, Vergisel Kabahatler ve Yaptırımlar, s. 251.

³⁴⁰ Özay, s. 35. Ayrıntılı bilgi için bkz. Oğurlu, Yargısal Korunma, ss. 32-36.

³⁴¹ Özay, s. 51; Karakoç, Vergi Ceza, s. 162; Öner, s. 146; Günday, s. 238; Torunoğlu, s. 481; Kırbaş, s. 168; Arslaner, s. 10; Başaran Yavaşlar, Değişim Süreci, s.74.

³⁴² Özay, s. 37; Günday, s. 243; Oğurlu, Yargısal Korunma, s. 32; Yücel Oğurlu, “İdari Yaptırımlara Genel Bir Bakış ve İdari Yaptırım – Ceza Yaptırımı Ayrımı”, **A. Ü. Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: III, Sayı: I, (İdari Yaptırım – Ceza Yaptırımı), ss. 149-150; Sancakdar, s.82.

³⁴³ Turmangil, s. 136; Candan, Vergi Suçu, s. 56; Oğurlu, (İdari Yaptırım – Ceza Yaptırımı), ss. 159-160; Waline (Çev. Yağmurlu), s. 78; Candan, Vergisel Kabahatler ve Yaptırımlar, s. 248.

³⁴⁴ Kırbaş, s. 168.

III. VERGİ SUÇLARI ve CEZALARI

A. Genel Açıklama

Vergi Usul Kanunu'nda yer alan bazı fiiller, Devletin vergi toplama işlevi açısından ağırlığını ve kamu güvenliğini ihlal ederek topluma karşı suç oluşturma özelliği barındırması sebebiyle³⁴⁵ ceza hukuku anlamında da suç oluşturmaktadır. Kamusal nitelikte olması sebebiyle vergi kabahatlerinden ayrılan ve kamusal düzeni bozucu nitelikte olan vergi suçları, ceza mahkemelerinin görev alanına girmektedir ve bu tür suçlara adli para cezalarıyla birlikte ya da yalnız başına hürriyeti bağlayıcı ceza uygulanabilmektedir³⁴⁶.

Vergi Usul Kanunu'nda düzenlenen ve hapis cezasını gerektiren suçlar, kaçakçılık suçları (VUK.m.359), vergi mahremiyetinin ihlali suçu (VUK.m.362) ile mükelleflerinin özel işlerini yapma suçudur (VUK.m.363). Ödünç para vermek suretiyle gerçekleştirilen tefecilik suçu, vergi suçları içinde kaçakçılık suçu ile yakından ilgilidir. Bu açıdan bu başlık altında, çalışmanın konusunun dışına çıkmamak adına sadece kaçakçılık suçuna ilişkin açıklamalarda bulunmaktadır.

B. Kaçakçılık Suçu

1. Genel Olarak

Vergi Usul Kanunu'nun 359'uncu maddesinde yer alan fiilleri³⁴⁷ gerçekleştirenler ceza mahkemelerinde yargılanarak hürriyeti bağlayıcı ceza ile

³⁴⁵ Tahir Erdem, "Yeni Ceza Yasası Sonrasında Kaçakçılık Suç ve Cezaları", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 205, Ekim 2005, s. 103.

³⁴⁶ Candan, Vergi Suçu, s. 56; Karakoç, Genel Vergi, s. 403; M. Arslan, s. 292; Arslaner, s. 85. "*Hürriyetten mahrumiyeti gerektiren bir ceza söz konusu olunca artık ceza hukuku alanına girilmiş demektir.*" Waline (Çev. Yağmurlu), s. 77.

³⁴⁷ a) Vergi kanunlarına göre tutulan veya düzenlenen ve saklanma ve ibraz mecburiyeti bulunan;
1) Defter ve kayıtlarda hesap ve muhasebe hileleri yapanlar, gerçek olmayan veya kayda konu işlemlerle ilgisi bulunmayan kişiler adına hesap açanlar veya defterlere kaydı gereken hesap ve işlemleri vergi matrahının azalması sonucunu doğuracak şekilde tamamen veya kısmen başka defter, belge veya diğer kayıt ortamlarına kaydedenler,
2) Defter, kayıt ve belgeleri tahrif edenler veya gizleyenler veya muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belge düzenleyenler veya bu belgeleri kullananlar, Hakkında on sekiz aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Varlığı noter tasdik kayıtları veya sair suretlerle sabit olduğu halde, inceleme sırasında vergi incelemesine yetkili kimselere defter ve belgelerin ibraz edilmemesi, bu fıkra hükmünün uygulanmasında gizleme olarak kabul edilir. Gerçek bir muamele veya duruma dayanmakla birlikte bu muamele veya durumu mahiyet veya miktar itibariyle gerçeğe aykırı şekilde yansıtan belge ise, muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belgedir.

cezalandırılmaktadır. Bir hareketin kaçakçılık suçunu oluşturulabilmesi yani tipikliğin somut olay bakımından gerçekleşebilmesi için, hareketin maddede yer verilen fiillerden olması gerekmektedir³⁴⁸. Maddede belirtilen hareketlerden herhangi birisinin gerçekleşmesiyle suç oluşabileceğinden kaçakçılık suçu, seçimlik hareketli bir suçtur³⁴⁹.

Vergi Usul Kanunu'nun 4369 sayılı kanunla yapılan değişiklikten önceki halinde, kaçakçılık suçunun düzenlendiği 344'üncü maddede vergi ziyayı, yani hazinenin vergi kaybına uğramış olması suçun unsuru olarak kabul edilmiş iken 4369 sayılı kanunun 01.01.1999'da yürürlük kazanmasından sonra, vergi kaybının doğması suçun unsuru olmaktan çıkarılmıştır³⁵⁰. Bu sebeple kaçakçılık suçunun “*sırf hareket suçu*”, “*tehlike suçu*”, “*şekli suç*” olduğu söylenebilir³⁵¹. Vergi ziyasına sebep olup olmadıklarına bakılmaksızın, kaçakçılık suçlarının cezalandırılma sebebi ise suçla korunan hukuki değer, kamunun güvenliği ve kamu düzeni ile yakından ilişkili olmasıdır³⁵².

Fakat Vergi Usul Kanunu'nun 359'uncu maddesinde yer alan “...defterlere kaydı gereken hesap ve işlemleri vergi matrahının azalması sonucunu doğuracak şekilde tamamen veya kısmen başka defter veya diğer kayıt ortamlarına

b) Vergi kanunları uyarınca tutulan veya düzenlenen ve saklama ve ibraz mecburiyeti bulunan defter, kayıt ve belgeleri yok edenler veya defter sayfalarını yok ederek yerine başka yapraklar koyanlar veya hiç yaprak koymayanlar veya belgelerin asıl veya suretlerini tamamen veya kısmen sahte olarak düzenleyenler veya bu belgeleri kullananlar, üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Gerçek bir muamele veya durum olmadığı halde bunlar varmış gibi düzenlenen belge, sahte belgedir. c) Bu Kanun hükümlerine göre ancak Maliye Bakanlığı ile anlaşması bulunan kişilerin basabileceği belgeleri, Bakanlık ile anlaşması olmadığı halde basanlar veya bilerek kullananlar iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

³⁴⁸ Karakoç, Genel Vergi, s. 404; Şenyüz, s. 440; Ateş Oktar, “Kaçakçılık Suçu Üzerine Düşünceler”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 144, Yıl: 23, Eylül 2000, (Kaçakçılık), s. 80.

³⁴⁹ Şükrü Kızılot, “Sahte veya Muhteviyatı İtibariyle Yanıltıcı Belge Düzenleme ya da Bunları Bilerek Kullanma”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı: 188, Yıl: XVI, Nisan 1997 Eki, s. 37; Şenyüz, s. 442; Oktar, Kaçakçılık, s.79; Behiye Eker Kazancı ve Sesim Soyer, “Ceza Hukuku Boyutuyla Vergi Kaçakçılığı Suçları”, **Prof. Dr. Yavuz Alangoya İçin Armağan**, İstanbul 2007, s. 925; Erdem, s. 103; Arslaner, s. 94.

³⁵⁰ Önok ve Pınar, s. 67; Erdem, s. 105; “*Lehe kanunun uygulanması ilkesi gereğince, 01.01.1999 tarihine kadar işlenen suçlarda failin lehine hükümler içermesi nedeniyle önceki düzenlemenin uygulanması gerekecek ve suçun işlenmiş sayılabilmesi için vergi ziyaının varlığı aranacaktır.*” Eker Kazancı ve Soyer, s. 927. Vergi ziyaının suçun maddi unsurunu oluşturduğu dönem hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Kızılot, s. 36.

³⁵¹ Karakoç, Genel Vergi, s. 404; Şenyüz, s. 445; Oktar, Kaçakçılık, s. 89; Eker Kazancı ve Soyer, s. 942; Halil Çıgılı, “Yargıtay Kararları Işığında 15 Soruda Sahte Belge (Fatura) Düzenleme ve Kullanma Eylemleri”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Sayı: 107, Temmuz 2015, s. 52.

³⁵² Oktar, Kaçakçılık, s. 91.

kaydedenler” örneğinde olduğu gibi suçun hem hareket hem neticesinin belirtildiği durumda “zarar suçundan” söz edilmelidir³⁵³.

Kaçakçılık suçunun işlenmesi bakımından her ne kadar madde metninde bir belirleme olmasa da kaçakçılık suçu ceza hukuku anlamında bir suçtur. Türk Ceza Kanunu’nun 21’inci maddesinin 1’inci fıkrasına göre “suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır”; dolayısıyla kaçakçılık suçunda kast unsurunun³⁵⁴ aranacağı konusunda tereddüt edilmemelidir. Taksirli davranışlar ile işlenen fiillerin kaçakçılık suçunu oluşturmaları mümkün değildir, genel kastın varlığı gerekli ve yeterlidir³⁵⁵.

Vergi Usul Kanunu’nun 333’üncü maddesinde tüzel kişilerin sorumluluğu düzenlenmiştir. Bu maddeye göre kaçakçılık suçunun işlenmesi halinde öngörülen ceza bu fiili işleyenler hakkında uygulanır³⁵⁶. Temsil konusunda tüzel kişiler için sıkıntı yaşanabilmesi muhtemel olduğu için, suçun şekli sorumlusu olan kanuni temsilciden ziyade, suçun ayrıntısını bilen ve suçun oluşumunda rolü olan kişiler cezalandırılmalıdır³⁵⁷. Yargıtay da tüzel kişinin birden fazla temsilcisinin olduğu durumlarda vermiş olduğu kararlarda bu hususa değinmiştir. Şöyle ki; “...tüzel kişilerin birden fazla kanuni temsilci bulunup da suç, eylem ve fikir birliği içinde işlenmemişse sorumluluk, cezanın şahsiliği ilkesine bağlı olarak temsil yetkisinin bölüşümündeki ağırlık ve sınırlar dikkate alınarak, suçun şekli sorumlusuna değil,

³⁵³ Karakoç, Genel Vergi, s. 406.

³⁵⁴ Tipikliğin sübjektif nitelikli unsurları arasında yer alan “kast” hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Özbek ve diğerleri, Genel Hükümler, ss. 236-257; Öztürk ve Erdem, ss. 256-269; Özgenç, Genel Hükümler, ss. 227-248; Artuk ve diğerleri, ss. 320-346; Centel ve diğerleri, ss. 357-372; Demirbaş, ss. 360-378; Zafer, ss. 235-263; Koca ve Üzülmüş, Genel Hükümler, ss. 136-171; Toroslu ve Toroslu, ss. 212-225; Hakeri, ss. 227-286; İçel, ss. 426-438.

³⁵⁵ Candan, Vergi Suçu, ss. 68; Karakoç, Genel Vergi, s. 407; Şenyüz, s. 467; Arslaner, s. 117. “Bilerek sözcüğünün kanundan çıkarılmış olması, kusursuz sorumluluğun kabulü şeklinde yorumlanmamalıdır.” Oktar, Kaçakçılık, s. 92; Waline (Çev. Yağmurlu), s. 78; Ayfer Bayer, “Belgelerin Asıl veya Suretlerini Tamamen veya Kısmen Sahte Olarak Düzenlemek veya Kullanmak Suretiyle Vergi Kaçakçılığı Suçu”, **Fasikül Hukuk Dergisi**, Sayı: 16, Mart 2011, s. 40; Serkan Açar, “Sahte veya Muhteviyatı İtibariyle Yanıltıcı Belge Düzenleme veya Kullanma Suçları”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı: 58, Yıl: 2005, s. 280. “Kastın bilme unsuru, hareket ile netice arasında bulunması gereken nedensellik bağına da içermelidir.” Eker Kazancı ve Soyer, s.936. Bayer, s. 40.

³⁵⁶ Suç failini bulmak Cumhuriyet Savcısının görev alanında olmasına rağmen uygulamada suç faili olmadan yazılmış olan inceleme raporlarının Savcılık tarafından “faili tespit edip belirle” şeklindeki gerekçe ile iade edildiği hususunda bkz. B. Doğrusöz, s. 97.

³⁵⁷ “Suç konusu fiille hiçbir ilgisi olmadığı açık bulunan birinin, sırf temsil yetkisine sahip olması nedeniyle cezalandırılması düşünülemez.” Mehmet Taştan, **Açıklamalı – İçtihatlı Vergi Kaçakçılığı Suçları**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015, (Vergi Kaçakçılığı), s.10; Çıgılı, s. 52.

ayrıntısını bilen ve oluşumunda rolü olan temsilciye ait olduğu, bu kapsamda, sanıkların sorumluluğu ve suça ne şekilde katıldıkları belirlenmesi gerekirken... ”³⁵⁸.

Vergi Usul Kanunu’nun 359’uncu maddesinde yer alan fiillerin tek tek incelenmesinden ziyade uygulamada tefecilik suçunun işlenmesinde en sık kullanılan *“belgelerin asıl veya suretlerini tamamen veya kısmen sahte olarak düzenleme veya kullanma”* fiilinin ayrı bir başlık altında ele almak yerinde olacaktır.

2. Belgelerin Asıl ve Suretlerini Tamamen veya Kısmen Sahte Olarak Düzenlemek veya Kullanmak

Mükelleflerin vergilendirmeye ilgili belirli olgu ve işlemlerini, belirli belgelere bağlamaları ve bu belgelerle ispat etmeleri, mükellefin beyanına dayalı Türk Vergi Sistemi’nin zorunlu bir unsurudur³⁵⁹. Ancak mükellefler bazen sağlamış olduğu çeşitli avantajlardan yararlanmak yahut karşılaşılabileceği yaptırımlardan kaçınmak adına sahte belge düzenleme yoluna gitmektedirler.

Çalışmanın konusunu oluşturan tefecilik faaliyetleri çerçevesinde, ödünç alan ve veren taraf gerçekleştirmiş oldukları bu ilişkiyi, sözde alım satım ilişkisi ile gizlemektedirler. Bu gibi durumlarda üye işyerlerince sahte faturalar tanzim edilmektedir³⁶⁰. Vergi Usul Kanunu’na göre sahte belge, gerçek bir muamele veya durum olmadığı halde bunlar varmış gibi düzenlenen belgedir (VUK.m.359)³⁶¹. Halk arasında yaygın olarak *“nasyon fatura”*³⁶² olarak kullanılan deyimiyile sahte belge, muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belgenin aksine, gerçek bir muamele veya duruma dayanmamaktadır³⁶³. Muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belgede gerçek bir muameleye ait fiyat ya da tutarın eksik veya fazla gösterilmesi suretiyle miktar itibariyle ya da

³⁵⁸ Yarg. 11. CD. 19.03.2018 gün ve E. 2016/4705, K. 2018/2321, (www.kazanci.com, Erişim: 18.06.2018). Benzer yönde bkz. Yarg. 11. CD. 22.02.2018 gün ve E. 2017/15625 K. 2018/1644, (www.kazanci.com, Erişim: 18.06.2018); Yarg. 11. CD. 08.06.2017 gün ve E. 2017/3629, K. 2017/4381, , (www.kazanci.com, Erişim: 18.06.2018).

³⁵⁹ Kızılot, s. 8.

³⁶⁰ Sevim, s. 159.

³⁶¹ Vergi kanunları uyarınca tutulması zorunlu olmayan belgelerde yapılan sahteciliğin, vergi kaçakçılığı suçunu değil, Türk Ceza Kanunu’nda yer alan sahtecilik suçunu oluşturduğu yönünde bkz. Yarg. 11. CD. 14.02.2002 gün ve E. 2002/33, K. 2002/1263, (Bayer, s. 38). Taştan, Vergi Kaçakçılığı, s. 81; Çıgılı, s. 65; Ersan Şen ve Nilüfer Yenice, “VUK (Vergi Usul Kanunu) m.359-a/2 ve m.359/b Mukayesesi”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Sayı: 100, Aralık 2014, s. 680.

³⁶² Kızılot, s. 32.

³⁶³ Kızılot, s. 30; Oktar, Kaçakçılık, s. 87; Çıgılı, s. 54; Ağar, s. 283; Arslaner, s. 110.

gerçek işlem veya durumun, konusu ve tarafları bakımından farklılık yaratılması suretiyle de mahiyet itibariyle gerçeğe aykırılık bulunmaktadır. Sahte belge düzenleme veya kullanmak suretiyle kaçakçılık suçunun işlenmesinde ise böyle bir durum söz konusu değildir³⁶⁴. Diğer taraftan, sahte belge düzenlemek veya kullanmak, tahrif edilmiş belgeden de farklıdır. Öyle ki tahrifat durumunda, mevcut bir ilişkiye yönelik belge üzerindeki yazı ve rakamlarda gerçeğinden farklı değişiklikler yapılması söz konusudur³⁶⁵.

Sahte belge düzenlemek suretiyle kaçakçılık suçu, mükellef, vergi sorumlusu, kanuni temsilci yahut bu sıfatlara haiz olmayanlar tarafından da işlenebilecek iken, sahte belge kullanma suçunun faili yalnızca mükellef, vergi sorumlusu, tüzel kişilerin kanuni temsilcisi, tüzel kişiliği olmayan teşekküllerin idarecileri veya bunların temsilcileri olabilir³⁶⁶. Diğer taraftan, madde metninde belgelerin tamamen veya kısmen sahte olarak düzenlenmesi veya kullanılması ifadesi yer aldığı için, var olan vergi ile ilgili bir hukuki ilişkiyle ilgili olarak düzenlenen belgenin bazı yerlerinde gerçekte var olmayan ibarelerin yer alması şeklinde tezahür edebilecek olan belgenin kısmen sahte olarak düzenlenmesiyle de kaçakçılık suçu oluşabilecektir³⁶⁷. Dikkat edilmesi gereken, bu durumun muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belge düzenlemek suretiyle kaçakçılık suçunun oluşmasıyla karıştırılmamasıdır³⁶⁸.

Sahte belge düzenlemek suretiyle vergi kaçakçılığı suçunun işlenmesi, sahte belge düzenleyenler açısından maliyetinin matbaa gideriyle sınırlı olması, karşılığının ise büyük bir gelir kaynağı oluşturması sebebiyle³⁶⁹, vergi kaçakçılığı suçları içerisinde en çok karşılaşılan hareketi oluşturmaktadır³⁷⁰. Özellikle pos cihazı kullanılarak yapılan faaliyetlerde, satın alınmayan bir mal veya hizmet için satın alınmış gibi fatura düzenlenmesi sahtecilik faaliyetini, düzenlenen fatura da sahte

³⁶⁴ “Aynı belgede sahtecilik ve yanıltıcılık unsurlarının bir arada bulunması halinde, TCK’nın 44. Maddesinde düzenlenen “fıkri ictima” hükümleri gereğince faile, en ağır cezayı içeren sahte belge düzenleme veya kullanma suçunun cezası verilmelidir.” Taştan, Vergi Kaçakçılığı, s. 84.

³⁶⁵ Taştan, Vergi Kaçakçılığı, s. 83.

³⁶⁶ Bayer, s. 37.

³⁶⁷ Bayer, s. 38; Açar, s. 288.

³⁶⁸ “Satın alınan ayakkabı için düzenlenen faturada yer alan ayakkabı yerine çantaya yer verilmiş ve bu arada gerçekte hiçbir şekilde satıma konu olmayan kemere de yer verilmişse, çantaya yer verilmesi itibariyle yanıltıcı, kemere yer verilmesi itibariyle sahte olacaktır... Aynı belgede sahtecilik ve yanıltıcılık unsurlarının bir arada bulunması halinde, TCK’nın 44. Maddesinde düzenlenen “fıkri ictima” hükümleri gereğince faile, en ağır cezayı içeren sahte belge düzenleme veya kullanma suçunun cezası verilmelidir.” Taştan, Vergi Kaçakçılığı, s. 84.

³⁶⁹ Kızılot, s. 18.

³⁷⁰ Taştan, Vergi Kaçakçılığı, s. 79; Bayer, s. 37.

belgeyi oluşturmaktadır. Altın alım satımıyla uğraşan mükellefler, kredi kartı sahibine altın satar gibi belge düzenlemekte, daha sonra yine aynı tüketiciden altın alır gibi düzenledikleri “*gider pusulası*” ile satış gösterdikleri altını geri alarak envanter dengesini denkleştirmeye çalışmaktadır. Kontör satışlarında ise mükellefler, tüketicilere belge düzenlemeseler de aynı iş kolunda faaliyet gösteren diğer mükelleflerle karşılıklı belge alışverişi yapmak suretiyle yine kayıtların denkleştirilmesini sağlamaktadır³⁷¹.

Mükelleflerin sahte fatura düzenlemelerinin sebebi esasen nakit ihtiyacını karşılamak için yahut komisyon geliri elde etmek için katma değer vergisi matrahı ile pos cihazıyla yapılan satışlar arasındaki uyumsuzluğun, Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından tespit edilmesi halinde, söz konusu mükelleflerin vergi incelemesine alınacak olmasıdır³⁷².

Bu yol ile sahtecilik yapan mükellef, vergi doğuran ticari faaliyetini vergi dairesinden gizleyerek, hiç ya da az vergi ödemekte ya da sahte belge düzenlemek suretiyle komisyon almakta³⁷³ ve bu nedenle de haksız kazanç elde etmektedir³⁷⁴.

Sahte belge düzenlendiği konusunda ciddi karineler oluşturan; sahte belgeye konu edildiği iddia olunan işlemin parasal tutarının, ticari teamüle, borsa rayiçlerine, piyasa birim fiyatlarına uygun olup olmadığı, ödeme çeşitleri ile borç ve alacağı gösteren kayıt, cari hesap, banka hesabı, havale, kasa giriş ve çıkışları gibi işlemlerle uyumlu olup olmadığı ya da suça konu edilen alış ve satış faturalarıyla ilgili olarak mal ve hizmet hareketine ilişkin para akışını gösteren sevk ve taşıma irsaliyeleri³⁷⁵, teslim ve teselsüm belgeleri³⁷⁶, fatura bedelinin ödendiğine dair ticari teamüle uygun nitelikte kanıtlayıcı banka ve kasa hesabı kayıtları gibi belgelerin ibraz edilip

³⁷¹ Bahattin Kaya ve Raşit Uçan, “Pos Tefeciliğinin Hukuki Boyutu”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 246, Haziran 2013, <http://www.yaklasim.com.tr> Erişim: 22.02.2018.

³⁷² Gündüz, <http://yaklasim.com> Erişim: 22.02.2018.

³⁷³ “...söz konusu tespitlerin davacının fatura düzenlediği tarihte faaliyette olmadığını ispatlar nitelikte bulunmaması ve düzenlediği faturaların sahte ve muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı olduğu hususunun açık ve somut bir şekilde ortaya konulamaması karşısında davacının düzenlediği faturaların sahte olduğu ve bu faturaları komisyon karşılığında düzenlediği sonucuna varılması, varsayımı dayalı bir yaklaşım olacağından vergi mahkemesi kararında hukuka uyarlık görülmemiştir.” Dş. 9. D. 14.04.2016 gün ve E. 2014/3641, K. 2016/2871, (www.kazanci.com, Erişim: 15.12.2017). Sahte ya da kapsamı itibarıyla yanıltıcı belge düzenleyenlerin bu belgeleri belirli bir komisyon karşılığında satmaları hali, çalışmamız kapsamı dışında kalmaktadır. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Kızılot, s. 40.

³⁷⁴ Taştan, Vergi Kaçakçılığı, s. 78; Bayer, s. 37; Açar, s. 285; Şen ve Yenice, s. 677.

³⁷⁵ Yarg. 11. CD. 15.01.2014 gün ve E. 2012/17739, K. 2014/665, (www.kazanci.com, Erişim: 15.01.2018).

³⁷⁶ Yarg. 11. CD. 13.05.2014 gün ve E. 2012/26095, K. 2014/9241, (Taştan, Vergi Kaçakçılığı, s.192).

edilmediği gibi hususlar araştırılmalıdır³⁷⁷. Sahte belge şüphesiyle yapılacak bir vergi incelemesi yerine, mahkemece yükümlünün defter ve belgelerinde yapılacak bir incelemeyle, vergiyi doğuran olayın gerçek mahiyeti anlaşılamaz³⁷⁸. Fakat vergi kaçakçılığına bakan ceza hâkimi, “*delilleri serbestçe araştırma*” ilkesi uyarınca tarafların ibraz etmiş olduğu belgelerden bağımsız olarak kendiliğinden gerek gördüğü konularda bizzat araştırma yaparak maddi gerçeğe ulaşmakla yükümlüdür³⁷⁹.

Sahte belgeyi düzenleyen aynı zamanda o belgeyi kullanırsa tek suç oluşacak ise de³⁸⁰, sahte belgeyi düzenleyen mükellefin bir başkasının düzenlemiş olduğu belgeyi kullanması durumunda Yargıtay’ın 2014 tarihli kararında³⁸¹ işaret etmiş olduğu üzere, iki ayrı suç oluşacaktır.

Sahte belge düzenleme veya kullanma fiili neticesinde³⁸², bütün ispat araçlarına olan güveni ifade eden kamu güvenliğine ve mali otoriteye olan inanç sarsılmış olmaktadır³⁸³. Bu sebeple de yasa koyucu, diğer kaçakçılık fiillerine nazaran sahte belge düzenleme ve kullanma suçu için daha ağır yaptırım öngörerek, cezanın önleyici fonksiyonunu ön plana çıkarmayı amaçlamıştır³⁸⁴. Unutulmamalıdır ki diğer hukuk dallarında olduğu gibi vergi hukukunda da hayati öneme sahip olan

³⁷⁷ Taştan, Vergi Kaçakçılığı, ss. 98-99. Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliği’nde, belgenin sahte olup olmadığının belgeden hareketle yapılacak tespitlere bağlı olduğu belirtilmiştir. Buna göre, - İnceleme dönemi veya incelemeye konu dönemlere ilişkin yoklamalar yapılmak suretiyle mükellefin gerçek bir faaliyetinin bulunup bulunmadığı (ilgili dönem mahalle muhtarı, site yöneticisi ve/veya çevredekilerin mükellefin eylem tarihindeki durumuna ilişkin ifadeleri vb.), - Belgeye konu mal hareketinin gerçekte olup olmadığının fiili veya kaydi envanter ya da randıman incelemesi, karşıt inceleme ve tespit, nakliye, ödeme/taahhüt vb. kanıtlarla tespiti, - Ticari ilişkisinin olup olmadığı hususu ve ticari ilişkide bulunduğu firmalar, - Ortaklık yapısı ve ortaklara ilişkin analizler, - Muhasebecisine yönelik tespitler, - Maliye Bakanlığı bünyesinde yer alan, hakkında inceleme yapılanlara ve ticari ilişkide bulundukları mükelleflere ilişkin bilgiler, - Sahte belge ticareti varsa komisyon geliri elde edilip edilmediği, - Mükellefiyetle ilgili ödevlerin yerine getirilip getirilmediği, gibi hususlar rapora bağlanmaksızın ya da tespit edilmeksizin bir belgenin sahte olduğu gerekçesiyle mükellef hakkında özel esaslar uygulanmaz.

³⁷⁸ Kızılot, s. 32.

³⁷⁹ Taştan, Vergi Kaçakçılığı, s. 101; Bayer, s. 41.

³⁸⁰ Bayer, s. 39; Çıgılı, s. 55. Aksi yönde bkz. Şen ve Yenice, s. 677.

³⁸¹ “*“Sahte fatura kullanmak” ve “sahte fatura düzenlemek” suçları birbirinden bağımsız ve ayrı suç oluşturmaları ve sanık hakkında iddianamede her iki suçtan kamu davası açılmasına göre her yıl için iki ayrı suçtan ayrı ayrı hüküm kurulması gerekirken...*” Yarg. 11. CD. 07.01.2014 gün ve E. 2012/19007, K. 2014/130, (www.kazanci.com, Erişim: 01.11.2017). Benzer yönde bkz. Çıgılı, s. 57.

³⁸² Kanun metninde “sahte belge bulundurmak” eyleminin bulunmamasının bir eksiklik olduğu yönündeki eleştiri için bkz. Bayer, s. 38.

³⁸³ Oktar, Kaçakçılık, s. 87.

³⁸⁴ Taştan, Vergi Kaçakçılığı, s. 79. Bu noktada cezanın etkinliğinin, ağırlığından ziyade uygulanabilirliği ve caydırıcılığı olma hususu gözden uzak tutulmamalıdır. Bu yönde bkz. Bulutoğlu, s.7; Erdem, s. 106; Bayer, s. 43.

belge ve belge düzeni sağlıklı olduğu ölçüde, vergi kaçakçılığı önlenabilir, asgari düzeye indirilebilir yahut kayıt dışı ekonominin nispi önemi azalabilir³⁸⁵.

3. Kaçakçılık Suçunun Cezası ve Takip Usulü

Kaçakçılık suçunu işleyenler, bu suç için görevli olan Asliye Ceza Mahkemeleri'nde³⁸⁶ yargılanarak, hürriyeti bağlayıcı ceza ile cezalandırılmaktadır. Failin fiili işlemesindeki kastının yahut işlenen fiille ortaya çıkan hukuki ihlalin yoğunluğu dikkate alınarak üç farklı cezaya yer verilmiştir³⁸⁷. Vergi Usul Kanunu'nun 359'uncu maddesinde birinci grupta yer alan fiiller ile kaçakçılık suçunun işlenmesi halinde “onsekiz aydan üç yıla kadar”, tamamen veya kısmen sahte belge düzenlemenin veya kullanmanın da dahil olduğu ikinci grupta yer alan fiiller ile kaçakçılık suçunun işlenmesi halinde “üç yıldan beş yıla kadar”, üçüncü grupta yer alan fiiller ile kaçakçılık suçunun işlenmesi halinde “iki yıldan beş yıla kadar” hapis cezasına hükmolunur.

Kaçakçılık suçunu oluşturan fiillerle vergi ziyana da sebebiyet verilmesi halinde vergi ziyai cezası üç kat olarak uygulanacaktır (VUK.m.344/2)³⁸⁸. Danıştay'da 2015 tarihli kararında³⁸⁹ bu duruma işaret etmiştir. Şöyle ki, “...pos cihazından yapılan kredi kartı çekimlerinden davacı tarafından %6 oranında komisyon geliri elde edildiği ve bu faaliyetin ilgili dönemin muhtelif aylarında birden çok kişiye ait kredi kartlarıyla mutad olarak yapılması nedeniyle ikrazatçılık faaliyetinde bulunulduğundan... dava konusu cezalı tarhiyata ilişkin olarak üç kat oranında vergi ziyai cezası kesilmiş ise de, vergi ziyai cezasının davacının defter

³⁸⁵ Kızılot, s. 15.

³⁸⁶ Yapılan değişiklikten önce ağır hapis cezası öngörülen suçlar için ağır ceza mahkemeleri görevli idi.

³⁸⁷ Değişiklikten önceki halinde kaçakçılık, ağır kusur ve kusur ayırımına bağlı olarak üç farklı ağırlıkta ceza mevcut idi. Önok/Pınar, s. 69.

³⁸⁸ “Bu eylemler dolayısıyla idari cezanın ağırlaştırılmasının nedeni de, bizatihi eylemin kendisi değildir, manevi unsuru olan vergi ziyana kasten sebebiyet verilmesi halidir.” Candan, Vergi Suçu, s. 69.

³⁸⁹ Dş. 7. D. 26.11.2015 gün ve E. 2012/182, K. 2015/6598, (www.kazanci.com, Erişim: 15.12.2017). Aynı yönde bkz. “Davacı şirket adına, gerçek bir emtia teslimine dayanmayan faturaları kayıtlarına dahil etmesi sebebiyle 2007 yılının Nisan ilâ Temmuz ve Aralık dönemleri için re'sen salınan üçkat vergi ziyai cezalı katma değer vergisinin, ... Paslanmaz Çelik Ürünleri Sanayi ve Ticaret Limited Şirketine ait faturalardan kaynaklanan kısmının kaldırılması yolunda verilen ısrar kararının....bozulmasına...” Dş. VDDGK. 26.04.2017 gün ve E. 2017/146, K. 2017/231, (www.kazanci.com, Erişim: 11.02.2018).

kayıt ve belgelerine göre beyan dışı bıraktığı tespit edilen hasılat nedeniyle kesildiği ve vergi ziyaına 213 sayılı Kanunun 359'uncu maddesinde yazılı fiillerle sebebiyet verildiği yönünde herhangi bir tespit bulunmadığından, anılan Kanunun 344'üncü maddesi uyarınca, ziyaa uğratılan verginin bir katı oranında vergi ziyai cezası kesilmesi gerektiği...". Davalı idare savunmasında, tefecilik faaliyetinin sahte belge düzenlemek suretiyle gizlendiğini, inceleme sırasında defter ve belgelerin ibraz edilmemesinin Vergi Usul Kanunu'nun 359'uncu maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürmüş ise de Danıştay, vergi ziyaına Vergi Usul Kanunu'nun 359'uncu maddesinde yazılı fiiller ile sebebiyet verildiği yönünde bir tespit bulunmadığından, bir kat vergi ziyai cezası yönünden davanın reddi, bu tutardan fazlaya ilişkin olan kısmın ise iptali yönündeki Yerel Mahkeme kararını onamıştır.

Tefecilik suçundan elde edilen gelirin beyan dışı bırakılması söz konusu olduğunda, vergi ziyai cezası bir kat olarak uygulanmalıdır. Beyan ve kayıt dışı bırakılan hasılat ile ilgili olarak sahte belgenin düzenlendiği durumlarda ise tefecilik suçunun yanı sıra sahte belge düzenleme (kaçakçılık) suçundan sorumluluk söz konusu olacaktır. Kararda da belirtildiği üzere vergi ziyainın sahte fatura düzenlemek fiilinden kaynaklandığı yönünde bir tespitin bulunmadığı durumlarda, vergi ziyai cezasının üç kat olarak uygulanabilmesi mümkün değildir. Kaldı ki kaçakçılık suçundan söz edebilmek için vergi ziyainın gerçekleşmesi de şart değildir.

Diğer taraftan sahte fatura düzenlemek suretiyle kaçakçılık suçunun oluşması durumunda her takvim yılında işlenen suçlar ayrı ve bağımsız bir suç teşkil etmektedir. Yargıtay 2017 tarihli kararında bu duruma şu şekilde işaret etmiştir; *"...somut olayda sanık hakkında, 2005-2006 takvim yıllarında "sahte fatura düzenleme" suçlarından kamu davası açıldığı, her takvim yılındaki eylemlerin ayrı ayrı zincirleme biçimde işlenmiş suçları oluşturduğu gözetilmeden, yazılı şekilde zincirleme suç hükümleri de uygulanmadan tek hüküm kurulması suretiyle eksik ceza tayini..."*³⁹⁰.

Tefecilik suçundan elde edilen gelirin beyan dışı bırakılması için sahte faturaların düzenlendiği, dolayısıyla kaçakçılık suçunun da söz konusu olduğu durumlarda vergi ziyainın üç kat olarak uygulanması, ceza ve vergi mahkemelerinin

³⁹⁰ Yarg. 11. HD. 06.03.2017 gün ve E. 2016/4745, K. 2017/1602, (Arslaner, s. 139).

kararlarının birbiri üzerine etkileşimi hususunda özel bir vurgu gerektirmektedir. Bu sebeple bu aşamada yalnızca karara yer vermekle yetinilip, bu durum bir sonraki başlıkta ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Vergi Usul Kanunu'nda kaçakçılık suçu sonucunda hükmedilen hapis cezasının paraya çevrilmesi yahut ertelenmesine ilişkin herhangi bir hüküm yer almadığı için bu kurumların somut olayda uygulanabilmesi Türk Ceza Kanunu hükümlerine göre mümkün olabilecektir³⁹¹.

Pişmanlık ve ıslah kurumundan yararlanılması, kaçakçılık suçu nedeniyle kovuşturma yapılması ve hürriyeti bağlayıcı cezaya hükmedilmesini engellemektedir (VUK.m.359)³⁹². Vergi Usul Kanunu'nun Ek 1'inci maddesinin 1'inci fıkrasına göre kaçakçılık suçunu oluşturan fiillerle vergi ziyaına yol açılması halinde, tarh edilen vergi ve kesilen ceza ile bu fiillere iştirak edilenlere kesilen cezalar için uzlaşmaya başvurmak mümkün değildir³⁹³. Ancak tefecilik faaliyetinden elde etmiş olduğu gelirini beyan dışı bırakmak için sahte fatura düzenlemeyen ve/veya kullanmayan kişi hakkında vergi ziyai cezası bir kat olarak uygulanacak olup, bu şekilde gerçekleşen tefecilik fiilleri için uzlaşma mümkün olacaktır.

Vergi müfettişlerinin ve vergi müfettiş yardımcılarının, inceleme yaptıkları esnada 359'uncu maddede yazılı suçların işlendiğini tespit etmeleri halinde ilgili rapor değerlendirme komisyonunun mütalaasıyla doğrudan doğruya; vergi incelemesine yetkili olan diğer memurlar tarafından bu durumun tespit edilmesi halinde ise ilgili rapor değerlendirme komisyonunun mütalaasıyla vergi dairesi başkanlığı veya defterdarlık tarafından, keyfiyetin Cumhuriyet başsavcılığına bildirilmesi mecburidir (VUK.m.367/1)³⁹⁴. Madde metninde geçen "*mecburidir*" ifadesinden de anlaşıldığı üzere idareye, kaçakçılık suçunun işlendiğine dair tespite rağmen, delillerin yeterli olmadığı, kastın bulunmadığı, mevcut delillerle

³⁹¹ Karakoç, Genel Vergi, s.408. Bayer, s.42.

³⁹² "Bu hüküm, vergi hukukunun kendine özgü bir hukuk dalı olarak, ceza hukukundan ayrı ve bağımsız bir özelliği olması dolayısıyla, arada bazı farklılıklarının olabileceği kabul edilerek konulmuş, istisnai bir hükmüdür." Eker Kazancı ve Soyer, s. 958.

³⁹³ Karakoç, Vergi Yargılaması, s. 64. Bu yönde bkz. Yarg. 7. CD. 02.03.2009 gün ve E. 2006/652, K. 2009/2577, (Taştan, Vergi Kaçakçılığı, s. 88 dp. 86). Kaçakçılık fiili ile vergi kaybına yol açılması halinde kesilen kayba uğratılan verginin üç katı cezanın uzlaşma kapsamına alınması gerekliliği yönünde bkz. Karakoç, Değerlendirme, s. 18.

³⁹⁴ İnceleme yetkisi olmayan bir memurun, böyle bir rapor veya tutanağı, defterdarlığın mütalaası ile birlikte savcılığa göndermesi halinde, savcılığın bu rapor veya tutanağı ihbar kabul ederek, vergi incelemesi yapılmak üzere vergi dairesine iade etmesi gerekliliği yönünde bkz. Karakoç, Mütalaa, s.145.

mahkûmiyet kararı verilemeyeceği gibi gerekçelerle Cumhuriyet başsavcılığına bildirip bildirmeme hususunda takdir hakkı verilmemiştir. Bu gibi değerlendirmeleri yapacak olan makam, adli makamlardır³⁹⁵. Dolayısıyla vergi müfettişleri ve yardımcıları, inceleme yaptıkları esnada tefecilik suçunu işleyen mükellefin, elde etmiş olduğu gelirini beyan dışı bırakmak için sahte belge düzenlediğini ve/veya kullandığını tespit ederlerse, bu durumu ilgili rapor değerlendirme komisyonun mütalaasıyla doğrudan doğruya Cumhuriyet başsavcılığına bildirmek durumundadır.

359'uncu maddede yazılı suçların işlendiğini Cumhuriyet başsavcılığının sair suretle öğrenmesi halinde, vergi dairesi hemen³⁹⁶ haberdar edilerek inceleme yapılması talep edilir. Kamu davasının açılması da inceleme neticesinin Cumhuriyet başsavcılığına bildirilmesine ertelenir (VUK.m.367/1-2).

Ceza yargılaması makamlarının harekete geçmesi, yargılama faaliyetine başlayıp devam etmesi bazı durumlarda “*muhakeme şartlarına*” bağlanmıştır³⁹⁷. Savcıların, bazı suçlarda dava açarken, yargılama makamlarının uyuşmazlıkları çözmede aydınlanmaları için alması gereken “*mütalaa*”nın bir örneğine Vergi Usul Kanunu'nun 367'nci maddesinde rastlanmaktadır³⁹⁸.

Ceza makamlarının harekete geçmesini değil, yargılamanın yapılmasını engelleyen³⁹⁹, mütalaa şartı olarak da adlandırılan bu şarta göre, kaçakçılık suçundan kamu davası açılabilmesi, yetkili makamlarca usulüne uygun bir incelemenin yapılması şartına bağlanmıştır⁴⁰⁰. Bu mütalaanın, iddianamedeki suçu ve sanığı

³⁹⁵ Kızılot, s.53; Hüsamettin Uğur, “Vergi Suçlarında Kovuşturma Şartı Olarak Mütalaa (VUK m.367), **Terazi Hukuk Dergisi**, Sayı: 88, Aralık 2013, (Mütalaa), s. 35.

³⁹⁶ “*Hemen ilgili vergi dairesine bildirilmesinden maksat, Cumhuriyet savcısının hiçbir soruşturma işlemi yapamaması anlaşılmamalıdır. Cumhuriyet savcılığı, gecikmesinde sakınca varsa, vergi dairesini haberdar etmeden önce ve/veya ettikten sonra da gerekli delilleri toplayabilir, hatta tutuklama dahil gerekli koruma tedbirlerinin alınmasını talep edebilir.*” Uğur, Mütalaa, s. 35.

³⁹⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. Dönmezer ve Erman, Cilt: I, ss. 322-332; Yenisey ve Nuhoğlu, ss. 577-605; Öztürk, (Ed.), ss. 48-68; Öztürk ve Erdem, ss. 148-157; Centel ve Zafer, Ceza Muhakemesi, ss. 621-639; Ünver ve Hakeri, ss. 101-116; Karakehya, Ceza Muhakemesi, ss. 169-183.

³⁹⁸ Yenisey ve Nuhoğlu, s. 590. “*Düzenlenen bu usul ile, suçların yargılama usulü değil, suçu tespit eden vergi idaresi ile iddia ile yargılama makamı arasındaki münasebetlerin belirtilmesi amaçlanmaktadır.*” Karakoç, Mütalaa, s. 144.

³⁹⁹ Karakoç, Mütalaa, s. 146; Kırmaz, s. 330; Uğur, Mütalaa, s. 36; Çıgılı, s. 56; Ağar, s. 278. “*Sanığın özel gider indirimi veya vergi iadesinde kullanmak üzere komisyon karşılığı sahte ödeme kaydedici fişi düzenlemekten ibaret eyleminin 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 359/1-b. Maddesine uyan suçu oluşturduğu ve aynı kanunun 367. Maddesine göre dava şartı olan mütalaa alınması gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması...*” Yarg. 11. CD. 16.01.2013 gün ve E. 2012/25916, K. 2013/723, (Taştan, Vergi Kaçakçılığı, s. 210).

⁴⁰⁰ Erdem, s.105; “*Mütalaayı veren kimseler, maliye müfettişleri, hesap uzmanları ile bunların muavinleri ve gelirler kontrolörleri ile stajyer gelirler kontrolörleri olduğu için aslında davanın tarafı konumundadırlar. Dolayısıyla da tarafsız olabilmeleri pek mümkün görünmemektedir. Bu durum, ceza*

kapsaması, bu suça ve sanığa ilişkin olması gerekmektedir⁴⁰¹. Dosyadaki mevcut mütalaa, sanıklardan birisine ilişkinse, hakkında mütalaa düzenlenmeyen sanık hakkında mütalaa alınmaksızın yargılamaya devam edilemez⁴⁰².

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223'üncü maddesinin 8'inci fıkrasına göre, *“Soruşturmanın veya kovuşturmanın yapılması şarta bağlı tutulmuş olup da şartın henüz gerçekleşmediği anlaşılırsa; gerçekleşmesini beklemek üzere, durma kararı verilir”*. Dolayısıyla mütalaa alınmadan dava açılmışsa, yargılama makamı yargılama işlemlerini yapmadan, şart gerçekleşene kadar *“durma kararı”* vermelidir⁴⁰³.

Mütalaanın taşımış olduğu bu önem yanında, savcının mütalaa ile bağlı olmadığı, mütalaanın nispiliğinin ve geçiciliğinin buna imkân vermediği, mütalaa verilse de soruşturma sonucunda, suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturacak derecede delil elde edilmemişse, kovuşturmaya yer olmadığına karar verilebileceği unutulmamalıdır⁴⁰⁴. Kaldı ki cumhuriyet savcısına Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 171'inci maddesinde tanınmış olan kamu davası açmada takdir yetkisi bunu gerektirmektedir. Dolayısıyla mütalaa şartı, dava açılması bakımından savcılığın, dava açılmışsa yargılama makamının aydınlatılması için aranmaktadır⁴⁰⁵.

muhakemesi hukukunda geçerli olan “delillerin serbestisi ilkesi” ile çelişmektedir.” Eker Kazancı ve Soyer, s. 948.

⁴⁰¹ “18.11.2009 havale tarihli mütalaanın 2004 takvim yılına ilişkin olarak verildiği, vergi suçu raporunun 2004 takvim yılında sahte belge kullanmak fiilinden düzenlendiği, 2005 takvim yılı için düzenlenmiş vergi suçu raporu, mütalaa ve iddianamede açılmış dava olmadığı gözetilmeden, 2004 ve 2005 takvim yıllarından ayrı ayrı hüküm kurulması...” Yarg. 11. CD. 24.01.2013, E. 2012/27463, K. 2013/1274, (Taştan, Vergi Kaçakçılığı, s. 323).

⁴⁰² Taştan, Sahte Belge, s. 42.

⁴⁰³ Kızılot, s. 54; Karakoç, Mütalaa, s. 147; Uğur, Mütalaa, s. 36; Taştan, Sahte Belge, s. 42.

⁴⁰⁴ Karakoç, Mütalaa, s. 147; Uğur, Mütalaa, s. 35.

⁴⁰⁵ Yenisey ve Nuhoglu, s. 591.

IV. NON BIS İN İDEM İLKESİNİN İDARİ YAPTIRIMLAR İLE SUÇLAR EKSENİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ VE BU ÇERÇEVEDE BİR ETKİLEŞİM ANALİZİ

A. Genel Açıklama

4369 sayılı Kanun ile Vergi Usul Kanunu’nda yapılan değişiklikten sonra, kaçakçılık suçunun oluşması vergi kaybının gerçekleşmesine bağlı olmaktan çıkarılmıştır. Öyle ki Vergi Usul Kanunu’nun 340’ıncı maddesine göre, “*Bu kanunda yazılı vergi ziyai cezası ve usulsüzlük cezaları ile 359’uncu maddede ve diğer kanunlarda yazılı cezalar; ictima ve tekerrür hükümleri bakımından birleştirilmez*”. Vergi Usul Kanunu’nun 359’uncu maddesinin son fıkrasına göre, “*Kaçakçılık suçlarını işleyenler hakkında bu maddede yazılı cezaların uygulanması 344’üncü maddede yazılı vergi ziyai cezasının ayrıca uygulanmasına engel teşkil etmez*”. Vergi Usul Kanunu’nun 367’inci maddesinin 4’üncü fıkrasına göre, “*359’uncu maddede yazılı suçlardan dolayı cezaya hükmedilmesi, vergi ziyai cezası veya usulsüzlük cezalarının ayrıca uygulanmasına engel teşkil etmez*”. Yine Vergi Usul Kanunu’nun 367’nci maddesinin son fıkrasında yer alan “*Ceza mahkemesi kararları, bu Kanunun dördüncü kitabının ikinci kısmında yazılı vergi cezalarını uygulayacak makam ve mercilerin işlem ve kararlarına etkili olmadığı gibi, bu makam ve mercilerce verilecek kararlar da ceza hakimini bağlamaz*” şeklindeki düzenleme de bu bağlamda değinilmesi gereken bir diğer düzenlemedir.

Tüm bu hükümlerde de belirtildiği gibi aynı fiille hem kaçakçılık suçunun işlenmesi hem de vergi ziyasına sebebiyet verilmesi halinde, tek ve en ağır ceza ile yetinilmeyecek, Vergi Usul Kanunu’nun 359’uncu maddesinde yer alan hürriyeti bağlayıcı cezanın yanı sıra Vergi Usul Kanunu’nun 344’üncü maddesindeki mali içerikli cezalar ayrı ayrı uygulanacaktır⁴⁰⁶. Madde metninde vergi cezalarının türü bakımından bir ayrıma gidilmediği için genel ve özel usulsüzlük cezalarının da bu kapsamda olduğu belirtilmelidir⁴⁰⁷.

Bu başlık altında öncelikle yukarıdaki hükümlerin bir sonucu olarak aynı fiil nedeniyle hürriyeti bağlayıcı cezanın yanı sıra idari yaptırımlara hükmedilmesinin, “*non bis in idem*” ilkesine aykırı bir durum oluşturup oluşturmayacağı; ardından da

⁴⁰⁶ Önok ve Pınar, s. 70.

⁴⁰⁷ Candan, Vergisel Kabahatler ve Yaptırımlar, s. 282.

tefecilik suçu ile kaçakçılık suçunun, “*non bis in idem*” ilkesi karşısındaki durumu ele alınacaktır. “*Non bis in idem*” ilkesi ile ilgili olarak gerekli açıklamaların yapılmasından sonra ise, Vergi Usul Kanunu’nun 344’üncü maddesinin 2’inci fıkrası çerçevesinde ceza mahkemesi kararlarının, vergi idaresince uygulanan vergi kabahatlerine olan etkisine yer verilecektir.

B. Non Bis İn İdem İlkesi

1. Genel Olarak

“*Aynı fiilden dolayı iki kez ceza verilemez*”, “*aynı suçtan dolayı iki kez yargılama yapılamaz*”⁴⁰⁸ gibi anlamlara gelen, yargının değerlilik otoritesinin bir çeşidi olarak Latince bir kavram olan “*non bis in idem*” ilkesinin en genel haliyle tanımı, “*failin muhakeme edilmiş ve muhakemenin sonunda verilen hüküm de kesinleşip yargı (kesin hüküm) halini almışsa, aynı fiil ve fail hakkında aynı türden bir dava açılmaması; açılmışsa reddedilmesidir*”⁴⁰⁹. Bu açıdan bireylerin hayatları boyunca dava tehdidi altında kalmalarını engellemek suretiyle birey güvenliğini gözeten bu ilke, bir mahkeme tarafından verilmiş olan kararın hiçe sayılarak başka bir mahkeme tarafından ele alınmasını önlemesi bakımından da yargısal mercilerin otoritesini korumaktadır⁴¹⁰.

01.11.1998’de yürürlüğe giren Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin Ek 7 No.lu Protokol’ün 4’üncü maddesi bu ilkeyle ilgilidir. Bu protokol 6684 sayılı 11 Nolu Protokol İle Değişik İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmeye Ek 7 Nolu Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun ile 10.03.2016 tarihinde onaylanmış ve 24.03.2016 tarihinde Resmî Gazete’ de yayımlanmıştır⁴¹¹. Buna göre, “*Hiç kimse, bir devletin hukukuna ve ceza muhakemesi usulüne uygun olarak kesin bir hükümle mahkûm edildiği ya da beraat*

⁴⁰⁸ Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 223’üncü maddesinin 7’nci fıkrasına göre; “*Aynı fiil nedeniyle, aynı sanık için önceden verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava varsa davanın reddine karar verilir*”.

⁴⁰⁹ Yenisey ve Nuhoglu, s. 603; Öztürk, (Ed.), s. 61; Öztürk ve Erdem, ss. 73-74; Centel ve Zafer, s. 598; Demirbaş, s. 168; Ünver ve Hakeri, s. 110; Özgenc, Genel Hükümler, s. 972.

⁴¹⁰ Önok ve Pınar, s. 71.

⁴¹¹ Onay işleminin, protokol ile iç hukuktaki uyumsuzluğun bilinmesine rağmen değişiklik yapılmaksızın gerçekleştirildiği yönünde bkz. Barış Bahçeci, “İHAM’ın Vergi Cezalarında Ne Bis İn İdem İçtihadı İle Türk Hukukunun Uyum Sorunu”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 2018, Sayı: 136, ss. 142-143.

ettiği bir suçtan dolayı, aynı devletin yargı yetkisi içindeki ceza yargılamaları kapsamında yeniden yargılanamaz ve cezalandırılmaz”.

2. İdari Yaptırımlar Bakımından (VUK. m.344/2)

İdari yaptırımlar bakımından “*non bis in idem*” ilkesi değerlendirilirken vergi ziyayı kabahatinin “*idari kabahat*”, yaptırımının ise “*idari yaptırım*” olması hususu önemlidir. İdari yaptırımlar söz konusu olduğunda, idarenin kendi işlev ve amacına yönelik olarak yetkilerini kullanması sebebiyle söz konusu ilkenin sınırlı olarak gözetilmesi gerekliliği ön kabulünden hareket edilmelidir⁴¹². Dolayısıyla sonuçları itibariyle de ceza yaptırımlarından farklı olması sebebiyle ceza yaptırımlarında uygulanan “*non bis in idem*” ilkesi idari yaptırımlarda geçerli değildir⁴¹³ ve tek fiil nedeniyle iki ayrı idari yaptırım uygulanması herhangi bir sakınca oluşturmamaktadır.

Kabahatler Kanunu’nun 15’inci maddesinin 1’inci fıkrasında bir hareket ile birden fazla kabahatin meydana gelmiş olması durumunda kişinin sadece en ağır olan idari para cezasına maruz kalacağı belirtilerek “*non bis in idem*” ilkesi gözetilmiştir. Fakat Vergi Usul Kanunu için bu ilkenin bir istisna dışında geçerli olmadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Gerek özel usulsüzlük ve vergi ziyayı cezasının ayrı ayrı uygulanacağını öngören 353’üncü madde gerekse 340’ıncı maddede vergi ziyayı cezası ve usulsüzlük cezaları ile 359’uncu maddede ve diğer kanunlarda yazılı cezaların içtima ve tekerrür hükümleri bakımından birleştirilemeyeceğini öngören düzenleme bizi bu sonuca ulaştırmaktadır. İstisna olarak belirtmiş olduğumuz düzenleme ise aynı fiil ile usulsüzlük ve vergi ziyayı cezasına sebep olunması halinde bunlardan en ağırının uygulanacağını öngören 336’ıncı maddedir.

İdari yaptırımların “*non bis in idem*” ilkesi karşısındaki sorun arz eden asıl noktası, aynı fiil ile hem vergi suçuna hem de vergi kabahatine sebebiyet verilmesidir ki bu husus vergi ceza hukuku uygulamasında duraksamaya yol açmaktadır⁴¹⁴. Bu hususun çalışmadaki izdüşümü ise tefecilik suçu neticesinde elde edilen tahsilat ile

⁴¹² Özyay, s. 63.

⁴¹³ “İdarenin bir şahsa değişik iki sıfatı ve durumu bakımından ele alıp, aynı fiilden dolayı, kendisine iki ayrı müeyyide uygulaması hukuken mümkün ve caizdir.” Özyay, s. 64; Oğurlu, İdari Yaptırım – Ceza Yaptırımı, s. 173; Önok ve Pınar, s. 71.

⁴¹⁴ Geçer, s. 334.

ilgili olarak sahte fatura düzenlenmesidir. Böyle bir durumda idari yaptırım niteliğindeki vergi ziyai cezası ve ceza mahkemelerinde görülen kaçakçılık suçuna ilişkin yargılama gündeme gelmektedir.

Tek eylem neticesinde idari yaptırım ve hapis cezasının öngörülmesi “*non bis in idem*” ilkesine aykırılık teşkil eder mi sorusunun cevaplandırılması için öncelikle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 2014 tarihli Glantz v. Finlandiya kararına⁴¹⁵ yer vermek gerekmektedir. Söz konusu kararda vergi ziyai cezası verildikten sonra mükellefin aynı fiilinden dolayı hapis cezasına mahkûm edilmesinin “*non bis in idem ilkesi*”ne aykırılık taşıdığı iddia edilmiştir. Mahkeme incelemeyi yaparken ilk olarak, vergi idaresi tarafından uygulanan yaptırımın amacının, devletin zararının tazminini sağlamak değil, ilgili kişilerin cezalandırılmasını sağlamak olduğundan bahisle hem ceza yargılamasına hem de vergi yargılamasına konu olan yaptırımların cezai nitelikte olduğuna⁴¹⁶ ve bu iki yargılamanın da başvurucunun aynı fiilinden kaynaklandığına karar vermiştir⁴¹⁷. Vergi yargılamasına konu olan yaptırımların cezai nitelikte olduğuna karar verilmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin ulusal hukukta yaptırıma ne ad verilirse verilsin, hukuksal nitelik ve amaca ilişkin değerlendirme yapmak suretiyle idari yaptırım sınırlarını aşan çoğu yaptırımın, cezai yaptırım olarak kabul edilmesi yönünde geliştirmiş olduğu içtihat doğrultusundadır⁴¹⁸. İfade edilmelidir ki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin adli

⁴¹⁵ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Glantz-Finlandiya kararı, Başvuru No. 37394/11, 20.08.2014, [https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-144114#{"itemid":\["001-144114"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-144114#{), (18.12.2017).

⁴¹⁶ Mahkeme Engel/Hollanda kararında “Engel kriterleri” olarak, suç isnadının oluşabilmesi için üç kriter geliştirmiştir. Bunlar; ulusal hukukta suç sürecinin sınıflandırılması, suçun yapısı ve verilebilecek cezanın ağırlığıdır. Cezanın ağırlığına ilişkin yapılan değerlendirmede, yaptırımı, hareketi yapan kişiyi caydırıcı, hürriyeti bağlayıcı ceza veya para cezaları olan hareketlerin ceza hukukunun alanına dahil olduğunu kabul etmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Gülay Arslan Öncü, “Vergi Hukuku ve Yargılamasına Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Uygulanabilirliği: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Bir Analiz”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Yıl: 6, Sayı: 20, Ocak 2015, s. 150; Billur Yaltı, “İHAM’ın Glantz Kararının Ardından: Kaçakçılıkta Para Cezası ve Hapis Cezası Uygulanmasının Non Bis İn İdem İlkesine Aykırılığı Üzerine”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 317, Yıl: 38, (Non Bis İn İdem), s. 89; Bahçeci, ss. 143-144; Emine Sevcan Uçan, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde Türk Vergi Yargılaması Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı**, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2013, ss. 37-38.

⁴¹⁷ “AİHM kararlarında adil yargılanma hakkına ve non bis in idem ilkesine aykırılığı tespit edilen, aynı fiil nedeniyle meydana gelen, cezai yaptırım öngörülen vergi suçu ile adı vergi kabahati olmasına rağmen, idari yaptırım sınırlarını aşarak cezai niteliği tespit edilen yaptırımlar nedeniyle yapılan yargılamalar ve verilen cezalardır”. Karaçoban Güneş, <https://www.jurix.com.tr> Erişim: 14.02.2018.

⁴¹⁸ Tuğçe Karaçoban Güneş, “Vergi Yaptırım Hukukunda Non Bis İn İdem İlkesi”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sayı: 2, Temmuz – Ağustos 2016, <https://www.jurix.com.tr> Erişim: 14.02.2018; Yaltı, Non Bis İn İdem, s. 89. İdari yaptırım niteliğindeki vergi kabahatlerinin,

cezalara uygulanacak kurallar ile idari cezalara uygulanacak kuralların giderek aynılaşmasına yol açacak, aradaki farkı kaldıracak bu yaklaşımının uzun vadede idari yargının bütünüyle kaldırılması sonucunu doğurabilmesi ihtimali karşısında, bu tür kararların titizlikle değerlendirilmesi gerekmektedir⁴¹⁹.

Diğer taraftan başvurucunun kesilmiş olan vergi ziyai cezası için kanun yollarını tüketmesiyle kesin hükmün oluşacağının, kişinin aynı fiil nedeniyle iki farklı prosedüre tabi tutulabileceğinin⁴²⁰, fakat prosedürlerden biri kesinleştikten sonra diğer prosedürün sonlandırılması gerektiğinin belirtilmesi kararda vurgulanan diğer noktalar olmuştur⁴²¹. Nihai olarak da mahkeme, başvuru aleyhine iki farklı prosedür işletildiğini, ilk prosedürün kesinleştiği 11 Ocak 2010 tarihinde, ikinci prosedürün bu tarih itibarıyla sonlandırılması gerektiğini belirterek, başvurucunun aynı fiilinden dolayı birbirinden farklı iki yargılama sonucunda iki ayrı cezaya mahkûm edildiğini, dolayısıyla da bu durumun “*non bis in idem*” ilkesine aykırılık teşkil ettiğine karar vermiştir⁴²².

Glantz kararı, sonucu itibarıyla olmasa da ceza mahkemesinin vereceği hapis cezasının yanı sıra ayrıca idari para cezası verilmesinin taraf devletlerin takdir yetkisinde bırakılması⁴²³ noktasında, Türk Hukuku’ndaki genel tutum ile aynı doğrultudadır. Hukukumuzda bir fiil için aynı nitelikte ceza verilmesi bu ilkenin kapsamı dâhilinde değerlendirilirken aynı fiile farklı nitelikte yaptırım uygulanmasının “*non bis in idem*” ilkesine aykırılık taşımayacağı belirtilmiştir⁴²⁴. Bu noktadan hareketle kaçakçılık suçuna sebep olan fiillerin vergi ziyasına yol açması durumunda, aynı fiil için idari yaptırım uygulanması ve hürriyeti bağlayıcı cezaya hükmedilmesi halinin “*non bis in idem*” ilkesine aykırılık oluşturmayacağı kabul

yol açtığı neticenin ağırlığı bakımından ceza suçlamalarına dâhil olduğu Bendenoun-Fransa kararı da belirtilmesi gereken bir diğer karardır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Bahçeci, s. 144; Önok ve Pınar, s. 75.

⁴¹⁹ Başaran Yavaşlar, İdari Nitelikli, s. 128.

⁴²⁰ “Birden fazla yargılama işlemlerinin yürütülmesi P7-4’e aykırı değildir çünkü bu madde çerçevesinde yasaklanan bir kişinin nihai olarak beraat ettiği ya da mahkûm olduğu bir suçtan ötürü ikinci kez yargılanmasını ya da cezalandırılmasını yasaklamaktadır”. Arslan Öncü, s. 184.

⁴²¹ Ancak Mahkeme A ve B/Norveç kararında bu yorumunu değiştirmiştir. Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Bahçeci, s. 159.

⁴²² Geçer, ss. 341-342; Yaltı, Non Bis İn İdem, ss. 89-90. Ayrıntılı bilgi için bkz. http://www.inhak.adalet.gov.tr/ara/karar/CASE-%20OF%20GLANTZ%20v.%20FINLAND_E%C3%96R.pdf, (Erişim: 18.01.2018).

⁴²³ Bahçeci, ss. 159-160; Karaçoban Güneş, <https://www.jurix.com.tr> Erişim: 14.02.2018.

⁴²⁴ Oğurlu, Yargısal Korunma, s. 80; Önok ve Pınar, s. 73.

edilmiştir⁴²⁵. Vergi ziyai kabahati ile kaçakçılık suçunun unsurlarının farklı olması veya kaçakçılık suçunu oluşturan eylemlerin vergi ziyaya sebebiyet vermesinin zorunlu olmamasını⁴²⁶ bir argüman olarak dikkate almak suretiyle biz de bu sonucu benimsemenin daha uygun olacağı kanaatindeyiz. Kaldı ki “*non bis in idem*” ilkesinin devreye girebilmesi için mutlaka iki mahkeme kararının varlığı gerekmektedir⁴²⁷. Tüm bu sebeplerle de idarece ceza yaptırımının yanı sıra, nitelik itibariyle (*sebeup, sonuç, hukuksal dayanak, amaç ve usul*)⁴²⁸ ceza yaptırımlarından farklılık gösteren idari yaptırımlar da uygulanabilecektir⁴²⁹.

Fakat yine de kaçakçılık suçu ve beraberinde üç kat olarak uygulanan vergi ziyai cezasının mükellef açısından katlanılamaz boyutlara ulaşması karşısında, vergi mevzuatımızda iç hukuk kuralı statüsüne kavuşan ek 7 nolu protokolün gereklerine göre düzenleme yapılması ihtiyacının bulunduğunu söylememek eksiklik olacaktır.

3. Tefecilik Suçu ve Kaçakçılık Suçu Bakımından

Türk Ceza Kanunu’nun 241’inci maddesine göre kazanç elde etmek amacıyla ödünç para veren kişi hakkında hürriyeti bağlayıcı cezaya ve adli para cezasına hükmedilecektir. Tefecilik suçu kapsamında bu suçun kanuni tanımına uyan eylemler dışında başkaca suçların işlenmesine sebep olunması durumunda failin bunlardan da

⁴²⁵ Candan, Vergisel Kabahatler ve Yaptırımlar, s.283; Doğrusöz, Birbirine Etkisi, <http://www.bumindogruso.com/article/verg-mahkemes-ve-ceza-mahkemes-kararlarinin-b> Erişim: 13.01.2018; Adnan Çavuş, “Vergi Usul Kanunu’nun 367’inci Maddesinde Düzenlenen Vergi Kaçakçılığı Suçunda Kovuşturma Şartı ve Vergi İdaresi ve Vergi Mahkemesi Kararları ile Ceza Mahkemesi Kararlarının Birbirine Etkisi”, <http://www.yayin.adalet.gov.tr> Erişim: 14.12.2017. Hapis cezası ve üç kat vergi ziyai cezasının non bis in idem ilkesine aykırılık oluşturduğu yönünde bkz. Karaçoban Güneş, <https://www.jurix.com.tr> Erişim: 14.02.2018.

⁴²⁶ Candan, Vergisel Kabahatler ve Yaptırımlar, s. 283.

⁴²⁷ Önok ve Pınar, s. 81.

⁴²⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. Zabunoğlu, ss. 319-383; Gözübüyük ve Tan, Genel Esaslar, ss. 452-495; Gözübüyük ve Tan, İdari Yargılama, ss. 398-546; Candan, İdari Yargılama, ss. 130-169; Günday, ss. 134-150; Giritli ve diğerleri, ss. 188-192; Ramazan Çağlayan, **İdari Yargılama Hukuku**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2012, ss. 369-412; Arslaner, ss. 11-19.

⁴²⁹ “*Mali para cezalarının cezai nitelikte olmadıkları görüşünden bunların gerektiğinde cezai müeyyidelerle birlikte hükmolunabileceği sonucu çıkıyor. Mali cezalar ceza hukukunun anladığı anlamda bir ceza olsaydı, aynı suça iki müeyyidenin birden uygulanma olasılığı bulunmazdı.*” Waline (Çev. Yağmurlu), s.79; Oğurlu, İdari Yaptırım – Ceza Yaptırımı, s. 173; Önok ve Pınar, s. 74.

sorumlu olacağı açıktır ki bu durum Türk Ceza Hukuku'nda benimsenen gerçek içtima⁴³⁰ kuralının bir gereğidir⁴³¹.

Tefecilik suçunun oluştuğu her durumda Vergi Usul Kanunu'nun 359'uncu maddesinde yer alan kaçakçılık suçundan söz edilememektedir. Tefecilik suçu “*kazanç elde etmek amacıyla ödünç verme*” eylemi neticesinde, kaçakçılık suçu ise “*belgelerin asıl veya suretlerini tamamen veya kısmen sahte olarak düzenleyenler*” şeklindeki eylem ile gündeme gelmektedir. Tefecilik suçunun yanı sıra kaçakçılık suçunun gündeme gelebilmesi için, tefecilik suçundan gelir elde eden ve elde etmiş olduğu bu gelirini beyan dışı bırakan mükellefin, kayıt dışı hasılatı ile ilgili olarak Vergi Usul Kanunu'nun 359'uncu maddesi uyarınca belgelerin asıl veya suretlerini tamamen veya kısmen sahte olarak düzenlemesi veya kullanması gerekmektedir. Dolayısıyla gerçekleşmiş olan birden fazla eylemin, “*non bis in idem*” ilkesine herhangi bir aykırılık barındırmadığı açıktır. Failin her iki suçtan ayrı ayrı sorumluluğu söz konusu olmaktadır.

Bu noktada pos cihazı kullanılmak suretiyle gerçekleşen eylemlerin tefecilik suçunu oluşturup oluşturmayacağı hususuna da değinilmelidir. Önceki açıklamalarımızda belirttiğimiz üzere, pos cihazı kullanılmak suretiyle ödünç verme eylemlerinin tefecilik suçunu oluşturmayacağı, aksi bir kabulün “*kanunilik ilkesi*” bakımından sakıncalar doğuracağı yönündeki görüşü benimsemekteyiz. Ne var ki bu hususta Yargıtay farklı bir yaklaşım ile pos cihazıyla komisyon kesintisi yapmak şeklinde gerçekleştirilen eylemlerin de tefecilik suçunu oluşturacağını kabul etmektedir⁴³². Dolayısıyla Yargıtay uygulamasına göre, pos cihazını kullanarak gelir elde eden ve bu gelir ile ilgili olarak sahte belge düzenleyen mükellefin, tefecilik suçundan ve kaçakçılık suçundan sorumluluğu gündeme gelmektedir⁴³³.

⁴³⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. Özbek ve diğerleri, Genel Hükümler, s. 532; Centel ve diğerleri, Ceza Hukukuna Giriş, s. 511; Toroslu ve Toroslu, s. 355; Hakeri, s. 610.

⁴³¹ Birtek, s. 36; İnci, s. 188.

⁴³² “...kuyumcu ve kontör bayii olan sanığın işyerinde herhangi bir alışveriş yapılmadığı halde, alışveriş yapılmış gibi kendilerine para ihtiyacı nedeniyle başvuran kişilere ait kredi kartları ile pos cihazları aracılığıyla işlem yapıp, gerçek olmayan bu alış veriş tutarından belli bir komisyon kesintisi yaparak geriye kalan kısmı nakit olarak ödeme ya da komisyonu, verdiği paranın üzerine ilave ederek kendisine başvuran kişinin kredi kartından çekmesi biçiminde komisyon karşılığı borç verme eylemlerinden dolayı sanığın zincirleme şekilde tefecilik suçu sübut bulmuştur...”. Yarg. 5. CD. 29.04.2013 gün ve E. 2012/7317, K. 2013/3989, (www.kazanci.com, Erişim: 20.05.2018).

⁴³³ Bu yönde bkz. Şükrü Kızılot, “Kredi Kartıyla Para Satanlara İki Ayrı Hapis Şoku”, <http://www.hurriyet.com.tr/kredi-kartiyla-para-satanlara-2-ayri-hapis-soku-24567027>, Erişim: 20.05.2018.

Kanaatimizce mükellef, ödünç vermek suretiyle kazanç elde etme eylemini pos cihazı kullanarak gerçekleştirmiş ve elde ettiği tahsilat ile ilgili olarak sahte fatura tanzim etmişse, mükellefin yalnızca kaçakçılık suçundan sorumluluk gündeme gelmelidir⁴³⁴. Dolayısıyla böyle bir durumda da “*non bis in idem*” ilkesi çerçevesinde herhangi bir tereddüt yaşanmayacaktır.

Ancak yine de iki ayrı hürriyeti bağlayıcı cezayla birlikte vergi ziyai cezasının da üç kat olarak uygulanması “*ölçülülük ilkesi*” bakımından duraksamaya, hakkaniyeti ve adaleti zedeleyeci durumlara yol açmaktadır.

C. Ceza Mahkemesi Kararlarının Vergi Usul Kanunu’nun 344’üncü Maddesinin 2’inci Fıkrası Çerçevesinde Değerlendirilmesi

Vergi Usul Kanunu’nun 344’üncü maddesinin 2’nci fıkrasına göre vergi ziyaya, kaçakçılık suçunu oluşturan fiiller ile sebebiyet verilmesi durumunda vergi ziyai cezası üç kat olarak uygulanacaktır.

Vergi idaresinin vergi ziyai cezasını üç kat olarak uygulayabilmesi için ceza mahkemesi kararının gerekip gerekmediği hususu ceza hukukundaki “*kesin hüküm*”⁴³⁵ müessesesi çerçevesinde değerlendirilemez. Çünkü Vergi Usul Kanunu’nun 359’uncu maddesi ceza mahkemelerince görülen, suç isnadına ilişkin yapılan bir adli yargılama iken; vergi ziyai cezası kesilmesi, vergi idaresi tarafından idari yaptırım uygulanmasına ilişkin bir mali kabahattir⁴³⁶. Diğer taraftan Vergi Usul Kanunu’nun 367’nci maddesinin son fıkrasında, ceza mahkemesi kararlarının, vergi cezalarını uygulayacak makam ve mercilerin işlem ve kararlarına etkili olmayacağı, aynı şekilde bu makam ve mercilerce verilecek kararların da ceza hakimini bağlamayacağı belirtilmiştir⁴³⁷. Burada dikkat edilmesi gereken husus, “*vergi*

⁴³⁴ İnci, s. 151.

⁴³⁵ Ceza yargılamasında kesin hükmün çeşitleri ve unsurları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Yenisey ve Nuhoglu, ss. 788-808; Öztürk, (Ed.), ss. 623-627; Centel ve Zafer, ss. 749-759; Ünver ve Hakeri, ss. 675-687; Karakehya, Ceza Muhakemesi, ss. 553-556.

⁴³⁶ Önok ve Pınar, s. 81.

⁴³⁷ Bu durumun hukuki güvenlik ilkesini zedelediği ve kesin hüküm otoritesini zayıflattığı yönünde bkz. Geçer, s. 335.

cezalarını uygulayacak makam ve merciler” şeklindeki ifade ile kastedilenin vergi yargısı organları değil, vergi idaresi olduğudur⁴³⁸.

Vergi idaresinin, kaçakçılık suçunu oluşturan fiiller ile vergi ziyana yol açılması halinde vergi ziyai cezasını üç kat olarak uygulayabilmesi için, ceza mahkemesi kararıyla bağlı olup olmadığı hususunda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür.

Görüşlerden ilkinin, mali para cezasının, cezai nitelikte yaptırım olmamasını temel aldığını söylemek yanlış olmayacaktır⁴³⁹. Bir diğer deyişle bu görüşe göre, ceza hâkiminin vermiş olduğu karar, idari yaptırıma karar verecek olan idareyi bağlamayacaktır ki bunun nedeni, ceza yaptırımının idari yaptırımla tamamlanması isteği yanında aynı eylemle toplumsal çıkarlarla birlikte özel çıkarlara verilen zararın da engellenmesi isteğidir⁴⁴⁰. Bu görüşe göre, Vergi Usul Kanunu’nun 367’nci maddesiyle, aynı fiil nedeniyle uygulanabilecek farklı yaptırımlar nedeniyle çıkması olası tereddütler, özellikle de ceza mahkemelerinin verecekleri kararların, vergi idaresinin ceza uygulama yetkisini kaldırıp kaldırmayacağı noktasındaki tartışmalar önlenmek istenilmiştir⁴⁴¹. Yazarlara göre söz konusu hüküm, ceza mahkemesi kararlarıyla vergi idaresi kararlarının birbirini etkilemeyeceğini açıkça ortaya koymaktadır⁴⁴². Suç mali para cezasını gerektiriyorsa suçlu hakkında ceza mahkemesinde verilen beraat kararı vergi idaresi için önemli olmadığı gibi, beraat kararı suçlunun kastına bağlı olduğu halde mali nitelikteki kanuna aykırı fiil, suçlunun iyi niyetinden bağımsızdır⁴⁴³. Dolayısıyla bu görüşe göre, ceza mahkemesinin Vergi Usul Kanunu’nun 359’uncu maddesindeki kaçakçılık iddiasıyla ilgili olarak verdiği karar beraat yönünde olsa dahi vergi idaresi, vergi ziyai cezasını üç kat olarak uygulayabilecektir⁴⁴⁴.

⁴³⁸ “Aynı fiil nedeniyle ortaya çıkan uyumsuzluk –farklı boyutlarıyla da olsa- yargılayan ceza ve vergi mahkemesi kararlarının birbirini etkilemeyeceğini savunmak güçtür”. Mustafa Akkaya, “Vergi ve Ceza Mahkemesi Kararlarının Etkileşimi Üzerine Bir İnceleme”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 49, Sayı: 1, s. 91; Arslaner, s. 131; Önok ve Pınar, s. 82.

⁴³⁹ Waline (Çev. Yağmurlu), s. 79.

⁴⁴⁰ Oğurlu, Yargısal Korunma, s. 80.

⁴⁴¹ Akkaya, s. 90.

⁴⁴² Waline (Çev. Yağmurlu), s. 79; Oğurlu, Yargısal Korunma, s. 80; Akkaya, s. 95; Çavuş, <http://www.yayin.adalet.gov.tr> Erişim: 17.12.2017.

⁴⁴³ Waline (Çev. Yağmurlu), s. 79; “İdarenin ceza kesme yetkisini kullanırken kullandığı kıstaslar, gerekse ceza mahkemesinin aynı fiillerden dolayı yargılama yapıp hüküm verirken yararlandığı kurallar farklıdır”. Çavuş, <http://www.yayin.adalet.gov.tr> Erişim: 17.12.2017.

⁴⁴⁴ “Aynı durum ceza mahkemesi için de geçerlidir. Yani idarenin söz konusu kaçakçılık fiili için para cezası vermemiş olması ceza yargıcı bağlamayacaktır”. Çavuş, <http://www.yayin.adalet.gov.tr> Erişim: 17.12.2017.

Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre ise, fiilin kaçakçılık niteliği taşıyıp taşımadığına karar verecek olan organ ceza mahkemesi olduğu için karar oluşana kadar olayı kaçakçılık olarak değerlendirmek ve kaçakçılık suçunun hukuki yaptırımlarını olaya uygulamak mümkün değildir. Vergi ziyai cezasının üç kat olarak uygulanabilmesi için, bu fiillerin kaçakçılık suçu oluşturduğu yönünde ceza mahkemesi kararı aranmalıdır⁴⁴⁵. Çelişkili durumlara sebebiyet verilmemesi için, kaçakçılık suçu oluşturan bir fiilin varlığı şüphesi halinde, temel vergi ziyai cezasının kesilmesi, ceza mahkemesince kaçakçılık suçunun işlendiğine dair hüküm verilmesi durumunda, ziyaa uğratılan verginin iki katı kadar yeni bir ceza uygulanması yerinde olacaktır⁴⁴⁶.

Anayasa'nın 38'inci maddesinin 4'üncü fıkrasında yer alan “*Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz*” şeklindeki düzenleme ve “*Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez*” şeklindeki Anayasa'nın 138'inci maddesinin 4'üncü fıkrası ile de bu sonuca ulaşmak mümkündür⁴⁴⁷.

Diğer taraftan ceza mahkemesi Vergi Usul Kanunu'nun 359'uncu maddesine gereğince mahkûmiyet kararı vermişse, vergi idaresi her kadar “ölçülülük ilkesi” bağlamında duraksamaya yol açsa da⁴⁴⁸ mevcut düzenleme karşısında, vergi ziyai cezasını üç kat olarak uygulamak zorundadır. Vergi ziyasına 359'uncu maddedeki fiillerle sebebiyet verilmişse bu ceza üç kat uygulanır (VUK.m.344/2) şeklindeki

⁴⁴⁵ “Bu durumda, ceza mahkemesi kararı hem idareyi hem de vergi mahkemesini bağlayıcı olmalıdır”. Karakoç, Genel Vergi, s. 410; B. Doğrusöz, s. 99; “Hakkında kaçakçılık suçundan dolayı açılan davada yükümlü beraat ederse, hakkında kesilen üç kat kaçakçılık cezası ne olacaktır?” Veysi Seviğ, “Kaçakçılık Suçu ile Vergi Ziyai İlişkisi”, **Yaklaşım Dergisi**, Yıl: 7, Sayı: 75, Mart 1999, s. 38; Torunoğlu, s. 492. Ceza yargılamasında varılacak kastın tespit edilmesi gerektiği yönünde bkz. Bahçeci, s. 163.

⁴⁴⁶ Karakoç, Genel Vergi, s. 389; Karakoç, Değerlendirme, s. 12. Vergi ziyainın tespitinde, vergi mahkemesinin ceza mahkemesince verilecek olan kararı “bekletici mesele” yapması gerekliliği yönünde bkz. Doğrusöz, Birbirine Etkisi, <http://www.bumindogruso.com/article/verg-mahkemes-ve-ceza-mahkemes-kararlarinin-b> Erişim: 13.01.2018; Arslaner, s. 128. Farklı yönde bkz. “Vergi incelemesi yapmaya yetkili kişi, vergi kaçakçılığına ilişkin fiiller ile vergi ziyasına neden olunduğu kanaatine varsa bile vergi idaresi sadece üç kat vergi ziyai cezası kesilmesine karar vermeli ancak sadece bir katının tahsili için işlemlere başlamalıdır. Diğer iki kat ceza, ceza yargılamasında kesin hükme varıncaya kadar bekletilmelidir”. Geçer, s. 338.

⁴⁴⁷ Önok ve Pınar, s. 85.

⁴⁴⁸ “Üst sınırı olmayan ve çok yüksek miktarlara ulaşabilen bir ceza hedeflenen caydırıcılık amacına ulaşılmasına katkıda bulunmadığından elverişlilik, ceza muhatabının temel hak ve özgürlüklerine en az dokunacak önlem olmadığından gereklilik, vergiyi faizle ödemek durumunda olan muhataba ayrıca katlanabileceği bir yük getirmediğinden orantılılık ilkelerine aykırıdır”. Taylar, Ölçülülük, s.211.

madde metninde, “uygulanır” ifadesi ile idarenin bu konuda hareket serbestisine sahip olmadığının vurgulandığını söylemek yanlış olmayacaktır. Dolayısıyla burada “bağlı yetki” söz konusu olup idare takdir yetkisini kullanamaz⁴⁴⁹. Bu kabulde vergi idaresi, ceza mahkemesi kararını beklemek durumunda kaldığı için uyuşmazlık dosyalarının yığılması ve yargı sürecinin uzaması gibi sorunlar ortaya çıkabilecek⁴⁵⁰ ise de hiçbir durumun, Anayasa’nın belirtilen maddelerine, hukuk devletinin uzantısı olan bazı temel ilkelere aykırı davranmanın meşru gerekçesi olamayacağı açıktır⁴⁵¹.

V. VERGİ YARGILAMASI HUKUKU BAKIMINDAN İSPAT ve DELİL

A. Genel Açıklama

İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 31’inci maddesinin 2’inci fıkrası uyarınca İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun saklı tuttuğu haller dışında, vergi uyuşmazlıklarının çözümünde Vergi Usul Kanunu’nun ispat ve delile ilişkin hükümleri (VUK.m.3/B) uygulanacaktır.

En genel ifadesi ile yargılama hukukunda “*ispat*”, taraflarca ileri sürülen talep konusuyla ilgili olarak uygulanacak hukuk kuralının koşullarının somut olarak, iddia edildiği gibi gerçekleştiği konusunda hâkimde kanaat uyandırmak üzere yapılan ikna faaliyetidir⁴⁵². Vergi yargılaması bakımından davanın temelini oluşturan ispatlanması gereken maddi olay, vergiyi doğuran olaydır. Bir diğer deyişle vergiyi doğuran olay, ispat faaliyetinin konusunu oluşturmaktadır⁴⁵³.

İspat, hâkimin somut olaya soyut kanun hükmünü uyguladığı ve sonunda bir karara ulaştığı yorum süreç ile ilgilidir. Vergi Usul Kanunu’nun 3’üncü maddesinin (B) bendinin 1’inci fıkrası vergi hukukuna özgü “*ekonomik yorum*”, “*ekonomik*

⁴⁴⁹ Önok ve Pınar, s. 86; Torunoğlu, s. 493; “*Nispi ya da maktu idari parasal yaptırımlarda idarenin takdir yetkisi olmayıp, bağlı yetki söz konusudur.*” Sancakdar, s. 76. Takdir yetkisi-bağlı yetki hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Zabunoğlu, ss. 366-378; Giritli ve diğerleri, ss. 125-136; Adnan Gerçek, **Türk Vergi Hukukunda İdarenin Takdir Yetkisi**, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2006, ss. 31-52.

⁴⁵⁰ Seviğ, s. 39.

⁴⁵¹ Önok ve Pınar, s. 88.

⁴⁵² Kaneti, s. 48; Karakoç, Genel Vergi, s. 675; Süheylâ Şenlen Sunay, **İdari Yargılama Usulüne Hakim Olan İlkeler Karşısında İspat ve Delil Hususları**, Kazancı Kitap Ticaret A.Ş., İstanbul, 1997, s. 27; Adnan Tezel, “Türk Vergi Hukukunda İspat ve Delil Sistemi”, **Ord. Prof. Reşat Kaynar’a Armağan**, İstanbul, 1981, s. 252; Taylar, İspat, s. 1190; Seçkin Altınel ve Nurgül Güner, “Vergi Hukukunda İspat ve Delillendirme”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı: 324, Ağustos 2008, s. 103.

⁴⁵³ Öncel ve diğerleri, s. 204; Karakoç, Genel Vergi, s. 676; Altınel ve Güner, s. 106.

irdeleme” ile ilgili hüküm getirmektedir. Şöyle ki: “İspat: Vergilendirmede vergiyi doğuran olay ve bu olaya ilişkin muamelelerin gerçek mahiyeti esastır”. Bu fıkra gereğince vergi hukukunda olayların görünüşleri ile yetinilmemekte, ekonomik gerçeklik ortaya konulmaya çalışılmaktadır⁴⁵⁴.

“İspat yükü” ile hâkimin iddia edilen vakıanın varlığı veya yokluğu hakkında kanaat edinmemesi durumunda hangi taraf aleyhine karar vereceği belirlenmektedir⁴⁵⁵. İspat yükü ile ilgili en genel düzenleme Türk Medeni Kanunu’nun 6’ncı maddesinde yer almaktadır. Buna göre “Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri, hakkını dayandığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür”. Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 190’ıncı maddesinin 1’inci fıkrasına göre ise “İspat yükü, kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça, iddia edilen vakıaya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkaran tarafa aittir”.

Vergi Usul Kanunu’nun 3’üncü maddesinin (B) bendinin 3’üncü fıkrası ispat yükü ile ilgilidir. Düzenlemeye göre, “İktisadi, ticari ve teknik icaplara uymayan veya olayın özelliğine göre normal ve mutad olmayan bir durumun iddia olunması halinde ispat külfeti bunu iddia eden tarafa aittir”. Bu düzenleme “hayatın olağan akış karinesi” olarak da adlandırılmakta, vergi tarhına konu olan olayların iktisadi, ticari ve teknik icaplara uygun olarak gerçekleştiği ve dolayısıyla hayatın olağan akışına uygun olduğu karine olarak kabul edilmektedir⁴⁵⁶. Dolayısıyla kural olarak vergiyi doğuran olayın hayatın olağan akışına uygun yönde meydana geldiği kabul edilecek, olağan akışı dışında meydana geldiğini savunarak bu durumdan kendi lehine sonuç çıkaran taraf ise bu iddiasını ispat etmek durumunda kalacaktır⁴⁵⁷.

İspat faaliyetine girişen taraf, vergiyi doğuran olayın iddia ettiği gibi gerçekleştiği hususunda hâkimde kanaat uyandırmak için araç olarak delilleri kullanacaktır. Mükellef beyanı, tanık beyanı, bilirkişi raporu, uzman görüşü, keşif,

⁴⁵⁴ Kaneti, s. 39; Öncel ve diğerleri, s. 205; Karakoç, Genel Vergi, s. 675; Recep İbiş, **Vergi Yargılamasında Re’sen Araştırma İlkesi**, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2013, s. 45; Necati Perçin, “Vergi Hukukunda İspat ve Serbest Delil Sistemi”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 81, s. 56.

⁴⁵⁵ Karakoç, Genel Vergi, s. 676; Şenlen Sunay, s. 28; Tezel, s. 266; Mithat Sancar, “Vergi Davasında Dava Malzemesinin Toplanması ve İspat Yükü”, **Mali Hukuk Dergisi**, Sayı: 24, Yıl: 1989, s. 52.

⁴⁵⁶ “Ekonomik gerek ile içinde bulunulan ekonomik ortam ve koşullar anlaşılmaktadır. Ticari gereklerden kasıt ise ticari örf ve adettir. Teknik gerekler de herhangi bir imalat faaliyetinde bulunması gereken unsurlar ve mamuldeki özellikleri içermektedir.” Öncel ve diğerleri, s. 206; Karakoç, Genel Vergi, s. 683.

⁴⁵⁷ Kaneti, s. 49; Öncel ve diğerleri, s. 205; Perçin, s. 58.

yemin ve sonraki aşamada delil tespiti, vergi yargılaması hukukunda yararlanılabilecek delillerdir⁴⁵⁸.

İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 31’inci maddesinde Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na yapılan atıfta delillerle ilgili olarak sadece bilirkişi ve keşif yer almıştır. Vergi yargılaması hukukunda deliller hususunda güncelliğini yitirmeyen tartışma şahit ifadesi çerçevesinde yapılmıştır ki tefecilik suçu bağlamında delilleri incelediğimiz başlıkta yer vermiş olduğumuz Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun kararından da anlaşılacağı üzere, şahit ifadesi tefecilik suçu çerçevesinde de önemli bir noktaya işaret etmektedir. Bu açıdan deliller başlığı altında vergi yargılamasında kullanılan delilleri tek tek incelemekten ziyade bu karar çerçevesinde şahit ifadesine değinmenin daha uygun olacağı kanaatindeyiz.

“Vergiye doğuran olay ve bu olaya ilişkin muamelelerin gerçek mahiyeti yemin hariç her türlü delille ispatlanabilir” şeklindeki Vergi Usul Kanunu’nun 3’üncü maddesinin (B) bendinin 2’inci fıkrasında yer alan düzenleme ile Vergi Yargılamasında *“delil serbestisi ilkesi”* benimsenmiştir⁴⁵⁹. Dolayısıyla biçimsel sınırlarla ve herhangi bir kuralla bağlı kalınsızın idare ve mükellef, yemin hariç her türlü delili ispat için kullanabilmektedir. Fakat fıkranın devamı tanık beyanları bakımından kısıtlama getirmektedir. Şöyle ki *“Şu kadar ki, vergiyi doğuran olayla ilgisi tabii ve açık bulunmayan şahit ifadesi ispatlama vasıtası olarak kullanılamaz”*⁴⁶⁰. Şahit ifadelerinin vergiyi doğuran olayla tabii ve açık ilişkisinin kapsamı hakkında kanunda bir belirleme mevcut değildir dolayısıyla somut olayın özellikleri dikkate alınmak suretiyle bunun tespit edilmesi yargı organlarına düşen bir görevdir⁴⁶¹.

Vergi yargılaması hukukunda *“delil serbestisi ilkesi”* beraberinde *“delillerin serbestçe değerlendirilmesi ilkesi”* benimsenmiştir. Serbestçe değerlendirme

⁴⁵⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. Karakoç, Delil Sistemi, ss. 121-266; Altınel ve Güner, ss. 111-115.

⁴⁵⁹ *“Vergilendirmenin izlediği iktisadi gerçeklik doğrultusunun zorunlu aracı delil serbestliği ilkesidir”*. Kaneti, s. 52.

⁴⁶⁰ Kanun metninde yer alan “ve” bağlacının “veya” olarak anlaşılması gerektiği yönünde değerlendirme için bkz. Yusuf Karakoç, “Vergi Yargılaması Hukukunda Tanık Beyanının Delil Olması”, **Şükrü Postacıoğlu’na Armağan**, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, İzmir, 1997, (Tanık Beyanı), s. 464.

⁴⁶¹ Kaneti, s. 53; Karakoç, Delil Sistemi, s. 181; Karakoç, Tanık Beyanı, s. 463.

ilkesinin bir gereği olarak hâkim bir delilin varlığı halinde belirli yönde karar verme yükümlülüğü altında bulunmamaktadır⁴⁶².

İspat ve delil, olayların ekonomik özünü aramakta olan vergi hukuku için oldukça önemlidir. Fakat bu konuların ayrıntılı olarak incelenmesi çalışmanın boyutlarını aşmakta, ayrı ve kapsamlı bir çalışmayı gerektirmektedir. Dolayısıyla bu başlık altında, tefecilik suçu özelinde ispat faaliyetlerinin ve şahit ifadesinin genel hatlarıyla incelenmesinin yeterli olacağı kanaatindeyiz.

B. Tefecilik Suçu Bakımından İspat Faaliyetleri

Pos cihazlarında komisyon karşılığı (kazanç elde etmek) nakit temini, tefecilik suçuyla ilgili olarak ispat faaliyetlerinin önem taşıdığı hususlardan biridir. Danıştay aralarında ailevi veya ticari bir ilişki bulunmayan kişiler arasındaki nakit paraların karşılıksız olamayacağı yönünde içtihat oluşturmuştur. Şöyle ki: *“...aralarında yakın akrabalık veya iş ilişkisi bulunmayan kişilere karşılıksız olarak nakit para temin edilmesinin ticari teamüllere aykırı olduğu, pos cihazından yapılan kredi kartı çekimlerinden davacı tarafından % 6 oranında komisyon geliri elde edildiği ve bu faaliyetin ilgili dönemin muhtelif aylarında birden çok kişiye ait kredi kartlarıyla mutad olarak yapılması nedeniyle ikrazatçılık faaliyetinde bulunulduğundan, ikrazatçılık faaliyetinden elde edilen komisyon gelirinin davacı tarafından kayıt ve beyan dışı bırakıldığına tespiti nedeniyle dava konusu olayda re'sen tarh nedeninin gerçekleştiği...”*⁴⁶³. Dolayısıyla aralarında yakın akrabalık veya iş ilişkisi bulunmayan kişiler arasındaki para ilişkisinin karşılıksız olduğu yönünde iddiası olan taraf, bu iddiasını ispat etmek durumundadır.

Faiz hususunda ise Danıştay'ın yerleşik içtihadı *“...borç para verme işlemlerinde faizin peşin alındığı, alacağın senet veya ipotek tesisi suretiyle*

⁴⁶² Öncel ve diğerleri, s. 208; Karakoç, Genel Vergi, s. 684; Şenlen Sunay, s. 57; İbiş, s. 48.

⁴⁶³ Dş. 7. D. 26.11.2015 gün ve E. 2012/182, K. 2015/6598, (www.kazanci.com, Erişim: 03.02.2018). Ödünç alan ve veren arasında irtibat bulunması halinde Danıştay geliştirmiş olduğu kriterin somut olayda gerçekleşmemiş olması sebebiyle davacı lehine yorumda bulunmaktadır. Şöyle ki: *“...olayda, ifadesi alınan kişilerden birinin asıl borçlu, diğerinin de kefil olması, başka anlatımla aralarında irtibat bulunması sebebiyle, vermiş oldukları ifadelerin birden fazla borç ilişkisinin varlığına kanıt olarak kabulüne olanak yoktur. Bu itibarla, 1996 yılında birden fazla kişiye faiz karşılığı borç verdiği ve faiz elde ettiği kanıtlanamayan davacı adına tesis edilen işlemin iptali istemiyle açılan davayı reddeden mahkeme kararında isabet mevcut değildir...”* Dş. 7. D. 25.02.2004 gün ve E. 2000/10282, K. 2004/461, (www.kazanci.com, Erişim: 15.02.2018).

*güvenceye bağlanmasının da faiz alındığına kanıt oluşturacağı yönündedir... ”*⁴⁶⁴. Bu durum Vergi Usul Kanunu’nun 3’üncü maddesinin (B) bendinde ifadesini bulan ekonomik ve ticari gereklerin bir sonucudur. Özellikle ipotek tesislerinde faizin alınmadığının iddia edilmesi, anılan madde gereği ispat yükünün bunu iddia eden tarafa ait olduğu duruma örnek niteliğindedir⁴⁶⁵. Benzer şekilde Danıştay eski tarihli bir kararında, tarafları yükümlülük altına sokan ipotek kurulması işlemi ödünç para verilirken ileri sürülen *“dostluk ve samimiyet gibi hissi nedenlerle”* bağdaşmadığı için, ödünç paranın faiz karşılığında verildiğini kabul ederek ipotek resmi senedinin altına faiz alınmadığının yazılmasının vergi hukuku bakımından bağlayıcı olmadığına karar vermiştir⁴⁶⁶.

Danıştay’ın ekonomik ve ticari gerekleri değerlendirdiği bir başka örnek, davacının döviz alım satımıyla uğraşan kişiye karşılıksız olarak borç verdiği, bunun karşılığında da alan kişinin kredi kullanarak borç alması şeklinde gerçekleşen olaydır. Danıştay bu hususu şu şekilde değerlendirmiştir; *“...mali durumu borçlanmayı gerektiren kişinin başkasına kredi açması ekonomik ve ticari icaplara aykırı olduğu gibi; herhangi bir sözleşme ile kanıtlanamayan bu tür bir iddianın normal ve mutad olana uygunluğu da söylenemez... ”*⁴⁶⁷.

Benzer şekilde özellikle kontör alım satımlarında yüksek miktarda ciroların söz konusu olduğu olaylarda da mükellefin yapmış olduğu işlemlerin faiz yahut komisyon karşılığı gerçekleştiğini kabul etmek gerekmektedir. Mükellefçe aksinin iddia edilmesi durumunda bu hususun yine mükellefçe ispat edilmesi aranmaktadır (VUK.m.3/B).

C. Tefecilik Suçu Bakımından “Şahit İfadesinin” Delil Olabilmesi

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 2015 tarihli kararı medeni yargıda ve vergi yargılamasında benimsenmiş olan delil sistemlerinin ayrımını ortaya koymak

⁴⁶⁴ Dş. VDDGK. 26.10.2011 gün ve E. 2010/478, K. 2011/610, (www.kazanci.com, Erişim: 11.04.2018).

⁴⁶⁵ Öncel ve diğerleri, s. 206; Sancar, s. 57.

⁴⁶⁶ Dş. 4. D. 21.01.1971 gün ve E. 1971/216, K. 1971/218, (Kaneti, s. 50).

⁴⁶⁷ Dş. 7. D. 05.10.2005 gün ve E. 2001/759, K. 2005/2272, (www.kazanci.com, Erişim: 11.04.2018).

suretiyle şahit ifadesini tefecilik suçu bağlamında değerlendirmek açısından yerinde olacaktır⁴⁶⁸.

Söz konusu dava kambiyo senetlerine dayalı olarak başlatılan icra takiplerine karşı ödeme nedeniyle bedelsiz iddiası ile açılan menfi tespit davası neticesinde görülmüştür. Davacı-borçlu, kambiyo senetlerinin tefecilik ilişkisi sebebiyle verildiği iddia etmiş ancak söz konusu senetlerin geçersizliği ile ilgili olarak yazılı bir delil sunamamıştır. Bunun üzerine kararda Yargıtay'ın 1959 tarihli İçtihadı Birleştirme Kararı ışığında⁴⁶⁹, kambiyo senetlerinin tanık dinleme yoluyla geçersizliği değerlendirilmiş ancak aşağıda belirtilen gerekçelerle bunun mümkün olamayacağına karar verilerek kambiyo senetlerinin geçersiz olduğu iddiasıyla Yerel Mahkemece verilen direnme kararı bozulmuştur.

“Kambiyo senedi niteliğindeki bononun tefecilik sebebiyle düzenlenip, karşı tarafa verildiğini ispat edebilmek için, yasal deliller (ikrar, yazılı delil), bulunmalı veya 18.03.1959 gün ve 18/21 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararındaki şartlar dairesinde diğer bir ifade ile; ancak yazılı sözleşmeye veya duruşma tutanağındaki ikrar ile anlaşılabilen açık bir muvafakat bulunması halinde dinlenebilen belli tanık beyanları veya eldeki davada bunların da mevcut olmaması halinde tefecilik yaptığı iddia olunan kişi hakkında açılmış ve mahkumiyetiyle sonuçlanmış bir ceza mahkemesi kararı bulunmalıdır. Aksi takdirde, senedin (bononun) gayri ahlaki amaçla verildiği yönündeki iddianın tanıkla ispatı halinde, bono emniyeti kalmaz. Her bononun, tefecilik ilişkisi nedeniyle verildiği yalancı tanıklarla ispat edilerek iptali sağlanabilir. Bu ise, hem HUMK'nun 290.maddesi hükmüne hem de bono emniyetine aykırı düşer...”

Bu karar kanuni delil sistemi-takdiri delil sistemi (serbest delil sistemi) ayrımını ortaya koymak açısından da önemlidir. Kanuni delil sistemi, belli hususların kanunlarda gösterilen belli delillerle ve hâkimi bağlayacak şekilde ispat

⁴⁶⁸ Yarg. HGK. 18.02.2015 gün ve E. 2013/19-1362, K. 2015/826, (www.kazanci.com, Erişim: 09.03.2018).

⁴⁶⁹ “...Değeri belli miktarı aşan hukuki muamelelerin şahitle ispatı yasağına ilişkin esasların amme intizamı düşüncesiyle kanuna konulmuş hükümlerden olmadıklarına ve ancak yazılı mukavele ile veya duruşma zabtında usule uygun olarak tevsik edilmiş bulunan ikrar ile sabit olan açık bir muvafakat bulunduğu takdirde sadece belli şahitlerin mahkemece dinlenebileceklerine, 18.3.1959 günlü birinci topanıda ve üçte ikiyi aşan ekseriyetle karar verildi.” Yarg. İBK. 18.03.1959 gün ve E. 1958/18, K. 1959/21, (www.kazanci.com, Erişim: 09.03.2018).

edilmesini gerektirmektedir⁴⁷⁰. Medeni yargıda genel olarak takdiri delil sistemi benimsenmiş olsa da senet, yemin, ikrar ve kesin hükmün varlığı halinde, kanuni delil sisteminden söz edilmektedir⁴⁷¹. Hâkim kesin delil olarak adlandırılan bu delillerin gerçeği temsil edip etmediğini serbestçe takdir edememektedir. Senet ile ilgili olarak, Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 200’üncü maddesinin 1’inci fıkrasında “*senede karşı senetle ispat zorunluluğu*”, 2’inci fıkrasında “*senetle ispatı gereken hallerde karşı tarafın açık muvafakati ile tanık dinlenebileceği*” hususları yer almaktadır. Diğer taraftan 201’inci maddede “*senede bağlı her çeşit iddiaya karşı ileri sürülen ve senedin hüküm ve kuvvetini ortadan kaldıracak veya azaltacak nitelikte bulunan hukuki işlemler iki bin beş yüz Türk Lirasından az bir miktara ait olsa bile tanıkla ispat olunamaz*” şeklindeki ifade ile “*senede karşı tanıkla ispat yasağı*” düzenlenmiştir⁴⁷². Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da 201’inci maddedeki düzenleme gereği senedin geçersizliğinin tanık ile ispatının mümkün olmadığını belirtmiştir.

Re’sen araştırma ilkesinin⁴⁷³ uygulandığı vergi yargılamasında takdiri delil sistemi benimsenmiş olduğundan durum farklılık arz etmektedir. Takdiri delil sisteminde uyuşmazlık konusu olayın ispatı için her türlü delil kullanılmakta, hâkim bunları serbestçe değerlendirmektedir.

Vergi Usul Kanunu’nun 3’üncü maddesi uyarınca olayla ilgilisi tabii ve açık bulunan şahit ifadesinin vergilendirme aşamasında kullanılabileceği hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Vergiyi doğuran olay çoğu zaman özel hukuk ilişkileri çerçevesinde şekillendiği için temeldeki maddi olayın netliğe kavuşturulması ve hâkimde vicdani kanaat oluşması bakımından bu durum aslında bir gerekliliktir de⁴⁷⁴. Kanunun aramış olduğu şartları taşımayan, vergiyi doğuran olay ile herhangi bir

⁴⁷⁰ Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay ve Muhammet Özkes, **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, 4. Bası, Ankara, 2016, s. 408; Süha Tanrıver, **Medeni Usul Hukuku**, Cilt I, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, s. 799.

⁴⁷¹ Baki Kuru, **İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku**, Legal Yayınevi, İstanbul, 2016, s. 332; Pekcanitez ve diğerleri, s. 409; Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz ve Sema Taşpınar Ayvaz, **Medeni Usul Hukuku**, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, s. 385. Medeni yargıda ilke bazında da olsa kanuni delil sisteminin geçerli olduğu yönünde bkz. Tanrıver, s. 800.

⁴⁷² Senetle ispata ilişkin kurallar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Kuru, ss. 358-378; Pekcanitez ve diğerleri, ss. 433-440; Arslan ve diğerleri, ss. 407-424; Tanrıver, ss. 850-862.

⁴⁷³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Erçetin Yorgancıoğlu, “Danıştay Yargılama Usulünde Re’sen İnceleme Yetkisi”, **İdare Hukuku ve İdari Yargı İle İlgili İncelemeler**, **Danıştay Yayımları**, Ankara, 1976, ss. 231-246; Şenlen Sunay, ss. 10-19; Sancar, ss. 47-51; İbiş, ss. 51-77.

⁴⁷⁴ Karakoç, Tanık Beyanı, s. 479.

iktisadi ilişkisi bulunmayan, olaya tesadüfen şahit olan kimselerin beyanları ise vergi yargılaması hukukunda delil olarak kabul edilmemektedir⁴⁷⁵.

Bu maddenin yargılama sürecini de kapsayıp kapsamayacağı noktasında duraksama yaşansa da diğer yargılama hukuklarında olduğu gibi vergi yargılaması hukukunda da şahit ifadesi takdiri bir delil olarak kabul edilmektedir. Ne var ki kanunda bu hususla ilgili bir düzenleme mevcut değildir. Bu sebeple şahit ifadeleri noter ya da sulh hâkimi huzurunda alınmakta, buna ilişkin tutanak dosyaya sunulmaktadır⁴⁷⁶.

Vergiye doğuran olaya taraf olan kişilerin, vergiyi doğuran olayla olan ilişkisinin tabii olduğu şüphesizdir. Bu çerçevede faiz karşılığı ödünç para alan kişi vergiyi doğuran olay ile tabii bir ilişki içinde bulunmakta, beyanı mahkemece dikkate alınmaktadır⁴⁷⁷. Dolayısıyla 2015 tarihli kararda davacı sıfatıyla yer alan tefeciden borç para alan kişi (iddiasının doğru olduğu kabul edildiğinde), davalının (tefecilik yaptığı iddia olunan kişi) mirasçılarının vergilendirilmesi ile ilgili bir durum söz konusu olduğunda, herhangi bir sınırlamayla bağlı olmaksızın tanık olarak dinlenebilecektir.

⁴⁷⁵ Kaneti, s. 54; Karakoç, Delil Sistemi, s. 185; Perçin, s. 81.

⁴⁷⁶ Yorgancıoğlu, s. 237; Karakoç, Delil Sistemi, s. 190; Karakoç, Tanık Beyanı, s. 475.

⁴⁷⁷ “...ödediği faizi miktar itibarıyla belirten borçlunun aldığı borç miktarına yıllık ya da aylık faiz oranı uygulanarak faiz miktarının yeniden tespit edilemeyeceği, borçlu tarafından ödendiği bildirilen faiz miktarının esas alınması gerektiği...” Dş. 7. D. 31.05.1973 gün ve E. 1973/2056, K. 1973/1808, (Karakoç, Tanık Beyanı, s. 468, dp. 49).

SONUÇ

Ceza hukukunun ve vergi hukukunun tefecilik suçu çerçevesinde bazen birbirinin devamı olarak bazense birbiriyle iç içe geçmiş olarak bulunması, Vergi Usul Kanunu'nun 9'uncu maddesinin 2'inci fıkrasında yer alan düzenlemenin zaruri bir sonucudur. Öyle ki bu maddeye göre, kazanç elde etmek amacıyla ödünç verme faaliyetinin Türk Ceza Kanunu'nda suç olarak düzenlenmesi, bu faaliyetten elde edilen gelirin vergilendirilmesine engel teşkil etmemektedir. Diğer taraftan tefecilik faaliyetlerinin vergilendirilmesi sıkça “*eşitlik ilkesi*” ve “*genellik ilkesi*” altında zikrettiğimiz “*vergi adaleti*”nin de bir gereğidir. Öyle ki ancak bu şekilde hukuka uygun davrananlar ile davranmayanlar arasında adil bir denge kurulabilir.

İlk ticari ilişkilerden beri bir şekilde var olagelen tefecilik suçu, güncelliğini hiç kaybetmeyerek günümüzde en sık işlenen mali suçlar arasında yerini almıştır. Gerek bireyin özgürlüğü ve malvarlığıyla olan yakın ilişkisi gerekse devlet hazinesine olan büyük etkisi, bu suç hakkında titiz davranarak hakkaniyet duygumuz adına en tatminkâr sonucu arıyor olmamızın haklı gerekçesi olabilir. Fakat bu haklı beklentimizin yargı kararları ile tam olarak karşılandığını söylemek mümkün görünmemektedir. Bu durum aslında tefecilik suçuyla ilgili Türk Ceza Kanunu'nda yer alan düzenlemenin ihtiyaçlara cevap vermekten uzak oluşunun doğal bir sonucudur.

Pos cihazıyla gerçekleştirilen eylemlerde olduğu gibi teknolojinin gelişmesiyle birlikte suçun işleniş biçimleri farklılaşmış, bu yeni durumların tefecilik suçu kapsamına girip girmeyeceği hususunda doktrinde ve uygulamada duraksamalar yaşanmıştır. Her ne kadar adalet duygumuz kanun metni dışında kalan durumları gerçekleştiren kişilerin eylemlerini suç kapsamında değerlendirmeyi gerektirse de “*hukuk devleti ilkesi*”, “*kanunilik ilkesi*” gibi temel ilkeler karşısında cezalandırma yapılabilmesi mümkün görünmemektedir. Yapılması gereken bazı ceza hukukçuları tarafından da belirtildiği üzere, kanun metninde revizyona giderek, ihtiyaçlara anlık bulunan çarelerden kalıcı çözüm beklenmesinden vazgeçilmesidir. Bu yönde bir değişiklik yapılmaksızın sırf gerekçeden yahut failin amacından hareketle bu fiilleri gerçekleştiren kişilerin cezalandırılması kanaatimizce yerinde bir uygulama olmayacaktır.

Tefecilik faaliyetlerinin vergi hukuku bakımından doğurduğu sonuçlar, verginin, Devletin Anayasa'dan kaynaklanan görevlerini yerine getirirken ihtiyaç duyduğu gelirler arasındaki büyük payı ile yakından ilişkilidir. Öyle ki Devlet günden güne daha müdahaleci bir rol üstlenmekte, dolayısıyla da gelir kapısı oluşturan “*vergiyi doğuran olay*” çok çeşitli düzenlemelerde yerini almaktadır.

Tefecilik faaliyetlerinin vergilendirilmesi, gerçekleştirilen eylemlerin her bir vergi türü için özel kanununda belirtilen vergiyi doğuran olayı oluşturmalarına bağlıdır. Bu şart Gelir Vergisi bakımından “*gelir elde etme*”dir. Tefecilik faaliyetleri çerçevesinde elde edilen gelir, ya ticari kazanç hükümlerine göre ya da menkul sermaye iradı hükümlerine göre vergilendirilmektedir. Faaliyetlerin iki gelir vergisi türünden hangisinin kapsamına gireceği ise Danıştay’ın yerleşik içtihatları uyarınca “*süreklilik*” şartına bağlıdır. Bu şart ise “*bir yılda birden çok kişiye veya aynı kişiye birden çok yılda borç para verilmesi halinde*” gerçekleşmektedir. Ancak bu husus eleştiriye açıktır. Öyle ki Danıştay’ın vermiş olduğu kararlara bakıldığında bu kriterin, Maliye Bakanlığı’nın 104 Numaralı Genel Tebliği doğrultusunda geliştirilmiş olduğu ortadadır. Ancak somut olayın özellikleri göz ardı edilerek yalnızca vergi hukukunun bağlayıcı olmayan kaynakları arasında yerini bulan tebliğ hükümleri dikkate alınarak bu yönde bir içtihat geliştirilmesi ve bu içtihadın her olay için katı bir şekilde gözetilmesi kanaatimizce her durumda hakkaniyete uygun olmamaktadır.

Bu yöndeki eleştiriler bir kenara bırakıldığında, ödünç verme eylemlerini sürekli olarak gerçekleştiren kişiler ticari kazanç hükümlerine göre, diğerleri ise menkul sermaye iradı hükümlerine göre gelir vergisine tabi olmaktadır. Diğer taraftan ticari kazanç hükümlerine göre vergilendirilenler, Gider Vergileri Kanunu’nun 28’inci maddesi gereği banka ve sigorta muameleleri vergisine tabi olmaktadır. Katma Değer Vergisi Kanunu’nun 17’inci maddesinin 4’üncü fıkrasının (e) bendi uyarınca ise banka ve sigorta muameleleri vergisine tabi olan bu faaliyetler, katma değer vergisi bakımından istisna kapsamında tutulmaktadır.

Katma değer vergisi ile ilgili önem arz eden bir diğer husus, teknolojik gelişmelerin bir izdüşümü olarak gelişen pos tefeciliği faaliyetlerinde belirli meslek kollarının seçilmesidir. Öyle ki Katma Değer Vergisi Kanunu’nun 17’nci maddesinin 4’üncü fıkrasının (g) bendi ile külçe altın ve külçe gümüş teslimlerinin istisna

kapsamına alınması, diğer taraftan yine aynı kanunun 23'üncü maddesinin (e) bendi ile altın satışlarının özel matrah usulüne tabi tutulması, kuyumculuk faaliyetinde bulunan kişilerin pos tefeciliği yapan kişiler arasında sahip olduğu büyük yüzdeyi açıklar niteliktedir. Kuyumculuk faaliyetleriyle birlikte kontör satışları da bu düzlemde belirtilmesi gereken bir diğer iş koludur ki Maliye Bakanlığı'nın 2014 tarihli Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliği ile kontör satışları da özel matrah usulüne tabi tutulmuştur.

Katma değer vergisinin tefecilik faaliyetleri ekseninde kurumlar vergisi ile birlikte ele alındığı durum, kurumun ortağına borç vermesi hâlidir. Şirket dışındaki bir kişiye kazanç elde etmek amacıyla ödünç verilmesi şeklindeki eylemlerin, kurumlar vergisi mükellefi olan kurumlarca gerçekleştirilmesi durumunda, elde edilen tahsilat için kurumlar vergisi tarhiyatının söz konusu olacağı ortadadır. Ancak bu eylemlerin kurum ile kurum ortakları veya kurumla ilişkili kişiler arasında gerçekleşmesi hâli bu kadar net değildir.

Danıştay bazı kararlarında kurum ortaklarına veya kurumla ilişkili kişilere borç para veren şirketin faaliyetlerini, “*finansman hizmeti*” kapsamında değerlendirerek katma değer vergisi tarhiyatından söz ederken bazı başka kararlarında, şirketin ortaklarına ödünç para verme işlemlerinin, bir vergilendirme döneminde birden fazla gerçekleşmesi halinde banka ve sigorta muameleleri vergisinin gündeme geleceğini belirtmiştir. Danıştay kararlarında banka ve sigorta muameleleri vergisi ya da katma değer vergisi tarhiyatının hangi durumlarda söz konusu olacağıyla ilgili net bir ayırım bulunmamaktadır. Kanaatimizce Danıştay'ın yapmış olduğu değerlendirme, kurumun esas işgal konusunu gözetmeksizin, kurum ortaklarına ya da kurumla ilişkili kişilere borç para vererek elde etmiş olduğu faiz geliri yönünden ise banka ve sigorta muameleleri vergisi tarhiyatı söz konusu olmalıdır. Bu gibi durumlarda katma değer vergisinin söz konusu olmaması, Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 13'üncü maddesinin 6'ncı fıkrasına göre transfer fiyatlandırması yoluyla dağıtılan kazancın “*dağıtılmış kâr payı*” sayılması ve kâr payı dağıtımının Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 1'inci maddesi gereği katma değer vergisine tabi olmamasının bir gereğidir. Ancak yine de değerlendirme yapılırken vergi hukukuna hâkim olan “*ekonomik yaklaşım*” ilkesi göz ardı edilmemeli, somut olayın özellikleri titizlikle tespit edilmelidir.

Tefecilik faaliyetinde bulunan kişiler için belirtmiş olduğumuz şekilde özel vergi türleri açısından tarhiyat söz konusu olurken, mükellefin zaman ya da içerik yönünden kanuna aykırı davranışı ile verginin tahakkukundaki aksaklık arasında illiyet bağının kurulması halinde vergi ziyai cezası gündeme gelmektedir. Bu aşamada her bir vergi türü için ayrı ayrı kesilen vergi ziyai cezaları, bunları ödeyecek kişinin ekonomik gücünü fazlasıyla aşmaktadır. Her vergi türü farklı bir amaca hizmet ettiğinden her biri için ayrı ceza uygulamak kanun koyucunun bu yöndeki tavrını anlamak için düşünülebilir ise de bu durum mükellefe aşırı yük getirmekte, verginin etkinliği açısından sakıncalar doğurmaktadır.

Vergi ziyai kabahati ile ilgili olarak beraberinde en fazla eleştiriyi getiren husus, vergi ziyasına kaçakçılık suçunu oluşturan fiiller ile sebebiyet verilmesi halinde vergi ziyai cezasının ziyaa uğratılan vergi aslının üç katı tutarında kesilecek olmasıdır. Bu durum çalışmamız bakımından önemli bir noktayı teşkil etmektedir. Öyle ki tefecilik faaliyetinde bulunan mükellefin, bu faaliyetten elde edip beyan dışı bırakmış olduğu gelir ile ilgili olarak Vergi Usul Kanunu'nun 359'uncu maddesinde yer alan *“belgelerin asıl veya suretlerini tamamen veya kısmen sahte olarak düzenleyenler veya bu belgeleri kullananlar”* şeklindeki eylemi gerçekleştirmesi halinde vergi ziyai cezası üç kat olarak uygulanmaktadır. Her bir vergi türü için ayrı ayrı kesilince dâhi ekonomik olarak mükellefi sarsacak boyutlara ulaşan miktarlar, kaçakçılık suçunun söz konusu olmasıyla birlikte mükellef açısından ödenmesi imkânsız niteliğe bürünmektedir. Vergi ziyai cezasının caydırıcılık amacına aykırı olan bu düzenlemenin adil veya ölçülü olduğunu söylemek mümkün değildir. Kanaatimizce vergi ziyai cezasının ziyaa uğratılan vergi dikkate alınarak nispi olarak uygulanması veya ceza açısından bir üst sınır belirlenmesi daha adil, ölçülü ve hukuk devleti olmanın gereklerine uygun olacaktır.

Bir diğer önemli nokta ise üç kat vergi ziyai cezası ile birlikte kaçakçılık suçuna ilişkin cezai yargılamanın *“non bis in idem”* ilkesi karşısındaki durumudur. Her ne kadar vergi ziyai cezasının ulaşmış olduğu tutarlar itibarıyla cezai niteliğe büründüğü belirtilip bu durumun ilkeye aykırılık oluşturacağı yönünde eleştiriler yapılmış olsa da kanaatimizce idari yaptırımların yanı sıra cezai yaptırımların uygulanması *“non bis in idem”* ilkesine aykırı bir durum oluşturmamaktadır. Öyle ki vergi ziyai kabahati ile kaçakçılık suçunun unsurları farklıdır ve kaçakçılık suçunu

oluşturan eylemlerin vergi ziyaına sebebiyet vermesi suçun oluşması bakımından zorunlu değildir. Diğer taraftan vergi ziyaı cezasının idari yaptırımlar için öngörölen sınırı aştığından bahisle cezai nitelikte kabul edilmesi uzun vadede idari yargının bütünüyle kaldırılması riskini taşımaktadır.

Son olarak ifade edilmelidir ki tefecilik suçı neticesinde Türk Ceza Kanunu'nun 241'inci maddesinde yer alan cezai yaptırımın yanı sıra özel vergi türleri için vergi ziyaı cezalı tarhiyatların yapılması, kaçakçılık suçunun gündeme gelmesiyle birlikte vergi ziyaı cezasının üç kat olarak uygulanması, işlenen suç ile ceza arasında aranan uygunluğu bozmaktadır. Her ne kadar tefecilik faaliyetleri hem kayıt dışı ekonomi açısından hem de devlet hazinesi için büyük öneme sahip olsa da gerçekleştirilen eylemlerin bu denli ağır yaptırıma tabi tutulması adil ve hakkaniyetli olmaktan çok uzaktır.

KAYNAKÇA

Ağar, Serkan. “Sahte veya Muhteviyatı İtibariyle Yanıltıcı Belge Düzenleme veya Kullanma Suçları”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı: 58, Yıl: 2005, ss. 273-301.

Akarca, Akif ve Mehmet Şafak. “Ortağın Şirkete Şirketin Ortağa Borçlanmasında Hukuki Durum”, *Dünya Gazetesi*, 31.10.2013, <https://www.dunya.com/kose-yazisi/ortagin-sirkete-sirketin-ortaga-borclanmasinda-hukuki-durum/18040>, (Erişim. 07.01.2017).

Akbulut, Ali Rıza. “Kamu Maliyesi ve Vergi Prensipleri Açısından Vergisel Düzenlemeler”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı: 260, Nisan 2003, ss. 87-98.

Akbulut, Berrin. **Türk Ceza Kanunu ile Kabahatler Kanunu Genel Hükümlerinin Yaptırım Hükümleri Dışında Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi**, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014.

Akıllı, İlhan. **Yargıtay Kararları Çerçevesinde Tefecilik Suçu**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2014.

Akın, Engin. “Ekonomik Nedenleri ve Hukuki Boyutuyla Tefecilik”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 148, Nisan 2005, ss. 256-260.

Akkaya, Mustafa. “Vergi ve Ceza Mahkemesi Kararlarının Etkileşimi Üzerine Bir İnceleme”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 49, Sayı:1, ss. 85-96.

Aksoyoğlu, Volkan. “Tefecilik Faaliyetinden Dolayı Tarh Edilen Banka Muamele Vergisinin Ticari Kazancın Tespitinde İndirim Konusu Yapılması Uygulamasına Eleştirel Bir Yaklaşım”, *Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi*, Sayı: 67, Temmuz 2009, http://www.lebiblyalkin.com.tr/mevzuat/mevbank/dergi/lebiblyalkinmevzuatdergisi_mdergi_/2009temmuzsayi67_mdergi_8862a00_/tefecilikvebsmv/tefecilikvebsmv.html?query=tefecilik+bsmv, (Erişim. 08.09.2017).

Aliefendioğlu, Yılmaz. “Vergileme Yetkisi ve 1980 Sonrası Türk Vergi Politikası”, **Danıştay Dergisi**, Yıl: 13, Sayı: 50-51, ss. 60-81.

Altinel, Seçkin ve Nurgül Güner. “Vergi Hukukunda İspat ve Delillendirme”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı: 324, Ağustos 2008, ss. 103-115.

Altıparmak, Cüneyd. “Tefecilik Suçu”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Köksal Bayraktar’a Armağan, Cilt: II, Beta Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, 2010, ss.1287-1295.

Antalya, O. Gökhan. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Cilt: I, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2015.

Arkan, Sabih. **Ticari İşletme Hukuku**, Gözden Geçirilmiş Ondokuzuncu Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2014, (Ticari İşletme).

Arkan, Sabih. “Ödünç Para Verme İşlerine İlişkin Düzenlemede Yapılan Değişiklikler”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Sayı: 4, Aralık 1994, ss. 3-23, (Ödünç Para Verme).

Arslan, Ramazan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz. **Medeni Usul Hukuku**, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016.

Arslan, Çetin. “Tefecilik Suçu”, **Ankara Barosu Dergisi**, Yıl: 2014/1, ss. 23-47.

Arslan, Mehmet. **Vergi Hukuku**, Güncellenmiş 7. Baskı, MKM Yayıncılık, Bursa, 2011.

Arslan Öncü, Gülay. “Vergi Hukuku ve Yargılamasına Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Uygulanabilirliği: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Bir Analiz”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Yıl: 6, Sayı: 20, Ocak 2015, ss. 139-190.

Arslaner, Hakan. **Vergi Kabahat ve Suçlarının Unsurları**, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2017.

Artuk, Mehmet Emin, Ahmet Gökçen, A. Caner Yenidünya. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Yeniden Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2011.

Aslan, Çiğdem Mine. **Gabinin Unsurları ve Hukuki Sonuçları**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2006.

Aydoğdu, Murat ve Nalan Kahveci. **Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, İleri Kitabevi, İzmir, 2013.

Aykın, Hasan ve Banu Okumuş. “Vergilendirilmiş Her Kazanç Kutsal Mıdır?”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 231, Aralık 2007, ss. 141-150.

Bahar, Kemal. **Ödünç Para Verme (İkrazatçılık, Tefecilik ve Pos Tefecilik) İşlemleri ve Vergilendirilmesi**, Ordu SMMM Odası Yayınları, Bilgi Bankası Cep Kitapları.

Bahçeci, Barış. “İHAM’ın Vergi Cezalarında Ne Bis İn İdem İçtihi İle Türk Hukukunun Uyum Sorunu”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 2018, Sayı: 136, ss. 141-166.

Barlas, Cem. “Kanunda Suç Sayılan Faaliyetlerin Vergilendirilmesi”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Sayı: 27, Kasım 2008, ss. 129-131.

Başaran Yavaşlar, Funda. **Gelir Vergilendirmesinin Temelleri**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2011, (Gelir Vergilendirmesi).

Başaran Yavaşlar, Funda. “Vergi Usul Kanunu’nda Yer Alan Vergi Kabahat ve Yaptırımlar”, **İdari Ceza Hukuku Sempozyumu**, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2009, ss. 285-297, (Vergi Kabahat ve Yaptırımlar).

Başaran Yavaşlar, Funda. “İdari Nitelikli Vergi Suç ve Cezaları”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Yıl: 25, Sayı: 299, Temmuz, 2006, ss. 116-147, (İdari Nitelikli).

Başaran Yavaşlar, Funda. “Vergi Ceza Hukuku’ndaki Değişim Süreci ve Bu Sürecin Vergi Ceza Sistemine Etkileri”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 233, Şubat 2008, ss. 72-94, (Değişim Süreci).

Bayer, Ayfer. “Belgelerin Asıl veya Suretlerini Tamamen veya Kısmen Sahte Olarak Düzenlemek veya Kullanmak Suretiyle Vergi Kaçakçılığı Suçu”, **Fasikül Hukuk Dergisi**, Sayı: 16, Mart 2011, ss. 37-43.

Bayraktar, Köksal. “Ceza Hukukunda Suç Olmaktan Çıkarma Akımı”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Sayı: 1-4, 1984, ss. 197-201.

Bekar, Elif. “Tefecilik Suçu”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt: 71, Sayı: 2 (2013), ss. 499-526.

Bilge, Burak. “Gelişen Teknolojinin Doğurduğu Yeni Bir Suç Türü: Kredi Kartı (Pos) Tefeciliği”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı**, Cilt: 1, Yıl: 2015, ss. 481-520.

Bilici, Nurettin. **Türk Vergi Sistemi**, Güncelleştirilmiş ve Geliştirilmiş 38. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2016.

Birtek, Fatih. “Tefecilik Suçu (TCK m.241)”, **Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi**, Sayı: 53-54, ss. 25-42.

Bulutoğlu, Kenan. **Vergi Politikası**, Sermet Matbaası, İstanbul Üniversitesi Yayınlarından No: 956 İktisat Fakültesi No: 130 Maliye Enstitüsü Yayınları No: 11, İstanbul, 1962.

Candan, Turgut. **İdari Yargılama Usulü Kanunu**, Güncelleştirilmiş 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012, (İdari Yargılama).

Candan, Turgut. “Danıştay Kararlarında Vergisel Kabahatler ve Yaptırımlar Hukukuna İlişkin Temel İlkeler”, **İdari Ceza Hukuku Sempozyumu**, İstanbul Kültür Üniversitesi, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2009, ss. 246-284, (Vergisel Kabahatler ve Yaptırımlar).

Candan, Turgut. “Danıştay Kararlarında Vergi Suçu Algılaması”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 233, Şubat 2008, ss. 52-71, (Vergi Suçu).

Centel, Nur ve Hamide Zafer, Özlem Çakmut. **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, 9. Bası, Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., İstanbul, 2016, (Ceza Hukukuna Giriş).

Centel, Nur ve Hamide Zafer. **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş 12. Baskı, Beta Basım A. Ş., İstanbul, 2015, (Ceza Muhakemesi).

Çağan, Nami. **Vergilendirme Yetkisi**, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul, 1982, (Vergilendirme).

Çağan, Nami; “Vergi Hukuku Açısından Yasak Faaliyetler”, **Bülent Nuri Esen’e Armağan**, Ankara, 1977, ss. 83-110, (Yasak Faaliyetler).

Çağan, Nami. “Demokratik Sosyal Hukuk Devletlerinde Vergilendirme”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sayı: 1-4, Cilt: 37, Ankara, 1980, ss. 129-152, (Sosyal Hukuk Devleti).

Çağlayan, Ramazan. **İdari Yargılama Hukuku**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2012.

Çavuş, Adnan. “Vergi Usul Kanunu’nun 367’nci Maddesinde Düzenlenen Vergi Kaçakçılığı Suçunda Kovuşturma Şartı ve Vergi İdaresi ve Vergi Mahkemesi Kararları İle Ceza Mahkemesi Kararlarının Birbirine Etkisi”, (<http://www.yayin.adalet.gov.tr>, Erişim: 14.12.2017).

Çeker, Mustafa. **Ticaret Hukuku Genel Esaslar**, 3. Baskı, Karahan Kitabevi, Adana, 2016.

Çığlı, Halil. “Yargıtay Kararları Işığında 15 Soruda Sahte Belge (Fatura) Düzenleme ve Kullanma Eylemleri”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Sayı: 107, Temmuz 2015, ss. 51-69.

Demirbaş, Timur. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Güncellenmiş 10. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.

Demirbaş Aksüt, Burcu. “Vergi Yargılaması Hukukunun Anayasal Temelleri”, Prof. Dr. Burhan Ceyhan’a Armağan, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 12, Özel Sayı: 2010, Basım Yılı: 2012, ss. 257-312.

Demirci, Azmi. “Suç Filleri ile Bu Fiillerden Sağlanan Kazanç ve Malvarlığı Unsurlarının Vergilendirilmesi; Vergilendirmenin CMK’nın -Elkoyma- ve TCK’nın -Müsadere- Hükümleri Karşısındaki Durumu – I”, **Yaklaşım Dergisi**, Yıl: 18, Sayı: 209, Mayıs 2010, ss. 85-93.

Doğan, Koray. “Cezaların Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Sayı: 4, Ağustos 2007, ss. 277-304.

Doğrusöz, Bumin. “Vergi Ceza Sistemine Yönelik Eleştiriler”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 233, Şubat 2008, ss. 95-101.

Doğrusöz, M. Ezhan. “Vergi Mahkemesi ve Ceza Mahkemesi Kararlarının Birbirine Etkisi Sorunu”, (Birbirine Etkisi), <http://www.bumindogrusoaz.com/article/verg-mahkemes-ve-ceza-mahkemes-kararlarinin-b>, (Erişim: 13.01.2018).

Doğrusöz, Mehmet Ezhan. “Ticari Faaliyetin Tespitinde Devamlılık Unsuru”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 298, Ekim 2017, (Devamlılık Unsuru), <http://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=7399>, (Erişim: 02.02.2017).

Dönmezer, Sulhi ve Sahir Erman. **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım**, Cilt: I, 14. Bası, Beta Basım Yayım Dağıtım A. Ş., İstanbul, 1997, (Cilt: I).

Dönmezer, Sulhi ve Sahir Erman. **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım**, Cilt: II, Yeniden Gözden Geçirilmiş 12. Bası, Beta Basım Yayım Dağıtım A. Ş., İstanbul, 1997, (Cilt: II).

Eker Kazancı, Behiye ve Sesim Soyer. “Ceza Hukuku Boyutuyla Vergi Kaçakçılığı Suçları”, **Prof. Dr. Yavuz Alangoya İçin Armağan**, İstanbul 2007, ss. 923-962.

Erdağ, Ali İhsan. “Ekonomi, Sanayi ve Ticarete İlişkin Suçlar ve Bilişim Alanında Suçlar”, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/100.doc. (Erişim: 15.12.2017).

Erdem, Tahir. “Yeni Ceza Yasası Sonrasında Kaçakçılık Suç ve Cezaları”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 205, Ekim 2005, ss. 102-116.

Erdem, Tahir. “Kurumların Esas İştigal Konusu Dışındaki Finansman Hizmetlerinde KDV/BSMV Uygulaması”, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, Sayı: 82, Ekim 2010, https://www.lebiblyalkin.com.tr/mevzuat/mevbank/dergi/lebiblyalkinmevzuatdergisi_mdergi_/2010ekimsayi82_mdergi_8847a00_/finansmanhizmetlerindekdvbsmvuygulamasi/finansmanhizmetlerindekdvbsmvuygulamasi.html?query=finansman+temini+kdv, (Erişim: 16.11.2017).

Erem, Faruk ve Akın Altıok. **Ödünç Para Verme İşleri Kanunu ve İlgili Kararlar**, Başnur Matbaası, Ankara, 1967.

Eren, Fikret. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 15. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013.

Erginay, Akif. **Vergi Hukuku**, 14. Baskı, Savaş Yayınları, Ankara, 1990.

Ergün, İbrahim. “Altın, Gümüş ve Kıymetli Taşlardan Mamul veya Bunları İhtiva Eden Ziyet Eşyaları İle Sikke Altın ve Gümüşlerin Teslimindeki İstisnalar ve Özel Matrah Şekilleri”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 278, Şubat 2016, <http://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=11381>, (Erişim: 22.02.2018).

Geçer, Ahmet Emrah. “Vergi Ceza Hukukunda Non Bis İn İdem İlkesi”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 65, Yıl: 2016, ss. 315-348.

Gerçek, Adnan. **Türk Vergi Hukukunda İdarenin Takdir Yetkisi**, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2006.

Giritli, İsmet, Pertev Bilgen, Tayfun Akgüner, Kahraman Berk. **İdare Hukuku**, Altıncı Basımdan Yedinci Tıpkı Basım, Der Yayınları, İstanbul, 2015.

Gözübüyük, A. Şeref, Turgut Tan. **İdare Hukuku Genel Esaslar**, Cilt 1, Güncelleştirilmiş 7. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2010, (Genel Esaslar).

Gözübüyük, A. Şeref, Turgut Tan. **İdare Hukuku İdari Yargılama Hukuku**, Cilt 2, Güncelleştirilmiş 5. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2012, (İdari Yargılama).

Günday, Metin. **İdare Hukuku**, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 10. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara, 2011.

Gündüz, Fatih. “Kredi Kartıyla Yapılan İşlemlerde Hapis Cezası Tehlikesi”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 210, Haziran 2010, <http://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=11381>, (Erişim: 22.02.2018).

Güner, Onur. “Katma Değer Vergisi Açısından Fatura veya Benzeri Belge Düzenlenmesinde Vergiyi Doğuran Olay”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 183, Aralık 2003, ss. 198-205.

Güneş, Gülsen. “Hukuka veya Ahlaka Aykırı Faaliyetlerin Vergilendirilmesi”, **Selim Kaneti’ye Armağan**, İstanbul, 1996, ss. 240-252.

Hakeri, Hakan. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 21. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.

Işık, İsmail ve Mehmet Çabuk. “Vergi Hukuku Açısından İkrazaçılık ve Tefecilik Faaliyetleri – I”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 170, Şubat 2007, (İkrazaçılık ve Tefecilik-I), <http://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=7308>, (Erişim. 15.09.2017).

Işık, İsmail ve Mehmet Çabuk. “Vergi Hukuku Açısından İkrazaçılık ve Tefecilik Faaliyetleri – II”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 171, Mart 2007, ss. 46-51, (İkrazaçılık ve Tefecilik-II).

İbiş, Recep. **Vergi Yargılamasında Re’sen Araştırma İlkesi**, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2013.

İçel, Kayıhan. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Yenilenmiş Bası, Beta Basım A. Ş., İstanbul, 2016.

İnci, Z. Özen. **Tefecilik**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.

Kalaycı, Serkan. **İkrazaçılık Tefecilik Faaliyetleri ve Vergilendirilmesi**, Vergi Denetmenleri Derneği Eğitim Yayınları Serisi: 5, Ankara, 2002.

Kaneti, Selim. “Vergi Hukukunda Ekonomik Yaklaşım İlkesi”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Temmuz 1992, Sayı: 131, ss. 39-54.

Karaçoban Güneş, Tuğçe. “Vergi Yaptırım Hukukunda Non Bis İn Idem İlkesi”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sayı: 2, Temmuz-Ağustos 2016, ss. 85-106, <https://www.jurix.com.tr>, (Erişim: 14.02.2018).

Karakehya, Hakan. “Türkiye’de Giderek Artan Hukuka Aykırı Bir Ekonomik Faaliyet Olarak Kredi Kartı Kullanılması Suretiyle Tefecilik”, **International Conference On Eurasian Economies**, 2013, ss. 932-936, (Tefecilik).

Karakehya, Hakan. **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Savaş Yayınevi, Ankara, 2015, (Ceza Muhakemesi).

Karakoç, Yusuf. **Genel Vergi Hukuku**, Ders Kitabı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017, (Genel Vergi).

Karakoç, Yusuf. **Vergi Hukuku Uygulamaları (Pratik Çalışma Kitabı)**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, (Vergi Hukuku Uygulamaları).

Karakoç, Yusuf. **Vergi Ceza Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, (Vergi Ceza).

Karakoç, Yusuf. **Vergi Yargılaması Hukuku Vergi Anlaşmazlıklarının/Uyuşmazlıklarının Çözüm Yolları**, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017, (Vergi Yargılaması).

Karakoç, Yusuf. **Türk Vergi Yargılaması Hukukunda Delil Sistemi**, Düzeltilmiş ve Düzenlenmiş 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018, (Delil Sistemi).

Karakoç, Yusuf. “Ceza Mahkemesinde Yargılanması Gereken Vergi Suçları Hakkında Kamu Davasının Açılmasının “Mütalaa” Şartına Bağlı Olması”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı: 174, Yıl: XV, Şubat 1996, ss.140-150, (Mütalaa).

Karakoç, Yusuf. “Vergi Yargılaması Hukukunda Tanık Beyanının Delil Olması”, **Şükrü Postacıoğlu’na Armağan**, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, İzmir, 1997, ss. 455-495, (Tanık Beyanı).

Karakoç, Yusuf. “Türk Vergi Ceza Hukuku Üzerine Bir Değerlendirme”, Prof. Dr. Burhan Ceylan’a Armağan, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 12, Özel Sayı: 210, Basım Yılı: 2012, ss. 3-26, (Değerlendirme).

Karakoç, Yusuf. “Türk Hukukunda Vergi Kanunlarının Anayasa’ya Uygunluğunun Yargısal Denetimi”, **Anayasa Yargısı**, Cilt: 13, Ankara 1996, ss. 249-373, (Yargısal Denetim).

Karakoç, Yusuf. “Vergi Yargılaması Hukukunun İşlevleri”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 129, Haziran 1999, ss. 84-96, (Yargılama Hukukunun İşlevleri).

Karakoç, Yusuf. “Gelir Vergisinde Vergiyi Doğuran Olay I - Gelirin Elde Edilmesi”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı: 181, Eylül 1996, ss. 102-125, (Vergiyi Doğuran Olay-I).

Karakoç, Yusuf. “Gelir Vergisinde Vergiyi Doğuran Olay II - Gelirin Elde Edilmesi”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı: 182, Ekim 1996, ss. 108-133, (Vergiyi Doğuran Olay-II).

Karakoç, Yusuf. “Hukuklaşamayan Bir Alan: Vergi Mevzuatı - Vergi Hukuku”, **Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi**, Sayı: 14, İstanbul 2005, ss. 135-142, (Hukuklaşamayan).

Kaya, Bahattin ve Raşit Uçan. “Pos Tefeciliğinin Hukuki Boyutu”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 246, Haziran 2013, <http://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=11055>, (Erişim: 22.02.2018).

Kaya, Murat. “Suçtan Elde Edilen Gelirlerin Vergisel Boyutu”, **Uzman Bakış Dergisi**, Yıl: 1, Sayı: 1, ss. 116-127.

Kılıçoğlu, Ahmet M. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Genişletilmiş 16. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2012.

Kıranoğlu, Tülin. “Vergi Adaleti”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 174, Mart 2003, ss. 129-143.

Kırbaş, Sadık. **Vergi Hukuku**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 19. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2012.

Kırman, Ahmet. **Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi**, Genişletilmiş ve Tamamı Yenilenmiş İkinci Baskı, Cem Web Ofset, Ankara, 2001.

Kırmaz, Birol. “Yargıtay İçtihatları Işığında Vergi Kaçakçılığı Suçlarında Suç Tarihinin Belirlenmesi”, **Ankara Barosu Dergisi**, Yıl: 2015/1, ss. 329-340.

Kızılot, Şükrü. “Sahte veya Muhteviyatı İtibariyle Yanıltıcı Belge Düzenleme ya da Bunları Bilerek Kullanma”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı: 188, Yıl: XVI, Nisan 1997 Eki.

Kızılot, Şükrü. “Kredi Kartıyla Para Satanlara İki Ayrı Hapis Şoku”, <http://www.hurriyet.com.tr/kredi-kartiyla-para-satanlara-2-ayri-hapis-soku-24567027>, Erişim: 20.05.2018.

Koca, Mahmut ve İlhan Üzülmaz. **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015, (Genel Hükümler).

Koca, Mahmut ve İlhan Üzülmaz. **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015, (Özel Hükümler).

Kocayusufpaşaoğlu, Necip, Hüseyin Hatemi, Rona Serozan, Abdülkadir Arpacı. **Borçlar Hukuku Genel Bölüm**, 1. Cilt, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2010.

Kumkale, Rüknettin. “Ortaklarla Borç Alacak İlişkisinin Vergisel Boyutu”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Sayı: 97, Eylül 2014, ss. 98-100.

Kuru, Baki. **İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku**, Legal Yayınevi, İstanbul, 2016.

Mahmutoğlu, Fatih Selami. **Ekonomik Suçlar Bağlamında Kredi Hukukundan Kaynaklanan Suç ve İdari Suçlar**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2003, (Ekonomik Suçlar).

Mahmutoğlu, Fatih Selami. “Suç-Kabahat Ayrımı-İdari Ceza Hukuku’nun Temelleri”, **İdari Ceza Hukuku Sempozyumu**, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2009, ss. 27-42, (İdari Ceza).

Meran, Necati. **Yeni Türk Ceza Kanununda Sahtecilik-Malvarlığı Bilişim Suçları ile Ekonomi ve Ticaret Alanında Suçlar**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2005, (Ekonomi ve Ticaret Alanında Suçlar).

Meran, Necati. “Türk Ceza Kanununda Tefecilik Suçu ve 90 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Uygulanması”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Yıl: 5, Sayı: 51, Kasım 2010, ss.103-113, (Tefecilik).

Mutluer, M. Kâmil, Erdoğan Öner ve Ahmet Kesik. **Teoride ve Uygulamada Kamu Maliyesi**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, 2016.

Mutluer, M. Kâmil. **Vergi Hukuku Genel ve Özel Hükümler**, Değiştirilmiş ve Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2011, (Genel ve Özel Hükümler).

Mutluer, Kâmil. “Vergi Suç ve Cezalarına İlişkin Görüşler ve Vergi Suç ve Cezalarında Yapılması Düşünülen Değişiklikler”, **Yaklaşım Dergisi**, Yıl: 2, Sayı: 14, Şubat 1994, ss. 12-25, (Görüşler).

Nomer, Haluk N. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş 11. Bası, Beta Basım A. Ş., İstanbul, 2012.

Oğurlu, Yücel. “İdari Yaptırımlara Genel Bir Bakış ve İdari Yaptırım-Ceza Yaptırımı Ayrımı”, **A.Ü. Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: III, Sayı: I, ss. 143-194, (İdari Yaptırım – Ceza Yaptırımı).

Oğurlu, Yücel. **İdari Yaptırımlar Karşısında Yargısal Korunma**, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2001, (Yargısal Korunma).

Oğuzman, M. Kemal, M. Turgut Öz. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 8. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010.

Oktar, Ateş. **Vergi Hukuku**, Gözden Geçirilmiş ve Güncelleştirilmiş 9. Baskı, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2013, (Vergi Hukuku).

Oktar, Ateş. “Kaçakçılık Suçu Üzerine Düşünceler”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 144, Yıl: 23, Eylül 2000, ss.75-93, (Kaçakçılık).

Olgaç, Samet Can, Ahmet Cemal Ruhi. **Tefecilik Suçu**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.

Öğredik, Gülay. “İlişkili Kişilere Faiz Karşılığı Borç Veren Bir Şirket Tefeci Midir?”, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, Sayı: 138, Haziran 2015, http://www.lebibyalkin.com.tr/mevzuat/mevbank/dergi/lebib-yalkin-mevzuat-dergisi_mdergi_/2015-haziran-sayi-138_mdergi_8791a-00_/iliskili-kisilere-borc-verilmesi-ve-tefecilik/iliskili-kisilere-borc-verilmesi-ve-tefecilik.html?query=ili%C5%9Fkili+ki%C5%9Fi, (Erişim: 15.12.2017).

Öncel, Muallâ, Ahmet Kumrulu ve Nami Çağan; **Vergi Hukuku**, 26. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2017.

Öner, Erdoğan. **Vergi Hukuku**, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015.

Önok, Rifat Murat ve Burak Pinar. “Kesin Hüküm Müessesesi Bağlamında Ceza Mahkemesi Kararları İle Vergi Mahkemesi Kararlarının Birbirini Etkileşimi ve Bağlayıcılığı Üzerine Bir İnceleme”, **Mali Pusula**, Sayı: 19, Temmuz 2006, ss. 67-89.

Özay, İl Han. **İdari Yaptırımlar**, Özdem Kardeşler Matbaacılık Tesisleri, İstanbul Üniversitesi Yayınlarından No: 3326, İstanbul, 1985.

Özbek, Veli Özer, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe. **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, (Genel Hükümler).

Özbek, Veli Özer, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe. **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 11. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, (Özel Hükümler).

Özbek, Veli Özer. “Tefecilik Suçu (TCK m.241)”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Sayı: 14, Aralık 2010, ss. 29-39.

Özcan, Onur. “Vergilendirme Sürecinin İdari İşlem Bağlamında İncelenmesi”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt: LXXV, Sayı: 1, 2017, ss. 159-190.

Özgenç, İzzet. **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 10. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, (Genel Hükümler).

Özgenç, İzzet. “Tefecilik Suçu”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: XIV, Sayı: 1, Yıl: 2010, ss. 543-553, (Tefecilik).

Öztürk, Bahri ve Mustafa Ruhan Erdem. **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**, 15. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015.

Öztürk, Bahri, Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Özge Sırma, Yasemin F. Saygılar Kırıt, Özdem Özaydın, Esra Alan Akcan, Efser Erden. **Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, (Ed. Bahri Öztürk), Güncellenmiş 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.

Öztürk, Bahri. “Kabahatler Kanunu’nun Genel Esasları”, **İdari Ceza Hukuku Sempozyumu**, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2009, ss. 124-139.

Parlar, Ali ve Aynur Parlar. **Çek-Bankacılık ve Döviz Suçları**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2004.

Pekcanitez, Hakan, Oğuz Atalay, Muhammet Özekes. **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, 4. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016.

Perçin, Necati. “Vergi Hukukunda İspat ve Serbest Delil Sistemi”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 81, ss. 55-71.

Poroy, Reha ve Hamdi Yasaman. **Ticari İşletme Hukuku**, Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiş 15. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015.

Saban, Nihal. **Vergi Hukuku**, 5. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul, 2009.

Sancakdar, Oğuz. “İdari Cezaların Yaptırımlar Teorisindeki Yeri ve Türk Hukuku’ndaki Anayasal Temelleri”, **İdari Ceza Hukuku Sempozyumu**, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2009, ss. 59-109.

Sancar, Mithat. “Vergi Yargısında Dava Malzemesinin Toplanması ve İspat Yükü”, **Mali Hukuk Dergisi**, Sayı: 24, Yıl: 1989, ss. 44-59.

Seviğ, Veysi. “Kaçakçılık Suçu İle Vergi Ziyat İlişkisi”, **Yaklaşım Dergisi**, Yıl:7, Sayı: 75, Mart 1999, ss. 38-39.

Seviğ, Veysi. “Tefecilik Suçu”, Referans Gazetesi, 11.11.2008, http://www.muhasibetr.com/ulusalbasin/haber_oku.php?haber_id=3522, (Erişim: 08.12.2017).

Sevim, Onur Utku. “Teknoloji Temelli Bir Suç Pos Tefecilik Suçu”, **Adalet Dergisi**, Sayı: 42, Yıl: 2012, ss. 156-167.

Şen, Ersan ve Nilüfer Yenice. “VUK (Vergi Usul Kanunu) m.359/a-2 ve m.359/b Mukayesesi”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Sayı: 100, Aralık 2014, ss. 676-681.

Şenal, Murat. “Yasak Boşluk Sebebiyle, Kuyumculuk Sektöründe Beyan Edilen Verginin İki Katı Hazine Kaybı”, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, Sayı: 17, Mayıs 2005, https://www.lebibyalkin.com.tr/mevzuat/mevbank/dergi/lebib-yalkin-mevzuat-dergisi_mdergi_/2005-mayis-sayi-17_mdergi_8912a-00_/kuyumculuk-sektorunde-vergi/kuyumculuk-sektorunde-vergi.html?query=kdvk+17%2F4-g, (Erişim: 08.12.2017).

Şenyüz, Doğan, Mehmet Yüce ve Adnan Gerçek. **Türk Vergi Sistemi**, 14. Baskı, Ekin Basım Yayım Dağıtım, Bursa, 2017.

Şenyüz, Doğan. **Vergi Ceza Hukuku (Vergi Kabahatleri ve Suçları)**, 8. Baskı, Ekin Basım Yayım Dağıtım, Bursa, 2015.

Tandoğan, Haluk. **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, Cilt: I/2, 5. Tıpkıbasım, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 1992.

Tanrıver, Süha. **Medeni Usul Hukuku**, Cilt I, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016.

Taştan, Mehmet. **Açıklamalı-İçtihatlı Vergi Kaçakçılığı Suçları**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015, (Vergi Kaçakçılığı).

Taştan, Mehmet. “Vergi Kaçakçılığı Suçlarından Sahte Belge Kullanma Suçunda Cezai Sorumluluk, Soruşturma ve Kovuşturma Yöntemi”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Sayı: 85, Eylül 2013, ss. 37-45, (Sahte Belge).

Taylar, Yıldırım. “Vergi Yargılaması Hukukunda İspata İlişkin Genel Esaslar ve Bu Bağlamda Bir Danıştay Kararının Değerlendirilmesi”, **Muallâ Öncel’e Armağan**, Cilt: II, Ankara, 2009, ss. 1189-1222, (İspat).

Taylar, Yıldırım. “Ölçülülük İlkesi Bağlamında Vergi Ziyatı Cezasının Anayasa’ya Uygunluk Sorunu”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Sayı: 28, Ağustos 2015, ss. 187-221, (Ölçülülük).

Taylar, Yıldırım. **Vergi Hukukunda Vergiyi Doğuran Olay**, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İzmir, 2012, (Vergiyi Doğuran Olay).

Tekingündüz, Metin. “İdari Dava Türleri ve Vergi Davası”, **Danıştay Dergisi**, Yıl: 13, Sayı: 50-51, ss. 56-60.

Tezcan, Durmuş, Mustafa Ruhan Erdem ve Murat Önok. **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, Güncellenmiş 11. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.

Toroslu, Nevzat ve Haluk Toroslu. **Ceza Hukuku Genel Kısım**, 23. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2016.

Torunoğlu, Tahsin. “Vergi Ziyai Kabahati”, Prof. Dr. Burhan Ceylan’a Armağan, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 12, Özel Sayı: 210, Basım Yılı: 2012, ss. 477-544.

Tuncer, Selahattin. “İkrazatçılık ve Vergi Sorunları”, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, Sayı: 106, Ekim 2001, http://www.lebibyalkin.com.tr/mevzuat/mevbank/dergi/lebib-yalkinmevzuatdergisi_mdergi_/2001ekimsayi106_mdergi_8955a00_/ikrazatcilikvevergisorunlari/ikrazatcilikvevergisorunlari.html?query=ikrazat%C3%A7%C4%B1%C4%B1k, (Erişim: 07.11.2017).

Turmangil, Civan. “Vergi Davasının Hukuki Niteliği”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: XXIX, Sayı: 1-4, ss. 125-156.

Uçan, Emine Sevcan. **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde Türk Vergi Yargılaması Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı**, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2013.

Uğur, Hüsamettin. “Tefecilik Suçunun Pozitif Dayanakları, Unsurları ve Uygulama İlkeleri”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Yıl: 2, Sayı: 8, Nisan 2007, ss. 61-72, (Tefecilik).

Uğur, Hüsamettin. “Vergi Suçlarında Kovuşturma Şartı Olarak Mütalaa (VUK m.367)”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Sayı: 88, Aralık 2013, ss. 34-43, (Mütalaa).

Uludağ, Barış ve Emre Betül Güçlü. “Vergi Suçlarında Birleşme”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 233, Şubat 2008, ss. 167-175.

Ünver, Yener ve Hakan Hakeri. **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 12. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.

Yaltı Soydan, Billur. “Mülkiyet Hakkı versus Vergilendirme Yetkisi: İnsan Hakları Avrupa Mahkemesine Göre Mülkiyet Hakkına Müdahalenin Sınırı”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı: 227, Temmuz 2000, ss.103-114, (Mülkiyet Hakkı).

Yaltı, Billur. “İlkesel Düzeyde Vergi Ceza Sistemi Tasarımı: Orantılılık İlkesi Uygulaması”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 233, Şubat 2008, ss. 102-109, (Orantılılık İlkesi).

Yaltı, Billur. “İHAM’ın Glantz Kararının Ardından: Kaçakçılıkta Para Cezası ve Hapis Cezası Uygulamasının Non Bis İn İdem İlkesine Aykırılığı Üzerine”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 137, Yıl: 38, ss. 85-92, (Non Bis İn İdem).

Yaşar, Osman, Hasan Tahsin Gökcan ve Mustafa Artuç. **Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, Cilt: V, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010.

Yavuz, Cevdet. **Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, Yenilenmiş 10. Bası, Beta Basım A. Ş., İstanbul, 2014.

Yenidünya, A. Caner. “Tefecilik Suçu”, **Banka ve Finans Hukuku Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 6, Yıl: 2013, ss. 1-27.

Yenisey, Feridun ve Ayşe Nuhoglu. **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Güncellenmiş 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015.

Yıldız, İrfan Hüseyin. “Sermaye Şirketlerince Ortaklarına Verilen Borç Para ve Kredi Faizleri KDV’ye Tabi Olmayacak”, **Mali Çözüm**, Sayı: 61, Ekim-Kasım-Aralık 2002, ss. 71-76.

Yorgancıoğlu, Erçetin. “Danıştay Yargılama Usulünde Re’sen İnceleme Yetkisi”, **İdare Hukuku ve İdari Yargı ile İlgili İncelemeler**, **Danıştay Yayını**, Ankara, 1976, ss. 218-253.

Yüksekkaya, Bayram. “Para İlişkisindeki Kanseri Hücre: Tefecilik Suçu”, <http://www.yuksekkayalawoffice.com/index.php?page=tefecilik>, (Erişim: 20.12.2017).

Zabunoğlu, Yahya Kazım. **İdare Hukuku**, Cilt 1, Yetkin Yayınları, Ankara, 2012.

Zafer, Hamide. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 5. Bası, Beta Basım A. Ş., İstanbul, 2015.

Zevkliler, Aydın ve Emre Gökyayla. **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 12. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2013.

Waline, Marcel, “Vergi Cezalarının Hukuki Niteliği”, Çev. Tahsin Yağmurlu, **Danıştay Dergisi**, Sayı: 23-29, Yıl: 8, ss. 76-81.

